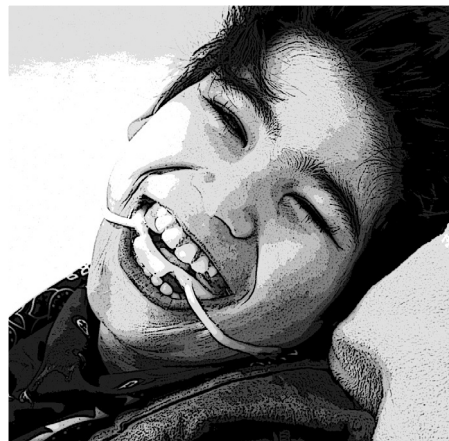

Möjligheternas stad

FRIHET

TRYGGHET

Liberalernas budgetförslag för Stockholm 2018

KUNSKAP

Möjligheternas Stockholm: en modern och hållbar storstad där alla kommer till sin rätt

Alliansens partier – Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna – styrde framgångsrikt Stockholm i åtta år. Samarbetet mellan våra partier har fortsatt konstruktivt i opposition och kvarstår inför valet 2018. Samarbetet grundar sig inte på spelteoretiska överväganden eller tvingad nödvändighet, utan på en värderingsmässig gemenskap i synen på den enskilde och det civila samhället i relation till det offentliga.

Våra partier lägger därför inför 2018 fram egna budgetförslag som grundar sig i respektive partis prioriteringar, men den gemensamma färdriktningen är densamma inför valåret och den mandatperiod som följer på det. Detta gemensamma förord till våra budgetförslag utgör vår långsiktiga vision för Stockholms utveckling.

En gemensam vision om en dynamisk storstad i ett globalt sammanhang

Grunden för vårt samarbete och för den utveckling vi strävar efter går bortom dagspolitiska förslag och sträcker sig längre än nästa mandatperiod. Vi förenas av en gemensam, värderingsburen vision för framtidens Stockholm, som bejakar Stockholms styrkor och särart, och framförallt passionerat tror på Stockholms potential och möjligheter inför framtiden. I en turbulent tid där utvecklingen går allt snabbare och de globala sammanhangen vävs allt tätare ser vi städernas – och Stockholms – roll som möjliggörare av människors levnadsvillkor som allt viktigare.

Vår vision för Stockholm är en modern, öppen, hållbar, trygg, tillåtande och framtidsinriktad stad där människor arbetar, där det finns en mångfald av människor, många företag och företagare samt en stad dit forskare och studenter från hela världen söker sig. Vår vision är också ett Stockholm som ligger i framkant och utmanar andra storstäder när det gäller miljö, klimat och teknikutveckling. Vi vet att tillväxt och miljö går hand i hand och att Stockholm kan bli helt hållbart samtidigt som staden växer.

Stockholm ska vara en stad där människor trivs och vill bo, känner tillit och framtidstro, vill bilda familj, bygga relationer och åldras. Det ska finnas bra förskolor och skolor i hela staden med fokus på kunskap. Stockholm ska vara en stad för alla där tillgängligheten ständigt utvecklas och där vi tar hand om dem som behöver det offentliga hjälpen. I Stockholm ska alla känna sig trygga.

En modern storstad med möjligheter för alla

Vår utgångspunkt är alltid den enskilda stockholmaren. Vi tror på människors förmåga, mer än på politikens, men är medvetna om politikens betydelse för att möjliggöra en god samhällsutveckling. Politiken får inte resa hinder för människors livsval utan behöver skapa förutsättningar för människor att söka de lös-

ningar som passar dem bäst. Vi vill bevara, stärka och fortsätta utveckla valfriheten. De avgörande besluten ska fattas av stockholmarna själva, oavsett om det gäller val av barnomsorg, skola och pedagogisk inriktning, vård- och omsorgsboende eller andra välfärdstjänster.

Stockholmarna ska ha frihet och möjlighet att förverkliga sina drömmar om ett bra liv. Därför ska politiken riva hinder och alltid sträva efter att förenkla för invånare och företag i relationerna med staden och tillvarata det civila samhällets dynamik och kreativitet. Det omgivande samhället är större än staden och staden måste samverka med övriga goda krafter i samhället för att säkra en positiv utveckling för Stockholm i framtiden.

Vår målsättning är att Stockholm ska vara en stad som det är enkelt att leva i. Vare sig det handlar om att hämta på förskolan, att ta sig till och från arbetet, att hinna till barnens fritidsaktiviteter, handla eller träffa vänner, så har stockholmarna rätt att förvänta sig att allt fungerar så att vardagen går ihop.

Att människor känner delaktighet i samhället är en grund för deras fria utveckling. Tillit till samhällskontraktets upprätthållande och gemenskap mellan människor har en aktivt brottsförebyggande inverkan. Tillit skapar trygghet vilket ska vara en grundsten i det växande Stockholm. Stockholms stadsmiljöer ska vara trygga, säkra och välskötta – i hela staden. Det bidrar till att göra Stockholm till en trygg stad att växa upp, leva och åldras i. Staden ska ha ett väl utvecklat samarbete med det civila samhället och den idéburna sektorn. I Stockholm ska det vara medborgarnas önskemål och behov som driver utvecklingen av kvalitet och service.

De enskilda stockholmarna ska stå i centrum för allt arbete som bedrivs i stadens verksamheter. Stadens service till stockholmarna ska vara av hög kvalitet, tillgänglig och miljövänlig. Människor i behov av stöd ska få insatser i tid präglade av evidens och rättssäkerhet. Myndighetsutövningen och servicen till medborgare och företag ska präglas av gott bemötande, likställighet mellan offentliga och fristående aktörer samt av effektiv hantering. Det är stockholmarnas behov av arbete, utbildning, omsorg, bostäder, arbetsplatser och transporter som ska vägleda det växande Stockholm.

Arbetet för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män ska vara aktivt i alla delar av stadens verksamheter. Jämställdhetsuppdraget tar sikte på att alla lika rätt till frihet, ansvar och makt, oberoende av kön eller könsidentitet. Det handlar om att ge individen verktyg för hennes frigörelse, genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar och normer som begränsar henne. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället.

En hållbart växande storstad med dynamik, innovation och tillväxt

Stockholm ska byggas attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov. Stadens infrastruktur ska främja effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet. Vi tar fasta på att stockholmarna värdesätter kombinationen av en tät, levande stad och grönområden av hög kvalitet. Vi vill bygga vidare på den trygga, tillåtande och framtidsinriktade staden, som så många älskar och som allt fler väljer att bo i. Vi gör detta utifrån vår vision om att göra Stockholm till världens bästa stad att bo, leva och arbeta i – idag, när vi år 2021 når en miljon invånare och vidare in i 2000-talet.

Som kultur- och evenemangsstad ska Stockholm vara modern, nyskapande och tillåtande. Stockholm ska vara en attraktiv stad för de kreativa näringarna och ska bejaka initiativ för att göra Stockholm till en upplevelserik stad. Stockholm ska stärka sin besöksnäring genom att vara en internationell världsstad för turism, evenemang och kongresser.

Stockholm ska vara världsledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar i klimatarbetet. Genom att inta rollen som en internationell förebild i miljöfrågor kan staden vara pådrivande i det globala klimatsamarbetet.

Stockholm ska ha en välfärd med hög kvalitet, valfrihet och mångfald. All välfärdsverksamhet i Stockholms stad ska hålla en hög kvalitet, oavsett utförare. Stockholmarna ska vara trygga med att staden har rätt verktyg och metoder för att säkra kvaliteten. Verktygen för kvalitetsuppföljning ska utvecklas för att säkerställa att stockholmarna får bästa möjliga service för sina skattepengar. Det viktiga är god kvalitet, inte vem som är utförare. Valfrihet i välfärden stärker individens makt och ska tillämpas på alla områden där så är möjligt. En mångfald av utförare ökar valmöjligheterna för den enskilde och ger en bredare arbetsmarknad för välfärdens medarbetare.

Stockholm ska vara en innovativ stad i teknikutvecklingens framkant. Digitaliseringens möjligheter ska tillvaratas och delningsekonomis potential bejakas. Stadens verksamheter och medborgarservice ska kontinuerligt utvecklas för att underlätta för människor, företag och organisationer att vara verksamma i Stockholm. Stadens regelverk ska vara transparent, enkelt och tillåtande för att främja innovationer och initiativ på marknaden och inom civilsamhället. Staden ska verka för testbäddar tillsammans med näringsliv och akademi för innovativa lösningar inom såväl välfärdsverksamheter som utveckling av teknik som 5G och självkörande elbilar.

En ekonomiskt hållbar storstad för framtiden

I en tid när Stockholm växer i en historisk omfattning krävs ett politiskt ledarskap som klarar av att förena höga ambitioner för välfärden med omfattande investeringar och en stabil och långsiktigt hållbar ekonomi. För att kunna garantera det måste staden alltid pröva nya och effektivare metoder i leveranserna

av de tjänster som det är stadens uppgift att säkerställa. Nuvarande utveckling med höjda skatter och slöseri med skattebetalarnas pengar innebär att stockholmarna tvingas betala mer i skatt utan att mer pengar går till jobbskapande åtgärder, miljö, skola eller välfärd. Denna utveckling lovar vi att stoppa.

Politiskt ledarskap handlar om att förena ansvar för en stabil ekonomi med kloka prioriteringar där det gör mest nytta. En stabil ekonomi är ett medel för att säkerställa att inte vår gemensamma välfärd – förskola, skola och äldreomsorg – ska utsättas för nedskärningar på grund av budgetunderskott. Det är bara med robusta finanser som grund som välfärden får stabila förutsättningar och kan utvecklas för framtiden.

Stockholm ska vara en ekonomiskt hållbar storstad för framtiden. Staden ska ha en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser, och skattemedlen ska användas effektivt till största nytta för stockholmarna. Stadens förvaltning ska vara effektiv och organisationen ska anpassas för att kostnadseffektivt och med hög kvalitet leverera vad stockholmarna har rätt att förvänta sig.

Stockholm behöver ett maktskifte för att möta framtidsutmaningarna

Stockholm är idag en av de fem snabbast växande regionerna i Europa. Vi ser med stor glädje på att fler vill bidra till utvecklingen av vår huvudstad. Stockholm är möjligheternas stad men kantas också av stora utmaningar som inte kommer att lösas av den nuvarande majoriteten ledd av Socialdemokraterna. Det krävs ett maktskifte för att bygga ett hållbart Stockholm och möta några av stadens största samhällsutmaningar: jobben, tryggheten, bostadsbristen och kvaliteten i skolan.

Fler människor ska försörja sig genom eget arbete

Framgångsrikt företagande skapar tillväxt som kommer alla till del. Stockholm ska ha Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. Stockholms roll som huvudkontorsekonomi ska stärkas. Förutsättningarna att starta och driva företag ska förbättras och staden ska vara tillåtande, tillmötesgående, opartisk och rättvis i kontakter med såväl små som stora företag. Företagandets villkor och företagets betydelse för att skapa välstånd och arbetstillfällen ska vägleda stadens beslutsfattande. Alla jobb behövs, enkla som högkvalificerade.

Stockholm ska vara en stad präglad av mångfald. Blandningen av människor från olika delar av världen är positiv och berikande och stärker Stockholm som internationell storstad. I Stockholm ska vägen till arbete och kunskaper i svenska vara kort och människor ska vara självförsörjande, oavsett ursprung. Det ska vara lätt för företag baserade i Stockholm att rekrytera utländsk arbetskraft och Stockholm ska upplevas som en attraktiv och lättillgänglig stad att flytta till för att arbeta eller studera, såväl kortare som längre perioder. Staden

ska aktivt verka för att underlätta för livslångt lärande och sänka trösklar in på arbetsmarknaden genom såväl utbildningsinsatser som enklare arbeten.

Försörjning genom eget arbete är avgörande för möjligheten att leva ett självständigt liv och förverkliga sina livsdrömmar. Stockholms arbetsmarknad är stark, men också i Stockholm är arbetslösheten märkbart högre bland utrikes födda – särskilt kvinnor – än bland inrikes födda. Vi kommer att gå till val på att halvera andelen som lever på försörjningsstöd i utsatta stadsdelar till 2025. Fler jobb ska skapas i nya och växande företag genom ett bättre företagsklimat och lägre skatter. Genom att införa inträdesjobb, som innebär att 30 procent av arbetstiden går åt till att lära sig jobbet och lönen därför uppgår till 70 procent av ingångslönen, sänker vi trösklarna in på arbetsmarknaden för dem som står långt ifrån. Fler kan göras anställningsbara genom en utbyggd vuxenutbildning och införande av vuxpeng för alla som är i behov av kompetensutveckling. Kompetensutvisningarna, som drabbar företag i Stockholm hårt, måste upphöra. Arbetskraftsbristen inom vissa yrken ska motverkas genom att underlätta för arbetskraftsinvandring och genom en bättre tillgång till bostäder.

Trygghet ska råda i hela staden oavsett bostadsadress

Vi kommer aldrig att acceptera att människor i delar av Stockholm får sin frihet begränsad på grund av otrygghet. Vi vill till 2025 halvera den upplevda otryggheten i de stadsdelar där otryggheten är som störst. På otrygga platser där statens polisåtaganden inte räcker till ska vi genom fler kommunala ordningsvakter med utökade befogenheter och fler trygghetskameror återställa tryggheten. Vi vill återinföra nolltolerans mot klotter, skadegörelse och nedskräpning och inrätta en central trygghetsjour i områden där det behövs dit boende kan vända sig för att få hjälp av lokala ordningsvakter dygnet runt. Vi vill utveckla stadens trygghetsskapande arbete och i samverkan med civilsamhället, företag och övriga aktörer genomföra lokal platssamverkan för att utveckla attraktiva och trygga stadsdelar i hela Stockholm. Vi vill också att staden ska vara pådrivande gentemot statsmakterna för att stärka rättsstatens närvaro med polis, åklagare, domstolar och socialtjänst.

Det ska finnas ett starkt skydd mot våld i nära relationer, frihet från hedersförtryck och rätt för varje person att fritt få välja hur och med vem han eller hon ska leva. Stockholm ska vara en fristad för människor som söker acceptans för sin livsstil, sina åsikter, sin kultur eller sin tro. I vårt Stockholm råder det nolltolerans mot diskriminering. Stockholm ska vara en öppen stad som bejakar människors olikhet och mångfald. Såväl alla invånare som anställda i Stockholms stad ska bli bemötta med respekt och kunskap oavsett etnicitet, kön, ålder, religion, sexuell läggning eller funktionshinder.

Fler tillgängliga bostäder och ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Ett växande Stockholm ställer krav på att byggnader, transporter och systemlösningar utformas så att de minskar klimatbelastningen. Det är i täta städer

med urbana miljöer som det finns goda förutsättningar för hållbara energisystem och transporter. Stadens eget miljöarbete i samarbete med invånare, näringsliv, akademi, organisationer och myndigheter ska göra Stockholm till en stad som visar möjligheterna med att växa och skapa tillväxt och goda livsmiljöer och samtidigt minimera miljöpåverkan. Stadens krav på hållbarhet ska utmana andra och leda till innovationer och nya jobb.

Stockholm ska byggas attraktivt, hållbart och tätt och ha utrymme för både äldre och modern arkitektur och samtidigt minska klimatpåverkan. För att fler ska få möjlighet att flytta dit de vill räcker det inte enbart med att bygga fler bostäder och regelförenklingar för nyproduktionen. Även rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet behöver öka genom slopad flyttskatt, skattebefriad andrahandsuthyrning och en ansvarsfull gradvis infasning av mer marknadsanpassad hyressättning, där läget får en större påverkan på hyresnivån och boende kan kompenseras genom justerade bostadsbidrag. Trots att Socialdemokraterna lovade att bygga billiga hyresrätter har de hittills inte kunna infria det löftet. Vi vill istället skapa förutsättningar för fler byggaktörer att bygga hyresrätter med lägre hyra.

Fler elever med gymnasiebehörighet och stärkt kunskapsfokus i skolan

Kunskap är en enskild människas viktigaste redskap för att växa och fatta självständiga beslut. Utbildning bryter barriärer och öppnar nya vägar. Bildning och kunskap stärker den enskildes egenmakt, förmåga att orientera sig i samhället och fatta egna, självständiga beslut. I Stockholm ska varje elev nå sin fulla potential genom att Stockholms skolor ska vara de bästa i Sverige och bland de bästa i OECD. Förskolorna i Stockholm ska hålla en hög pedagogisk kvalitet och ge stadens barn trygghet och stimulerande utveckling tidigt i livet.

En lyckad skolgång är den bästa försäkringen mot framtida utanförskap. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få möjligheter att lyckas. På så vis är skolan ett av de enskilt viktigaste verktygen för att möjliggöra klassresor och öka den sociala rörligheten. Skolorna måste därför få tillräckliga resurser för att fullfölja sitt uppdrag. Vi går till val på att halvera andelen elever i skolor i utsatta stadsdelar utan gymnasiebehörighet till 2025, genom stärkt kunskapsfokus i skolan. Otrygghet och stök drabbar hårdast de elever som har sämst förutsättningar. Därför vill vi införa nolltolerans mot kränkningar och stök som stjäl tid från undervisningen. Genom tidiga insatser ska elever i behov av särskilt stöd upptäckas tidigt och snabbt ges adekvat stöd för att kunna tillgodogöra sig sin skolgång. Vi vill införa aktivt skolval, utöka undervisningstiden, bygga ut lovskolan och införa en möjlighet till lördagsskola också i grundskolan. Skickliga lärare och skolledare ska attraheras till hela staden genom att vi skapar fler karriärvägar för lärare och etablerar filialer till attraktiva skolor i ytterstaden. Vi är positivt inställda till friskolor som vill bidra till att göra skillnad för Stockholms elever.

Stockholm behöver och förtjänar ett nytt politiskt ledarskap

Vi tror på Stockholm och har en gemensam politik för att bygga Stockholm starkare på 2020-talet. Vi drivs av en övertygelse om att Stockholm har en större potential att vara möjligheternas stad för alla människor som bor här och söker sig hit. Vår politiska mission är att genomföra de reformer och fatta de beslut som är nödvändiga för att frigöra Stockholms potential inför framtiden. Vi drivs av en gemensam vilja att bygga vidare på Stockholms många styrkor och inte ducka för de utmaningar som Stockholm samtidigt står inför. Därför deklarerar vi vår gemensamma politiska inriktning och därför kommer vi tillsammans att söka stockholmarnas förtroende i valet den 9 september 2018.

Stockholm i oktober 2017

Anna König Jerlmyr	Lotta Edholm	Karin Ernlund	Erik Slottner
Moderaterna	Liberalerna	Centerpartiet	Kristdemokraterna

Liberalernas förslag till budget för år 2018 för Stockholms stad

Inriktning för 2019 och 2020

INLEDNING.....	10
Förutsättningar.....	30

NÄMNDER OCH STYRELSER UTOM ROTELINDELNING

Kommunstyrelsen m.m.....	38
Revisorskollegiet.....	58
Valnämnden.....	59

STADSDELSNÄMNDERNA

Stadsdelsnämndernas uppgifter.....	60
Förskoleverksamhet.....	64
Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	68
Äldreomsorg.....	72
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	77
Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri.....	80
Stadsmiljöverksamhet.....	84
Ekonomiskt bistånd.....	87
Arbetsmarknadsåtgärder.....	88

FACKNÄMNDER

Arbetsmarknadsnämnden.....	90
Avfallsnämnden.....	99
Exploateringsnämnden.....	100
Fastighetsnämnden.....	112
Idrottsnämnden.....	120
Kulturnämnden: Kulturförvaltningen.....	127
Kulturnämnden: Stadsarkivet.....	136
Kyrkogårdsnämnden.....	138
Miljö- och hälsoskyddsnämnden.....	139
Servicenämnden.....	146
Socialnämnden.....	148
Stadsbyggnadsnämnden.....	160
Trafiknämnden.....	174
Utbildningsnämnden.....	188
Äldrenämnden.....	208
Överförmyndarnämnden.....	214
Central medelsreserv.....	216
Finansförvaltning.....	218

BOLAG INOM STOCKHOLMS STADSHUS AB

Koncernen Stockholm Stadshus AB (S-hus AB).....	221
Bostadsbolagen: AB Svenska bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem.....	226

Micasa Fastigheter i Stockholm AB.....	236
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB.....	239
Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB).....	242
Stockholm Vatten och Avfall AB.....	246
Stockholms Hamn AB.....	249
AB Stokab	252
Stockholms Stads Parkering AB	253
Stockholms Stadsteater AB	256
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB.....	258
Stockholm Business Region AB (SBR)	260
S:t Erik Försäkrings AB	267
S:t Erik Livförsäkring AB	268
S:t Erik Markutveckling AB.....	269

INTRESSEBOLAG I STOCKHOLMS STADSHUS AB

Mässfastigheter i Stockholm AB.....	270
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad	272

STOCKHOLMS STADS ORGANISERING I KOMMUNALFÖRBUND

Storstockholms brandförsvaret (SSBF).....	274
---	-----

Liberalernas förslag till budget för år 2018

Stockholm – möjligheternas stad

Liberalerna förelägger kommunfullmäktige detta förslag till budget för Stockholms stad 2018.

”Vårt uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv.”

– Ur Liberalernas partiprogram.

Liberalismen är en frihetsrörelse som formats i engagemanget för den enskilda individen. Vi ska ständigt identifiera, bekämpa och riva hinder för människors frihet.

Idag växer hoten mot de liberala värdena i Stockholm och världen. Främlingsfientliga partier och konservativa krafter är på frammarsch. Grunden för det liberala samhällets välstånd – marknadsekonomi, valfrihet och fritt företagande – ifrågasätts av vänsterkrafter. Unga stockholmare lockas av extremistiska rörelser. Tusentals unga killar och tjejer lever med sin frihet inskränkt i hederns namn. I poliskrisens spår växer otryggheten i staden, och det dödliga våldet ökar när kriminella maktbaser flyttar fram positionerna i delar av vår stad. Vi ser hur avståndet växer mellan de som har alla möjligheter, och de som fastnat i utanförskap och hopplöshet.

I vårt närområde bedriver Ryssland upprustningar och i ett flertal länder i Europa går den politiska utvecklingen i en alltmer auktoritär riktning. Såväl folkrätt som människorätt sitter åter i spjutstångs ände. USA styrs av en nyckfull och populistisk president. Spänningarna mellan kärnvapenstaterna USA och Nordkorea är större än på länge. Idag behövs en liberal folkrörelse av människor som gemensamt samlas till försvar för frihetens värderingar.

Liberalernas uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv. Som människor har vi ett gemensamt ansvar att skydda den enskildes fri- och rättigheter mot förtryck, ofrihet och begränsningar.

Framtidens Stockholm tillhör dig. Stockholm ska vara en stad dit man kommer för att få frihet att vara den man är, och där man stannar för att man får trygghet att växa. En stad där vi går framåt tillsammans, men på våra egna villkor. Vi liberaler står upp för frihet, öppenhet och respekt – och mot tvång, inskränkthet och intolerans. Vi slår vakt om rättsstaten, som är garanten för varje människas frihet och trygghet. Den som idag har minst frihet ska kunna känna framtids hopp igen.

Liberalerna är inte ett parti för vissa klasser eller särintressen. Vår uppgift är inte att se till vissa samhällsgrupper framför andra, utan att försvara varje indi-

vids frihet att själv eller tillsammans med andra forma sitt eget liv. Ej blott de starka i världen, men de svaga. Ej blott de sedda, men de bortglömda. Såväl nya och framtida stockholmare som de som redan bor här. Så ger vi människor hopp om framtiden. Så bygger vi en möjligheternas stad – för alla.

SKAPA FLER FRAMTIDSKANSER

Liberalernas vision för Stockholm är att vår stad ska bli den plats i Sverige, Europa och världen där varje individ oavsett bakgrund är mest fri att forma sin egen framtid. Vi tror på människans förmåga att bidra till sin egen och till samhällets framåtskridande för att tillsammans forma framtiden för vår stad.

Grunden för det läggs genom vars och ens möjligheter att kunna styra över sitt eget liv, och det startar i skolan. När Socialdemokraterna och den styrande majoriteten tycks ha abdikerat inför stagnerande skolresultat där alltför många slås ut, har vi liberala lösningar som ökar barns och ungdomars möjligheter. Skolorna i Stockholm behöver resurser som gör att de kan rekrytera skickliga lärare, utveckla undervisningens kvalitet och öka tryggheten och studieron i skolan.

Under den nuvarande majoritetens nära fyra år vid makten har skolan inte fått tillräckligt mycket resurser. Höjningen av schablonen 2017 var den lägsta höjningen per elev på 12 år. Det har lett till att nära hälften av alla grundskolor och fler än hälften av alla gymnasieskolor går med underskott 2017. Vi liberaler vill mer än så.

Stockholms skolpolitik ska utgå från det som den internationella skolforskningen bekräftar ger goda resultat. Vi ska höja lönerna för skickliga lärare, vi ska gå vidare med en stark socioekonomisk fördelning för att lyfta lågpresterande skolor, vi ska prioritera högre lärartäthet i de lägre åldrarna, och vi ska arbeta kraftfullt för studiero och mot kränkningar, skolk och sena ankomster. På samma sätt som skolan ska ha höga förväntningar på eleven måste hela vuxenvärlden gemensamt markera att skolan är viktig. Men skolan behöver också strategiskt viktiga resurstillskott. *Liberalerna satsar totalt nästan 1,5 mdkr kronor på skolan, det är en halv miljard mer än majoriteten. Vi höjer exempelvis schablonen för grund- och gymnasieskolan med drygt 3,5 procent, vilket är över 1 procentenhet mer än majoriteten, samtidigt som vi öronmärker medel för att kunna göra en satsning på ytterligare höjda lärarlöner med 1 procent.*

Ett av våra långsiktiga mål är att halvera andelen elever som går ut årskurs 9 utan gymnasiebehörighet i skolor i socioekonomiskt utsatta stadsdelar till 2025. Det kan bara göras genom satsningar på kunskap, på ett tidigt och välanpassat stöd, på skickliga lärare med tid för undervisning och på en skola med trygghet och studiero.

Dina föräldrars bakgrund ska inte få vara avgörande för din egen framtid. Skolan ska göra klassresor möjliga, med hjälp av kunskap, förväntningar och studiero. Fler ska få chansen till ett första jobb istället för att fastna i utanförskap. Socialtjänsten ska ha resurser nog att hjälpa den som är i behov av hjälp för att nå vidare. Alla barn, även barn i samhällets vård, ska få en god utbildning och ett gott liv.

Människor som nyligen kommit till Sverige ska snabbt få komma in i samhället, ta del av samhällsinformation, lära sig språket och snabbt kunna validera sina yrkeskunskaper. En liberal integrationspolitik ger var och en de verktyg som behövs för att växa, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället. Vi utgår ifrån varje människas potential och egna ansvar och vilja att skapa sin egen framtid. Därför fokuserar vi på en arbetsmarknad som öppnas för fler, en skola som ger alla barn förutsättningar att klara kunskapsmålen och en välfungerande bostadsmarknad, och på att förmedla och befästa de liberala och demokratiska värderingar som präglar vårt land.

Var och en av oss ska veta att vi kan förbättra vår situation. Fler ska tro att morgondagen kan bli ännu bättre än idag.

SLÅ VAKT OM RÄTTSTATEN

Rättsstaten grundar sig i den liberala ideologin, och är till för att skydda varje individs frihet och rättigheter. Men de senaste åren har det dödliga våldet i Stockholm ökat, när kriminella maktbaser flyttar fram sina positioner. Det grova våldet skapar oräkneliga tragedier och påverkar hela samhället. De grundläggande uppgifterna i samhället måste fungera. Dit hör en rättsstat som människor kan lita på.

I delar av vår stad finns områden där polisen ser att rättsstatens principer håller på att sättas ur spel. Kriminella grupperingar dikterar hur livet ska levas och inskränker andra människors frihet. I stadsdelar som Tensta, Husby, Rinkeby och Östberga undrar människor varför de ska stå ut med sämre offentlig service och större otrygghet än andra, och de efterfrågar en mer närvarande samhällsapparat som kan slå vakt om deras frihet. Liberalernas svar är att invånarna inte ska behöva stå ut med en sämre trygghet än andra. Det fåtal av befolkningen som ägnar sig åt brottslighet kan inte ostört tillåtas förstöra för alla andra, utan måste mötas av tydliga konsekvenser från samhället - och deras möjligheter att ägna sig åt brott måste minimeras. Det kräver åtgärder av en helt annan omfattning än vad nuvarande majoritet har mäktat med.

För att på riktigt kunna känna frihet och trygghet behöver vi kunna lita på att rättssamhället klarar att försvara vår rätt och vår frihet, oavsett var vi bor. Trots att polisen är ett statligt ansvar, ser vi liberaler att även staden måste ta krafttag för att slå vakt om dessa rättigheter. Den nationella poliskrisen har drabbat Stockholm hårt. I Stockholms län arbetar idag under 5 000 poliser. Det är färre än för tio år sedan, och antalet poliser i länet minskar fortfarande i hög takt. Uppklarningsprocenten av brott är låg. Vi menar att Socialdemokraterna inte har haft kraft eller vilja att sätta press på regeringen för en starkare rättsstat, och

inte heller gjort sitt yttersta för att förstärka tryggheten på hemmaplan. Vi anser att staden återkommande och kraftfullt måste framföra till regeringen att vi behöver fler poliser, och vara beredd att under en kortare period medfinansiera nya tjänster till Stockholm.

Ett av vårt långsiktiga mål är att halvera andelen som upplever otrygghet i de stadsdelar där otryggheten är som störst till 2025.

Trygghetsmiljarden

Stadens fysiska utformning spelar en viktig roll för människors trygghet, och för polisens förutsättningar att utföra sitt arbete. Dåligt belysta områden, smala gator och undermåligt underhållna områden är exempel på aspekter i stadsmiljön som direkt kan bidra till en ökad otrygghet.

Majoriteten har aviserat att man vill instifta en trygghetsfond på 100 mnkr per år under två år, som stadsdelarna ska kunna söka pengar ur för att genomföra trygghetsskapande insatser i det fysiska rummet. Vi välkomnar en sådan satsning men anser att den både är för kortsiktig och att ansökningsförfarandet enbart innebär onödig byråkrati.

Liberalerna vill därför instifta en Trygghetsmiljard, bestående av 100 mnkr per år. Vi kommer att låta satsningen löpa på i tio år, vilket ger en historisk investering i Stockholms trygghet. Detta för att skapa förutsättningar för mer genomgripande åtgärder för ökad trygghet.

För att insatserna som finansieras ska bli framgångsrika ska de baseras på trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet. Inventeringarna ska identifiera otrygga platser och upprätta en plan över vilka insatser som behövs för att tryggheten ska öka. Åtgärder som sedan finansieras med trygghetsmiljarden. *För trygghetsinventeringarna avsätter vi 5 mnkr.*

Trygghetsmiljardens långsiktiga arbete måste dock kompletteras med akuta medel här och nu. Tills en välfungerande polis med större resurser finns på plats ska staden anställa trygghetsvakter, som kan hjälpa till med att skapa närvaro och synlighet där behoven är stora. *Vi avsätter därför 100 mnkr för kommunala trygghetsvakter som ska anställas centralt för att avlasta polisen och arbeta trygghetsskapande i de lokala centrum och de stadsdelar där de behövs som mest.* En trygghetsjour ska också inrättas dit företagare och andra kan ringa vid akuta problem, och staden ska inventera egna fastigheter för att se var trygghetskameror kan sättas upp. Åtgärderna måste gå hand i hand med upprustningar av skolan och av det sociala skydds nätet.

Staden behöver också ta fram ett stadsövergripande program mot nyrekrytering av unga till kriminella miljöer, för att samla arbetet med ungdomar i riskzon. Målgruppen bör definieras närmare under framtagandet av programmet, men vår utgångspunkt är att programmet ska rikta sig till barn, ungdomar och unga

vuxna 10-24 år som löper särskild risk för att hamna i kriminalitet. Det ska inte vara tänkt att vända sig till de redan tungt belastade kriminella som exempelvis nås av avhopparverksamheter och exitprogram, utan är tänkt att förhindra att fler unga hamnar i kriminalitet..

Utvecklingen av stadens trygghetsskapande arbete ska ske i samverkan med civilsamhället, företag, fastighetsföreningar och andra aktörer i områdena.

Bibliotek ska vara trygga för alla – biblioteksfrid ska råda oavsett var i staden man är. Otrygghet, våld och hot är ett stort och ökande problem på Stockholms bibliotek. Bibliotekspersonal ska ha stöd och uppbackning av arbetsgivaren, och fridstörare ska avvisas. I extrema fall av upprepade fridstörningar utan bättring, och efter noggrann prövning, ska biblioteken kunna stänga av enskilda besökare. Om det idag saknas stöd i lagstiftningen för att under en viss tid stänga av en person från biblioteket menar vi att staden bör, som i fallet med Eriksdalsbadet, vända sig till regeringen för att få till en lagändring.

FÖRSVARA FRIHETEN

Vi ska vara beredda att försvara vår och andras frihet på riktigt. Vi liberaler försvarar ett Sverige där människor får leva, tro, klä sig och älska som de vill. Där friheten gäller alla – vem du än är, var du än kommer ifrån. Det är en frihet där människor får vara som de är, men också bli något annat om de vill. Vi ser utmaningarna i en stad där klyvningen mellan stadsdelar och mellan människor ökat och friheten för många är beskuren.

Stockholm ska vara en fristad för människor som söker acceptans för sin person, sin livsstil, sina åsikter, sin världsåskådning eller sitt sätt att leva. Här ska kvinnor och män ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska som kulturella, såväl sociala som ekonomiska.

Ett inkluderande samhälle där man utgår från den mänskliga mångfalden, ser olikheter som styrkor, tar till vara människors vilja och ser alla som resurser är ett liberalt samhälle. Stockholms stad ska fungera för alla, också för de människor som har någon form av funktionsnedsättning.

Liberaler värnar alltid individen före kollektivet. Ingen människa ska av sin omgivning hindras att utöva de självklara rättigheter och möjligheter som gäller lika för alla i hela landet.

Gång- och tillgänglighetsmiljarden

I liberalernas vision om Stockholm är gående prioriterade i gaturummet och det är lätt att färdas till fots genom staden. För att realisera den visionen måste gående prioriteras högre i trafikplaneringen. I det ändamålet inför vi en gång- och tillgänglighetsmiljard som möjliggör historiska investeringar i att göra hela staden mer tillgänglig och attraktiv för gående och för personer som har olika

former av rörelsehinder eller andra funktionsvariationer. Det innebär fler och bredare gångstråk, en grönare och mer levande stadsmiljö och en trygg utomhusmiljö med god belysning och fungerande trafikplanering som skyddar gående mot trafikolyckor och skapar möjligheter för alla människor att röra sig i staden.

Majoriteten har sedan maktövertagandet 2014 successivt skurit allt mer i budgeten för tillgänglighetsarbeten. Trenden är mycket problematisk. Det finns fortfarande många platser i staden där tillgängligheten behöver förbättras, bland annat vid busshållplatser och övergångsställen. Om Stockholm ska bli ett föredöme ur tillgänglighetsperspektiv måste investeringstakten för tillgänglighetsanpassningar öka markant. Därför kommer Liberalernas gång- och tillgänglighetsmiljard att, likt cykelmiljarden som Alliansen införde, lägga i andra växeln för Stockholms långsiktiga utveckling mot en tillgänglig och gångvänlig stad, där gående är högt prioriterade i utformningen av stadens gaturum. *Liberalerna reserverar därför 100 mnkr i budgeten för 2018 (inom CM4), inom ramen för en gång- och tillgänglighetsmiljard fram till 2028.*

BYGG ETT BÄTTRE, ÖPPNARE OCH MER LEVANDE STOCKHOLM

Bostadsbristen i Stockholm leder till att människors möjligheter att flytta in, flytta ihop och flytta vidare begränsas. Den innebär också att växande företag får svårare att rekrytera och därigenom att staden går miste om värdefull utveckling.

För att även i framtiden vara en hållbart växande och attraktiv region krävs framförallt två saker: en god bostadsförsörjning och en välfungerande trafikinfrastruktur. Dessa två samhällsfunktioner är tätt sammankopplade. I ett vidare perspektiv har dessa faktorer också en avgörande betydelse för regionens globala attraktivitet och därmed också för hela landets konkurrenskraft.

För att möta bostadsbristen måste byggandet nå historiskt höga tal. På grund av att majoriteten har sänkt bostandmålen, sedan de kom till makten, måste nya mål formuleras. Liberalerna tycker att det är viktigt att sätta valår som målår eftersom att det underlättar för väljarna att utvärdera rådande majoritet när de ska rösta. Därför formulerar vi ett bostadsmål för 2018 till 2022.

Målet för 2022 är att minst 44 000 bostäder ska vara påbörjade räknat från 2018 (med 2019 som första år) och takten framåt ska sedan vara minst 11 000 färdigställda bostäder per år. Det innebär en ambitionshöjning gentemot majoriteten med mer än 20 000 bostäder för perioden 2018 till 2025. Med Liberalernas förslag skulle minst 100 000 bostäder påbörjas mellan 2014 och 2025. Vi är tydliga med att stadsbyggnadsnämndens främsta uppgift är att se till att förutsättningarna för att bygga fler bostäder förbättras. Bostäderna och de tillkommande kvarteren ska hålla hög stadsmässig och arkitektonisk kvalitet – vi ska bygga en stad som fungerar även om 50 eller 100 år.

Rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet behöver öka genom rikspolitiska reformer som slopad flyttskatt, skattebefriad andrahandsuthyrning och en an-

svarsfull gradvis infasning av mer marknadsanpassad hyressättning. Bättre förutsättning för fler byggaktörer att bygga hyresrätter med lägre hyra behöver också skapas.

I vårt Stockholm är det lätt för alla att ta sig fram. I vår stad ska man kunna arbeta i söder och bo i norr. Stockholm ska leva där stockholmare lever, och stadens verksamheter ska vara tillgängliga när och där de behövs. Vi behöver bygga mer, smartare och med respekt för Stockholms unika värden. Det innebär att bygga om miljonprogrammets ickefungerande stadsmiljöer, förtäta där det finns möjlighet, slå vakt om stadsmiljöer som redan idag fungerar väl och som uppskattas av stockholmarna, och att bygga fler bostäder i City som idag nästan helt domineras av kontor. Minst var fjärde tillkommande kvadratmeter i City ska bestå av bostäder.

En kraftfull utbyggnad av Stockholm är nödvändig. Samtidigt som det är en stor utmaning att bygga bra när vi måste bygga mycket så innebär den stora efterfrågan på bostäder, lokaler och samhällsservice en unik möjlighet att bygga bort existerande svagheter i stadsplaneringen. Förändringarna ska stå i samklang med de unika värden som bidrar till att göra Stockholm till en av Europas vackraste städer.

Vi får inte låna från framtiden för kommande generationers stockholmare, utan ska respektfullt värna om vår gemensamma livsmiljö. Vi ska använda de fördelar som tillväxt och innovation ger för att skapa en hållbar utveckling och ett mer miljövänligt samhälle – och leda utvecklingen av byggmetoder för ett miljö- och klimatsmart byggande.

SLÅ VAKT OM FÖRETAGANDE OCH VALFRIHET

Stockholm är Sveriges ekonomiska motor. Här finns kreativitet, utvecklingskraft och en internationell puls som syresätter hela landet. När Stockholm växer stärks välfärden.

Sveriges och Stockholms välstånd byggs av företagsamma människor. Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler kvinnor och män som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin.

Politiker ska underlätta för företagarna att skapa jobb. Efter snart fyra år vid makten har den rödgrönrosa majoriteten hunnit med att höja kommunalskatten med 57 öre, dvs med omkring 1,3 mdkr, samtidigt som stadens externa upplåning ökat kraftigt. Samtidigt omgärdas arbetsmarknaden idag av höga murar. Det drabbar inte minst dem som står längst bort från arbetsmarknaden – unga, personer med funktionsnedsättning, personer som är nya i Sverige liksom äldre. Socialdemokraterna klarar inte att genomföra de nödvändiga förändringar som behövs för att fler ska få ett jobb att gå till. Drivkrafterna för arbete måste öka, liksom samhällets insatser för alla dem som idag står utan jobb. Lägre ingångslöner gör det lättare för den som saknar erfarenhet att få sitt första jobb. Ut-

gångspunkten i arbetsmarknadspolitiken är att alla som kan ska få möjlighet till ett eget arbete.

Ett av våra långsiktiga mål är därför att halvera andelen som lever på försörjningsstöd i utsatta stadsdelar till 2025.

Stockholm faller under nuvarande majoritet handlost i Svenskt näringslivs ranking över företagsklimatet, det vill säga det företagsklimat som ytterst avgör hur många stockholmarna som har ett jobb att gå till. Sedan 2014 har Stockholms stad rasat med hela 101 placeringar.

Stockholm saknar i dagsläget en näringslivspolitik. Vi behöver en politik som dels ser att företag har samma behov som stockholmarna i stort såsom fler bostäder och utbyggd service och infrastruktur, och dels att företagen har specifika behov för att kunna utveckla sina verksamheter. Därför bör Stockholms stad ta fram ett näringslivsprogram. Liberalerna föreslår också att staden inrättar ett näringslivsråd där företagare, tjänstemän och politiker träffas regelbundet.

Stadens viktigaste uppdrag för att förbättra företagsklimatet är att säkerställa infrastruktur och möjligheten till kompetensförsörjning för Stockholms företag liksom för medborgarna i stort. Vi måste säkerställa en hög byggtakt för bostäder och att se till att det finns välfungerande företagsområden för alla slags företag.

Staden måste också vara både en bättre kund och ha bättre processer för att hantera de tillstånd företagen behöver. Upphandlingsförfarandena måste förändras så att fler företag, inte minst små och medelstora företag, kan delta i stadens upphandlingar.

Vi liberaler tror på valfrihet. En mångfald av utförare stärker individens makt, ökar valmöjligheterna för individen och ger en bredare arbetsmarknad för personalen. Tyvärr ser vi nu hur såväl regeringen som majoriteten i stadshuset arbetar för att inskränka valfriheten.

Regeringen försöker nu genomdriva ett vinstförbud inom utbildnings- och vårdområdet, ett systemskifte som skulle leda till att många av de aktörer som idag verkar i Stockholm skulle behöva lägga ned. Det finns dessvärre betydande och kännbara i stockholmarnas vardag. Dessutom kan Stockholms stad komma att med kort varsel behöva ta över driften av ett stort antal skolor, förskolor, äldreboenden och verksamheter för personer med funktionsnedsättning. Staden ska under året utreda konsekvenserna av det föreslagna vinstförbudet.

Samtidigt bedriver den rödgrönrosa majoriteten en politik där många verksamheter som drivs av fristående anordnare nu återkommunaliseras. Det har visat sig bland annat vad det gäller verksamheter för personer med funktionsnedsättningar, äldreboenden och fritidsverksamheter för unga, med flera medialt uppmärksammade fall.

Vårt liberala svar är inte att inskränka valfriheten. Tvärtom måste vi hitta vägar att låta fler kunna bestämma själva. Men vi måste också se till att medborgarna vet att de får bra kvalitet för sina skattepengar – oavsett vilket val de fattar. Privata och offentliga utförare ska verka på lika villkor och ska omfattas av samma ersättningsregler och kvalitetskrav. Med en noggrann och kvalitetsinriktad uppföljning finns det ingen plats för oseriösa utförare.

Stockholm behöver ett bättre ledarskap

Stockholm behöver en politik som ökar människors chanser till frihet och framtidstro. I samhället växer en känsla av otrygghet, skolresultaten sjunker och flera delar av välfärdens kärna, som behövs för att värna den svages rättigheter, hotas av dålig ekonomi, personalbrist och en ansträngd arbetssituation. Den majoritet som nu styr i Stockholms stad har inte visat att de förmår att svara på dessa utmaningar.

För oss liberaler är det en självklarhet att staden ska hushålla varsamt med varje skattekrona man tar ut. Det som ska prioriteras är det som stärker vår stad för alla; det vill säga stadens kärnverksamheter som förskola, skola, socialtjänstens skyddsnät, äldreomsorg och stadsutveckling. Stockholmarna ska ha stor rådighet över sin egen ekonomi och mer frihet i vardagen. Tyvärr är detta en värdering som inte delas av den rödgrönrosa majoriteten.

För att ta ett exempel. Påslagen på förskolan och skolan är, efter förra årets svältkur, inte tillräckliga för att finansiera betydande kvalitetshöjningar. Det omöjliggör också viktiga satsningar på lärares löner, karriärmöjligheter, arbetsmiljö och kompetensutveckling. Den socialdemokratiska skolpolitiken har istället lett till att ungefär varannan grundskola i Stockholm går med underskott.

Sammantaget blir bilden tydlig. Den rödgrönrosa majoriteten lägger hellre pengar på nya byråkrater, otydliga projekt och tveksamma insatser än att satsa på välfärdens kärna och på att utveckla grunden till vårt framtida välstånd genom fler och växande företag. Det är inte att ta ansvar för Stockholms framtid.

Istället för att leverera välfärd, infrastrukturprojekt, trygghet, förutsättningar för företagande och bättre framtidschanser för stockholmarna blir resultatet en övertung byråkrati med en spretig flora uppdrag. Om Stockholm ska kunna bli en bättre och mer hållbar stad att leva i och verkligen vara en av världens ledande städer, är detta en utveckling vi inte har råd med.

Liberalerna kommer alltid att stå upp för en politik som prioriterar jobb framför bidrag och som syftar till att ge människor större frihet att själva bestämma över sin ekonomi och sin framtid. På sikt ska därför skatten återställas till 2014 års nivå.

Liberal politik för det öppna Stockholm

Den liberala visionen för Stockholm är en stad utan inskränkthet och pekpinnar. Stockholm ska vara en fristad för människor som söker acceptans för sin person, sin livsstil, sina åsikter, sin kultur eller sin tro. Frihet för individen att styra över sitt eget liv, tillit till andra och möjlighet för alla människor att förverkliga sina drömmar lägger grunden till den öppna staden.

Kanske är det drömjobbet, kärleken eller längtan efter ett rikt kulturliv och nya människor som får människor att styra flyttlassen till Stockholm. Andra flyr hit undan krig, fattigdom och förtryck.

Ett liberalt Stockholm tror på individers möjligheter, förmågor och styrkor. Integration handlar om ett ömsesidigt förhållande, där den enskilde får ett bra mottagande från samhället, med stöd och hjälp att bidra till sin egen och samhällets utveckling. Människor som kommer till Stockholm från andra länder ska snabbt få lära sig svenska och ges möjligheter att etablera sig i samhället, och barn som kommer hit ska direkt få påbörja sin skolgång.

I ett liberalt Stockholm råder nolltolerans mot diskriminering. Arbetet för jämställdhet mellan pojkar och flickor, kvinnor och män är aktivt i alla delar av stadens verksamheter. Det finns ett starkt skydd mot våld i nära relationer, frihet från hedersförtryck och rätt för varje individ att fritt få välja hur och med vem man vill leva.

En öppen världsstad respekterar människors integritet och har en tillgänglig och transparent förvaltning. Beslut och information blir enkelt tillgängliga för medborgarna, genom öppna arkiv, smarta e-tjänster och snabb service. Öppenhet handlar om förhållningssätt, men också om hur staden fysiskt utformas och vilka regler som gäller. Stockholms stadsarkiv ska fortsätta att arbeta för en stärkt digital tillgänglighet av offentliga handlingar.

I stadens ägo finns lokaler som hela eller delar av dygnet står tomma trots att de skulle kunna användas till medborgarnas nytta. Stadens lokalbokningssystem ska utvecklas så att det fungerar bättre och blir mer känt. Fler lokaler ska anslutas till systemet och staden ska utreda hur hyreskontrakten kan bli mer flexibla. På samma sätt finns det lokaler och mark som står oanvända under längre perioder helt i onödan.

Liberal politik för kunskapsstaden Stockholm

I ett liberalt samhälle har varje individ friheten att bestämma över sitt eget liv. Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap och vårt gemensamma bildningsarv. Människor växer med kunskaper. En lyckad skolgång är varje ungs bästa försäkring mot framtida utanförskap, och samhällets bästa försäkring för välbefinnande och utveckling. Utbildning bryter barriärer och öppnar nya vägar. Bildning och kunskap stärker den enskildes egenmakt, förmåga att orientera sig i samhället och fatta egna självständiga beslut. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjligheter att lyckas.

Tyvärr är det tydligt att skolan har prioriterats ned under den rödgrönrosa majoriteten. Nästan var fjärde elev i Socialdemokraternas skola klarar inte godkänt i alla ämnen vid slutet av årskurs nio. Nästan var sjätte slutar nian utan att vara behörig till gymnasiet. De insatser som görs i Stockholms skolor för att alla elever ska få tillräckliga kunskaper räcker inte. Det innebär att alla elever idag inte får likvärdiga möjligheter i livet.

Under den nuvarande majoritetens nära fyra år vid makten har skolan inte fått tillräckligt mycket resurser. Højningen av schablonen 2017 var den lägsta højningen per elev på 12 år. Vi liberaler vill mer än så. Stockholms skolpolitik ska utgå från det som den internationella skolforskningen bekräftar ger goda resultat. Vi ska höja lönerna för skickliga lärare, vi ska gå vidare med en stark socioekonomisk fördelning för att lyfta lågpresterande skolor, vi ska prioritera högre lärartäthet i de lägre åldrarna, och vi ska arbeta kraftfullt för studiero och mot kränkningar, skolk och sena ankomster. På samma sätt som skolan ska ha höga förväntningar på eleven måste hela vuxenvärlden gemensamt markera att skolan är viktig.

Svenska är skolans viktigaste ämne. Det finns ett starkt samband mellan läsförståelse och elevens förmåga att klara andra skolämnen. Läsning stärker såväl språkförståelse som fantasi, och litteraturen är viktig i skolans arbete. Att ha tillgång till ett språk är grundläggande för inlärning och för förmågan att uttrycka sig. Därför ska alla skolor satsa särskilt på det svenska språket och arbeta med språkutveckling i alla ämnen.

Stadens riktlinjer för studiero ska stramas upp och tydliggöras. Alla elever, oavsett i vilken skola de går i, har rätt till arbetsro under lektionstid. De centrala riktlinjerna ska återspeglas i varje skolas egna ordningsregler. Varje skolas ordningsregler ska vara tydliga, välförankrade och uppdateras med jämna mellanrum. Det ska finnas konkreta mål som ska följas upp regelbundet.

Många elever behöver extra stöd redan det första skolåret för att lära sig läsa och skriva, men tyvärr upptäcks ofta läs- och skrivsvårigheter sent. För att tidigt upptäcka barn med läs- och skrivsvårigheter vill vi Liberaler att det ska vara obligatoriskt för alla skolor att undersöka barnens läsförståelse redan i förskoleklass. De barn som bedöms ha svårigheter kan då få ett individuellt stöd direkt vid skolstarten i årskurs ett. De barn som börjar i Stockholms skolor i senare årskurser ska också kartläggas för att tidigt upptäcka eventuella läs- och skrivsvårigheter. Utbildningsnämnden ska under 2018 utreda och införa ett läsförståelsetest i förskoleklass.

Stockholms stads utbildningsnämnd har sammanlagt 138 mål, uppdelade i aktiviteter och indikatorer, för 2017. Det är omöjligt för en enskild skola att förhålla sig till detta. Målen bör vara färre, konkreta och tydligt kopplade till skolornas kvalitetsarbete. Antalet mål i utbildningsnämnden ska halveras.

För att minska avhoppet från gymnasiet krävs en lång rad åtgärder och tidiga insatser är avgörande. För att tidigt hitta de elever som senare riskerar att hoppa

av sin utbildning gäller det att samtliga skolor systematiskt arbetar med uppföljning. Det är särskilt viktigt att kartlägga och följa upp elevers frånvaro och kunskapsutveckling. När det har gått så långt att en elev allt mer uteblir från undervisningen eller ständigt har misslyckade studieresultat gäller det att arbeta utifrån ett brett perspektiv. Skolan behöver då utreda vad som orsakar elevens frånvaro eller oförmåga att lyckas med sina studier.

En framgångsrik skola förutsätter att läraryrket har hög status och att lärare och skolledare ges de bästa förutsättningarna att kunna utöva ett tydligt pedagogiskt ledarskap. De mest lämpade ska attraheras av läraryrket och få goda förutsättningar för sitt arbete. Staden ska också fortsätta arbetet med att förenkla och ta bort administrativa uppgifter.

När Liberalerna hade ansvar för högskolepolitiken i regeringen prioriterade vi skapandet av världsledande forskningsmiljöer, såsom ESS, framför utbyggnaden av fler högskolor. Denna inriktning, kvalitet före kvantitet, gäller alltså. Samtidigt innebär en växande Stockholmsregion att det finns utrymme för ett ytterligare tillskott av högskoleplatser vid utbildningar av världsklass.

Stockholms stad bör ta initiativ till inrättandet av ett internationellt elituniversitet på Järvaområdet. Ett elituniversitet med tillhörande campusområde skulle kunna bli en motor som förändrar stadsutvecklingen i Järva i grunden och som ytterligare stärker innovationsnavet i Kista. Liknande campus finns på många håll i världen. Till detta universitet bör också knytas student- och forskarbostäder.

Klassresan börjar i klassrummet och går via biblioteket. Biblioteken är bildningssamhällets ryggrad. I vår liberala vision för kunskapsstaden Stockholm utvecklas nya samarbeten mellan skolan, förskolan, biblioteken och Stockholms kulturliv. Biblioteken ska vara en tillgång för de som vill läsa, lära, låna och inspireras till vidare läsning och studier. Den mycket lovande lässatsning som bedrivs i samarbete mellan Stockholms stadsbibliotek och stadens förskolor, som påbörjades under Liberalernas tid vid makten, ska fortsätta.

Liberal politik för ett jämställt Stockholm

Det liberala jämställdhetsuppdraget grundar sig i kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Hedersrelaterat förtryck begränsar många ungdomars och stockholmarnas liv. Insikten att ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Den bristande jämställdheten är en fråga för såväl kvinnor som män. Barn, ungdomar och unga vuxna har rätt att utveckla sin personlighet utan att begränsas av könsbundna krav och förväntningar på livs-, studie- och yrkesval. Därför ska förskolan och skolan liksom övriga verksamheter som möter barn och unga

arbeta aktivt med jämställdhets- och genusfrågor och normkritik såväl i undervisningen och vägledningen som i skolmiljön. Skolan ska ge både flickor och pojkar möjlighet att nå till toppen av sin förmåga. Skillnader i flickors och pojkars studieresultat ska analyseras och ligga till grund för åtgärder. Pojkar och flickor ska ha samma förutsättningar att delta i idrottslivet och investeringar i idrottsanläggningar ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska. Arbetsgivare i offentligt finansierad verksamhet ska vara förebilder i att motverka ofrivillig deltid, som särskilt drabbar kvinnor, och förbättra möjligheterna till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken såsom lärare och socialsekreterare. I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete, även på ledande positioner, eller företagande.

Skillnaden i ekonomisk makt mellan kvinnor och män är en central jämställdhetsfråga. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska upphöra. För att minska risken för diskriminering ska staden aktivt verka för jämställda löner genom årliga lönekartläggningar och verkningsfulla åtgärder om osakliga löneskillnader upptäcks.

Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga, eftersom möjligheterna att byta arbetsgivare, göra karriär och starta eget då blir mer likvärdiga. Tyvärr arbetar såväl regeringen som majoriteten i stadshuset på att inskränka valfriheten. Det innebär att mångfalden minskar och stockholmarna går miste om högkvalitativa alternativ. Att undanröja hinder för kvinnors företagande är en prioritet.

Vägen in i det svenska samhället ska vara lika enkel för nyanlända kvinnor och män. Det måste bli lättare för föräldralediga att delta i svenska för invandrare och samma förväntningar på att lära sig svenska och komma in på arbetsmarknaden ska ställas på kvinnor och män.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer, och könsrelaterat våld, ska förebyggas. Brott ska aldrig relativiseras med hänsyn till patriarkala traditioner eller hedersbegrepp. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt hot mot individens frihet och en jämställdhetsfråga som berör både kvinnor och män.

Arbetet mot hedersvåldet är prioriterat. Alla har rätt att välja vem man älskar, lever tillsammans med och hur man vill leva sitt liv. Ännu lever alldeles för många unga stockholmare i skuggan av hot och förtryck. Kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck är central för ett Stockholm där alla har lika möjligheter och lika frihet. Patriarkala strukturer som hindrar individens fria livsval måste bekämpas. Därför måste resurserna till arbetet mot hedersvåldet stärkas och kunskaperna om såväl förekomsten av hedersförtryck som hur man kan motverka det öka hos beslutsfattare och personal i staden.

Liberal politik för ett hållbart växande Stockholm

Om bara ett par år är Stockholm en miljonstad. Vår liberala vision för Stockholm är en tät, hållbar och levande stad dit människor söker sig för att förverkliga sina drömmar. Att staden växer är positivt: med fler hjärnor och händer finns fler som kan lösa framtidens utmaningar och garantera stadens fortsatta tillväxt och välfärd. Vi liberaler vill utveckla Stockholm till en stad med internationell dragningskraft inom sektorer som kultur, forskning, företagande och turism.

Att ha makt över det egna boendet är viktigt för den enskildes frihetskänsla. Det betyder att staden ska växa med en god blandning av upplåtelseformer i hela staden. Samhällsservice som skolor och förskolor, bibliotek och idrottsytor måste finnas med redan från början och inte läggas till i efterhand när man upptäcker att de saknas. De regler och lagar som idag sätter käppar i hjulet för bostadsbyggande i Stockholm måste ändras och anpassas efter storstadens villkor.

Många vill flytta till Stockholm och det är i grunden mycket positivt. Ett av stadens viktigaste uppdrag att är att möjliggöra utvecklingen av det fysiska Stockholm så att fler människor kan bo, verka och trivas här. Målet är att Stockholm om 20, 50 och 100 år fortfarande ska vara en hållbar, dynamisk, vacker och öppen stad.

Om två år, år 2020, beräknas en miljon människor bo här och bostadsbristen är påtaglig redan nu. Den byggtakt majoriteten levererar och planerar för kommer inte att räcka. För att öka produktionstakten och korta tiderna för planprocessen måste stadsbyggnadskontoret ges ordentliga förutsättningar. Det behövs dels en riktad satsning på att rekrytera seniora högt kvalificerade planarkitekter men också en satsning på fler plan- och bygglovshandläggare. Utöver det budgeterar vi för att stadsbyggnadskontoret ska klara av en volymökning vad gäller plan- och bygglovsärenden.

Därutöver behövs ett smartare och öppnare arbetssätt. Byggaktörerna har ett självklart intresse av att få fram planer för sina projekt och det måste staden dra nytta av för att korta handläggningstiderna och klara av den efterfrågade höjda takten i produktionen. Byggaktörer bör i större utsträckning kunna bidra i arbetet med sina egna detaljplaner.

Stockholm består av många unika områden av skiftande karaktär. Vissa fungerar mycket bra för dem som bor där – andra inte fullt så bra. För att utvecklingen av Stockholm ska ske på ett genomtänkt och hållbart sätt ska stadsplaneringen runt om i staden utgå från varje områdes unika förutsättningar och utveckla deras styrkor och bygga bort deras svagheter. Det ger fler möjlighet till en egen bostad men det ger också staden stadsbyggnadsmässiga möjligheter att bygga bort tidigare misstag.

Goda lokala områdesplaner som noga analyserat det aktuella områdets landskapsmässiga och kulturhistoriska förutsättningar och som på ett strukturerat

och inkluderat sätt tagit till sig lokalbefolkningens kunskap om att leva i området ger rätt förutsättningar för en stadsutveckling som håller i minst hundra år. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska successivt under 2018 förändra sitt arbetssätt till en ordning där områdesplaner först antas och att områden först därefter markanvisas.

Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Kollektivtrafiken måste kunna attrahera och ta emot fler invånare för att både nya och gamla stockholmare ska kunna bo och verka i Stockholm. Vi behöver därför en offensiv utbyggnad och upprustning av kollektivtrafiken. Radikala lösningar och ekonomiska styrmedel för ökad framkomlighet på stadens vägnät behöver utvecklas, där rullande trafik prioriteras framför stillastående.

Den täta och levande staden är också den hållbara staden. En liberal politik för ett hållbart Stockholm innebär en tät och grönskande stad med mer kollektivtrafik, både under och över mark och på vattnet.

En del stockholmare behöver bilen. Men i vår vision för den hållbara staden har många valt bort bilen tack vare tillgången på snabb och pålitlig kollektivtrafik, säkra cykelvägar och attraktiva gångstråk. Att minska biltrafiken och prioritera yteffektiva trafikslag som buss och spårtrafik innebär stora vinster för framkomligheten, miljön och stadsmiljön. En hållbar trafikplanering måste också väga in yrkestrafik och företagets behov, så att till exempel varuleveranser kan ordnas på ett klimatsmart och ekonomiskt effektivt sätt.

En hållbar stad är också en stad som växer i takt med människor och miljö. I vår liberala vision bidrar utvecklingen på bred front till att skapa den hållbara staden – miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Vi är övertygade om att ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling arbetar med och inte mot varandra. Liberal miljöpolitik är tillväxtvänlig, teknikpositiv och utvecklingsinriktad.

Miljöpolitiken måste bygga på åtgärder som faktiskt skapar en hållbar miljö – inte på symbolpolitik som dövar vårt samvete. Den som förbrukar våra gemensamma resurser ska betala för det. Om det kostar att smutsa ner kommer vi få mer teknikutveckling och mer miljövänliga beteenden.

Stockholms stad ska som konsument, producent och myndighetsutövare ta ett stort ansvar för ett hållbart samhälle. Såväl upphandling av varor och tjänster som kraven på ny- och ombyggnation ska präglas av höga ambitioner för energieffektiviseringar, miljövänlighet och tillgänglighet.

I den hållbara staden står frågor om invånarnas hälsa i fokus. Vi vill öka förutsättningarna för motions- och breddidrott i Stockholm. Eftersom Stockholm redan har ett underskott av idrottshallar på grund av den starka befolkningsökningen är det viktigt att bygga nya och expandera existerande hallar på lämpliga platser över hela staden. Målsättningen ska vara att Stockholm också inom breddidrottsområdet ska vara en stad i världsklass. Då krävs det att det byggs ett större antal nya fullstora idrottshallar och att Stockholm därefter ser till att bygga nytt i takt med befolkningsökningen.

Världen är välkommen till Stockholm. Ett ökat hållbart byggande och utbyggd infrastruktur lägger grunden för att Stockholm ska kunna ta emot de människor som söker ett nytt hem i vår stad.

Liberal politik för ett Stockholm där alla har ett arbete att gå till

Stockholm är Sveriges ekonomiska motor. Här finns kreativitet, utvecklingskraft och en internationell puls som syresätter hela landet. När Stockholm växer stärks välfärden. Det som driver stadens tillväxt, skapar arbetstillfällena och lägger grunden för välfärden är företagen. Vi som bejakar den växande staden har en viktig uppgift i att se till att förutsättningarna för att starta och driva både små och stora företag är goda.

Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välbefinnande och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler kvinnor och män som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin. Politiker skapar inte jobb, men ska underlätta för företagen att göra det.

Arbetsmarknaden omgärdas idag av höga murar. Det drabbar inte minst dem som står längst bort från arbetsmarknaden – unga, personer med funktionsnedsättning, personer som är nya i Sverige liksom äldre. Socialdemokraterna klarar inte att genomföra de nödvändiga förändringar som behövs för att fler ska få ett jobb att gå till. Drivkrafterna för arbete måste öka, liksom samhällets insatser för alla dem som idag står utan jobb. Lägre ingångslöner gör det lättare för den som saknar erfarenhet att få sitt första jobb. Utgångspunkten i arbetsmarknadspolitikerna är att alla som kan ska få möjlighet till ett eget arbete.

Arbetsmarknadens parter har enats om en modell med yrkesintroduktionsanställningar, där unga blir anställda till 75 procent av kollektivavtalsenlig lön, och tillbringar 25 procent av sin arbetstid med utbildning eller handledning. Regeringen och Alliansen har kommit överens om att samma modell även ska omfatta nyanlända. Staden ska anställa fler ungdomar och nyanlända enligt denna modell. Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för att samordna det arbetet.

Trösklarna måste sänkas dels för dem som klarar att ta steget till vidareutbildning, men också för dem som av olika skäl inte klarar av eller vill studera. Anställningskostnaderna måste sänkas för att öka efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. Alliansen vill därför införa inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen. Anställningsformen kommer göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet.

Kopplingen mellan studier och arbetsliv blir allt viktigare. Allt fler arbetsgivare efterfrågar arbetslivserfarenhet, och konkurrensen om talangerna blir allt hårdare. Staden ska införa en modell med studentmedarbetare, där studenter vid sidan av studierna får möjlighet att arbeta i staden med uppgifter som är relaterade till studierna. Genom en sådan modell, som finns i flera andra länder, får

studenter möjlighet till relevant arbetslivserfarenhet, och staden får möjlighet att visa upp sig som arbetsgivare för framtidens medarbetare. Arbetsmarknadsnämnden får i ansvar att vägleda förvaltningarna i detta arbete.

Ett av problemen med att komma in på den svenska arbetsmarknaden som nyanländ är att kompetenser inte kan valideras tillräckligt snabbt. Alltför många yrkesgrupper kan idag inte erbjudas validering överhuvudtaget, eller så dröjer det väldigt lång tid innan deras kunskaper valideras. Långsam byråkrati ska inte vara ett hinder för integration. Ett nytt jobbtorg för validering ska därför inrättas som samverkar med arbetsförmedlingen, yrkeshögskolan, universitets- och högskolerådet och branschorganisationer, så att nyanlända till Stockholm snabbt kan hitta jobb som passar deras kompetens. *Liberalerna avsätter därför 10 mnkr för ökat samarbete och etablering av "Jobbtorg validering" på ett av de befintliga jobbtorgen.*

Idag finns det riktlinjer för när och med vilket belopp ekonomiskt bistånd ska beviljas, men det finns inget sammanhållet program för stadens arbetsmarknadsinsatser som systematiskt och nämndövergripande beskriver stadens strategier för att i samverkan med andra aktörer få människor att gå från bidrag till egen försörjning. Arbetsmarknadsnämnden får i uppdrag att i samråd med berörda nämnder ta fram ett sådant program.

Precis som inom övrig utbildning är rätten att välja viktig inom vuxenutbildningen och SFI. Denna rätt ska utvecklas, inte avvecklas. Att upphandla vuxenutbildningen innebär att valfriheten minskar och att välfungerande verksamheter hamnar utanför. För att öka likvärdigheten, höja kvaliteten och förbättra tillgängligheten i hela staden ska vuxenutbildningen, inklusive SFI, bedrivas genom auktorisering och en "peng" så att de studerande kan välja mellan fler aktörer och yrkesinriktningar. Hög kvalitet ska vara en förutsättning för att få auktorisering.

Duo Stockholm har hittills haft goda resultat. Verksamheten skapar möten mellan nyanlända och etablerade personer och är ett viktigt komplement till samhällsorienteringen. Att matchas på det sätt som sker inom Duo Stockholm ger en plattform att lära sig mer om sitt nya land på ett väldigt levande sätt. *Liberalerna höjer därför anslaget till Duo Stockholm med 2 mnkr så att fler stockholmare och nyanlända får chans att mötas.* Arbetsmarknadsnämnden ska undersöka möjligheten att med stöd av civilsamhället erbjuda nyanlända med tidigare yrkeserfarenhet en professionskollega som syftar till att ge insikt i hur arbetsmarknaden ser ut för respektive yrke. *Liberalerna anslår därför 2 mnkr för utredningen av möjligheten att införa Duo Yrke Stockholm.*

Liberal politik för ett tryggt Stockholm

Frihet och trygghet är avgörande för varje människas möjlighet att växa. Ett öppet och växande Stockholm förutsätter att stockholmarna känner sig trygga i livet och i staden. Ingen ska behöva vara rädd för att röra sig utomhus – och ingen ska heller behöva känna sig rädd inom hemmets fyra väggar. För oss li-

beraler är det självklart att Stockholm ska erbjuda alla människor skydd, stöd och nya livschanser.

Att människor känner tillhörighet till samhället är en grund för deras fria utveckling, och tillit mellan människor har en aktivt brottsförebyggande inverkan. Trygghet är inte bara ett värde att värna om, utan en grundsten i det växande Stockholm.

Därför oroar det oss att den framväxt av allt mer aktiva kriminella miljöer vi ser i Stockholm resulterar i en ökande våldsbrottslighet och en allt mer utbredd känsla av otrygghet bland stockholmarna. Stadens senaste trygghetsmätning som presenterades i september visar att var femte stockholmare är rädd att utsättas för brott. Särskilt hög är otryggheten i de stadsdelar som av polisen klassats som utsatta och särskilt utsatta. Det är ett oerhört misslyckande att delar av vår stad lämnas efter, och att människor där inte kan känna sig lika trygga som andra. Det är också ett politiskt misslyckande.

Vi vill ha minst 500 ytterligare poliser till Stockholm, som ska arbeta där otryggheten och brottsutsattheten är som störst. Kommunstyrelsen måste driva på gentemot regeringen för att få dessa poliser på plats. Vi vill också att stadens ledning kallar till sig polisen, lokalsamhällets aktörer och stadsdelsledningar och tar fram lokala handlingsplaner för att vända situationen i de stadsdelar där brottsligheten eskalerar och människors frihet sätts på undantag.

Företagare i delar av vår stad är extra utsatta för brottslighet. Företagare i Järva har till exempel slagit larm om att brottsligheten gör att de inte längre kan driva sina butiker. Detta är oacceptabelt. Vi vill inrätta en trygghetsjour dit företagare kan vända sig för att få akut hjälp vid ordningsstörningar. Staden måste också medverka till tryggare centrummiljöer med trygghetskameror på särskilt brottsutsatta platser, och trygghetsvakter på de platser där otryggheten är som störst. Vi vill att staden anställer minst 200 kommunala trygghetsvakter som kan avlasta polisen och bidra till att människor kan känna trygghet.

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna arbetar övergripande kring trygghetsfrågorna, och lär av varandras goda exempel. Arbetet ska bedrivas i nära samarbete med föreningar, polis, brandförsvaret, fastighetsägare och föräldrar.

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt utan hot, fattigdom eller övergrepp. För barn som lever i utsatthet är en bra skola nyckeln till framtiden. I den liberala visionen för en trygg stad står barn och ungas rätt till utbildning i centrum. Vi vill satsa på socialsekreterares och lärares arbetsmiljö och löner, så att fler vill stanna i yrket och kan göra skillnad för de ungdomar som behöver stöd i livet. Vi vill också att staden tar fram ett stadsövergripande program mot nyrekrytering till brott, för att minska risken för att ungdomar dras in i destruktiva och kriminella miljöer.

En aktiv och drogfri fritid minskar risken att ungdomar hamnar snett. Genom ett levande förenings- och idrottsliv över hela staden, liksom god tillgång till öppna verksamheter för ungdomar som fritidsklubbar, fritidsgårdar, ung-

domsmottagningar och andra stödjande insatser från staden ska alla ungdomar ges förutsättningar till en trygg uppväxt.

Staden bör utforma den lokala normen i försörjningsstödet så att alla barn kan delta i fritidsaktiviteter. Vi föreslår att alla barnfamiljer med försörjningsstöd ska kunna ansöka om att avgiften för kulturskola, idrottsförening eller annan regelbunden fritidsverksamhet ska ingå i biståndet.

När Stockholm växer stärks välfärden. Men Stockholms tillväxt innebär också stora utmaningar. Missbruk, prostitution och tiggeri är personliga tragedier för var och en som drabbas. Den bästa vägen till ekonomisk trygghet går genom egen försörjning. Vi vill sänka trösklarna och göra det lättare för människor att få ett arbete. Stockholm måste utveckla sin beredskap att stötta och lotsa stockholmare i utanförskap tillbaka till arbete och egenmakt.

Vår vision om den trygga staden gäller hela Stockholm. I den trygga staden känner invånarna förtroende för samhället och dess institutioner. Om kriminalitet och utanförskap får fäste i ett område riskerar människorna att skrämmas till tystnad. Extrema grupper får aldrig bli talespersoner för lokalbefolkningen i ett område.

Sjukdomar och hög ålder kan leda till att livet förändras. Men vi fortsätter att vara individer, med våra egna värderingar och önskemål. Ett liberalt Stockholm ser och försvarar individers rätt till trygga liv som präglas av självbestämmande och valfrihet. Det ska alltid vara den enskilde medborgaren som bestämmer över sitt liv, inte politikerna. Äldre ska ha samma rätt till självbestämmande och egenmakt som yngre. Liberalerna försvarar äldres rätt att välja.

Äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet. De äldre ska kunna känna sig trygga och omsorgen ska uppfylla deras behov och ta hänsyn till deras önskemål. Det är viktigt att äldre bemöts med respekt för sin värdighet och sina livsval och att de ges möjlighet att påverka sin egen livssituation och omsorg.

Ibland framstår det som att hög kvalitet inom äldreomsorgen endast är en fråga om pengar. Det stämmer inte. Det krävs också ett flexibelt ledarskap, en tydlig värdegrund och en effektiv administration. Men kvalitet förutsätter också ekonomiska resurser. Med mer resurser kan personaltäteten öka och större satsningar göras på kompetensutveckling och vidareutbildning. Fler kan motiveras att stanna i yrket längre.

Man ska kunna bo kvar i sitt vanliga boende när man blir gammal, men kvarboende ska vara just en rättighet, aldrig ett tvång. Alla ska ha möjlighet att flytta till ett bra boende när man blir gammal. Vi vill därför att alla äldre som är över 85 år och som så vill ska få flytta till servicehus eller vård- och omsorgsboende.

Personalomsättningen bland socialsekreterare är hög hos många stadsdelsnämnder. För att behålla socialsekreterarna krävs att stadsdelsnämnderna arbetar aktivt och ambitiöst med ledarskap, handledning och karriärmöjligheter.

Precis som i andra yrken där man arbetar med människor i utsatta situationer är möjlighet till debriefing och professionellt stöd viktigt. Alla stadsdelsnämnder måste ta fram strategier för att stödja socialtjänstmedarbetare som utsätts för hot och våld.

För att minska personalomsättningen måste socialsekreterarnas löner höjas. *Vi vill gå längre än majoriteten när det kommer till att höja socialsekreterarnas löner och satsar totalt 25,5 mnkr på högre löner för socialsekreterare och biståndshandläggare.* Socialsekreterare ska också få större möjligheter till forskning. Staden ska göra det möjligt att kombinera tjänstgöring med forskarutbildning och främja utbyte mellan socialtjänsten och den akademiska världen.

I Liberalernas Stockholm ska alla människor tillförsäkras integritet, självbestämmande och delaktighet oavsett om de har en funktionsnedsättning eller inte. Personer med funktionsnedsättning ska, så långt det är möjligt, ha samma möjligheter som alla andra att leva ett självständigt liv och att ha ett arbete att gå till.

Majoriteten höjer schablonen inom funktionsnedsättning men lägger samtidigt ett generellt effektiviseringsbeting vilket gör att schablonhöjningarna blir mycket små i reala termer. Vi anser till skillnad från majoriteten att ambitionsnivån i arbetet med personer med funktionsnedsättning måste öka och föreslår därför att kravet på effektivisering ska minskas.

Allt fler stockholmare får avslag på sin ansökan om stöd enligt LSS. Regeringens nedskärningar på LSS-området riskerar att allvarligt skada möjligheterna för stockholmare med funktionsnedsättning att leva liv med frihet och delaktighet. Den låga uppräkningsen av assistansersättningen slår mot såväl brukare som de anställda. Liberalerna slår vakt om den personliga assistansen medan regeringen vill skära ned på den. Vi stärker också stockholmarnas rätt till ledsagning.

Gatuunderhållet spelar en stor roll för människors rörelsefrihet. Dåligt underhållna gång- och cykelbanor, liksom brister i snöröjningen, skapar helt onödiga begränsningar för stockholmarna och ska åtgärdas. Det är viktigt att stockholmarna kan få återkoppling på vad som händer med de fel som anmäls.

Osnygga platser blir lätt otrygga platser. Stockholm ska vara klotterfritt och det ska vara rent och städat på allmänna platser såsom gator, torg och parker. Stadens klottergaranti gäller, vilket innebär att klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Stockholmarna ser ingen skillnad på klotter på kommunala och privatägda fastigheter. Även privata fastighetsägare ska därför få ansluta sig till 24-timmarsgarantin. Liberalerna vill även se en utvidgning av klottergarantin till en trygghetsgaranti där utbrända bilar forslas bort, papperskorgar töms och trasig belysning åtgärdas inom 24 timmar.

I Liberalernas Stockholm ska varje individ ha ett så stort inflytande som möjligt över de insatser som utförs. Valfriheten av utförare inom vård- och omsorgsboende, dagverksamhet och hemtjänst ska värnas. LOV ska så långt som

möjligt införas inom den del av missbruksvården som inte sysslar med myndighetsutövning, såsom råd- och stödverksamhet.

Liberal politik för ett kreativt Stockholm

Det kulturliv och de kreativa miljöer som finns i Stockholm lockar hit människor från hela Sverige och hela världen – för att tillfälligt besöka staden, studera eller för att bo och arbeta här resten av livet. I den globala konkurrensen mellan städer är ett rikt kulturliv och framstående kreativa miljöer avgörande för Stockholms attraktivitet.

Kunskap och kreativitet bygger framtidens Stockholm. Stadens framtida välstånd avgörs ytterst av den kompetens, uppfinningsrikedom och nyfikenhet som dess nuvarande och framtida invånare besitter. Stockholm måste i större utsträckning tillvarata invånarnas kreativitet. Det ska vara enkelt att anordna evenemang, utställningar eller handel i det offentliga rummet. Med öppna data och innovationstävlingar där både stockholmare och entreprenörer bjuds in att bidra kan nyskapande lösningar på olika samhällsutmaningar skapas.

Kulturen är ett redskap för individen för att kunna leva sig in i hur andra individer – i andra tider, på andra platser, med andra livsvillkor – tänkt, känt och levt. Ytterst är kulturen ett verktyg för individen att påverka både sin egen livssituation och samhället. Kulturen skapar den tillit som storstaden, med alla dess människor med olika önskemål som lever nära varandra, behöver. I vår liberala vision är kulturen en obunden kraft för människor att tänka och skapa fritt, inte ett redskap för samhället att få individen att tänka rätt. Därför utgör yttrandefriheten grunden för en liberal kulturpolitik.

Kulturen ska växa och dess oberoende öka. Staden ska i sin bidragsgivning till det fria kulturlivet skapa incitament för att det når fler och delar kostnader med andra. Därigenom växer den och dess oberoende från politiska beslut ökar.

Klassresan börjar i klassrummet och går via biblioteket. Biblioteken är bildningssamhällets ryggrad. Biblioteken ska ligga där stockholmarna rör sig och vara öppna när stockholmarna har tid att besöka dem, vilket betyder att nya bibliotek öppnas i takt med att staden växer och att befintliga bibliotek kan flytta till mer attraktiva lokaler. De ska vara trygga att besöka och arbeta i – biblioteksfrid ska råda, personalen ska känna uppbackning och stöd för en god arbetsmiljö och biblioteken ska kunna avvisa kända ordningsstörare.

Samhällsekonomiska förutsättningar

Global återhämtning fortsätter

Utsikterna för världsekonomin är fortsatt positiva. Detta avspeglas bland annat i en stark utveckling av BNP i både USA, Kina och euroområdet under andra kvartalet 2017. OECD:s senaste prognos över det ekonomiska läget i världen pekar på en tilltagande aktivitet de närmaste åren. Den globala ekonomiska

tillväxten, mätt i real BNP, uppgick till 3,0 procent år 2016 och förväntas stiga till 3,5 procent 2017 och till 3,6 procent 2018. Återhämtningen i världsekonomin leder till att världshandeln fortsätter att öka, vilket gynnar svensk export. OECD framhåller samtidigt att Brexitförhandlingarna kan bli en utmaning för tillväxten inom EU, där utfallet kan komma att påverka förtroendet för EU-samarbetet och för euron.

Sveriges ekonomi är fortsatt stark

Utvecklingen för den svenska ekonomin har varit god under inledningen av 2017. Konjunkturinstitutet reviderade i augusti upp prognosen för Sveriges BNP-tillväxt till 3,0 procent år 2017 och till 2,2 procent år 2018. Bakgrunden är den oväntat starka tillväxten andra kvartalet 2017 som pekar på att högkonjunkturen förstärks mer än väntat. Under andra kvartalet 2017 steg BNP med 4,0 procent, kalenderkorrigerat och jämfört med andra kvartalet 2016. Uppgången förklaras framförallt av en fortsatt stark inhemsk efterfrågan, som syns i näringslivets investeringar inklusive bostadsinvesteringarna, tillsammans med tillväxten i omvärlden.

Antalet sysselsatta har fortsatt att öka under första halvåret 2017 och sysselsättningsgraden ligger idag på en historisk hög nivå. En fortsatt kraftig ökning av arbetskraften bidrar dock till att arbetslösheten inte faller i samma takt som sysselsättningen ökar. Andra kvartalet uppgick arbetslösheten i Sverige till 7,3 procent av arbetskraften enligt SCB. Samtidigt råder en stor brist på arbetskraft med efterfrågad kompetens, vilket riskerar att hämma den ekonomiska utvecklingen framöver. Regeringen är därmed långt ifrån vallöftet att Sverige ska ha Europas lägsta arbetslöshet.

Konjunkturen i Stockholm är stark men hämmas av arbetskraftsbrist

Även konjunkturen i Stockholm utvecklas bra. En indikator på detta är Stockholmsbarometern från Handelskammaren som läser av det ekonomiska läget hos företag och hushåll i Stockholms län. Under det andra kvartalet 2017 steg det samlade barometervärdet med närmare tre enheter jämfört med kvartalet innan till drygt 106, vilket betyder att konjunkturen i Stockholm befinner sig över det historiska genomsnittet. Förstärkningen förklaras framför allt av mer optimistiska företag. Handelskammaren betonar dock att arbetskraftsbristen fortsätter att skapa rekryteringsproblem för företagen, vilket hämmar tillväxten.

Stockholmsbarometern, 2003 till och med kvartal 2, 2017

Källa: Stockholms Handelskammare i samarbete med Konjunkturinstitutet
 Anm. Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm.
 Index, medelvärde = 100. Säsongsrensade värden.

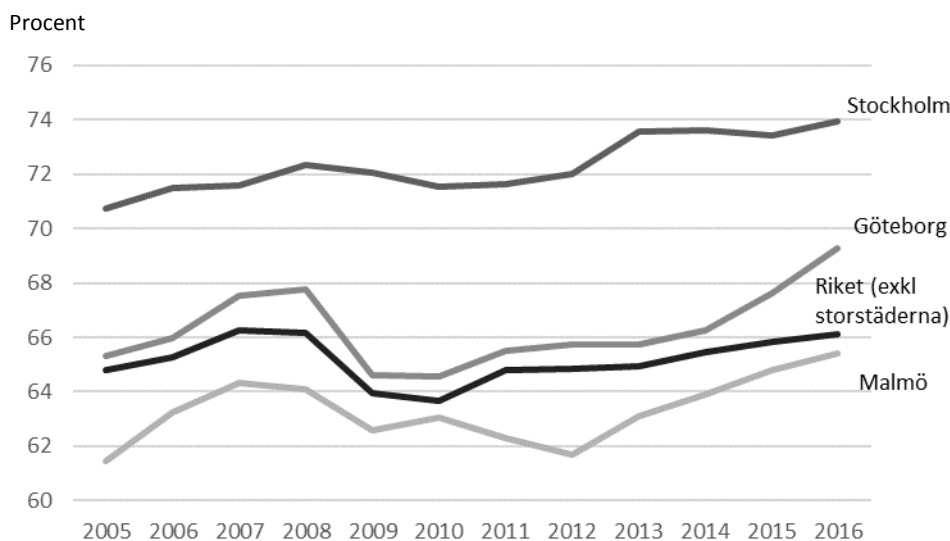
Fortsatt stark men tudelad arbetsmarknad

Arbetsmarknaden i Stockholm och även i Sverige som helhet har utvecklats mycket bra under de senaste åren. Säsongsrensad statistik visar på en fortsatt ökning av både antalet och andelen sysselsatta. Andra kvartalet 2017 ökade antalet sysselsatta i Stockholms stad (15-74 år) med 1,3 procent jämfört med motsvarande kvartal 2016. Detta är en något lägre tillväxttakt än tidigare och lägre än i Sverige som helhet. Sysselsättningsstillväxten i hela Stockholms län uppgick till 2,5 procent och i riket som helhet ökade sysselsättningen med 2,0 procent det andra kvartalet.

Att sysselsättningen ökar långsammare i Stockholm kan delvis förklaras av att sysselsättningsgraden redan ligger på en så hög nivå. Sysselsättningsgraden i Stockholms stad uppgick till 74 procent för helåret 2016, vilket är betydligt högre än i till exempel Malmö och Göteborg, vilket syns i diagrammet nedan. Av diagrammet framgår också att sysselsättningsgraden nu ökar snabbare i de övriga storstäderna där en tydlig återhämtning sedan den tidigare finanskrisen sker.

Samtidigt som sysselsättningen för befolkningen som helhet ökar är den ojämnt fördelad. För grupper med svag ställning på arbetsmarknaden är arbetslösheten fortfarande hög. Stockholms arbetsmarknad är, likt övriga Sveriges, tydligt uppdelad. Det är till stor del utrikes födda personer som är inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Enligt Arbetsförmedlingens statistik är arbetslösheten för inrikes födda 3,0 procent i Stockholms län och för utrikes födda är motsvarande andel 14,3 procent.

Sysselsättningsgrad i Stockholm, Göteborg, Malmö och övriga riket exkl. storstäderna, ålder 15–74 år sysselsatta som andel av befolkningen

Källa: SCB:s Arbetskraftsundersökning

Arbetsförmedlingens prognos för 2017-2018

Arbetsförmedlingens prognos för 2017-2018 visar att antalet sysselsatta i Stockholms län ökar med 27 000 under 2017 och med 21 000 personer under 2018. Det motsvarar en tillväxttakt på 2,3 procent 2017 och en tillväxt på 1,8 procent för 2018. Samtidigt med den mycket goda sysselsättningstillväxten förväntas dock antalet arbetslösa att öka. Denna ökning förklaras av nyanlända som skrivs in i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag.

Efterfrågan på arbetskraft i Stockholm blir mer och mer inriktad på personal med minst gymnasieutbildning, gärna med eftergymnasial utbildning. Exempel på yrken där efterfrågan är stor är sjuksköterska, socionom, lärare, ingenjör och olika inriktningar inom IT-branschen. Stockholms arbetsgivare efterfrågar även arbetskraft till enklare jobb, såsom butiksbiträde, restaurangpersonal men där är konkurrensen om jobben stor. Svårigheten att rekrytera arbetskraft till den offentliga sektorn är särskilt stor. Den stora bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens riskerar att hämma utvecklingen framöver. En snabb och effektiv etablering av nyanlända på arbetsmarknaden är en av de största utmaningarna de närmaste åren.

Budgetens finansiering

Konjunktorens påverkan på stadens skatteunderlag

Trots det starka konjunkturläget kvarstår en hög risknivå i den internationella utvecklingen vilket gör att stadens ekonomiska planering är fortsatt sårbar. På

grund av exportindustrins stora betydelse påverkas Sverige mer än de flesta andra länder av svängningar i världskonjunkturen. Stockholms stads finansiering bygger till övervägande del på skatteintäkter, som i sin tur beror på såväl stadens som rikets skatteunderlag och på det kommunala utjämningsystemet. Skatteunderlagstillväxten bestäms av hur lönesumman utvecklas, det vill säga av löneökningar och antalet arbetade timmar.

Stabil skatteunderlagstillväxt under kommande år

Utvecklingen i världsekonomin har år 2017 blivit något stabilare och även svensk ekonomi har utvecklats starkt under första delen av året. Framförallt har produktionen i byggsektorn ökat påtagligt som en följd av kraftigt växande byggnadsinvesteringar. Den positiva utvecklingen i svensk ekonomi innebär att sysselsättningen och skatteunderlaget fortsätter växa i relativt snabb takt 2017 och 2018 år, dock något mera dämpat jämfört med den starka perioden 2016-17.

Krav på god ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning

Sedan 1992 års kommunallag trädde ikraft har kommuner haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet att använda en resultatutjämningsreserv. Samtliga delar av regelverket ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Stockholms stad står de kommande åren inför utmaningar som ökade investeringar och kraftigt ökade behov till följd av befolkningsförändringar. God ekonomisk hushållning är en förutsättning för att staden i framtiden ska klara av att möta de krav som morgondagens stockholmare ställer på en effektiv användning av skattebetalarnas pengar för att klara behovet av bland annat vård, skola och omsorg. Därför innehåller budgeten mål för verksamhet och ekonomi samt riktlinjer av betydelse för en god ekonomisk hushållning. Staden har fastställt sex finansiella mål för 2018 som redogörs nedan.

Finansiella mål av betydelse för god ekonomisk hushållning

Årets ekonomiska resultat

Årets ekonomiska resultat är det mål som tydligast sammanfattar det ekonomiska läget. Årets resultat kan mätas exklusive jämförelsestörande poster och/eller enligt det kommunala balanskravet. Målet är att stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för 2018 ska uppgå till 0,1 mnkr.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter

Måttet visar hur stor del av löpande nettokostnader som finansieras med skatteintäkter. Om nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter överstiger 100 procent kan staden tvingas använda det egna kapitalet till den löpande driftverksamheten. Det långsiktigt hållbara målet är att andelen av stadens löpande driftkostnader som finansieras med skatteintäkter inte ska överstiga 100 procent. På kort sikt kan finansieringen vid särskilda satsningar även ske med ändliga resurser, det vill säga stadens positiva finansnetto och utdelning från koncernen. Målet är dock att nettokostnaderna inte ska överstiga skatteintäkterna inklusive finansiellt resultat och utdelning.

Stadens soliditet

Soliditet definieras som det egna kapitalet i relation till tillgångarna. Om soliditeten är hög, har tillgångarna i hög grad finansierats av egna medel och graden av lånefinansiering är låg. Ett mål för soliditeten finns både för staden och för kommunkoncernen. För att få en samlad och komplett bild ska detta mål redovisas inklusive samtliga stadens pensionsåtaganden. Soliditeten ska varken för staden eller för kommunkoncernen understiga 34,0 procent på lång sikt och 30,0 procent på kort sikt. Soliditeten kan enskilda år understiga 34,0 procent. Under planeringsperioden kan dock soliditeten kortsiktigt komma att minska på grund av stora åtaganden för byggnation av bostäder och infrastruktur.

Samband mellan investeringar och ekonomiskt utrymme

Stadens investeringar medför årliga drift- och kapitalkostnader, som i flera fall överstiger beräknade inkomster/intäkter från investeringarna. Sådana projekt motiveras utifrån andra än ekonomiska skäl och belastar stadens löpande ekonomi. Investeringens volymen måste anpassas efter stadens finansiella resurser, annars kommer utrymmet för befintlig verksamhet och andra nya angelägna behov att behöva begränsas. Det långsiktiga målet för staden är att kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader (inklusive kapitalkostnader) inte överstiger 7,0 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

Budgetföljsamheten mäts som avvikelse i procent, mellan årets prognoser och utfall, inklusive resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. För nämnderna görs uppföljningen totalt för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Målet för budgetföljsamheten är att den före och efter tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent.

Prognossäkerhet

Prognossäkerhet beskriver förmågan att bedöma avvikelser under året och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelse mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, disposition/avsättning av resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Verksamhetsområden där god prognossäkerhet av naturliga skäl är svår att uppnå ska identifieras, och förslag till hantering ska tas fram under 2018.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet, ska vara högst +/- 1 procent.

Förändringar i utjämningsystemet

Från och med år 2016 höjdes utjämningsgraden i inkomstutjämnningen för kommuner och landsting från 60 till 85 procent av den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115 och 125 procent av medelskattekraften. Det medförde att femton kommuner, där ibland Stockholms stad och samt Stockholms läns landsting, fick höjda avgifter. Ett införandebidrag erhöles till och med 2017 för att mildra effekterna av avgiftshöjningen. Det slutliga utfallet av inkomstutjämnningen kommer att fastställas under december månad.

Den rödgröna regeringens Stockholmsfientlighet är uppenbar. I år kommer Stockholms stad att betala in drygt 4,2 mdkr till utjämningsystemet. En allt större andel av stockholmarnas skattepengar hamnar därmed utanför kommunen. Det är ingen politik som främjar tillväxt och fler jobb. Det är ingen politik som gynnar stockholmarna.

En rödgrönrosa majoritet som inte tar ansvar för stadens ekonomi

Grunden för stockholmarnas gemensamma välfärd är att säkra stadens finanser och bygga upp stadens finansiella tillgångar. Det kräver en aktiv förvaltning av stadens fastighetsbestånd och strategiska avyttringar av tillgångar som inte utgör stadens kärnverksamhet.

Liberalerna ser därför med oro på den rödgrönrosa majoritetens ekonomisk-politiska inriktning för staden. Vi befår att de rödgrönrosa partiernas ideologiska låsningar kommer att medföra en förvaltning av stadens tillgångar och ökning av skulden som på sikt kommer att försvaga kommunkoncernens finansiella ställning. Den externa upplåningen bedöms mer än fördubblas från 23 mdkr i september 2014 till omkring 50 mdkr vid utgången av innevarande mandatperiod och nå 100 mdkr år 2022. En sådan ökningstakt på kommunkoncernens låneskuld är inte långsiktigt hållbar. Den ökade skuldutvecklingen kan komma att medföra en försämrad kreditvärdighet vilket, tillsammans med en normalisering av ränteläget, riskerar att öka kapital-kostnaderna på ett sätt som på sikt kommer att tränga undan driftmedel.

Om skuldbördan fortsätter att växa och ränteläget förändras kan det gå så illa att stadens kostnader för upplåningen blir så stora att verksamheterna får minskade resurser. Att riskera vår gemensamma välfärd – förskola, skola och äldreomsorg – på grund av budgetunderskott för att man lånat för mycket är inte ansvarsfullt. Det är en kortsiktig och oansvarig politik som inte är till nytta för någon. Stockholmarna är värda bättre än så.

Skattesats

För år 2018 föreslås att en kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,75 per skattekrona.

För år 2018 föreslås en utdebitering av begravningsavgiften med 7,5 öre per skattekrona.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Liberalernas förslag till **budget 2018** och inriktning för 2019 och 2020 godkänns.

Kommunstyrelsen m.m.

Liberalernas uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv. Som människor har vi ett gemensamt ansvar att skydda den enskildes fri- och rättigheter mot förtryck, ofrihet och mot begränsningar. Vi liberaler står upp för frihet, öppenhet och respekt – och mot tvång, inskränkthet och intolerans. Vi slår vakt om rättsstaten, som är garanten för varje människas frihet och trygghet. Vårt mål är att den som idag har minst frihet ska kunna känna framtidshopp igen - fler ska våga tro att morgondagen kan bli ännu bättre än idag.

Kommunstyrelsen har ett övergripande samordningsansvar för de nämnder som särskilt påverkar Stockholms utveckling. Därför har kommunstyrelsen en särskilt viktig roll i detta arbete. Det gäller exempelvis stadsutvecklingen, näringslivsfrågorna och det viktiga trygghetskapande arbetet.

Ett Stockholm där alla människor kan känna sig fria och trygga

Rättsstaten grundar sig i den liberala ideologin. Den är till för att skydda varje individs frihet och rättigheter. Tyvärr finns det stadsdelar idag med ett så pass stort kriminellt inflytande att det faktiskt begränsar människors vardag och frihet. I dessa delar av staden är rättsstaten idag utmanad.

I stadsdelar som Tensta, Husby, Rinkeby och Östberga undrar människor varför de ska stå ut med sämre offentlig service och större otrygghet än andra, och de efterfrågar en mer närvarande samhällsapparat som kan slå vakt om deras frihet. Liberalernas svar är att invånarna inte ska behöva stå ut med en sämre trygghet än andra. Det fåtal av befolkningen som ägnar sig åt brottslighet kan inte ostört tillåtas förstöra för alla andra, utan måste mötas av tydliga konsekvenser från samhället - och deras möjligheter att ägna sig åt brott måste minimeras. Det kräver åtgärder av en helt annan omfattning än vad nuvarande majoritet har mäktat med.

För att vi på riktigt ska kunna känna frihet och trygghet behöver vi kunna lita på att rättssamhället klarar att försvara vår rätt och vår frihet, oavsett var vi bor. Trots att polisen är ett statligt ansvar, ser vi liberaler att staden nu måste ta krafttag för att slå vakt om dessa rättigheter. Vi menar att Socialdemokraterna inte har haft kraft eller vilja att sätta press på regeringen för en starkare rättsstat, och inte heller gjort sitt yttersta för att förstärka tryggheten på hemmaplan. Kommunstyrelsen måste återkommande och kraftfullt framföra till regeringen att vi behöver fler poliser, och vara beredd att under en kortare period medfinansiera nya tjänster till Stockholm.

Kommunstyrelsen ska också kalla till sig stadsdelsföreträdare från nämnd och förvaltning, Polisen, företagareföreningar, civilsamhällesorganisationer och fastighetsvärdar från de områden där otryggheten och våldsbrottsligheten är som störst för att etablera en bild av problemen och relevanta åtgärder.

Stadens fysiska utformning spelar en viktig roll för människors trygghet, och för polisens förutsättningar att utföra sitt arbete. Dåligt belysta områden, smala gator och undermåligt underhållna områden är exempel på aspekter i stadsmiljön som direkt kan bidra till en ökad otrygghet.

Majoriteten har aviserat att man vill instifta en trygghetsfond på 100 mnkr per år under två år, som stadsdelarna ska kunna söka pengar ur för att genomföra trygghetsskapande insatser i det fysiska rummet. Vi välkomnar en sådan satsning men anser att den både är för kortsiktig och att ansökningsförfarandet enbart innebär onödig byråkrati.

Liberalerna instiftar därför istället en Trygghetsmiljard, bestående av 100 mnkr per år i CM4. Vi kommer att låta satsningen löpa på i tio år, vilket ger en historisk investering i Stockholms trygghet. Detta för att skapa förutsättningar för mer genomgripande åtgärder för ökad trygghet.

För att insatserna som finansieras ska bli framgångsrika ska de baseras på trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet. Trygghetsinventeringarna ska genomföras av kommunstyrelsen, tillsammans med polisen, stadsdelsnämnderna, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och bostadsbolagen. Inventeringarna ska identifiera otrygga platser och upprätta en plan över vilka insatser som behövs för att tryggheten ska öka. Åtgärder som sedan finansieras med trygghetsmiljarden. *För trygghetsinventeringarna avsätter vi 5 mnkr, vilket vi skjuter till inom kommunstyrelsens driftsbudget.*

Trygghetsmiljardens långsiktiga arbete måste dock kompletteras med akuta medel här och nu. Tills en välfungerande polis med större resurser finns på plats ska kommunstyrelsen anställa trygghetsvakter, som kan hjälpa till med att skapa närvaro och synlighet där behoven är stora. *Vi avsätter därför 100 mnkr för kommunala trygghetsvakter som ska anställas centralt för att avlasta polisen och arbeta trygghetskapande i de lokala centrum och de stadsdelar där de behövs som mest.* En trygghetsjour ska också inrättas dit företagare och andra kan ringa vid akuta problem, och staden ska inventera sina egna fastigheter för att se var trygghetskameror kan sättas upp. Åtgärderna måste gå hand i hand med upprustningar av skolan och av det sociala skyddsnetet.

Kommunstyrelsen behöver också ta fram ett stadsövergripande program mot nyrekrytering av unga till kriminella miljöer, för att samla arbetet med ungdomar i riskzon. Målgruppen bör definieras närmare under framtagandet av programmet, men vår utgångspunkt är att programmet ska rikta sig till barn, ungdomar och unga vuxna 10-24 år som löper särskild risk för att hamna i kriminalitet. Det ska inte vara tänkt att vända sig till de redan tungt belastade kriminella som exempelvis nås av avhopparverksamheter och exitprogram, utan är tänkt att förhindra att fler unga hamnar i kriminalitet..

Utvecklingen av stadens trygghetsskapande arbete ska ske i samverkan med civilsamhället, företag, fastighetsföreningar och andra aktörer i områdena.

Bibliotek ska vara trygga för alla – biblioteksfrid ska råda oavsett var i staden man är. Otrygghet, våld och hot är ett stort och ökande problem på Stockholms bibliotek. Bibliotekspersonal ska ha stöd och uppbackning av den politiska ledningen och arbetsgivaren, och fridstörare ska avvisas. I extrema fall av upprepade fridstörningar utan bättring, och efter noggrann prövning, ska biblioteken kunna stänga av enskilda besökare. Om det idag saknas stöd i lagstiftningen för att under en viss tid stänga av en person från biblioteket menar vi att staden bör, som i fallet med Eriksdalsbadet, vända sig till regeringen för att få till en lagändring. Kommunstyrelsen bör hemställa hos regeringen om en sådan lagändring.

Ge de lokala krafterna bättre möjligheter att göra skillnad i sina lokalsamhällen

Vid sidan av de akuta säkerhetsinsatserna, i områden där människor idag upplever begränsningar i sina möjligheter att leva i frihet och att driva verksamheter och företag utan rädsla för kriminellas repressalier, behövs också andra långsiktiga lösningar. Där måste lokala aktörers, fastighetsägares och näringslivets engagemang tas tillvara. Att skapa goda förutsättningar för trygghet och framtidstro i de områden där samhällskontraktet utmanas kräver uthållighet både på det lokala och på det nationella planet.

Internationella förebilder finns för hur utvecklingen kan vändas i områden med mycket stora sociala problem. Så kallade BID:s, *Business Improvement Districts*, gör mätbar skillnad i många länder och handlar om att fastighetsägare går samman och gemensamt vårdar och rustar upp de områden där de verkar. Det är bland annat med detta arbetssätt, samt med ett närvarande samhälle med fler poliser, som New York sedan 1980-talet lyckats vända otrygga stadsdelar till levande och trygga sådana.

I Sverige utgör BID:s ett verktyg för de fastighetsägare som vill bilda en organisation som kan utveckla sitt område, tillsammans med kommunen och stadsdelarna, de boende och det lokala närings- och föreningslivet. De första insatserna kan vara att enas om snabba insatser i det egna beståndet, som att en krossad ruta byts ut eller att klotter saneras snabbt. Sådana åtgärder har enligt *broken windows*-teorin belagts vara preventivt verksamma. Men ett BID är också en utmärkt aktör för långsiktig upprustning av området där den verkar.

För att stärka incitamenten för att kunna göra långsiktiga investeringar och för att vara säkra på att dessa följs av motsvarande upprustning från det offentliga föreslår vi en långsiktig, nationell förhandling för Sveriges utsatta områden.

För att vända utvecklingen krävs en gemensam kraftsamling med konkreta incitament för samtliga berörda samhällsaktörer att stärka närvaron i brottsutsatta

stadsdelar. Kommunstyrelsen ska därför hemställa hos regeringen att en nationell förhandling tillsätts, med de kommuner, landsting och privata aktörer som verkar i utsatta områden – det nya Sverigebygget, på modell efter Sverigeförhandlingen. Med långsiktiga överenskommelser i avtal på 15 till 20 års sikt kan privata fastighetsägare, butiksinnehavare, företag och näringslivsorganisationer, tillsammans med staten, kommunerna och landstingen, våga planera och investera långsiktigt av sina egna medel.

Avtalen bör inkludera:

- Strategiskt arbete för fler butiker och nyetableringar av företag i områdena.
- Satsningar från det offentliga, och från berörda fastighetsägarna, på upprustning av den offentliga miljön och bostadsbestånden.
- Statliga pengar till skolorna för en skola som är starkast och mest kunskapsfokuserad för de elever som behöver det mest.
- En statlig politik för fler offentliga arbetstillfällen i ytterstäderna, en strategi för utflyttningar av kommunala förvaltningar och statliga myndigheter från innerstadskärnorna, och för ökad sysselsättning i områdena.
- Satsningar på att långsiktigt rusta socialtjänsten i områden där många behöver samhällets hjälp.
- Satsningar på tryggare kollektivtrafikmiljöer.
- Ett sammanhållet arbete på både nationell och lokal nivå mot hedersnormer och mot radikaliserade miljöer.
- Ett tydligt åtagande från staten om en långsiktigt stärkt polisnärvaro i områdena.
- Ett gemensamt arbete mellan kommunerna och staten för att hindra nyrekrytering till kriminella gäng.

Förhandlingen ska mynna ut i konkreta och tidsbestämda åtaganden för säkrare stadsdelar under lång tid framöver. Satsningarna måste syfta till att ge människor bättre förutsättningar genom ökat och funktionsblandat bostadsbyggande, upprustade lokala centrum, fler i jobb, och åtgärder för att minska brottsligheten och därmed också risken att bli utsatt för brott. Fler kommunala förvaltningar och statliga myndigheter behöver flyttas ut från innerstadskärnorna till stadsdelar som är i behov av ökad dagbefolkning, större underlag för handel och service och fler arbetsplatser.

Om vi inte samordnar insatserna för ökad säkerhet och trygghet, riskerar vi att återupprepa gångna misstag där spretiga satsningar avlöser varandra samtidigt som samhället backar tillbaka på andra områden. Istället behövs långsiktiga överenskommelser som fokuserar på sociala, ekonomiska och andra utmaningar samtidigt, för att rusta våra samhällen mot brott och för att värna människors frihet och trygghet.

Stockholms arbete mot våldsbejakande extremism

Stockholm står, liksom stora delar av världen, inför ett allvarligt och eskalerande hot från våldsbejakande extremistiska grupperingar. Försvaret av vårt öppna, demokratiska samhälle och av Stockholm som en öppen stad är en högst

angelägen fråga. För att säkra våra invånares trygghet mot hot från våldsbejakande extremister krävs såväl polisiära som sociala insatser. Arbetet mot våldsbejakande extremism handlar om att arbeta mot samtliga de hot som Säpo bedömer kan skada demokratin: extremistisk islamism, vit makt-miljön och den så kallat autonoma vänstern. Stockholms stad står inför stora utmaningar framöver och därför måste vi, tillsammans med berörda parter och relevant sakkunskap, arbeta kunskapsbaserat och med tydliga strukturer och insatser.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism fastställdes av kommunfullmäktige den 16 maj 2016 som riktlinjer till stadens trygghets och säkerhetsprogram. Kommunstyrelsens samordnare mot våldsbejakande extremism ska med utgångspunkt från stadens riktlinjer och kommunstyrelsens direktiv stödja stadsdelsnämnderna och ansvariga facknämnder i arbetet med att revidera framtagna lokala handlingsplaner samt arbeta för att kunskapen i stadens verksamheter ska förbättras för att kunna möta de problem och utmaningar som skapas av våldsbejakande extremism. Samordnaren samverkar med polis och andra externa aktörer där det krävs en samordnad och övergripande kontakt in i staden.

Om vi liberaler hade styrt arbetet mot våldsbejakande extremism sett annorlunda ut. Det gäller såväl processen som ledde fram till antagandet av den stadsövergripande strategin mot våldsbejakande extremism, som att de lokala handlingsplanerna skulle ha utgått från en central mall upprättad utifrån Försvärshögskolans (FHS) expertis.

Vi hade velat se en samordnad stadsövergripande process grundad på beprövad erfarenhet och stödd på extern expertis från FHS för att ta fram en central mall för de lokala handlingsplanerna, vilket vi också underströk i samband med att den stadsövergripande strategin antogs av kommunfullmäktige 2016.

Vi har efterfrågat, men inte fått gehör för, konkreta och uppföljningsbara indikatorer med avseende på effekt, inte genomförda aktiviteter, i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Det fanns i kommunstyrelsens direktiv till nämnderna framförallt tolv punkter som är väsentliga, punkter som fortfarande inte är tillräckligt beaktade i de handlingsplaner som har tagits fram. Kommunstyrelsens samordnare ska se till att samtliga dessa punkter arbetas in i berörda nämnder och bolags handlingsplaner.

Stockholms trygghets- och säkerhetsprogram

Kommunstyrelsen ansvarar för det stadsövergripande säkerhetsarbetet och stadens förmåga att i händelse av kris agera i enlighet med det geografiska områdesansvaret. Under perioden ska säkerhetsarbetet fokusera på att dels fördjupa samarbetet inom staden, dels på att stärka samarbeten mellan stadens säkerhetsarbete, brottsförebyggande arbete och trygghetsarbete.

Under 2016 påbörjades kommunstyrelsen ett arbete med att revidera stadens trygghets- och säkerhetsprogram. Trots det är först nu ett program på väg fram.

Det är synnerligen anmärkningsvärt att den rödgrönrosa majoriteten har prioriterat detta arbete så lågt.

Det övriga trygghetsfrämjande arbetet

Kommunstyrelsen ansvarar för att utveckla det trygghetsfrämjande arbetet inom staden genom att se över stadens nuvarande roller, arbetssätt och organisation och genom att förstärka samordning av stadens konkreta åtgärder. Kommunstyrelsen ska arbeta strategiskt med förebyggande arbete för att motverka våldsbejakande extremism, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld och hatbrott.

Sveriges tillväxtmotor

Stockholm är Sveriges ekonomiska motor. Här finns kreativitet, utvecklingskraft och en internationell puls som syresätter hela landet. När Stockholm växer stärks välfärden. Sveriges och Stockholms välstånd byggs av företagsamma människor. Politiker skapar inte jobb, men vi kan underlätta för företagarna att göra det.

Näringslivsperspektivet ska vara en naturlig del av stadens arbete. Så är det tyvärr inte idag. Efter snart fyra år vid makten har den rödgrönrosa majoriteten hunnit med att höja kommunalskatten med 57 öre, d v s med omkring 1,3 mdkr. Samtidigt har vi sett hur staden har fallit i rankningar över företagsklimatet, det vill säga det företagsklimat som ytterst avgör hur många av oss som har ett jobb att gå till. Sedan 2014 har Stockholms stad rasat med hela 101 placeringar i Svenskt näringslivs rankning. Att främja ett gott företagsklimat är tyvärr inte något som den rödgrönrosa majoriteten tycker är särskilt viktigt. Det går ut över regionens innovationskraft och över kvaliteten i de välfärdstjänster som stockholmarna tar del av. Utvecklingen måste brytas snarast.

En bärande punkt i arbetet för att förbättra företagsklimatet är att samtliga nämnder har en tillmötesgående och problemlösande inställning till företagens etablering och utveckling i Stockholm. Men det krävs mer.

Kommunstyrelsen har det strategiska ansvaret för näringslivsfrågor. Stockholms stad måste föra en sammanhållen och långsiktig näringslivspolitik. Det saknas idag. Därför ska kommunstyrelsen, tillsammans med SBR, ta fram ett näringslivsprogram. Detta är avgörande för att Stockholms företag ska kunna verka långsiktigt och att staden ska vara en aktiv och förutsägbar part i stadens näringslivsutveckling. Till programmet ska tydliga mål sättas, vilka alla ska syfta till att stadens företagsklimat ska förbättras. Staden ska också årligen redovisa den affärsverksamhet som bedrivs i konkurrens med det privata näringslivet.

Kommunstyrelsen ska vidare, tillsammans med SBR, inrätta ett näringslivsråd, där företagare och politiker regelbundet kan mötas och diskutera gemensamma

problem och lösningar. Näringslivsrådet ska vara involverat i framtagandet och uppföljningarna av stadens näringslivsprogram.

Ett av stadens viktigaste uppdrag för ett förbättrat företagsklimat, liksom för att förbättra för medborgarna i stort, är att säkerställa en fungerande infrastruktur och möjligheten till kompetensförsörjning för Stockholms företag. Vi måste säkerställa en hög byggtakt för bostäder och att se till att det finns välfungerande företagsområden för alla slags företag. Stockholm ska också hjälpa mikroföretag med lokaler där det finns möjlighet genom s k företagsväxthus och företagsinkubatorer. Stockholms offentliga mark skulle kunna utnyttjas mycket bättre för att främja nyföretagande, och underlätta för företag att starta verksamhet utan fasta lokaler.

Ett bra, proaktivt bemötande för företagen är A och O. Staden måste också vara både en bättre kund och ha bättre processer för att hantera de tillstånd företagen behöver. Upphandlingsförfarandena måste förändras så att fler företag, inte minst små och medelstora företag, kan delta i stadens upphandlingar.

För företagare som har med staden att göra ska det finnas en väg in för alla ärenden, där alla processer och regler enkelt finns tillgängliga. Stadens e-tjänst Tillståndsguiden ska utvecklas för att göra det smidigt och enkelt att överblicka och att söka de tillstånd som behövs. Myndigheternas och förvaltningarnas service till företagen ska också mätas som en helhet, inte bara en och en, utifrån en väg in-principen.

Trots att Stockholm på många områden är en av världens mest jämställda städer är kvinnor fortfarande kraftigt underrepresenterade bland företagare. Staden ska tillsammans med näringsliv, utbildningscentra och andra relevanta organisationer kartlägga vilka faktorer som idag skapar hinder för kvinnors företagande, och ta fram en plan för hur en ökning av kvinnors företagande ska förverkligas.

Vi liberaler tror på valfrihet. En mångfald av utförare stärker individens makt, ökar valmöjligheterna för individen och ger en bredare arbetsmarknad för personalen. Tyvärr ser vi nu hur såväl regeringen som majoriteten i stadshuset arbetar för att inskränka valfriheten genom förslag på i praktiken vinstförbud och genom återkommunaliseringar av välfungerande verksamheter.

Vårt liberala svar är inte att inskränka valfriheten. Tvärtom måste vi hitta vägar att låta fler kunna bestämma själva över sina liv. Men vi måste också se till att medborgarna vet att de får bra kvalitet för sina skattepengar – oavsett vilket val de fattar. Privata och offentliga utförare ska verka på lika villkor och ska omfattas av samma ersättningsregler och kvalitetskrav. Med en noggrann och kvalitetsbaserad uppföljning finns det ingen plats för oseriösa utförare.

Kopplingen mellan studier och arbetsliv blir allt viktigare. Allt fler arbetsgivare efterfrågar arbetslivserfarenhet, och konkurrensen om talangerna blir allt hårdare. Staden ska under arbetsmarknadsnämndens ledning införa en modell med studentmedarbetare, där studenter vid sidan av studierna får möjlighet att arbeta

i staden med uppgifter som är relaterade till studierna. Vidare måste vuxenutbildningen byggas ut och anordnas genom auktorisering och en ”peng”, istället för upphandling. Med kvalitet som utgångspunkt i auktoriseringen införs valfrihet för alla som är i behov av vuxenutbildning.

När staden växer måste Stockholm planera för företagande. Det måste finnas företagsområden där det är möjligt att bygga lämpliga lokaler där praktikplatser och nya jobb kan växa fram. Staden bör arbeta med alla tillgängliga verktyg för att tillåta en mer flexibel markanvändning i företagsområden. Staden ska arbeta aktivt med fastighetsägare och företag för att tillse att företagsområdena används på ett bra sätt. Stockholm ska också hjälpa mikroföretag med lokaler där det finns möjlighet genom så kallade företagsväxthus och företagsinkubatorer där olika nystartade företag sitter tillsammans och kan ta hjälp av och få inspiration av varandra. Stockholms offentliga mark skulle kunna utnyttjas mycket bättre för att främja nyföretagande, och underlätta för företag att starta verksamhet utan fasta lokaler.

I takt med att världens ledande universitet etablerar filialer i andra länder är det fullt möjligt och kanske till och med nödvändigt att Stockholm försöker värva en sådan filial. Att Stockholm har en ung, välutbildad befolkning med goda kunskaper i engelska och goda förutsättningar för forskning och undervisning inom IT och naturvetenskap gör att en sådan filial skulle kunna vara ett attraktivt alternativ. Det skulle bidra till att positionera Stockholm som ett ledande centrum för högre utbildning i Europa. En tänkbar plats för en sådan filial skulle kunna vara Järvafältet. Genom att bygga ett campusområde där, skulle Rinkeby och Kista kunna byggas ihop. SBR ska arbeta aktivt för att få etableringar av utländska universitet till Stockholm.

Kompetensutvisningarna, som drabbar företag i Stockholm särskilt hårt, måste upphöra.

Samordna stadens utveckling när Stockholm växer

Kommunstyrelsen har ett övergripande samordningsansvar för de nämnder som särskilt påverkar Stockholms utveckling. Staden fortsätter att växa med fler bostäder, kommersiella lokaler, skollokaler, kultur- och idrottslokaler samt utveckling av ny infrastruktur. Förverkligandet av översiktsplanen innebär stora investeringar vilket kräver god samordning i både övergripande frågor och i enskilda projekt samt ekonomisk och tidsmässig prioritering.

För att hålla en hög takt i bostadsbyggandet som svarar mot vår ambition att bygga 140 000 nya bostäder fram till år 2030 måste samverkan mellan stadens nämnder, förvaltningar och bolag öka. Fram till 2022 ska 44 000 bostäder påbörjas för att snabbare råda bot på bostadsbristen på kort sikt. Kommunstyrelsen ska ta ett utökad ansvar för ledning, styrning och samordning av stadens bostadsbyggande i nära samverkan med berörda nämnder och bolag. Samordningen mellan exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden måste ske tidigt i produktionsplaneringen.

Kommunstyrelsen ska även ha ett särskilt fokus på att effektivisera stadens planprocesser.

Det är av stor vikt att säkerställa att nödvändiga funktioner så som skolor, förskolor, särskilda boendeformer och idrottsytor skapas i takt med att staden byggs ut och förtätas. Berörda nämnder ska därför säkerställa att frågan om tillgång till förskolor, skolor, idrottsytor, äldreboenden och LSS-bostäder redovisas tydligt redan i start-PM för nya bostadsprojekt.

Många medborgare upprörs med rätta över de möjligheter som inte tillvaratas när stadens lokaler och mark står tomma i väntan på exploatering. Lokaler som tillfälligt kunde ha använts för till exempel studentbostäder, konstnärsateljéer eller uppstartsbolag står ibland tomma under många år på grund av byråkratiska hinder. Kommunstyrelsen ska därför tillsammans med exploateringsnämnden, fastighetsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda en modell för hur staden ska kunna ta tillvara på lokaler och mark som är tillfälligt tillgängliga i väntan på exploatering.

Flyktingmottagande

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för stadens flyktingmottagande. Från länder som härjas av krig, fattigdom och förtryck kommer många människor till Europa i sökandet efter ett drägligt liv. Stockholm ska vara en stad där människor kan bygga sig en framtid. Efter en tid av omfattande flyktingmottagande står staden inför stora utmaningar i att se till att nyanlända stockholmare kan skaffa sig ett jobb och en bostad, ett nytt språk och en framtidstro.

Ensamkommande flyktingbarn måste få bra hem med goda uppväxtvillkor. Alla stadens nämnder och bolag måste hjälpas åt att lokalisera lokaler som kan användas för detta ändamål. Staden står inför en stor utmaning när det gäller att kontrollera kvaliteten i hem för ensamkommande flyktingbarn.

För att staden ska få ett bättre kunskapsunderlag och bättre möjligheter att långsiktigt kunna stå för ett bra mottagande ska en särskild central samordningsgrupp tillsättas under kommunstyrelsen. Gruppen ska få i uppdrag att ta fram en långsiktig handlingsplan, som tar sikte på de systemmässiga och verksamhetsmässiga förändringar som kommer att behövas under åtminstone en tioårsperiod framöver.

Det långsiktiga arbetet för hur Stockholms stad ska kunna möta ett större flyktingmottagande måste ha största möjliga fokus på utbildning, jobb och kunskaper i svenska. Jämställdhetsperspektivet ska vara framträdande i detta arbete.

Promenadstaden Stockholm

I liberalernas vision om Stockholm är gående prioriterade i gaturummet och det är lätt att färdas till fots genom staden. För att realisera den visionen måste gå-

ende prioriteras högre i trafikplaneringen. I det ändamålet inför vi en gång- och tillgänglighetsmiljard som möjliggör historiska investeringar i att förbättra framkomligheten för stadens gångtrafik. Det innebär fler och bredare gångstråk, en grönare och mer levande stadsmiljö och en trygg utomhusmiljö med god belysning och fungerande trafikplanering som skyddar gående mot trafikolyckor och skapar möjligheter för alla människor att röra sig i staden.

Majoriteten har sedan maktövertagandet 2014 successivt skurit allt mer i budgeten för tillgänglighetsarbeten. Trenden är mycket problematisk. Det finns fortfarande många platser i staden där tillgängligheten behöver förbättras, bland annat vid busshållplatser och övergångsställen. Om Stockholm ska bli ett föredöme ur tillgänglighetsperspektiv måste investeringstakten för tillgänglighetsanpassningar öka markant. Därför kommer Liberalernas gång- och tillgänglighetsmiljard att, likt cykelmiljarden som Alliansen införde, lägga i andra växeln för Stockholms långsiktiga utveckling mot en tillgänglig och gångvänlig stad, där gående är högt prioriterade i utformningen av stadens gaturum. *Liberalerna reserverar därför 100 mnkr i budgeten för 2018 (inom CM4), inom ramen för en gång- och tillgänglighetsmiljard fram till 2028.*

Ett tillgängligt Stockholm

Stadens olika byggnader måste självklart vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Även om stora framsteg har gjorts kvarstår fortfarande utmaningar. För att säkerställa att stadens samtliga fastigheter är tillgängliga ska en tillgänglighetssamordnare inrättas under kommunstyrelsen.

Inom äldreomsorgen har en ny metod för uppföljning av kvalitet utvecklats. Metoden kvalitetsobservation följer upp faktisk kvalitet och har fokus på uppföljning av den individuella omvårdnaden. Utifrån gjorda erfarenheter finns goda förutsättningar att inleda pilotprojekt avseende kvalitetsobservation inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Ett utvecklingsprojekt i syfte att pröva metoden inom verksamheter för funktionsnedsatta ska inledas under 2018. Projektet leds av kommunstyrelsen i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna.

Ett jämställt Stockholm

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Stockholm ska vara en stad som aktivt verkar för jämställdhet och att kvinnor och män har samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter. Trots att den rödgrönrosa majoriteten påstår sig vara feministisk verkar den vara väldigt mån

om att reproducera traditionella könsroller i sin upphandlingsverksamhet. Det tar sig till exempel uttryck i att upphandlad verksamhet av god kvalitet återtas i kommunal regi, framför allt inom traditionellt kvinnliga omsorgsverksamheter.

Det är därför dags för en genusanalys av stadens upphandlingsverksamhet. I en genusanalys bör det bland annat kartläggas hur stadens beslut på upphandlingsområdet skiljer sig med avseende på verksamheters könskodning och könsammansättningen hos brukare, personal och företagsledning. Det bör också mätas om stadens agerande har förändrats över tid.

Med upphandlingsverksamhet förstås alla beslut om att upphandla eller inte upphandla verksamhet som idag bedrivs i egen regi, att förlänga, återupphandla eller återta upphandlade verksamheter efter avtalsperiodens slut, att utkräva viten eller häva avtal i de fall en entreprenör inte sköter sig, samt de avtalsvillkor som är knutna till upphandlingen. Det är viktigt att få hela bilden.

En sådan analys måste vara stadsövergripande, för att kunna jämföra olika verksamhetsområden som sorterar under olika nämnder, även om den gärna får upprepas av enskilda nämnder. Analysen bör därför utföras av kommunstyrelsen.

För att minska risken för diskriminering ska staden aktivt verka för jämställda löner genom årliga lönekartläggningar och verkningfulla åtgärder om osakliga löneskillnader upptäcks. Rekryteringar ska baseras på kompetens. Genom en aktiv personalpolitik ska anställningsvillkor i kvinnodominerade sektorer förbättras, bland annat när det gäller hur arbetet organiseras och fördelas. Särskilt gäller det ett fortsatt arbete för rätt till heltid och tryggare anställningar, liksom förbättring av chefers villkor.

Alla har rätt att välja vem man älskar och lever tillsammans med. Ännu lever alldeles för många unga stockholmare i skuggan av hot och förtryck. Kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck är central för ett Stockholm där alla har lika möjligheter och lika frihet. Patriarkala strukturer som hindrar individens fria livsval måste bekämpas.

Ambitionsnivån i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck måste därför höjas. *Liberalerna föreslår att 10 mnkr anslås till stadsdelsnämnderna i arbetet mot hedersvåldet.* Pengarna ska gå till fortbildning av personal, ökade möjligheter till samverkan mellan stadsdelarnas socialtjänst, Origo, skola, civilsamhälle och polis, mer resurser för socialtjänstens arbete i främsta linjen, samt utvärdering av genomförda insatser. Kommunstyrelsen ska bistå stadsdelarna i detta arbete.

Kunskapsstaden Stockholm

En skola med jämn och hög kvalitet är den absolut viktigaste faktorn för att skapa jämlika livschanser och öka den sociala rörligheten. Detta är särskilt betydelsefullt för elever som fått en svår start i livet eller kommer från hem utan studietradition. I det svenska skolsystemet ska alla kunna utvecklas efter sina

förutsättningar och de som har störst behov ska få mest stöd. Dina föräldrars bakgrund ska inte få vara avgörande för din egen framtid. Skolan ska göra klassresor möjliga, med hjälp av kunskap, höga förväntningar och studiero.

Kommunstyrelsen ska aktivt bidra till att främja utvecklingen av Stockholm som en kunskapsregion och företagsstad. Staden medverkar i flera strategiska samarbeten tillsammans med flera av regionens lärosäten och aktörer. Staden medverkar exempelvis i det strategiska samarbetet OpenLab. Staden medverkar även i projektet Digital Demo Stockholm och samverkar med regionens samtliga lärosäten inom ramen för Stockholms Akademiska Forum. Staden har ett avtal om samarbete med Kungliga Tekniska Högskolan för att ömsesidigt utveckla varandras verksamheter.

I arbetet med de strategiska samarbetsformerna mellan staden och regionens lärosäten ska kommunstyrelsen samverka och arbeta med regionens universitet och högskolor samt med stiftelserna Electrum och Vetenskapsstaden. I arbetet ska möjligheten att etablera ett samarbete med Stockholms universitet på en strategisk nivå undersökas.

Om Stockholms intellektuella kapital ska bestå och öka måste antalet utländska toppstudenter öka. Tidigare kom många studenter till Sverige eftersom utbildningen var gratis. Befintliga stipendier för toppstudenter är ofta instiftade i början av förra århundradet och är därmed anpassade efter förhållanden som idag inte längre gäller. Stockholmsregionen har ett intresse av att mycket bättre ta till vara de talanger som väljer att studera på lärosäten här. Kommunstyrelsen ska därför verka för att internationella studenters möjligheter att under sina masterstudier göra praktik, sitt examensarbete eller uppsatsskrivning inom staden ökar.

I arbetet med att utveckla Stockholm som en kunskapsstad ska kommunstyrelsen samordna arbetet med framtagandet av nya student- och forskarbostäder med berörda nämnder.

Skolplanering för ett växande Stockholm

Antalet barn och elever ökar kraftigt de kommande åren. Tillgången till bra förskolor och skolor med en god miljö för barnen är viktig för stockholmarna och har betydelse för Stockholms attraktivitet som stad att bo och arbeta i. Utbyggnadstakten av nya förskolor och skolor måste vara fortsatt hög.

Stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden ska i sin planering utgå från ett riktvärde om minst 25 förskoleplatser respektive minst 50 grundskoleplatser per 100 nya lägenheter, anpassat efter lokala förhållanden. För att säkerställa behovet av förskole- och grundskoleplatser ska stadsbyggnadsnämnden i en obligatorisk punkt i start-PM som rör bostadsbyggande, genom en kontinuerlig dialog med berörda nämnder, klargöra hur behovet av nya förskole- och grundskoleplatser ska klaras. När exploateringsnämnden markanvisar större områden ska utbildningsnämnden alltid kontaktas och mark för skolbyggnation reserveras.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret att åstadkomma en mer effektiv samverkan mellan berörda parter. För att stärka samplaneringen av ny-, om- och tillbyggnader av förskolor och skolor ska en skolplaneringssamordnare anställas inom kommunstyrelsen med det övergripande ansvaret och befogenheterna för att åstadkomma en mer effektiv samverkan mellan de tekniska kontoren.

För att garantera att nya förskolor och skolor ska planeras in i tid framöver, istället för att den mark som finns går till annat, ska kommunstyrelsen även tillsätta en blocköverskridande referensgrupp bestående av samtliga partier representerade i utbildningsnämnden för den vidare planeringen av skolutbyggnaden i Stockholm. Kommunstyrelsen ska också, tillsammans med exploateringskontoret, utbildningsnämnden och SISAB, leda arbetet med att ta fram en strategi för att förvärva lokaler som är lämpliga för skoländamål.

Kommunstyrelsen ska i det fortsatta arbetet med förskole- och skolutbyggnad hitta metoder för att minska byggkostnader för att undvika att en allt för stor del av produktionskostnaden läggs på hyran.

Flytta stadens förvaltningar från innerstaden till ytterstadens stadsdelar

Många stadsdelar i Stockholm har ett behov av fler arbetsplatser och mer liv och rörelse under dagtid. Om arbetsplatser kan flyttas från innerstaden till ytterstaden kan mark och lokaler i innerstaden frigöras till annat än kontor och ge plats för bostäder eller förskole- och skolplatser, som det råder brist på i stadens snabbväxande stadsdelar.

Enligt statistik från år 2015 hade 2000 personer sin arbetsplats i Tensta, vilket innebär att mer än två tredjedelar av den förvärvsarbetande befolkningen pendlade ut för att arbeta. Bara en halv procent av dagbefolkningen arbetade i offentlig förvaltning – att jämföra med 6,4 procent i staden som helhet. Bilden är tydlig: I stadsdelar som Tensta saknas arbetsplatser, och särskilt de offentliga verksamheterna (som myndigheter, förvaltningar och bolag) lyser med sin frånvaro.

Tyvärre verkar inte den rödgrönrosa majoriteten prioritera förvaltningsflyttar. Att flytta förvaltningar och bolag sker inte av sig självt utan kräver ett aktivt ledarskap och en tydlig strategi. Det är synd att majoriteten varken prioriterar detta eller anser att frågan är av vikt.

Stockholms stad måste flytta ut förvaltningar och bolag till ytterstaden. En levande och välfungerande stad förutsätter att alla stadsdelar har en bra blandning av bostäder och arbetsplatser. Genom att flytta ut stadens verksamheter minskar lokalkostnaderna och underlaget för service och verksamheter ökar i ytterstadens stadsdelar. Det blir också möjligt att omvandla lokaler i innerstaden till

bostäder. Kommunstyrelsen ska därför tillsammans med Stockholms Stadshus AB aktivt fortsätta arbetet med att flytta ut Stockholms stads förvaltningar och bolag från innerstaden till ytterstadsdelar.

Kompetensförsörjning med stockholmarnas behov som utgångspunkt

Kommunstyrelsen ansvarar för att staden ska ha ett gemensamt förhållningssätt i arbetsgivar- och utvecklingsfrågor samt utarbetar och genomför insatser för att säkra chefs- och kompetensförsörjningen.

Insatser för utveckling av dagens och morgondagens chefer är prioriterade. Stadens samlade arbete med personalfrågor ska underlättas genom enhetliga och effektiva processer och verktyg som förenklar chefernas vardag. Stadens chefsprogram ska bidra till att höja kompetensen om olika funktionsnedsättningar.

Det liberala Stockholm ska vara den stad där varje ung människa får den största möjliga chansen att lyckas i skolan och därmed i livet. Det kräver fortsatta satsningar på skolan och lärarna. Stockholms stad ska vara en attraktiv arbetsplats för skickliga lärare som vill och kan göra skillnad för eleverna.

Goda möjligheter till kompetensutveckling och vidareutbildning är en viktig arbetsmiljöfråga som också bidrar till att staden blir en attraktiv arbetsgivare.

I de ämnen där det råder brist på lärare, till exempel speciallärare, ska staden erbjuda sig att betala hela fortbildningen för de lärare som vill bredda eller fördjupa sina kunskaper. Utbildningstakten ska i första hand vara på högst 50 procent, så att utbildningen kan kombineras med att läraren arbetar kvar på skolan. Ett krav för att staden ska betala fortbildningen är att läraren åtar sig att allra minst arbeta kvar inom staden de närmaste tre åren efter att utbildningen har slutförts. *För denna reform anslår Liberalerna totalt 100 mnkr för att satsa på betald vidareutbildning för lärare (satsningen finansieras genom disposition av eget kapital).*

Socialsekreterarnas arbetssituation måste förbättras. Den handlingsplan som majoriteten har tagit fram är ett steg i rätt riktning. Det krävs dock en genomgripande förändring av socialsekreterarnas arbetssituation där lön, kompetensutveckling och större karriärmöjligheter ingår.

Majoriteten genomför nu en lönesatsning, vilket Liberalerna har krävt under ett par års tid. *Vi går längre än majoritetens lönesatsning och satsar totalt 25,5 mnkr på högre löner för socialsekreterare och biståndshandläggare. Socialsekreterare ska också få större möjligheter till forskning. Staden ska göra det möjligt att kombinera tjänstgöring med forskarutbildning och främja utbyte mellan socialtjänsten och den akademiska världen.*

Möjligheter till kompetensutveckling och vidareutbildning är avgörande för god kvalitet och för att staden ska vara en attraktiv arbetsgivare. *Liberalerna*

anslår därför 20 mnkr för att satsa på vidareutbildning för socialsekreterare (satsningen finansieras genom disposition av eget kapital).

Stadens traineeprogram för akademiker ska fortsätta. Ett antal traineeplatser i programmet ska erbjudas akademiker med funktionsnedsättning. Det är vidare särskilt viktigt att attrahera utrikes födda chefer för att säkra att den framtida kompetensförsörjningen speglar befolkningens sammansättning. Kommunstyrelsen ska därför i samverkan med arbetsmarknadsnämnden utveckla möjligheterna att i stadens traineeprogram erbjuda platser till utrikes födda akademiker inom ramen för Stockholms Intensivsvenska för Akademiker.

Stadens satsningar på feriejobb ska fortsätta såväl genom medel avsatt under kommunstyrelsen, stadsdelsnämnderna som inom ramen för ytterstadsarbetet. En viss andel ska erbjudas ungdomar med funktionsnedsättning.

Stoppa återkommunalisering av välfungerande verksamhet

Den rödgrönrosa majoriteten bedriver en politik där många verksamheter som drivs av fristående anordnare nu återkommunaliseras. Det har visat sig bland annat vad det gäller verksamheter för personer med funktionsnedsättningar, äldreboenden och fritidsverksamheter för unga, med flera medialt uppmärksammade fall.

Dessa ärenden är inte unika. Liknande ärenden, med undermåligt eller icke-existerande beslutsunderlag, har förekommit i ett antal nämnder sedan maktskiftet. Det är inte acceptabelt.

Givetvis ska staden ta tillbaka verksamheter som inte sköter sig. Det finns också skäl för staden att behålla viss verksamhet i egen regi för att behålla kompetens på området. Men om kvalitet som huvudregel ska vara avgörande i upphandlingsbeslut, då måste det också präglade nämndernas upphandlingsverksamhet. Så är tyvärr inte fallet idag.

Stockholm växer snabbt. Då bör människor som vill starta och driva verksamheter inom välfärden mötas av en välkomnande attityd. Istället ser vi att den rödgrönrosa majoritetens ideologiska övertygelse är att välfärdsverksamheter i så stor utsträckning som möjligt ska vara kommunal. Återkommunaliseringspolitiken leder till att välfungerande parklekar, fritidsgårdar och äldreboenden nu återtas utan reella motiveringar. De som får betala för detta är till syvende och sist stockholmarna, som nu får sämre kvalitet och mindre mångfald samtidigt som de betalar en högre kommunalskatt.

För Liberalerna är det en självklarhet att en bra verksamhet är en bra verksamhet, oavsett utförare. Vi kommer att kämpa för att kvalitativa välfärdsverksamheter ska kunna fortsätta att utvecklas till gagn för stockholmarna, inte tvingas lägga ned på grund av ideologiska prioriteringar från vänstern. Kommunstyrelsen får därför i uppdrag att stoppa alla återkommunaliseringar av väl fungerande privat verksamhet.

Utred konsekvenserna av ett vinstförbud i välfärden

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har låtit utreda införandet av ett så kallat ”vinsttak” inom fristående välfärdsverksamheter (SOU 2016:78). Utredningens delbetänkande som lämnades i november 2016 föreslog införande av tillstånd för att ta emot offentlig finansiering inom välfärdssektorerna samt en reglering av offentliga medel till välfärdsverksamhet som i praktiken innebär ett vinstförbud.

Regeringen har aviserat att ett lagförslag kommer att läggas fram under våren 2018 gällande vinstreglering inom omsorg och skola. Det är ett förslag som kommer att få långtgående konsekvenser för stockholmarnas välfärd. Vilka konsekvenser det kommer att få är inte klarlagt, eftersom staden inte har svarat på delbetänkandet och alltså inte har utrett effekterna för stockholmarna. Det finns dock dessvärre goda skäl att befara att konsekvenserna av ett vinstförbud kommer att bli betydande och kännbara i stockholmarnas vardag. Kommunstyrelsen ska under året utreda konsekvenserna för staden och skattebetalarna av regeringens föreslagna vinstförbud.

Låt äldre arbeta kvar längre

Om Stockholm ska utvecklas till en stad i världsklass måste staden kunna ta tillvara erfarenheten och kompetensen hos sina mest erfarna medarbetare. Anställda i Stockholms stad som så önskar ska ges rätt att arbeta kvar till 70 års ålder. Staden ska ta fram ett program för att låta äldre anställda som så vill fungera som mentorer efter sin pensionering. Genom detta medverkar också staden, som en av Sveriges största arbetsgivare, till att ge en positiv bild av äldre medarbetare och motverka fördomar och negativ särbehandling grundade på ålder. Anställda som har nått 61 års ålder och som så önskar ska få rätt att arbeta deltid.

Deltagande på lika villkor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor är ett viktigt organ som bistår kommunstyrelsen i arbetet med att göra Stockholm mer tillgängligt. Enligt stadens regler om arvoden för kommunala förtroendeuppdrag omfattas dock inte ledamöter och ersättare i kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor som representerar handikapporganisationerna av rätten till arvode, resekostnader eller ersättning för förlorad arbetsinkomst. Detta drabbar företrädare i funktionshinderrådet som arbetar. Alla ledamöter och ersättare i funktionshinderrådet bör därför ha rätt till dessa förmåner på lika villkor.

Mindre pappersarbete

Alltför många yrkesgrupper i staden tillbringar allt för stor del av sin tid med arbete som inte hör till de huvudsakliga arbetsuppgifterna. Kommunstyrelsen ska därför under året påbörja en allmän administrativ översyn med målet att de administrativa uppgifterna för yrkespersonalen ska minska, utan att möjligheterna att följa upp och utvärdera verksamheten försämras.

Föreningsstöd ska främja demokratin

Föreningslivet är en viktig del av det civila samhället. Människor organiserar sig kring det de själva tycker är angeläget och roligt, ofta också för att åstadkomma positiva förändringar i samhället. Staden ger olika typer av stöd till olika typer av föreningar. Kommunstyrelsen ska därför under 2018 ta fram stadsövergripande riktlinjer som innebär att föreningar som uppbär stöd av staden ska motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet, samt främja demokratins värderingar.

Stadens föreningsstöd ska inte ges till föreningar som i ord eller handling inte ställer upp på de demokratiska värderingarna eller på principen om allas lika värde.

Etiska riktlinjer för samarbete i staden och dess bolag

För några år sedan tog staden fram en CSR-policy som skulle vägleda stadens bolag i hållbarhetsarbetet. Sedan dess har det framkommit att Stockholms stad inom ramen för fastighetsmässan MIPIM ingått ett speciellt partnerskap med ett bolag som är direktkontrollerat av en ofri stat där mänskliga rättigheter kränks och demokratiska fri- och rättigheter inte erkänns. Denna CSR-policy har uppenbarligen inte förhindrat samarbetet med ett bolag som representerar en diktatur. Kommunstyrelsen ska under året ta fram och implementera etiska riktlinjer för vilka Stockholms stad och dess bolag samarbetar med. Stockholmarna ska kunna lita på att staden inte slår armkrok med diktaturer.

ECAD

Stockholms stad ska återigen bli medlem i organisationen ECAD (European Cities Against Drugs). Staden ska se över hur det ekonomiska stödet till ECAD kan utformas för att ge största möjliga mervärde.

Mindre byråkrater och mer välfärd

För oss liberaler är det en självklarhet att staden ska hushålla varsamt med varje skattekrona man tar ut. Det som ska prioriteras är stadens kärnverksamheter såsom förskola, skola, socialtjänst, äldreomsorg, trygghetsfrämjande arbete och stadsutveckling. Stockholmarna ska ha stor rådighet över sin egen ekonomi och mer frihet i vardagen. Tyvärr är detta en syn som inte delas av den rödgrönrosa majoriteten. Trots att majoriteten har höjt skatten flertalet gånger lyser satsningarna på just dessa kärnverksamheter med sin frånvaro i majoritetens budgetförslag.

Istället för att enbart försöka öka skatteintäkterna genom att höja skatten eller på andra sätt lägga på stockholmarna pålagor ska vi se till att fler stockholmare har ett arbete att gå till. Nyckeln till att utveckla och förstärka välfärdsverksamheterna är att fler får ett jobb som de kan försörja sig på. Vi kommer alltid

att driva en politik som prioriterar jobb framför bidrag, och som använder varje skattekrona klokt och effektivt.

Liberalerna kommer även att motverka alla tendenser till att det ökade skatteuttaget används till att anställa nya byråkrater, genom exempelvis tillsättningar av nya utskott, råd och kanslier, utan nytta för stockholmarna. Tyvärr är detta precis vad den rödgrönrosa majoriteten har ägnat sig åt. Enbart på stadsledningskontoret har personalstyrkan sedan valet ökat med 77 personer – från 246 till 323 stycken. Och trots att kommunstyrelsen enligt tertialrapport 2 för 2017 kommer att göra ett överskott på 103 mnkr höjer majoriteten dess budget med 24,4 mnkr. Det är inte att ta ansvar för stockholmarnas pengar. Vi föreslår därför i vårt budgetförslag en minskning av den totala byråkratin.

Stadens centrala medelsreserv är tänkt att fungera som en reserv för oförutsedda behov. Att ha en sådan reserv är naturligtvis klokt. Problem uppstår dock om denna reserv tillåts växa till orimlig storlek, genom att den fylls med mängder av olika projekt av vitt skilda digniteter, istället för att skattebetalarnas pengar går till verksamheter som stärker välfärdens kärna. Att avsätta stora resurser i medelsreserven gör också stadens budget och styrning otydlig. Tyvärr är det dock precis det som just nu händer. De senaste tio åren har den centrala medelsreserven tillåtits växa med över 370 mnkr, från 387,9 mnkr (2007) till 759,3 mnkr (2018).

För oss liberaler är det självklart att de pengar vi tar ut från skattebetalarna ska gå till stadens kärnverksamheter såsom förskola, skola, socialtjänst, trygghetsfrämjande arbete och äldreomsorg. Lika självklart är det att stadens budget ska vara så transparent som möjligt, så att det enkelt går att utläsa vad skattepengarna används till. Liberalerna kommer därför i detta budgetförslag att rensa upp bland de projekt som majoriteten har lagt in i den centrala medelsreserven, samtidigt som vi minskar dess storlek med 170 mnkr. De resurser som frigörs genom detta lägger vi oavkortat på förskolan, skolan, socialtjänsten, trygghetsfrämjande arbete och äldreomsorgen. Det är att prioritera välfärd och människors trygghet och frihet framför symbolprojekt. Det är att ta ansvar för Stockholms framtid.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontoret har en central, strategisk roll som stöd till kommunstyrelsen. Kontoret har ett övergripande ansvar för styrning, samordning, uppföljning och utveckling av stadens ekonomi och verksamhet samt ansvarar för frågor som rör valfrihet, e-tjänster, effektivitet med mera och kan vid behov också initiera utvecklingsfrågor.

Särskilda prioriteringar 2018

- Kommunstyrelsen ska uppvakta regeringen i frågan om att fler poliser behövs till Stockholms stad.

- Kommunstyrelsen ska kalla till sig företrädare från stadsdelsnämnd och -förvaltning, polisen, företagarföreningar, civilsamhällesorganisationer och fastighetsvärdar från de områden där otryggheten och våldsbrottligheten är som störst för att etablera en gemensam bild av problemen och åtgärder.
- Kommunstyrelsen ska, tillsammans med polisen, stadsdelsnämnderna, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden, genomföra trygghetsinventeringar.
- Kommunstyrelsen ska se till att staden anställer minst 200 trygghetsvakter, som kan hjälpa till med att skapa närvaro och synlighet där behoven är stora.
- Kommunstyrelsen ska hemställa hos regeringen att en nationell förhandling tillsätts, med de kommuner, landsting och privata aktörer som verkar i utsatta områden – det nya Sverigebygget, på modell efter Sverigeförhandlingen.
- Kommunstyrelsen ska i samråd med polisen och civilsamhället ta fram ett program för stadens samlade arbete med ungdomar som riskerar att dras in i brottslighet.
- Kommunstyrelsen ska aktivt bidra till att stadens företagsklimat förbättras.
- Kommunstyrelsen ska, tillsammans med SBR, inrätta ett näringslivsråd.
- Kommunstyrelsen ska se till att ett stadsövergripande näringslivsprogram tas fram tillsammans med SBR.
- Kommunstyrelsen ska ta ett utökat ansvar för ledning, styrning och samordning av stadens bostadsbyggande i nära samverkan med berörda nämnder och bolag.
- Kommunstyrelsen ska stärka samordningen kring stadens flyktingmottagande.
- Kommunstyrelsen ska genomföra en genusanalys av stadens upphandlingsverksamhet.
- Kommunstyrelsen ska aktivt bidra till att främja utvecklingen av Stockholm som en kunskapsregion och företagsstad.
- Kommunstyrelsen ska stärka samplaneringen av ny-, om- och tillbyggnader av förskolor och skolor.
- Kommunstyrelsen ska tillsätta en blocköverskridande referensgrupp bestående av samtliga partier representerade i utbildningsnämnden för den vidare planeringen av skolutbyggnaden i Stockholm.
- Kommunstyrelsen ska tillsammans med Stockholms Stadshus AB aktivt fortsätta arbetet med att flytta ut Stockholms stads förvaltningar och bolag från innerstaden till ytterstadsdelar.
- Kommunstyrelsen ska ansvara för att staden ska ha ett gemensamt förhållningssätt i arbetsgivar- och utvecklingsfrågor samt utarbetar och genomför insatser för att säkra chefs- och kompetensförsörjningen.
- Kommunstyrelsen ska ta fram etiska riktlinjer för vilka aktörer staden och dess bolag samarbetar med ur ett demokratiperspektiv.
- Kommunstyrelsen ska tillsammans med stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden bidra till att lärare och socialsekreterare erbjuds vidareutbildning.

- Kommunstyrelsen ska stoppa alla återkommunaliseringar av väl fungerande privat verksamhet.
- Kommunstyrelsen ska utreda konsekvenserna för Stockholm av regeringens föreslagna vinstförbud.
- Kommunstyrelsen ska påbörja en allmän administrativ översyn med målet att de administrativa uppgifterna för yrkespersonalen ska minska.
- Kommunstyrelsen ska ta fram stadsövergripande riktlinjer som säkerställer att stadens föreningsstöd inte ges till föreningar som inte ställer upp på de demokratiska värderingarna eller på allas lika värde.
- Kommunstyrelsen ska minska byråkratin och konsultkostnaderna.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 3% (tot 4)	42,5 mnkr
Stadsövergripande besparing konsulttjänster	140 mnkr
Inga nya utskott, råd och kanslier	12 mnkr
Impact award	1,4 mnkr
Social hållbarhet (2016 års budget)	7 mnkr
Klimatkansli (2016 och 2017 års budget)	7 mnkr
Utbildningssatsning förtroendevalda (2016 års budget)	1,5 mnkr
Förstärkt arbete MR (2016 års budget)	2 mnkr
Insatser stärka ungas organisering (2016 års budget)	4 mnkr
Demokrati- och ytterstadskansli (2016 års budget)	4 mnkr
Minskat anslag SBR	10 mnkr
Demokratistöd unga (2017 års budget)	2 mnkr
Systemstöd medborgarbudget (2017 års budget)	1 mnkr
Fler i heltid - kompetens och bemanning	2 mnkr
Hysesförhandlingsfunktion	1 mnkr
Insatser för att stärka kvinnors organiserande	0,5 mnkr
Pilot medborgarinflytande	2 mnkr
Stöd till VM i synkroniserad konståkning	1 mnkr
Förstärkt näringslivsarbete och lokalt stöd till nyföretagande	1 mnkr

Ökade kostnader för:

Trygghetsinventering	-5 mnkr
Centralupphandling trygghetsvakter	-100 mnkr
Riktad lönesatsning socialsekreterare och biståndshandläggare	-8,5 mnkr
Näringslivsprogram och näringslivsråd	-1 mnkr
Tillgänglighetssamordnare	-1 mnkr
Arvoden KS funktionshinderråd	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

2. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kommunstyrelsen m.m.** godkänns.

Revisorskollegiet

För oss liberaler är det självklart att de pengar vi hämtar in från skattebetalarna ska användas så effektivt som möjligt och att inga oegentligheter ska förekomma i stadens verksamheter. Stadsrevisionen är ett av stadens viktigaste verktyg för att säkerställa just detta.

Stadsrevisionens uppgifter

Stadsrevisionen ska granska all kommunal verksamhet som bedrivs av staden inklusive bolag och stiftelser med mera i den omfattning som följer av god kommunal revisionsordning. Stadsrevisionens ansvar följer av kommunallagen, lagen om kommunal redovisning, aktiebolagslagen samt revisionsreglementet för stadsrevisionen i Stockholms stad och andra av kommunfullmäktige utfärdade föreskrifter såsom denna budgets mål och indikatorer.

Budgeten för 2018 är oförändrad jämfört med 2017.

I stadsrevisionens revisionsplan beskrivs stadsrevisionens mål, uppdrag och arbetssätt samt nämnd- och bolagsgranskningen. I revisionsplanen beskrivs även de större revisionsprojekt som planeras genomföras under revisionsåret.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

3. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Revisorskollegiet** godkänns.

Valnämnden

Fria och hemliga val är kärnan i den liberala demokratin. Valnämndens uppgift är att genomföra en valprocess med hög kvalitet som medborgarna har förtroende för.

Valnämndens uppgifter

Valnämnden ansvarar för organisation och genomförande av val till riksdagen samt val till landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Nämnden ansvarar också för val till EU-parlamentet. Nämnden ska dessutom genomföra eventuella extraval och folkomröstningar.

Omfattningen av nämndens uppgifter är reglerad i lag, både ansvarsområdet som sådant och i viss utsträckning den organisation som ska användas för att lösa uppgifterna.

För att upprätthålla förtroendet för valprocessens integritet ska nämnden anställa fler valförrättare. Nämnden ska även i samverkan med kommunstyrelsen ta initiativ till att bjuda in valobservatörer att observera valen 2018.

Tillgängliga vallokaler är en avgörande demokratifråga. Under året ska nämnden i samverkan med berörda nämnder och bolag arbeta för att säkerställa att vallokaler som användas i 2018 års val så långt som möjligt uppfyller samtliga aktuella krav på tillgänglighet.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

4. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Valnämnden** godkänns.

Stadsdelsnämnder

I Liberalernas Stockholm ska medborgarna känna att de kan påverka sitt lokalsamhälle. Det ska vara enkelt att komma i kontakt med politiker och politiken ska vara lyhörd inför medborgarnas behov och förslag.

Stadsdelsnämndernas uppgifter

Stärkt lokaldemokrati

Stadsdelsnämnderna har en viktig demokratisk uppgift genom att vara en lokal länk mellan medborgarna och politiken. Den rödgrönrosa majoriteten har haft stora lokaldemokratiska ambitioner men resultaten har varit väldigt magra. De försök som har gjorts med ”medborgarbudgetar” har för det mesta inte alls resulterat i någon betydande överföring av inflytande från politiker till medborgare.

I stället för byråkratiska och omständliga processer med medborgarbudgetering menar Liberalerna att försök med medborgarpaneler bör genomföras i vissa stadsdelar. Medborgarpanelerna ska kunna fungera som tillfälliga rådgivande organ för viktiga frågor i stadsdelen.

Förutom medborgarbudgetar har majoriteten också arbetat med så kallade lokala utvecklingsplaner, som både formellt och informellt verkar ha haft stor påverkan på resursfördelningen inom staden, ibland till och med trots att formella beslut med denna innebörd saknats. Dessa planer har till stor del tagits fram och implementerats utan någon större medverkan från medborgarnas sida. De har varit av mycket varierande kvalitet och ofta i vaga ordalag fokuserat på andra frågor än de verkligt viktiga för den lokala utvecklingen, såsom trygghet och ett bra företagsklimat. Liberalerna väljer att i stället prioritera konkreta satsningar som gör verklig skillnad för utvecklingen i stadsdelarna, såsom trygghetsvakter för ökad trygghet, bättre villkor för socialsekreterare och lärare och rätten till ett tryggt boende.

Stadsdelsnämndernas röst bör tillmätas större vikt vid beslut om lokala ordningsfrågor, såsom serveringstillstånd för restauranger och tidsbegränsade tillstånd för torghandel och annan näringsverksamhet. Stadsdelsnämnderna bör även få besluta om tidsbegränsade bygglov för uteserveringar.

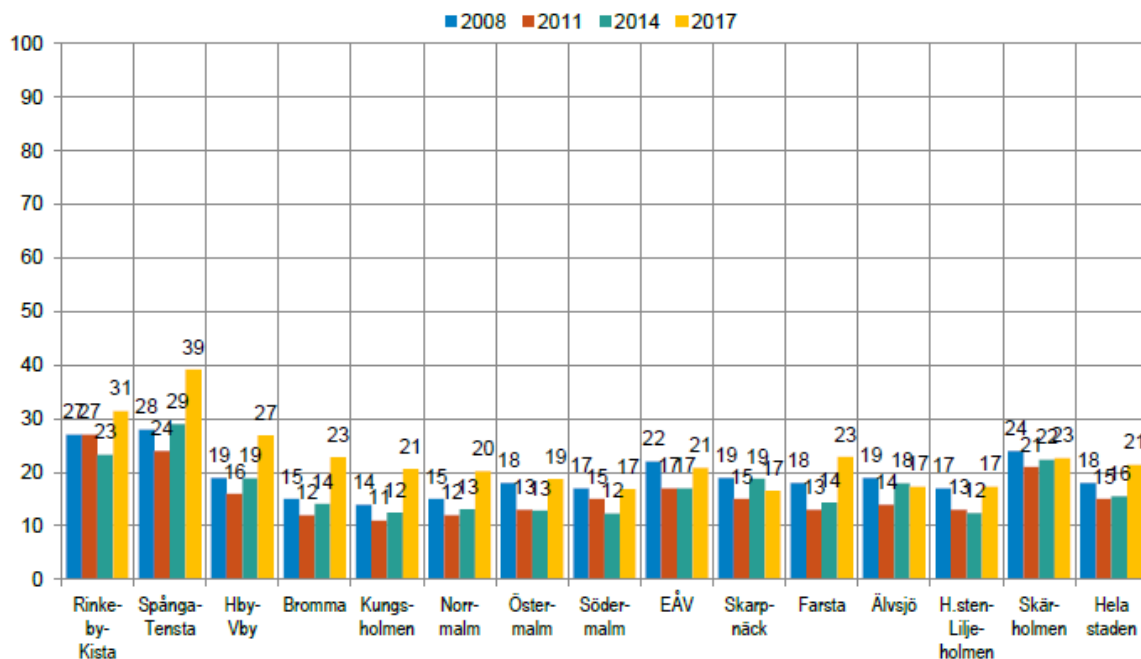
Trygghet

För oss liberaler är trygghet en frihetsfråga. Den som är rädd är inte fri. Därför gör vi en historisk investering i Stockholms trygghet med en långsiktig trygghetsmiljard. Stadsdelsnämnderna spelar en avgörande roll i det lokala trygghetsarbetet och ska arbeta övergripande med trygghetsfrågorna och lära av varandras goda exempel i trygghetsarbetet. Arbetet ska bedrivas i nära samarbete tillsammans med polisen, civilsamhället och alla engagerade invånare.

Otryggheten ökar i Stockholm. I 12 av 14 stadsdelar känner sig invånarna mer oroliga för att utsättas för brott än vid förra trygghetsmätningen när Alliansen styrde. Otryggheten är störst i ytterstaden.

Andel (%) som en gång i månaden eller oftare under de senaste tolv månaderna varit oroliga för att utsättas för brott av något slag. F9

Stadsdelsområden

Källa: Stockholms stads trygghetsmätning 2017, sid 29.

Den styrande majoriteten och regeringen har stått handfallna när otryggheten har ökat och polisen fått allt svårare att lösa sina uppgifter. En av få konkreta åtgärder för att öka tryggheten, nämligen det tillfälliga inrättandet av trygghetsvårdar med ordningsvaks förordnande i Husby centrum, har inte ens blivit av. När Liberalerna i andra delar av staden har yrkat på att liknande satsningar ska genomföras på särskilt brottsdrabbade platser har majoriteten i dessa stadsdelar röstat ner förslagen. Att majoriteten inte tar stockholmarnas otrygghet på allvar är anmärkningsvärt.

Liberalerna avsätter 100 mkr under kommunstyrelsen för att genomföra en central upphandling av trygghetsvakter. Dessa trygghetsvakter ska i samarbete med polis, andra myndigheter och civilsamhället bidra till att upprätthålla säkerheten på särskilt otrygga och brottsdrabbade platser. Genom fler kommunala trygghetsvakter och fler trygghetskameror ska tryggheten återställas på otrygga platser där polisinsatserna inte räcker till.

Osnygga platser blir lätt otrygga platser. Stockholm ska vara klotterfritt och det ska vara rent och städat på allmänna platser såsom gator, torg och parker. Stadens klottergaranti ska gälla och efterlevas, vilket innebär att klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Liberalerna vill se en utvidgning av

klottergarantin till en trygghetsgaranti där utbrända bilar forslas bort, papperskorgar töms och trasig belysning åtgärdas inom 24 timmar.

Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med berörda nämnder och bolag bidra till utveckling av stadens trygghetskapande arbete och i samverkan med civilsamhället, företag och andra aktörer genomföra lokal platssamverkan för att utveckla attraktiva och trygga stadsdelar.

Vid nya stadsbyggnadsprojekt spelar stadsdelsnämnderna en viktig roll genom att förmedla sin lokalkännedom om hur miljöer kan utformas på ett trygghetsfrämjande sätt.

Förskola i världsklass

För att varje individ ska kunna uppnå sin fulla potential behövs en god utbildning. Den utbildningen börjar redan i förskolans verksamhet. Det liberala Stockholm ska vara den öppna världsstad där varje ung människa får chansen att utvecklas och välja hur livet ska se ut. I förskolan ska varje barn kunna utvecklas och växa, oavsett förutsättningar hemifrån.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för att alla barn som bor i stadsdelsnämndsområdet har tillgång till förskoleverksamhet av hög kvalitet, med barnets lärande och utveckling i fokus. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda förskolor med hög kvalitet och kvalificerad pedagogik där varje barn får utvecklas oberoende av kön. *Liberalerna höjer därför schablonen för förskolan med 1 procentenhet mer än majoriteten, det vill säga med totalt 4 procent.*

Höjda löner för förskollärarna är en förutsättning för att fortsätta höja kvaliteten i förskolan. *Liberalerna anslår därför 18,6 mnkr extra till förskolan som ska gå till att höja lärarlönerna med motsvarande 1 procent .*

Förskoleverksamheternas utveckling kräver ett pedagogiskt ledarskap. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta att arbeta för att rekrytera fler förskollärare och stärka karriärvägarna för förskolans personal. *Liberalerna föreslår att lokala karriärtjänster, försteförskollärartjänster, införs i förskolan och vill inrätta 100 sådana tjänster från 1 januari 2018.*

Tyvärr har regeringen valt att dra ner på antalet platser på förskollärarytbildningarna i Stockholm. Under våren 2017 anordnade inte Stockholms universitet vidareutbildningen från barnskötare till förskollärare. Liberalerna föreslår att staden tar initiativ till en uppdragsutbildning för förskollärare tillsammans med lärosätena i regionen.

Mer stöd till socialsekreterarna

Personalomsättningen bland socialsekreterare är hög hos många stadsdelsnämnder. För att behålla socialsekreterarna krävs att stadsdelsnämnderna arbetar aktivt och ambitiöst med ledarskap, handledning och karriärmöjligheter.

Precis som i andra yrken där man arbetar med människor i utsatta situationer är möjlighet till debriefing och professionellt stöd viktigt. Möjligheterna till specialisering bör öka. Stadsdelsnämnderna ska anställa studentmedarbetare inom socialtjänsten för att ge en tidig introduktion till arbetsuppgifterna.

För att minska personalomsättningen måste socialsekreterarnas löner höjas. Liberalerna genomför en lönehöjning som går bortom majoritetens.

En förbättrad arbetssituation för socialsekreterarna är framför allt en viktig reform för alla de stockholmare vars livschanser är beroende av en välfungerande socialtjänst. Men att förbättra arbetssituationen och löneläget för en kvinnodominerad akademikergrupp som socialsekreterarna utgör är också en viktig jämställdhetsreform.

Situationen för socialsekreterarna gör att det är av yttersta vikt att de satsningar som görs för att få fler socialsekreterare och förbättra deras arbets- och lönevillkor får fullt genomslag. De medel som anslås för detta ska därför öronmärkas för sitt avsedda syfte.

Allt fler socialsekreterare utsätts idag för hot. Detta är oacceptabelt och måste tas på största allvar. Stadsdelsnämnderna ska ha strategier för att stödja personal som utsätts.

Stöd till nyanlända

Från länder som härjas av krig, fattigdom och förtryck kommer många människor till Europa i sökandet efter ett drägligt liv. Stockholm ska vara en stad där dessa människor kan bygga sig en framtid. Staden står inför stora utmaningar i att se till att nyanlända stockholmare kan skaffa sig ett jobb och en bostad, ett språk och en framtidstro.

Ensamkommande flyktingbarn måste få bra hem med goda uppväxtvillkor. Staden står inför en stor utmaning när det gäller att garantera kvaliteten i hem för ensamkommande flyktingbarn. Den psykiska ohälsan bland ensamkommande barn och unga är ett stort problem och stadsdelsnämnderna måste samarbeta med skolan och landstinget för att hantera det.

Bekämpa extremism

Stockholm har under året fått en fruktansvärd påminnelse om vikten av att bekämpa extremistiska rörelser och individer som är beredda att skada det öppna samhället. Arbetet mot extremism måste bedrivas ambitiöst och effektivt.

Alla stadsdelar har ett ansvar att bekämpa våldsbejakande extremism och tidigt ingripa när invånare befinner sig i riskzonen för radikalisering. Det är viktigt att strategin mot våldsbejakande extremism hålls levande och implementeras i alla berörda nämnder.

Arbetet mot extremism måste bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet och med tydlighet när det gäller värderingar och ansvar. Detta arbete måste bedrivas i nära samverkan med andra nämnder och utomstående aktörer. Varje stadsdelsnämnd ska ha en konkret handlingsplan som specificerar hur detta arbete ska gå till.

Bekämpa hedersförtrycket

Som liberaler anser vi att alla har rätt att välja vem man älskar och hur man vill leva. Men idag hindras alldeles för många unga stockholmare från att leva som de vill, av hedersrelaterat våld och förtryck.

För oss liberaler är kampen mot hedersförtrycket central för ett Stockholm där alla har lika möjligheter och lika frihet. Patriarkala strukturer som hindrar individens fria livsval måste bekämpas. Hbtq-personer och personer med funktionsnedsättning i traditionella hederskontexter är extra utsatta grupper och deras situation måste särskilt uppmärksammas.

För att bekämpa hedersvåldet krävs kraftsamling och samarbete av alla offentliga aktörer och goda krafter i civilsamhället. Stadsdelsnämnderna har ett stort ansvar att bedriva samverkan och att se till att personalen har tillräcklig kunskap för att kunna skydda de medborgare som lever under förtryck. *Liberalerna lägger 10 mnkr på en särskild satsning mot hedersvåld och hedersförtryck.*

Effektiv verksamhet

Stadsdelsnämnderna ska under året verka för att minska administrationen och hitta effektiviseringsvinster inom samtliga verksamhetsområden. Stadsdelsnämnderna ska samverka med varandra för att uppnå stordriftsfördelar. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna har mandat och kompetens att bedriva upphandlingar för största möjliga effektivitet och kvalitet.

Förskoleverksamhet

Det liberala Stockholm ska vara den öppna världsstad där varje ung människa får chansen att utvecklas och välja hur livet ska se ut. I förskolan ska varje barn kunna utvecklas och växa, oavsett förutsättningar hemifrån.

För många barn är förskolan också starten på det livslånga lärandet. Allra viktigast blir förskolans verksamhet för de barn som inte har med sig det svenska språket hemifrån. Förskolan ska bidra till att alla barn får stifta bekantskap med böcker och läsning, med matematik och naturkunskap. Utgångspunkten i verksamheten ska vara varje barns förmåga, lust och vilja att lära. Detta ska gälla för stadens samtliga förskolor. Arbetet med språkutveckling är ett särskilt prioriterat område i förskolan, liksom att träna barnen i socialt samspel.

Att delta i pedagogisk verksamhet redan från tidig ålder har en stor påverkan på barns individuella utveckling. Det gör det också möjligt att på ett tidigt stadium

uppmärksamma barn med behov av särskilt stöd. Barn med läs- och skrivsvårigheter får större möjligheter att lära sig läsa och skriva om deras svårigheter uppmärksammas tidigt i livet.

I Liberalernas Stockholm håller förskolan, kommunal såväl som fristående, hög kvalitet, är trygg, och har ett genomtänkt pedagogiskt fokus. Föräldrar och barn ska erbjudas valfrihet, mångfald och en förskola i världsklass. Rätten att själv välja vilken förskola barnet ska gå i ska värnas. Fristående alternativ ökar den pedagogiska mångfalden och föräldrarnas valfrihet.

Liberalerna prioriterar kärnverksamheten i stadsdelarna. *Liberalerna höjer därför schablonen för förskolan med 1 procentenhet mer än majoriteten. Det innebär en schablonhöjning på totalt 4 procent. Liberalerna anslår därutöver 18,6 mnkr extra till förskolan som ska gå till att höja lärarlönerna motsvarande 1 procent samt medel till 100 stycken karriärtjänster.* I majoritetens budget finns det varken medel till höjda lärarlöner eller till karriärtjänster. Dessa medel är öronmärkta och ska inte användas till annan verksamhet i stadsdelen.

Tydligt ledarskap i förskolan

Förskolechefens ledarskap är av avgörande betydelse för förskolans kvalitet. Verksamhetens utveckling kräver ett pedagogiskt ledarskap, som genom ett systematiskt kvalitetsarbete skapar förutsättningar att nå uppställda mål. Den som leder den dagliga verksamheten och har det pedagogiska ansvaret på en förskoleavdelning eller förskola ska vara förskollärare. Förskolläraren ska initiera, leda och stödja det pedagogiska utvecklingsarbetet.

På samma sätt som i skolan ska förskollärare som är särskilt skickliga och utvecklar verksamheten kunna göra karriär. Vi vill därför inrätta försteförskollärartjänster för förskollärare. Precis som i skolan ska varje förste förskollärare få ett lönepåslag på 5 000 kronor i månaden. I ett första steg ska minst 100 sådana tjänster inrättas under 2018. Satsningen på karriärtjänster inom förskolan ska sedan successivt byggas ut till att omfatta minst 600 tjänster.

När Stockholm växer behövs fler förskollärare. Vårt mål är att minst 50 procent av de anställda som arbetar med barnen i stadens förskolor ska vara förskollärare. För att få fler förskollärare att börja arbeta i Stockholm måste lönerna fortsätta uppåt och det administrativa arbetet minska. För att trygga en fortsatt personalförsörjning är det viktigt att stadsdelsnämnderna erbjuder medarbetarna pedagogisk grund- eller vidareutbildning till barnskötare eller förskollärare. Staden finansierar sedan många år vidareutbildningar vid lärosätena i regionen, där barnskötare kan läsa till förskollärare samtidigt som förskolorna där de arbetar erbjuds vikarieersättning. Staden ska aktivt arbeta för att dessa utbildningar finns kvar, följs upp och utvecklas. För att trygga en fortsatt personalförsörjning bör Stockholms stad utreda förutsättningarna att starta en egen förskollärarytbildning i samverkan med Stockholms lärosäten. Staden måste också arbeta mer med hur de administrativa uppgifterna för förskolans personal kan anpassas för att mer tid ska kunna ägnas åt den pedagogiska verksamheten.

Läslust och kultur i förskolan

Litteraturen ska ha en given plats i förskolan. Förskolebarnens språkutveckling bör stimuleras genom ett aktivt samarbete mellan förskolorna och biblioteken i närområdet. Projektet Stockholm Högläser, där varje förskola utser ett läsombud som driver det läsfrämjande arbetet, är en mycket viktig del i detta arbete.

Förskolan ska stimulera barnens läsinlärning genom att ge utrymme för lugna sagostunder, och rytiklekar som till exempel rim och ramsor. Det bör därför finnas en läsutvecklingsledare på varje förskola med uppdrag att inspirera och stötta övrig personal.

Förskolorna måste utveckla sitt mångkulturella arbete och arbetet med flerspråkiga barn. Det är angeläget att förskolan har en hög kompetens om barns språkutveckling och kan stödja flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska. Alla barn i förskolan har rätt till modersmålsstöd. Förskolor i ytterstaden bör särskilt arbeta med att främja barns möjligheter att lära sig svenska. Kultur i förskolan omfattar kultur för, med och av barn. Samverkan mellan förskolan och kulturlivet gör det möjligt för barn att vara delaktiga i kulturlivet på sina egna villkor, liksom att stärka möjligheterna till eget skapande. Förskolepersonalen ska ha möjlighet till kompetensutveckling inom detta område. Barnkulturplanen Kultur i ögonhöjd utgör en viktig del i detta arbete. Staden ska utveckla lösningar som låter förskolepersonal själva finna spännande kulturaktiviteter, till exempel genom Kulans webbplats.

Förskolans fysiska miljö ska väcka nyfikenhet och inspirera barn till utforskande och upptäckande. Miljön både i förskolan och i dess närområde ska ge möjlighet till en aktiv utevistelse med fysisk rörelse. Utemiljön ska också ses som ett av förskolans pedagogiska rum. Det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa grundläggs redan i förskoleåldern. Alla barn ska få god, varierad och näringsriktig mat i förskolan.

En jämställd förskola

För oss liberaler är det självklart att barns uppväxtvillkor och möjligheter inte ska begränsas av könsroller. En genusmedveten pedagogik uppmärksammar mönster och ger de vuxna verktyg att behandla barnen mer som individer med egna intressen, styrkor och svagheter. Det handlar om att öka möjligheterna istället för att begränsa dem, att skapa mångfald för alla barn oavsett kön. Ett aktivt jämställdhetsarbete ska därför genomföras på alla förskolor. Varje förskola ska utse en ansvarig anställd för detta arbete. Staden ska aktivt arbeta för att rekrytera fler manliga medarbetare i förskolan.

Tidiga insatser för barn som behöver mer stöd

Förskolechefen ansvarar för att barn som behöver extra stöd får det och att det sker i samverkan med föräldrarna. Stödet ska utformas så att det stärker barnets egen lust att lära och utvecklas. Alla barn ska ha samma möjligheter till stöd oavsett om de går i kommunal eller fristående förskola. Förskolans kompensa-

toriska uppdrag ska därför stärkas och resurser ska, liksom i skolan, fördelas utifrån behov. Barn som har svårt för socialt samspel behöver förberedas inför skolstarten och stöd ska sättas in vid övergången till skolan.

En förskola med plats för alla

Att varje barn får tillräckligt med uppmärksamhet och tid med förskollärare är grundläggande. Liberalerna vill därför behålla Stockholms mål om max 14 barn i småbarnsgrupperna och 18 barn för de äldre barnen. Förskolan ska få de resurser som krävs för att upprätthålla målet.

Beslutet att ge föräldralediga en rättighet att ha det äldre syskonet på förskolan på heltid drevs, trots stora protester från samtliga stadsdelar, lärare och fackförbund, igenom av den rödgrönrosa majoriteten. Att öka arbetsbördan för våra förskolor utan att tillsätta resurser är oansvarigt. Stockholms stad ska därför återigen ge max 30 timmars förskola i veckan till barn till föräldralediga.

Tidigare har barnomsorg på obekvämlig arbetstid i Stockholm i de flesta fall lösts med att en barnskötare kommer hem till familjen på natten. Den rödgrönrosa majoriteten har bestämt att barnen istället ska tvingas sova över på en central lokal, oavsett om behovet är hela natten eller bara sena kvällar några gånger i månaden. De nya riktlinjerna avskaffar valfriheten, försvårar möjligheten till att få ihop jobb och familjeliv och riskerar att kraftigt öka antalet nattis-timmar då barnen sover kvar hela natten istället för att passas i hemmet några kvällstimmar. Därför ska möjligheten till omsorg i hemmet i riktlinjerna för barnomsorg på obekvämlig arbetstid återinföras.

Antalet barn i förskoleåldern fortsätter att öka i Stockholm. Förskoleutbyggnaden måste fortsätta i takt med att staden växer. Vid planeringen av nya stadsdelar och i stadsdelar där antalet barn förväntas öka måste stadens centrala förvaltningar prioritera förskoleutbyggnaden. Staden ska hålla fast vid det så kallade förskoletalet vid planering av nya stadsdelar, där man bygger ett visst antal förskoleplatser per lägenhet. Alla familjer ska kunna få en förskoleplats i sitt närområde och barnomsorgsgarantin ska hållas.

Samverkan

En god samverkan mellan förskola och skola är av stor betydelse för barns utveckling och lärande. Stadsdelsnämnderna har, i samverkan med utbildningsnämnden, ansvaret för att samordna arbetet med barnens övergång mellan förskola och skolans verksamheter. Stadens riktlinjer omfattar även fristående förskolor och skolor.

Förskolan ska ha goda former för samverkan med föräldrar och vårdnadshavare. Resultatet av förskoleundersökningen ska vara vägledande i förskolans arbete med dokumentation och dialog.

Varje förskola ska ha en namngiven kontaktperson hos socialtjänsten.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelarna ska samverka med utbildningsnämnden kring inrättandet av karriärtjänster i förskolan.
- Stadsdelarna ska särskilt prioritera att fortsätta utveckla förskolornas pedagogiska uppdrag.
- Stadsdelarna ska genomföra en särskild satsning på språkutveckling.
- Stadsdelarna ska värna valfriheten för barn och föräldrar i Stockholm.
- Stadsdelarna ska planera för en fortsatt hög utbyggnadstakt av förskoleplatser i områden där det blir fler barn.
- Stadsdelarna ska arbeta för att varje förskola utser en läsutvecklingsledare.
- Stadsdelarna ska arbeta för att varje förskola ska utse en ansvarig anställd för aktivt jämställdhetsarbete.

Liberalernas förslag till budget 2018

Ökade kostnader för:

Höjd schablon förskola	-51,3 mnkr
Höjda lärarlöner förskola	-18,6 mnkr

Verksamhet för barn, kultur och fritid

I det liberala Stockholm har alla barn rätt till en trygg uppväxt under goda levnadsvillkor. I stadsdelarna bedrivs angelägen och viktig verksamhet i både kommunala verksamheter och i fristående verksamheter, för att ge alla unga i Stockholm tillgång till ett stimulerande utbud av fritidsaktiviteter. Detta ska värnas och utvecklas.

Den rödgrönrosa majoriteten bedriver en politik inriktad på återkommunaliseringar av fullt välfungerande och djupt uppskattade verksamheter, till synes utan reella motiveringar. Liberalerna motsätter sig en politik som inte sätter kultur- och fritidsverksamheter av hög kvalitet för Stockholms barn och ungdomar i första rummet.

En aktiv och drogfri fritid minskar risken att ungdomar hamnar snett. Genom ett levande förenings- och idrottsliv över hela staden, liksom god tillgång till öppna verksamheter för ungdomar genom fritidsklubbar, fritidsgårdar, ungdomsmottagningar och andra stödjande insatser från staden ska alla ungdomar ges förutsättningar till en trygg uppväxt.

Staden ska tillhandahålla en god fritidsverksamhet för barn och ungdomar. I samverkan med det lokala föreningslivet och andra aktörer ska en mångfald av verksamheter för barn och unga erbjudas. Det är angeläget att man i planeringen av verksamheter för barn och ungdomar tar särskild hänsyn till behoven hos barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

Majoriteten har under detta område anslagit 40 mnkr för demokratiutveckling och utvecklingsprogram. Det är oklart vad dessa medel ska gå till. Vi ser redan en stor risk att de försvinner i byråkrati och diverse projekt som inte gör någon

meningsfull skillnad för barn och unga i Stockholm. Liberalerna föreslår att pengarna istället används för att finansiera satsningar inom skolan och socialtjänsten som tydligare kommer barn och unga till del.

Aktiviteter för barn och unga

Fritidsgårdar erbjuder många ungdomar en mötesplats på lov, kvällar och helger. Fritidsgårdarna samarbetar med föreningar och organisationer kring ungas fritid. Under sommaren arrangeras dagkollo i olika former. Bland annat erbjuds utflykter med fiske, idrott och kultur som inriktning. Utflykter med badbussar och till olika djurparker genomförs. Parklekar har arrangerat midsommarfirande. I samband med övriga skollov organiseras idrottsturneringar, olika typer av lägerverksamheter, teaterbesök, bowling med mera.

Den rödgrönrosa majoriteten i stadsdelarna driver en politik där många verksamheter som drivs av fristående anordnare nu återkommunaliseras. För Liberalerna är det självklart att en bra verksamhet är en bra verksamhet, oavsett utförare. Liberalerna kommer att kämpa för att kvalitativ fritidsverksamhet som gör skillnad i ungas liv ska fortsätta att utvecklas, inte tvingas lägga ned, såsom Telefonplans fritidsgård som lagts ner, och Fruängens fritidsgård som riskerar nedläggning, på grund av ideologiska prioriteringar vänsterut.

Idag nyttjas fritidsgårdarna till högre grad av pojkar än av flickor. Fritidsgårdarna ska arbeta aktivt för en så jämn könsfördelning som möjligt och ha handlingsplaner för detta.

Det är viktigt att fritidsgårdarna arbetar förebyggande mot droger och kriminalitet utifrån en tydlig värdegrund. Fritidsgårdarna ska aktivt arbeta för att fånga upp och erbjuda en uppskattad verksamhet för både pojkar och flickor, i en trygg och välkomnande miljö. Läxhjälp ska erbjudas alla barn.

Behovet av fritidsverksamhet för barn i åldern 10-12 år ska särskilt uppmärksammas. Barn i den åldern som lever i otrygghet löper extra stor risk att rekryteras till kriminella miljöer.

Initiativ där ungdomar stöttar ungdomar ska främjas. Ung nattvandring, lokala områdesvärdar i Skarpnäck och 127-festivalen i Skärholmen är exempel på sådana satsningar där unga ges utbildning och vägledning av socialarbetare för att sedan själva kunna bidra.

Stadsdelsnämnderna arrangerar en rad olika aktiviteter för barn och unga i åldrarna 10-17 under skolloven. Aktiviteterna är väldigt populära och fyller en viktig funktion för många barn och unga. De ska värnas och utvecklas.

Ungdomar med funktionsnedsättning ska erbjudas att delta på samma villkor som alla andra. Utöver detta ska det ordnas lovaktiviteter speciellt riktade för ungdomar med funktionsnedsättning, såsom festkvällar med disco.

Kultur för alla

För liberaler är det självklart att alla barn och ungdomar som vill, oavsett förutsättningar, ska ges möjlighet att uppleva och själva utöva olika former av kultur. Stadsdelsnämnderna ska fortsätta sitt arbete med att utöka utbudet av fritids- och kulturaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Verksamheter och föreningar som riktar sig till personer med funktionsnedsättning ska uppmuntras.

Liberalerna vill stärka det kulturella utbudet i Stockholm, så att fler kommer i kontakt med kultur. Vi vill i denna budget bland annat fortsätta med lässatsningen, genomföra en satsning på ett vidareutvecklat utbud i Kulturskolan, bygga ut El Sistema, öppna fler Berättarministerier, fortsätta arbetet med moderniserade bibliotek där barn och unga kan få ta del av litteratur både i papper och digitalt samt genomföra en riktad satsning kring antisemitism och intolerans genom kulturella upplevelser för barn.

Det är vår liberala övertygelse att det är bättre att lägga skattepengarna på att utveckla och stärka själva kulturverksamheterna, samt att förenkla för t.ex. personal förskolor och skolor att hitta kulturupplevelser som passar deras barn och elever, snarare än att lägga stora skatteresurser på kommunala kulturtjänstemän.

Sommarkoloniverksamhet

Sommarkoloniverksamhet i olika former ska finnas tillgänglig under sommar-månaderna. Det är en av många viktiga verksamheter för barn och unga i Stockholm. Barn som av olika skäl har större behov än andra av att åka på sommarkoloni ska prioriteras. Det är viktigt att kolloverksamheten förblir en mötesplats för barn och unga med olika etnisk och social bakgrund. Nämnderna ska säkerställa att familjer på ett enkelt sätt kan ansöka till kollo genom den e-tjänst som finns för detta. Nämnderna ska även arbeta uppsökande med information och erbjudande om kollo. Nämnderna anordnar därutöver egen sommarkolloverksamhet, såsom läger som riktar sig mot tjejer och ridläger. I samverkan med lokala idrottsföreningar genomförs även olika typer av dagkollo.

Fler barn och unga med funktionsnedsättning ska erbjudas möjlighet att delta i ordinarie sommarkoloniverksamhet. Inom verksamhet för LSS-kollo finns kollogårdar med olika inriktningar och anpassningar beroende på deltagarnas ålder och typ av funktionsnedsättning.

En lika viktig del är alla de verksamheter som sker under dagtid i form av bland annat dagkollo, idrottsskolor med mera som finns i stadsdelsnämndsområdena. Det samarbete som idag sker med frivilligorganisationer kring denna verksamhet ska utvecklas. Stadsdelsnämnderna i ytterstaden ska särskilt prioritera denna verksamhet.

Öppna förskolan

Den öppna förskolan är exempel på verksamhet som uppskattas och efterfrågas av barn och föräldrar. Verksamheten erbjuder stimulans och gemenskap till barn som inte är inskrivna i förskoleverksamheten och stöd och utbyte till föräldrar och dagbarnvårdare. Öppna förskolan kan med fördel bedrivas genom samarbete med frivilligorganisationer och stadsdelsnämnderna emellan.

Parklekar

Stockholms parklekar är en verksamhet som sedan den infördes haft stor betydelse för många barn. Lokalerna ska användas längre tid på dagarna för att bidra till parklekarnas fortlevnad.

Som ett led i den växande staden vill Liberalerna att utbudet av parklekar ska förstärkas genom att staden aktivt arbetar med att engagera externa aktörer som vill anlägga parklekar i fler av Stockholms parker. Tyvärr ser vi att den rödgrönrosa majoritetens ideologiska övertygelse är att parklekar och andra verksamheter i så stor utsträckning som möjligt ska vara kommunal. Det innebär att stockholmarna går miste om högkvalitativ verksamhet. Liberalerna anser att en brett utbud av verksamheter gynnar de barn och unga som tar del av dem.

Hemgårdar

I Stockholm finns sex hemgårdar; Birkagården, Skeppsholmsgården, Södergården, Midsommargården, Mäster Olofsgården och Timmermansgården. Stadsdelsnämnderna ska samverka med hemgårdarna för att främja utövande och utvecklingen av deras verksamhet.

Föreningsstöd

Föreningslivet är en viktig del i arbetet för trygghet, integration och folkhälsa. För att stimulera lokala föreningar och därigenom kulturliv och idrottsaktiviteter för stadens ungdomar finns föreningsstöd att söka.

Föreningsdriven ungdomsverksamhet av hög kvalitet är en viktig del av fritidsutbudet för barn och unga och ska stödjas.

Föreningar som får stöd av stadsdelarna ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, mobbing, och kränkande behandling och kriminell verksamhet samt främja demokratins värderingar.

Stadens föreningsstöd ska inte ges till föreningar som inte ställer upp på de demokratiska värderingarna eller på allas lika värde.

Stadens föreningsstöd ska inte ges till idrottsföreningar som inte kräver att alla barn- och ungdomsledare styrker att de inte har dömts för sexualbrott genom uppvisat registerutdrag.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelarna ska erbjuda läxhjälp till alla barn.
- Stadsdelarna ska prioritera fritidsverksamhet för barn i åldern 10-12 år.
- Stadsdelarna ska särskilt stötta initiativ av ungdomar för ungdomar.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	2,8 mnkr
Minskade kostnader för kultursekreterare (2015 års budget)	7 mnkr
Fler mötesplatser för unga (2016 års budget)	6 mnkr
Insatser stärka ungas organisering och MR (2016 års budget)	3 mnkr
Demokratiutveckling och utvecklingsprogram (2017 års budget)	40 mnkr
Lokala kulturhus (2017 års budget)	2 mnkr
Stopp av återkommunalisering av väl fungerande verksamhet	1 mnkr
Fritidslotsar	6 mnkr
Kvinnors organisering	2,5 mnkr

Äldreomsorg

I Liberalernas Stockholm är vi individer hela livet. Även när vi behöver stöd och hjälp från andra har vi rätt till respekt för våra behov, våra livsval och våra intressen. Ingen ska behöva bli rädd för att bli gammal. Alla ska ha möjlighet att få komma till ett tryggt och anpassat boende när man vill och behöver, och få stöd och hjälp i hemmet så länge man bor kvar hemma.

I vårt Stockholm är det alltid den enskilde medborgaren som bestämmer över sitt liv, inte politikerna. Liberalerna försvarar äldres rätt att välja, medan den rödgröna regeringen genom Valfärdsutredningen vill inskränka valfriheten och avskaffa populära och välfungerande alternativ.

Rätt till äldreboende

Ingen ska behöva vara rädd för att inte få flytta till ett bra boende när man blir äldre. Liberalerna anser att alla som är över 85 år, och som vill, ska få plats på servicehus eller vård- och omsorgsboende. *50 mnkr anslås för denna reform som ska införas den 1 juli 2018.*

Dagens behovsbedömningar är orimligt restriktiva. 2016 fick 44 procent av de som ansökte om plats på servicehus avslag, samtidigt som det fanns lediga platser.

Fullmäktige har antagit nya riktlinjer som förtydligar att ålder och ensamhet ska tillmätas större betydelse vid bedömningen av behov av särskilt boende. De nya riktlinjerna har dock inte fått någon verklig effekt. Därför ska delegationen till stadsdelsförvaltningarnas tjänstemän att besluta om avslag på ansökningar om plats på servicehus eller vård- och omsorgsboende dras in. Avslagsbeslut ska godkännas av stadsdelsnämndernas sociala delegationer.

Äldre som har omfattande behov av hemtjänst och som vill flytta till vård- och omsorgsboende ska alltid få möjlighet att göra det om det inte medför några extra kostnader för stadsdelsnämnderna.

Att göra det möjligt för fler äldre att få komma till ett tryggt och anpassat boende är inte bara en reform som förbättrar livskvaliteten för äldre stockholmare, utan också en viktig jämställdhetsreform eftersom det avlastar de anhöriga, oftast kvinnor, som tar hand om äldre.

Det långsiktiga behovet av fler bostäder till äldre gör att staden redan nu måste börja planera för framtidens äldreboenden. När nya stadsdelar byggs ska staden planera för fler bostäder till äldre. En målsättning ska antas om att minst fem procent av bostäderna i större bostadsprojekt ska utgöras av vård- och omsorgsboende, serviceboende eller seniorboende.

Utveckla valfriheten

I Liberalernas Stockholm ska varje individ ha ett så stort inflytande som möjligt över de insatser som utförs. Därför måste det finnas valfrihet inom äldreomsorgen. Lagen om valfrihetssystem (LOV) är en förutsättning för fungerande valfrihet och lika villkor för mindre aktörer, och ska finnas kvar. Ett valfrihetssystem för servicehus ska införas.

Stadsdelarna bör kunna konkurrera om driften av upphandlad verksamhet, men ideologiskt motiverade återkommunaliseringar av välfungerande verksamheter ska inte förekomma. Sedan maktskiftet har staden fattat beslut om ett antal omotiverade och illa förberedda återkommunaliseringar av upphandlade verksamheter. Genom att stoppa sådana återkommunaliseringar kan valfriheten för brukarna värnas och staden spara in på omställningskostnader. *Liberalerna menar att 8 mnr kan sparas på detta sätt.*

Äldre bosatta utanför kommunen som under begränsad tid får hemtjänst i Stockholm ska ha samma tillgång till stadens valfrihetssystem som bosatta i Stockholm har.

Höjd kvalitet inom äldreomsorgen

För att ge äldre i Stockholm en god vård och omsorg krävs ett gott ledarskap samt engagerad och utbildad personal.

Äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet. Samtliga omsorgstagare ska ha en uppdaterad individuell genomförandeplan där även individuella sociala och andra aktiviteter ingår. De äldre ska kunna känna sig trygga och omsorgen ska uppfylla deras behov och ta hänsyn till deras önskemål. Det är viktigt att äldre bemöts med respekt för sin värdighet och sina livsval och att de ges möjlighet att påverka sin egen livssituation och omsorg. Ibland framstår det som att hög kvalitet inom äldreomsorgen endast är en fråga om pengar. Det stämmer inte. Det

krävs också ett flexibelt ledarskap, en tydlig värdegrund och en effektiv administration. Men kvalitet förutsätter också ekonomiska resurser. Med mer resurser kan personaltätheten öka och större satsningar göras på kompetensutveckling och vidareutbildning. Fler kan motiveras att stanna i yrket längre. *Vi höjer därför hemtjänstpengen med 78 mnkr jämfört med dagens nivå, en höjning med 3,5 procent, vilket är 13 mnkr mer än majoriteten.*

Demens är en fortskridande sjukdom som kräver att många samverkar och att omsorgen förändras i takt med behoven. Satsningen på demensteam ska därför fortsätta. Fler stadsdelar ska arbeta för att Silviahems-certifiera sina boenden.

Som anställd inom äldreomsorgen i Stockholm ska man kunna göra karriär och utvecklas i sin yrkesroll. Detta är inte minst en viktig jämställdhetsfråga, mot bakgrund av den höga andelen kvinnliga anställda. Kompetens och vidareutbildning ska premieras i form av högre lön.

Många personer med annat modersmål glömmer det nya landets språk när man blir äldre. Det är viktigt att ta tillvara kunskaperna hos personer som talar andra språk, eller har kulturell eller annan kompetens som kan höja kvaliteten i omsorgen som ges till Stockholms åldrande befolkning med bakgrund i andra länder. Stockholms stad har avskaffat anhörig- och objektsanställningar inom hemtjänsten, en anställningsform inom vilken bland annat många personer med utländsk bakgrund har varit anställda. Det är viktigt att de får möjlighet att arbeta vidare inom Stockholms äldreomsorg och att deras kunskaper tas tillvara.

Anhöriga som vårdar äldre i hemmet gör en viktig insats. Avlastning är av stor vikt för att många ska orka, vilket innebär att tillgängligheten till avlastningsboende måste öka. Det är viktigt att korttidsboenden tas med fullt ut i stadens äldreboendeplanering.

Ett bra bemötande är avgörande för god kvalitet inom äldreomsorgen. Det är viktigt att såväl chefer som personal ständigt utbildas i stadens värdegrund. Det gäller anställda inom såväl kommunal som privat regi.

Inom äldreomsorgen finns ett behov av grundutbildning som måste mötas. Målet är att all tillsvidareanställd personal ska ha grundutbildning.

Rehabiliterande och hälsofrämjande insatser ska vara ett prioriterat område. Att kunna komma ut från sin bostad är mycket betydelsefullt. Stadsdelsnämnderna ska ta fram en plan för hälsofrämjande och förebyggande insatser för äldre och i samverkan med äldrenämnden ta del av forskning på detta område.

Fler aktiviteter året runt

För en bra ålderdom är det viktigt att kunna träffa andra och delta i aktiviteter, oavsett om man bor på ett äldreboende eller i sitt vanliga hem. Det leder till ett friskare åldrande, men framför allt till en högre livskvalitet. Därför ska stadsdelsnämnderna, tillsammans med frivilligorganisationer, erbjuda ett brett urval av aktiviteter för Stockholms äldre.

Information om alla Stockholms stadsdelsnämnders aktiviteter för äldre ska finnas lättillgängligt via Äldre direkt. Äldre direkt ska också erbjuda frivilligorganisationer möjlighet att marknadsföra sina aktiviteter.

Alla äldre som vill och kan ska få delta i sociala aktiviteter på sina vård- och omsorgsboenden. Kultur är viktigt för att främja trivsel och livskvalitet, samt bidrar till ett hälsosammare åldrande. Uppsökande verksamhet ska erbjudas personer över 80 år för att informera om vilka insatser och boendeformer staden erbjuder. De ska då samtidigt erbjudas möjlighet att fylla i "Dokumentet om mig själv". Detta dokument ska ligga till grund för ett "Leva livet-kontrakt" som alla äldre som får insatser från stadens äldreomsorg ska erbjudas att underteckna. Leva livet-kontraktet är ett åtagande från stadens sida att respektera de äldres intressen och livsval vid planering av aktiviteter, kulturutbud och liknande verksamhet.

Liberalerna ställer sig bakom inrättandet av aktivitetscenter vid de omvandlade senior- och trygghetsboenden som majoriteten gett namnet seniorboende med aktivitetscenter. Det får dock inte tas till intäkt för att lägga ned eller omvandla servicehus, som har skett på vissa håll. Det är också självklart för oss att de aktiviteter som erbjuds vid aktivitetscentren ska vara tillgängliga för alla äldre i stadsdelen, inte bara de som bor på boendet.

Alla stadsdelsnämnder ska erbjuda möjlighet för äldre att komma iväg på dagsutflykter under hela året och särskilt under sommaren. Det är viktigt att stadsdelsnämnderna informerar om de aktiviteter som finns på sommaren och kring storhelger. Stadsdelsnämnderna bör skapa attraktiva samlingsplatser i form av friskvårdscenter där äldre kan motionera och umgås. Om så är lämpligt kan dessa lokaliseras vid de nya aktivitetscentren vid seniorboenden, men det är viktigt att även äldre som inte bor nära ett seniorboende har möjlighet till friskvård.

Det är viktigt att stadsdelsnämndernas öppna verksamheter håller öppet även på sommaren. Det är just på sommaren, när släkt och vänner är bortresta, som man har störst behov av att kunna träffa andra. Stadsdelarnas verksamheter för äldre ska hålla öppet även under sommar och storhelger. Möjligheten till samarbete med frivilligorganisationer ska därvid uppmärksammas. *För att stimulera fler öppna verksamheter tillför Liberalerna stadsdelsnämnderna 2 mnkr.*

Stadsdelarna ska utöka antalet aktiviteter på sommaren. Möjligheten till miljöombyte och social gemenskap ska särskilt uppmärksammas. Alla äldre ska erbjudas möjlighet att vistas på sommarpensionat till ett rimligt pris. Stadsdelsnämnderna bör ta tillvara den resurs som feriearbetande ungdomar utgör. Även föreningslivet ska uppmuntras att tillhandahålla aktiviteter på sommaren. *Liberalerna tillför därför stadsdelsnämnderna 1 mnkr i särskilda föreningsbidrag för sommaraktiviteter.*

Biståndsbedömda dagverksamheter ska finnas tillgängliga en längre tid under eftermiddagen och kvällen. Det gör det möjligt att anpassa verksamheterna bättre efter brukarnas och de anhörigas behov.

Bra mat och större livskvalitet

Mat är livsnödvändigt men inte bara en källa till näring. God mat är en källa till glädje och måltiden är för många en av dagens viktigaste stunder. Det är av stor vikt att den äldre får god och näringsriktig mat och en lustfylld måltidsupplevelse.

Äldre ska alltid kunna välja på flera olika måltider. Äldre som har hemtjänst ska alltid kunna välja om man vill ha matlåda eller få hjälp med att laga mat i det egna köket. För att förbättra måltidsupplevelsen ska personal på vård- och omsorgsboenden uppmuntras att äta tillsammans med de äldre, exempelvis genom subventionerade måltider. Staden ska på olika sätt stimulera tillkomsten av öppna verksamheter för samvaro och aktiviteter, bland annat genom att uppmuntra ideella och frivilliga insatser. Staden ska utreda möjligheten att samlokalisera förskolor och äldreboenden.

Äldres tillgång till kultur ska särskilt uppmärksammas. Tillgänglighet till bibliotek eller biblioteksservice ska öka för äldre som bor på stadens boenden. Bra ledarskap är nödvändigt för att göra det möjligt att utforma omsorgen efter varje individs önsknings och behov.

Modern teknik är en viktig del av vardagen för allt fler äldre. Stadsdelsnämnderna bör samverka med frivilligorganisationer för att göra det möjligt för äldre att få hjälp med att hantera ny teknik.

Kultur är viktigt för att främja trivsel och livskvalitet, samt bidrar till ett hälsosammare åldrande. Det är viktigt att stadsdelarna arbetar för att göra kulturupplevelser tillgängliga för de äldre och att utbudet av kulturaktiviteter inom äldreomsorgen är anpassat för äldres förutsättningar.

Möjligheter till utevistelse ska vara en naturlig del i omvårdnaden av de äldre och kunna ske året runt för den som så önskar. Promenader är en viktig förebyggande insats som på sikt kan motverka ökat vårdbehov.

Ny teknik inom äldreomsorgen

Teknik kan aldrig ersätta det mänskliga mötet, men kan frigöra tid från rutinarbete till mer givande möten. Det är viktigt att nämnden kontinuerligt arbetar för att ta till vara de nya möjligheter som teknikutvecklingen skapar. Äldre som har nattillsyn genom hemtjänsten ska själva få välja om de vill få tillsynen genom besök av personal i hemmet eller genom en kamera i sovrummet. Ett pilotprojekt ska genomföras med högteknologiska toaletter inom äldreomsorgen. Sådana toaletter, som är vanliga i Japan, gör att fler äldre kan klara toalettbesöket på egen hand utan hjälp av personal.

Stöd till anhöriga

De som vårdar anhöriga och närstående ska få hjälp och stöd. Tillgång ska finnas till anhörigkonsulenter, stödplaner och korttidsvård. Stockholms stads program för stöd till anhöriga ska ligga till grund för arbetet med anhörigstöd. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med äldrenämnden fortsätta arbetet med utbildning av anhöriga till dementa.

Ökad trygghet i vardagen

Alla äldre i Stockholm ska kunna känna sig trygga, såväl i hemmet som i närmiljön. Äldres utsatthet ska uppmärksammas och motverkas. Stadsdelsnämnderna ska arbeta tillsammans med polisen och de lokala brottsförebyggande råden för att stoppa våld och övergrepp mot äldre. Stadsdelsnämnderna ska anordna regelbundna trygghetsvandringar med särskilt fokus på äldres otrygghet och tillgänglighet.

Våld mot äldre i nära relationer är ett problem som inte uppmärksammas tillräckligt. All personal i hemtjänsten ska få utbildning i att uppmärksamma och anmäla våld i nära relationer.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelsnämnderna ska låta alla över 85 år, som vill, få plats på servicehus eller vård- och omsorgsboende.
- Varje stadsdelsnämnd ska ha minst en icke biståndsbedömd dagverksamhet som håller öppet under sommaren.
- Stadsdelsnämnderna ska erbjuda alla som får insatser inom äldreomsorgen att skriva under ett "leva livet-kontrakt" där utföraren åtar sig att respektera deras intressen och livsval.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Resurser till biståndsbedömning inom boende (2016 års budget)	26 mnkr
Stopp av återkommunalisering av välfungerande verksamhet	8 mnkr

Ökade kostnader för:

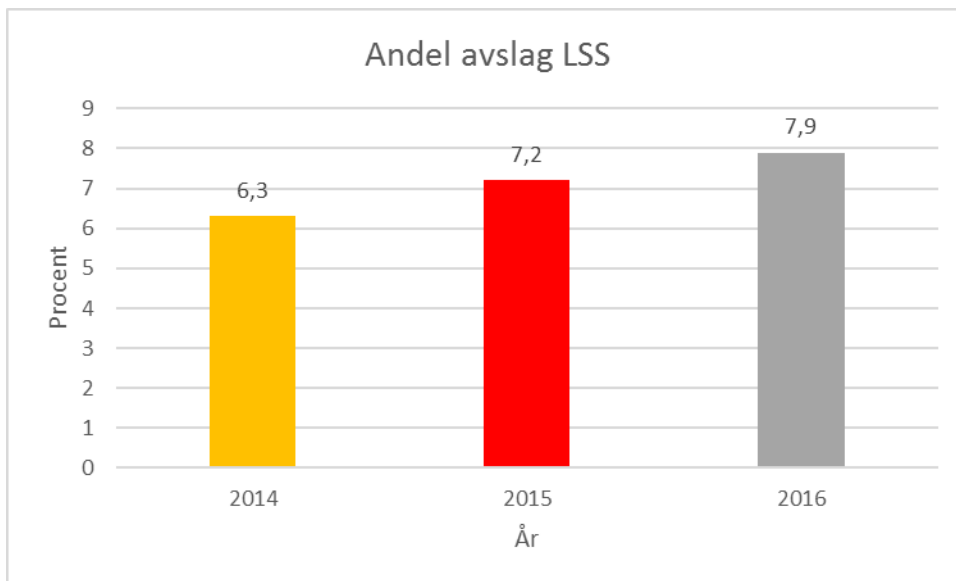
Rätt till servicehus och vård- och omsorgsboende 85+ (införs 1/7)	-50 mnkr
Höjd peng hemtjänst	-13 mnkr
Fler sommaröppna verksamheter för äldre	-2 mnkr
Föreningsbidrag sommaraktiviteter	-1 mnkr

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Vi liberaler anser att alla människor ska ha friheten att kunna leva sitt liv, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Så långt som möjligt ska

var och en, utifrån sina förutsättningar, kunna leva ett självständigt liv och ha ett arbete att gå till. Därför kommer vi alltid att värna rätten till stöd och service för personer med funktionsnedsättning.

Regeringens politik har inneburit nedskärningar av insatserna till personer med funktionsnedsättning. Bedömningarna från Försäkringskassan och stadsdelsnämnderna blir allt hårdare. Andelen avslag på ansökningar om insatser enligt LSS har ökat med över en fjärdedel sedan maktskiftet. Denna utveckling riskerar att allvarligt skada möjligheterna för stockholmarna med funktionsnedsättning att leva liv med frihet och delaktighet.

Källa: Socialförvaltningen, *Socialtjänstrapport 2016*, sid 118.

I ett läge där allt fler får avslag på sin ansökan, stadsdelsnämnderna står inför stor press på grund av Försäkringskassans övervältring av kostnaderna på kommunerna och det nya avtalet för persontransporter leder till kraftiga fördyringar, väljer majoriteten att lägga ett sparbetting i form av ett krav på generell effektivisering om 36,5 mnkr. *Liberalerna återställer halva sparbettinget och förstärker därför verksamheten med 18,25 mnkr.*

Valfriheten ska gälla även personer med funktionsnedsättning. Därför måste möjligheten att kunna välja boende, daglig verksamhet, hemtjänst, ledsagning, avlösning, korttidstillsyn och personlig assistans försvaras.

Stadsdelarna bör kunna konkurrera om driften av upphandlad verksamhet, men ideologiskt motiverade återkommunaliseringar av välfungerande verksamheter ska inte förekomma. Sedan maktskiftet har staden fattat beslut om ett antal omotiverade och illa förberedda återkommunaliseringar av upphandlade verksamheter. Genom att stoppa sådana återkommunaliseringar kan valfriheten för brukarna värnas och staden spara in på omställningskostnader. *Liberalerna menar att 6 mnkr på detta sätt kan sparas.*

Ökad specialisering i biståndsbedömningen

För att varje person ska få den hjälp man behöver och för att bedömningen ska bli rättvis måste brukaren få träffa en handläggare som har goda kunskaper om ens funktionsnedsättning och behov. Biståndshandläggare ska ha större möjlighet att specialisera sig inom ett visst funktionshinder.

Daglig verksamhet

Ohälsa är ett större problem bland funktionshindrade än i befolkningen som helhet. Deltagare i daglig verksamhet ska därför ges friskvårdsbidrag och möjlighet till friskvård på arbetstid. *Liberalerna anslår 1 mnkr för denna reform.*

Bättre villkor för synskadade

Idag är möjligheterna att få ledsagning alldeles för begränsade. Ledsagning ska beviljas för arbete, inköp av dagligvaror, liksom för att synskadade föräldrar ska kunna följa med sina barn på aktiviteter. Möjligheterna att få ledsagning skiljer sig mycket åt mellan stadsdelarna.

Vi väljer att förstärka handläggningen för insatser inom ledsagning. Pengarna ska möjliggöra fler beviljade insatser men även ökad kompetensutveckling hos handläggare. *Liberalerna förstärker ledsagningen med 5 mnkr.*

Den som är synskadad måste ha möjlighet att kunna besöka evenemang och konserter. Den övre beloppsgränsen för ledsagares omkostnader vid aktiviteter ska höjas från 300 till 400 kr/mån. *För denna reform anslår Liberalerna 0,6 mnkr.* Det måste också bli lättare att spara belopp till enstaka särskilda evenemang.

Nya bostäder

Fler bostäder ska byggas för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning. Det är framför allt viktigt att bostäder för personer med funktionsnedsättning i ett tidigt skede planeras in i nya stadsdelar. Det är viktigt att nya bostäder byggs med en hyresnivå som de boende förmår betala. Hyra för gemensamhetslokaler bör inte utgå i nybyggda bostäder.

Stockholm – en stad för alla

Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad. Staden ska fortsätta att avskaffa kvarstående enkelt avhjälpna hinder för att öka tillgängligheten i samhället.

Personer med funktionsnedsättning ska ges ett bra bemötande i sina kontakter med personal hos stadens nämnder, bolag och samarbetspartners.

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att kommunicera med staden eller att utnyttja e-tjänster ska i största möjliga mån vara lika god som för övriga invånare. Information som publiceras på stadens webbplats ska även vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelsnämnderna ska upphöra med att återkommunalisera välfungerande upphandlad verksamhet.
- Stadsdelsnämnderna ska utreda införandet av friskvårdsbidrag och möjlighet till friskvård på arbetstid för deltagare i daglig verksamhet.
- Stadsdelsnämnderna ska höja den övre beloppsgränsen för ledsagares omkostnader vid aktiviteter till 400 kr.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Stopp av återkommunalisering av välfungerande verksamhet 6 mnkr

Ökade kostnader för:

Mindre generell effektivisering	-18,25 mnkr
Extra anslag handläggning ledsagning	-5 mnkr
Friskvårdsbidrag dagverksamhet	-1 mnkr
Höjd beloppsgräns ledsagare	-0,6 mnkr

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

I Liberalernas Stockholm har alla barn rätt till en trygg uppväxt - utan hot, fattigdom eller övergrepp - och samma möjligheter att kunna skapa sig en bra framtid. Tidiga insatser för utsatta barn är av central betydelse. Alla inblandade aktörer ska arbeta tätt tillsammans för att förebygga att barn och vuxna far illa och reagera snabbt och effektivt om det ändå sker. Stadsdelsnämnderna ska alltid verka utifrån ett barnperspektiv och säkerställa barnens rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention.

För att kunna ge barn i utsatta familjer den hjälp de behöver måste det finnas erfaren personal som har tid för barnen. Personalomsättningen bland socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården är hög i många stadsdelar. Nyanställda socialsekreterare får ta ansvar för ett stort antal krävande ärenden utan tillräcklig handledning eller möjlighet till kollegialt lärande.

Socialsekreterarnas arbetssituation måste förbättras. Den handlingsplan som majoriteten har tagit fram är ett steg i rätt riktning. Det krävs dock en genomgripande förändring av socialsekreterarnas arbetssituation där lön, kompetensutveckling och större karriärmöjligheter ingår.

Majoriteten genomför nu en lönesatsning, vilket Liberalerna har krävt under ett par års tid. *Vi går längre än majoritetens lönesatsning och satsar totalt 25,5*

mnkr på högre löner för socialsekreterare och biståndshandläggare. Pengarna anslås under kommunstyrelsen.

För att höja kvaliteten i socialtjänsten och för att staden ska bli en mer attraktiv arbetsgivare ska socialsekreterare få större möjligheter till forskning. Staden ska göra det möjligt att kombinera tjänstgöring med forskarutbildning och främja utbyte mellan socialtjänsten och den akademiska världen. *I en första omgång anslår Liberalerna 1 mnkr för detta.*

Möjligheter till kompetensutveckling och vidareutbildning är avgörande för god kvalitet och för att staden ska vara en attraktiv arbetsgivare. *Liberalerna anslår 20 mnkr för att satsa på vidareutbildning för socialsekreterare.* Dessa medel ska användas för att ge varje socialsekreterare en kompetenspeng på 10 000 kr/år som han eller hon kan använda till kompetensutveckling eller vidareutbildning inom socialtjänstens område. Medel för kompetensutveckling finansieras genom disposition av eget kapital i enlighet med beslut i bokslutet för 2014. Medel för kompetensutveckling fördelas i samband med bokslutet.

Allt fler socialsekreterare utsätts idag för hot. Detta är oacceptabelt och måste tas på största allvar. Stadsdelsnämnderna ska ha strategier för att stödja personal som utsätts.

Insatser för kvinnofrid och arbetet mot våld i nära relationer ska fortsatt prioriteras av samtliga nämnder. Ambitionsnivån i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck måste höjas. *Liberalerna anslår 10 mnkr till arbetet mot hedersvåld och hedersförtryck.* Pengarna ska gå till fortbildning av personal, ökade möjligheter till samverkan mellan stadsdelarnas socialtjänst, Origo, skola, civilsamhälle och polis, mer resurser för socialtjänstens arbete i främsta linjen, samt utvärdering av genomförda insatser.

Alla som behöver budget- och skuldrådgivning ska bli erbjudna ett personligt möte. Det är särskilt viktigt att familjer med barn snabbt erbjuds rådgivning. Inga barnfamiljer ska behöva vänta mer än en vecka på att få sitt första budget- och skuldrådgivningssamtal, och hyresrådgivare ska införas i alla stadsdelar.

Förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och unga

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna arbetar förebyggande för att förhindra våld inom familjer. Föräldrar i familjer där konflikter förekommer måste få hjälp att hantera dem. Föräldrastödsprogram som Komet och ABC har haft goda effekter och ska erbjudas fler föräldrar.

Alldeles för många unga i Stockholm mår psykiskt dåligt. Samarbetet mellan skolan, socialtjänsten och landstinget måste fördjupas för att tillhandahålla tidiga insatser och bryta utvecklingen mot ökande psykisk ohälsa. Ensamkommande barn och unga, i synnerhet de som väntar på asylbesked, är en särskilt utsatt grupp, där många mår mycket dåligt av de långa väntetiderna och ovissheten om vad som väntar dem. Det måste till en nära samverkan för att se till

att barn som uppvisar tecken på ohälsa kommer i kontakt med psykiatrin eller annan sjukvård.

Det ska vara lätt för barn och unga att komma i kontakt med socialtjänsten. Socialtjänsten ska fortsätta arbetet med att finnas tillgänglig på internet.

Kvalitetssäkringen av placeringar av barn utanför det egna hemmet måste fortsatt vara ett prioriterat område. Alla barn har rätt att komma till ett hem som förmår att ge dem en bra uppväxt. Rekrytering av familjehem för ensamkommande flyktingbarn och flyktingungdomar är prioriterad och ska fortsätta. Antalet placeringar av ensamkommande flyktingbarn har ökat kraftigt de senaste åren och stadsdelsnämnderna har en mycket viktig uppgift i att följa upp kvaliteten i dessa hem. Den som engagerar sig som förälder i ett familjehem ska erbjudas ett starkt stöd från socialtjänsten. Barn som placerats hos närstående har samma rätt till en god uppväxtmiljö som andra barn och kvaliteten i dessa placeringar ska särskilt säkras. Det är viktigt att familjehem har kompetens att bemöta barn som placerats på grund av hedersproblematik.

När barn på grund av sitt beteende behöver omhändertas enligt LVU ligger det ofta i deras och omgivningens intresse att de flyttas från sitt sociala umgänge och får chansen till en nystart. I sådana fall ska därför LVU-placering i det egna hemmet användas i ytterst begränsad omfattning.

Det finns stora kunskapsluckor när det gäller evidensbaserade metoder för urval av och stöd till familjehem och uppföljning av hur det går för placerade barn. Medel till långsiktiga forskningsprojekt inom detta område ska anslås från centrala medelsreserven.

Stadsdelsnämnderna ska arbeta förebyggande genom att skapa meningsfull sysselsättning för barn och ungdomar under sommarmånaderna, exempelvis genom fler feriearbeten, dagkollo, samarbete med idrottsföreningar och andra organisationer.

Samverkan mellan skola och socialtjänst

De elever som har de sämsta förutsättningarna hemma ska ha bäst förutsättningar i skolan. Det är viktigt att det finns ett bra samarbete mellan socialtjänsten, skolan och landstinget. I vissa stadsdelar har personalomsättningen lett till att kontakten mellan skolan och socialtjänsten har försämrats.

Barn som omhändertas av samhället ska ha rätt till en omedelbar och fungerande skolplacering i skola med tillstånd från Skolinspektionen. Samarbetet mellan socialtjänst, skola och familjehem eller annan institution måste kvalitetssäkras i alla led genom tydliga riktlinjer där varje aktörs ansvar för elevens skolplanering säkerställs. Projekt SkolFam som hjälper barn i familjehem med skolan har visat bra resultat. Socialnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden genomföra en ny kartläggning av antalet hemmasittande elever samt en plan för hur nämnderna kan agera för att få tillbaka elever med långvarig skolfrånvaro till skolan.

Drog- och brottsförebyggande arbete

Det drogförebyggande arbetet ska fortsatt prioriteras. Preventionseenheterna ska arbeta för att minska de riskfaktorer som identifierats av Preventionscentrum. Informationskvällar för föräldrar om narkotika ska erbjudas av preventionsenheten och polis. Samtliga nämnder och bolag ska utifrån problembild och förutsättningar utforma metoder att använda i det brottsförebyggande arbetet i syfte att göra Stockholm till en trygg stad. Staden ska vara ett föredöme när det gäller att tillhandahålla platser för ungdomstjänst. Obligatoriska föräldrasamtal ska hållas senast efter 48 timmar när en påverkad minderårig påträffats av polis eller socialtjänst eller när en ungdom anmäls för brott.

Arbete mot hemlöshet

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna och bostadsbolagen samarbetar för att förebygga vräkningar. Samtliga stadsdelsnämnder ska ha en skriftlig handlingsplan för vräkningsförebyggande insatser.

Hemlösa stockholmare omfattas av tak-över-huvudet-garantin. Staden ska samarbeta med andra kommuner i länet för att verka för en länsövergripande tak över huvudet-garanti för alla hemlösa folkbokförda i Stockholms län. Bostadsbolagen ska fortsätta arbetet mot ungas hemlöshet.

Stadsdelsnämnderna ska ha beredskap för att samverka med stadens bostadsbolag för att förebygga äldres hemlöshet. Innan vräkning kan ske av en person över 75 år ska socialtjänsten göra en genomgång av personens ekonomi och se om det finns sätt att komma till rätta med hyressituationen.

Familjer med osäkra boendeförhållanden ska uppmärksammas. En osäker boendesituation inverkar negativt på barnens möjlighet till trygghet och stabilitet, liksom på möjligheten att lyckas i skolan. Särskilda hyresrådgivare ska införas i de stadsdelar där detta inte finns.

Socialpsykiatri

Stadsdelsnämnderna ska arbeta för att sysselsättningen för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och lindrig utvecklingsstörning förbättras. Alternativen behöver anpassas efter individen och inte tvärtom och därför ska kontakter utvecklas med företagare i närmiljön för att åstadkomma ett mer varierat utbud. Därmed sprids även kunskap till företagen om vad målgruppen kan bidra med.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelsnämnderna ska höja lönen för socialsekreterare och biståndshandläggare.

- Stadsdelsnämnderna ska ta fram strategier för att stödja personal som utsätts för hot och våld.
- Stadsdelsnämnderna ska noga följa upp situationen för placerade barn och unga.
- Stadsdelsnämnderna ska fördjupa samverkan med skolan och landstinget kring barn och unga som mår psykiskt dåligt.
- Stadsdelsnämnderna ska verka för att öka kunskapen kring evidensbaserade metoder inom familjehemsvård.
- Stadsdelsnämnderna ska implementera positiva arbetssätt som upptäckts genom SkolFam i ordinarie verksamhet.

Liberalernas förslag till budget 2018

Ökade kostnader för:

Satsning mot hedersvåld	-10 mnkr
Satsning ökade möjligheter för socialsekreterare att forska	-1 mnkr

Stadsmiljöverksamhet

I Liberalernas Stockholm trivs folk i sin vardag. Att få bo och röra sig i levande, trygga och välskötta stadsmiljöer ger många frihetsdimensioner i livet. Vi är övertygade om att det är de som bor i en stadsdel som vet bäst vad de vill ha och behöver och därför ska stadsdelsnämnderna ha möjlighet att göra sina egna prioriteringar inom stadsmiljöområdet.

Rent, snyggt och tryggt

För att alla människor ska vara fria att leva sina liv behöver deras trygghet säkras. Ingen ska behöva vara rädd för att röra sig i Stockholm. Därför genomför Liberalerna en historisk investering i Stockholms trygghet med en långsiktig trygghetsmiljard. Stadsdelsnämnderna ska arbeta övergripande med trygghetsfrågorna och lära av varandras goda exempel i trygghetsarbetet. Arbetet ska bedrivas i nära samarbete med föreningar, polis, brandförsvaret, fastighetsägare och föräldrar.

Stockholms fysiska utformning spelar en viktig roll i stadens trygghet och polisernas förutsättningar för att utföra deras arbete. Dåligt belysta områden, smala gator och undermåligt underhållna områden är exempel på aspekter i stadsmiljön som direkt kan bidra till en ökad otrygghet. För att förbättra stadens trygghet ska stadsdelsnämnderna tillsammans med kommunstyrelsen, polisen, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden genomföra trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet.

Stockholm ska ha en nolltolerans för klotter, skadegörelse och nedskräpning. Staden ska vara klotterfritt och det ska vara rent och städat på allmänna platser såsom gator, torg och parker. Den nuvarande majoriteten har misslyckats med att uppnå garantin för tömning av papperskorgar inom 24 timmar. Vi kommer åter att garantera att 24-timmarsregeln efterföljs .

Det är viktigt att stadens klottergaranti fungerar i praktiken, vilket innebär att klottersanering ska ske inom 24 timmar efter anmälan. Tyvärr har majoritetens klotterpolitik resulterat i en lavinartad ökning av klotter. För att handkraftigt minska klottret måste sanering ske snabbt efter anmälan. Medborgarna ser ingen skillnad på klotter på kommunala eller privatägda fastigheter. Vi vill att privata fastighetsägare ska kunna ansluta sig till 24-timarsgarantin så att det blir mer effektivt att sanera fler fall samtidigt och att allt klotter kan åtgärdas omgående.

Att fulla papperskorgar töms omedelbart är grundläggande för att hålla staden ren, snygg och trygg, men vi behöver också utveckla kreativa nya sätt att få stockholmarna att slänga matrester på ett sätt som inte skapar förutsättningar för skadedjur att föröka sig. Detta är särskilt viktigt med anledning av de ökade råttproblem som staden har drabbats av under hösten. Trafiknämnden ansvarar för att 24-timarsgarantin för tömning av papperskorgar återinförs. Information om stadens städ- och klottergaranti ska finnas tillgänglig i anslutning till parker, lekplatser och grönytor.

Stockholm är en av världens vackraste storstäder med en unik kombination av storstadens puls och naturens lugn. Här finns en mångfald av attraktiva stadsmiljöer med egna identiteter, som skapar möjligheter för stockholmarna att välja vilken del av staden som passar ens egen livssituation och livsstil. Gemensamt för stadens alla stadsmiljöer ska vara att de är rena, snygga och trygga.

Upplevelsen av Stockholm som attraktiv, grön och trygg stad ska öka. I takt med att staden växer ökar trycket på grönområden och parker, vilket också ställer högre krav på stadsdelsnämndernas skötsel och underhåll.

Genom att ta avstamp med ovannämnda förslag skapar vi goda förutsättningar för att stadsdelar som idag är som mest otrygga ska ha en halverad upplevd otrygghet till 2025 och att alla delar av Stockholm ska vara attraktiva att vistas i. Dessa förslag är långsiktiga, konkreta lösningar som kommer att göra staden snyggare, renare och tryggare.

Samverkan ger effektivare resursutnyttjande

Stadsdelsnämnderna ska samverka med varandra och med trafiknämnden för ett snyggt och välskött Stockholm. Råttor och andra skadedjur utgör en hälso-risk för människor och husdjur. Skadedjursbekämpning ska upprätthållas för att minska nedskräpning från fåglar och andra skadedjur i stadens parker och badplatser. Vi vill se en mer handlingskraftig skadedjursbekämpning där effektiva bekämpningsmedel används i samband med förebyggande arbete för att säkra sopkärl, och andra källor till föda.

Stadsträdgårdsmästaren ska ha det övergripande ansvaret över att leda och utveckla förvaltning av park- och grönområden. All planering av den yttre miljön

ska ske med särskild hänsyn till behoven hos barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Medborgardialogen ska utvecklas med utgångspunkt från lokala parkplaner. Inriktningen bör vara att mer ansvar för skötsel och underhåll ska flyttas till stadsdelsnämnderna. En utredning ska göras av hur en sådan förändring kan gå till. Det är mycket viktigt att inga oklarheter uppstår i gränsdragningen mellan olika nämnder i staden.

Stockholmarna ska ges möjlighet att få brukaravtal eller arrendera odlingsområden på kommunal mark. Många av stadens outnyttjade grönytor skulle kunna användas för urban odling.

Tillgänglig stadsmiljö för alla

I arbetet med att göra Stockholm tillgängligt för alla har stadsdelsnämnderna ett viktigt ansvar. Tillgänglighetsfrågorna ska vara en naturlig beståndsdel i den dagliga verksamheten.

Lekplatser ska utformas så att barn med funktionsnedsättning kan använda dem och vid renovering ska hänsyn tas till tillgänglighetsskapande åtgärder. Parkvägar och parkbänkar ska tillgänglighetsanpassas. Arbetet med att rusta upp och tillgänglighetsanpassa stadens badplatser ska fortgå. Trappor ska vid upprustning kompletteras med ledstänger, barnvagnsramper och kontrastmarkering.

Allt fler stockholmare tillbringar sin sommar i staden. Idag finns 30 officiella bad och ett ytterligare antal platser där bad är tillåtet. Få är fysiskt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med fastighetsnämnden möjliggöra för fler tillgängliga strandbad i hela staden.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelsnämnderna ska tillsammans med kommunstyrelsen, polisen, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden genomföra trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet
- Stadsdelsnämndernas inflytande över gatu- och parkskötsel och underhåll i sina områden ska öka.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	0,9 mnkr
Drift och underhåll (2016 års budget)	5,5 mnkr

Ekonomiskt bistånd

Att ha ett arbete och att kunna försörja sig själv ger trygghet och frihet att växa. I Liberalernas Stockholm ska därför så många människor som möjligt ha ett jobb att gå till.

Det ekonomiska biståndet ska vara en utväg för att hjälpa den som under en viss tid i livet inte har några andra medel till sin försörjning. Människor ska få hjälp att gå från bidrag till självförsörjning. För oss liberaler är det också grundläggande att alla barn har lika rätt till en god uppväxt oavsett familjens omständigheter.

Antalet hushåll som tar emot ekonomiskt bistånd har fortsatt att sjunka, men stadens prognos pekar nu på att antalet kommer att stiga under kommande år. Det skulle i så fall vara första gången på flera år som antalet bidragshushåll stiger på årsbasis. Detta är särskilt oroväckande eftersom Stockholm befinner sig i en högkonjunktur.

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna fortsätter att arbeta för att hjälpa människor från bidrag till arbete och det är framför allt viktigt att nyanlända snabbt kan komma in på arbetsmarknaden. Liberalerna menar att det krävs sänkta trösklar till det första jobbet. Genom inträdesjobb kan nyanlända och unga få ett första jobb till något lägre lön, istället för att behöva leva på försörjningsstöd och för var dag hamna längre ifrån arbetsmarknaden.

Jobbtorg Stockholm ska hjälpa dem som är beroende av ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet med en snabb individuell bedömning och en aktivitetsplan. Ett nytt jobbtorg för validering av nyanlända bör inrättas som samverkar med Arbetsförmedlingen, yrkeshögskolan, Universitets- och högskolerådet och branschorganisationer med syfte att underlätta för nyanlända att snabbt komma i jobb.

Medel för finansiering av eventuellt extra behov av handläggning under året anslås i centrala medelsreserven.

Återinförd fritidspeng

Alla barn oavsett bakgrund ska ha möjlighet att ta del av idrott och kultur. Vi vill återinföra den fritidspeng som Alliansregeringen införde för barnfamiljer som tar emot ekonomiskt bistånd. Regeringen har avskaffat fritidspengen, vilket har försämrat möjligheterna för en del barn att ta del av idrott och kultur.

Vi föreslår att alla barnfamiljer med försörjningsstöd ska kunna ansöka om att avgiften för kulturskola, idrottsförening eller annan regelbunden fritidsverksamhet ska ingå i biståndet. *För detta ändamål anslår Liberalerna 6 mnkr.*

Ökad jobbstimulans

Det ska löna sig att gå från bidrag till arbete. För att ytterligare stärka incitamenten att gå från bidrag till arbete ska mottagare av ekonomiskt bistånd i Stockholms stad få undanta 40 procent av sina arbetsinkomster från beräkningen av behov av ekonomiskt bistånd, istället för dagens 25 procent. *För den reformerade jobbstimulansen anslås 8 mnkr.*

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelsnämnderna ska se till att mottagare av ekonomiskt bistånd får undanta 40 procent av arbetsinkomst från beräkningen av behov av ekonomiskt bistånd.
- Stadsdelsnämnderna ska inkludera avgift för kulturskola, idrottsförening eller annan regelbunden fritidsverksamhet i normen för barnfamiljer med försörjningsstöd.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Inget SL-kort (2015 års budget)	48,7 mnkr
Handläggning ekonomiskt bistånd (2016 års budget)	48,5 mnkr

Ökade kostnader för:

Jobbstimulans	-8 mnkr
Fritidspeng	-6 mnkr

Ökade intäkter för:

Inget minskat intäktskrav SDN (2017 års budget)	32 mnkr
---	---------

Arbetsmarknadsåtgärder

I Liberalernas Stockholm har alla som kan ett jobb att gå till. Jobbtorg Stockholm fortsätter att vara huvudarenan för stadens arbetsmarknadsåtgärder. Stadsdelsnämndernas huvuduppgift är att se till att fler mottagare av ekonomiskt bistånd kan gå vidare till insats på jobbtorgen.

Tillfälliga anställningar, såsom Stockholmsjobben, leder oftast inte till en fast anställning på ordinarie arbetsmarknad. Nämndens fokus ska alltid vara att hjälpa individer in på den ordinarie arbetsmarknaden.

Att få in en första fot på arbetsmarknaden, och få erfarenhet och referenser, är ett viktigt steg i arbetslivet. Staden ska fortsätta erbjuda ungdomar i Stockholm feriearbeten under både sommar- och vinterferier samt på helgerna. Feriearbetande ungdomar ska kunna erbjudas arbete utanför den egna stadsdelen.

Feriejobb ger egen försörjning, referenser och en första kontakt med arbetsmarknaden. Arbete för ungdomar är även en viktig trygghets- och integrations-skapande åtgärd. För att fler ungdomar ska få en meningsfull fritid vill Liberalerna att det ska bli möjligt att få feriejobb även på helgerna. Det ska även vara

möjligt att få feriejobb i en annan stadsdel än hemstadsdelen. Ungdomar med funktionsnedsättning ska fortsatt vara en prioriterad grupp när det gäller tilldelningen av feriejobb.

För att feriejobben ska bli mer allsidiga och relevanta ska kommunen arbeta mer med att stötta privata företag som vill ta sig an feriejobbare. En modell för att kompensera privata företag för deras kostnader för introduktion och handledning ska införas. Det är viktigt att modellen utformas så att ungdomars befintliga jobb i den privata sektorn inte trängs undan.

Den styrande majoriteten har ökat antalet sommarjobb, men samtidigt utökat målgruppen till att även omfatta 18- och 19-åringar. Resultatet har blivit att en lägre andel av de sökande har beviljats ett sommarjobb. Det är inte rimligt att unga vuxna, som själva bär ansvaret för sin försörjning, ska konkurrera med ungdomar om de sommarjobb som staden anordnar. Liberalerna anser att feriejobben enbart ska gå till ungdomar under 18 år, myndiga ungdomar ska istället ta del av verksamheter vid Jobbtorgen för unga.

Eftersom vi anser att feriejobben bör förbehållas ungdomar under 18 år minskar vi anslagen till feriejobb med 8 mnkr. Vi satsar istället pengar under arbetsmarknadsnämnden på att ge jobbtorgen för unga i uppdrag att arbeta särskilt mot de unga som står långt från arbetsmarknaden

Stadsdelsnämnderna ska ta aktiv del i stadens satsning på yrkesintroduktionsanställningar och ska tillsammans med Jobbtorgen erbjuda unga och nyanlända yrkesintroduktionsanställningar inom stadsdelens verksamheter.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsdelsnämnderna ska erbjuda ungdomar feriejobb även på helger.
- Stadsdelsnämnderna ska samverka närmare med det privata näringslivet för att ge fler ungdomar feriejobb.
- Stadsdelsnämnderna ska erbjuda unga och nyanlända yrkesintroduktionsanställningar inom stadsdelens verksamheter.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	1,1 mnkr
Visstidsanställningar (2015 års budget)	30 mnkr
Minskad satsning på utökning av feriejobb	8 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

5. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **stadsdelsnämnderna** godkänns.

Arbetsmarknadsnämnden

En av de viktigaste frihetsfrågorna som staden står inför är att möjliggöra för alla invånare att ta sig från arbetslöshet till ett arbete. I grunden är det en fråga om självbestämmande och frihet att ha en inkomst istället för att vara beroende av försörjningsstöd. Att ha en egen försörjning möjliggör för individen att forma sitt eget liv och bestämma över sin egen framtid.

I Liberalernas Stockholm har alla som kan ett jobb att gå till. Där får de som står längst från arbetsmarknaden stöd, där får de som behöver skaffa sig gymnasiebehörighet senare i livet möjlighet att göra det och där får de som nyligen kommit till Sverige möjlighet att lära sig språket och hjälp att komma ut på arbetsmarknaden.

Den största utmaningen på arbetsmarknaden är att ge unga, nyanlända och personer med funktionsnedsättning möjlighet till den frihet som ett arbete innebär. Att få människor att gå från bidrag till arbete är alltså nämndens viktigaste uppgift. Socialdemokraternas politik har systematiskt åsidosatt personer ur dessa grupper och de insatser som genomförts har inte skapat riktiga jobb för flertalet, utan endast tillfälliga åtgärder för ett fåtal. Tillfälliga anställningar, såsom Stockholmsjobben, leder oftast inte till en fast anställning på ordinarie arbetsmarknad. Nämndens fokus ska alltid vara att hjälpa individer in på den ordinarie arbetsmarknaden.

Nationella reformer behövs för att se till att grupper som står långt från arbetsmarknaden får möjlighet till arbete. Liberalerna nationellt föreslår inträdesjobb, där nyanlända och unga utan gymnasieexamen får chansen till ett arbete. Genom att sänka trösklarna till arbetsmarknaden kan dessa personer komma i arbete snabbare. För Stockholms stads del beräknas inträdesjobben leda till att hälften av de arbetslösa personerna i dessa två grupper får ett arbete.

I väntan på nationella reformer finns det åtgärder staden kan genomföra för att det ska bli enklare för fler att få in en fot på arbetsmarknaden. Det kan bland annat handla om yrkesintroduktionsanställningar och lärlingsutbildningar, liksom SFI och vuxenutbildning. Det krävs att alla nämndens verksamheter på ett tydligt sätt hänger ihop med målet att få personer i arbete.

Varje människa ska ha så goda förutsättningar som möjligt att utveckla sina kunskaper och färdigheter under hela livet. Därför krävs inte bara en bra skola för barn och ungdomar, utan också en väl utvecklad vuxenutbildning. Fler måste få möjlighet att omskola sig eller förbättra sina grundkunskaper. På så sätt får vi fler chanser i livet.

Invandring berikar Stockholm. Det är positivt, välkommet och nödvändigt att människor söker sig till Stockholm. De som kommer till Stockholm från ett annat land ska få en reell möjlighet till etablering så att de får chansen att själva forma sin framtid i sitt nya land. Därför måste mottagandet av nyanlända syfta till integration, arbete och delaktighet. För att Stockholms mottagning av nyanlända ska hålla hög nivå krävs en väl utformad arbetsmarknads- och integrationspolitik.

Att komma i arbete

Ett eget arbete ger individen friheten att bestämma över sitt eget liv. Långvarigt beroende av försörjningsstöd leder till utanförskap och påverkar inte minst livschanserna för barn och unga. Barn som växer upp i familjer som är beroende av försörjningsstöd riskerar lägre skolresultat, oro för familjens ekonomi och minskade chanser att få arbete i framtiden. Att föra människor från bidrag till jobb är en prioriterad uppgift för nämnden.

Jobbtorgen har historiskt varit framgångsrika på att hjälpa individer gå från försörjningsstöd till arbete eller utbildning. För att återupprätta det framgångsrika arbetet måste huvudfokus återigen vara att få varje individ i arbete. Stockholms stad behöver ett långsiktigt förhållningssätt och en tydlig strategi för att få alla individer i arbete, där jobbtorgen bör vara en av de viktigaste verksamheterna.

Idag finns det riktlinjer för när och med vilket belopp ekonomiskt bistånd ska beviljas, men det finns inget sammanhållet program för stadens arbetsmarknadsinsatser. Det saknas ett program som systematiskt och nämndövergripande beskriver stadens strategier för att i samverkan med andra aktörer få människor att gå från bidrag till egen försörjning. Arbetsmarknadsnämnden får i uppdrag att i samråd med berörda nämnder ta fram ett sådant program.

Ett av problemen med att komma in på den svenska arbetsmarknaden som nyanländ är att kompetenser inte kan valideras tillräckligt snabbt. Staten har gett Universitetskanslersämbetet i uppgift att validera akademiska kunskaper. Arbetsförmedlingen har ansvar för att validera icke-akademiska kunskaper. Staten har inte varit tillräckligt framgångsrik med validering av kunskaper och arbetet behöver därför kompletteras av insatser från staden. Alltför många yrkesgrupper kan idag inte erbjudas validering överhuvudtaget, eller så dröjer det väldigt lång tid innan deras kunskaper valideras. Långsam byråkrati ska inte vara ett hinder för integration. Ett nytt jobbtorg för validering ska därför inrättas som samverkar med arbetsförmedlingen, yrkeshögskolan, Universitets- och högskolerådet och branschorganisationer, så att nyanlända till Stockholm snabbt kan hitta jobb som passar deras kompetens. *Liberalerna avsätter därför 10 mnkr för ökat samarbete och etablering av "Jobbtorg validering" på ett av de befintliga jobbtorgen.*

Arbetet med att skapa fler vägar till arbete och studier för de kvinnor som står långt bort från arbetsmarknaden måste förstärkas. Genom sysselsättning bryts utanförskap och vägar in i samhället öppnas. Jobbtorgen ska ha ett tydligt uppsökande uppdrag riktat mot denna grupp. *Liberalerna satsar 9 mnkr på ett permanent uppsökande uppdrag och riktad verksamhet mot kvinnor som står långt från arbetsmarknaden på två av de befintliga jobbtorgen.* Arbetsmarknadsnämnden ska också utreda möjligheten att underlätta och främja kvinnligt entreprenörskap.

Majoritetens 90-dagarsgaranti för unga är ett misslyckande. Det är tydligt att en 90-dagarsgaranti inte är möjlig att uppfylla och inte heller önskvärd då det många gånger tar längre tid att hitta en framåtsyftande praktik- eller utbild-

ningsplats. En bättre strategi för att få unga i arbete är att ge fler unga möjligheten till ett riktigt jobb. Det kan ske med olika former av lärlingssystem och yrkesintroduktion där de får kontakt med yrkeslivet och yrkeserfarenhet. Inträdesjobben som Liberalerna föreslår nationellt är en viktig åtgärd för att få fler unga utan avslutad gymnasieutbildning i arbete.

Målet ska inte vara att få ungdomarna in i en insats inom en viss tid, utan att ge dem kontakt med arbetsmarknaden och erfarenhet. Därför ska alla insatser riktas mot erfarenhet från riktiga yrken eller riktiga utbildningar. Inträdesjobbformen som Liberalerna föreslår nationellt skulle enligt beräkningar ge arbete till hälften av målgruppen som idag är arbetslösa i Stockholms stad.

De unga som är inskrivna på jobbtorget idag står ofta långt från arbetsmarknaden. Det är avgörande att unga personer så snabbt som möjligt kommer i arbete så att de kan påbörja sitt yrkesliv. För att arbeta specifikt med gruppen unga som står långt från arbetsmarknaden bör en satsning göras på jobbtorgen för unga. *Liberalerna avsätter därför 9 mnkr för att jobbtorgen för unga ska bedriva särskilt riktad verksamhet mot unga som står långt från arbetsmarknaden.*

Integration och SFI

En liberal integrationspolitik ger var och en de verktyg som behövs för att växa, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället. Det innebär att de som nyligen kommit till Sverige får möjlighet att lära sig språket och komma i arbete.

Staten ansvarar för viktiga delar av flyktingmottagandet, såsom asylprövning och ankomstboende, och bidrar till en del av finansieringen av kommunernas ansvar. Stadens ansvar, delegerat till arbetsmarknadsnämnden, är framför allt att erbjuda svenskundervisning, samhällsorientering och vuxenutbildning.

SFI är en väsentlig del av stadens ansvar för mottagandet av nyanlända. Kunskaper om svenska språket och det svenska samhället är nyckeln till integration. Individens behov av språkutbildning för att förverkliga sin framtidsdröm ska vara utgångspunkten i stadens SFI-organisation. Valfriheten och kvaliteten i SFI ska värnas. Kopplingen mellan svenskundervisning, livet i Sverige och den studerandes framtida yrkesval ska vara tydlig. SFI-undervisningen ska också innefatta samhällsorientering om hur Sverige fungerar praktiskt, om viktiga samhällsvärderingar, rättigheter och skyldigheter.

SFI i Stockholm ska hålla hög kvalitet under stabila förutsättningar. Att upphandla SFI med tjänstekoncession har nu prövats två gånger och i båda fallen följts av en lång och för alla parter påfrestande överklagandeprocess. Det är tydligt att om Stockholm ska erbjuda Sveriges bästa mottagande måste formerna för SFI göras om. För bättre mångfald och långsiktighet bör SFI och annan vuxenutbildning bedrivas genom auktorisering och en "SFI-peng" så att de studerande kan välja mellan fler aktörer och yrkesinriktningar. Hög kvalitet ska vara en förutsättning för att få auktorisering.

SFI ska i en högre utsträckning ha en koppling till ett yrke. SFX-utbildningarna som bedrivs i samarbete med andra stockholmskommuner är ett positivt exempel på hur mottagande kan hänga ihop med en tydlig inriktning mot jobb. Inriktningen mot bristyrken gör att fler kan komma i arbete med SFI-studier samtidigt som starkt efterfrågade kompetenser kommer ut på arbetsmarknaden. Nämnden ska driva på för att antalet SFX-utbildningar ska öka och bli mer nivåanpassade.

Även nämndens egen SFI-verksamhet ska ges ett tydligare fokus på arbete. Nämnden ska därför ta fram egna yrkes-SFI-utbildningar på gymnasienivå för sökande utan tidigare yrkesutbildning. En SFI-utbildning för personer med småföretagarbakgrund bör startas. Det är sannolikt så att många som kommer till Sverige har med sig en småföretagartradition som de, med rätt språkkunskaper, skulle kunna få stor användning av i Sverige.

Staden bör samarbeta med universitet och högskolor i regionen för att skapa specialiserade och yrkesinriktade utbildningar inom SFI och snabbspår samt göra det möjligt för personer med akademisk utbildning att komplettera sin utbildning. Det framgångsrika SIFA, Stockholms intensivsvenska för akademiker, med anpassade studievägar utifrån utbildningsbakgrund ska fortsätta att utvecklas. *Liberalerna avsätter därför 5 mnkr för att öka utbudet av och antalet elever som går på yrkesinriktad SFI.*

Bra SFI ska inte bara ha ett tydligt fokus på kunskap och jobb, den ska också vara flexibel. Att kunna kombinera SFI med andra typer av sysselsättning, på ett sätt som fungerar, är viktigt för att fler ska kunna genomföra utbildningen. SFI ska vara flexibel så att exempelvis studier och praktik kan kombineras i större utsträckning, bland annat genom kvällsstudier. Detta skapar möjligheter att förena studier i svenska med yrkesutbildning. Genom att arbeta på detta och liknande sätt, ska antalet avhopp från kurser inom SFI minska.

Alla som har rätt till SFI ska uppmuntras till att delta i SFI-studier. Ett jämställt bemötande vid inskrivning ska ske - kvinnor ska uppmuntras att delta i lika hög grad som män. Under föräldraledighet ska det också finnas möjlighet och uppmuntran till att delta i svenskundervisning. En flexibel SFI-utbildning är också grundläggande för att öka jämställdheten. SFI ska erbjudas för föräldralediga på kvartsfart. SFI för föräldralediga ska vara lokaliserade till öppna förskolor, med fördel de förskolor som är introduktionsförskolor. Undervisningen ska ske på dagtid med möjlighet att ta med barn. Det ska handla om kurser med intag och anmälan, det vill säga inte sporadisk medverkan utan ett tydligt kunskapsresultatsperspektiv. *Liberalerna anslår därför 5 mnkr till SFI för föräldralediga.*

Kvaliteten på SFI och tillgängligheten till arbetsmarknaden är förutsättningar för att möjliggöra att varje individ får en bra chans att etablera sig i Sverige. Det har aldrig varit viktigare att ha bra lärare i vuxenutbildningen och SFI. Möjligheten att göra karriär inom läraryrket måste stärkas. Skolforskningen är tydlig med att skickliga lärare är avgörande för goda skolresultat. *Liberalerna*

anslår därför 1,2 mnkr för att höja lönen för lärare inom SFI och vuxenutbildningen.

Duo Stockholm har hittills haft goda resultat. Verksamheten skapar möten mellan nyanlända och etablerade personer och är ett viktigt komplement till samhällsorienteringen. Att matchas på det sätt som sker inom Duo Stockholm ger en plattform att lära sig mer om sitt nya land på ett väldigt levande sätt. *Liberalerna höjer därför anslaget till Duo Stockholm med 2 mnkr så att fler stockholmare och nyanlända får chans att mötas.*

Nämnden ska undersöka möjligheten att med stöd av civilsamhället erbjuda nyanlända med tidigare yrkeserfarenhet en professionskollega som syftar till att ge insikt i hur arbetsmarknaden ser ut för respektive yrke. *Liberalerna anslår därför 2 mnkr för utredningen av möjligheten att införa Duo Yrke Stockholm.*

Nämnden ska ta fram förslag som kan göra det möjligt för nyanlända att snabbt delta i civilsamhället och på så sätt få kontakt med stockholmare. De mentorsprogram som redan idag bedrivs tillsammans med ett antal fackförbund ska utökas till ytterligare branscher så att fler nyanlända kan delta.

För ett rättssäkert och kvalitativt bemötande av nyanlända måste användningen av tolkar i stadens verksamheter öka. Idag finns det en brist på tolkar som staden måste tillgodose. Därför ska arbetsmarknadsnämnden undersöka möjligheten att erbjuda tolkutbildning i stadens regi.

Det finns idag en tydlig koppling mellan deltagande i etableringsinsatser, varav SFI-studier ofta är en central del, och rätten att få ersättning. Om en person inte deltar i studierna enligt plan kan etableringsersättningen sänkas. Rapporteringen av frånvaro måste vara fullständig och ersättningen ska alltid sättas ner i enlighet med gällande regler.

Vuxenutbildning

Varje människa ska ha så goda förutsättningar som möjligt att utveckla sina kunskaper och färdigheter under hela livet. Därför krävs inte bara en bra skola för barn och ungdomar, utan också en väl utvecklad vuxenutbildning. Fler måste få möjlighet att omskola sig eller förbättra sina grundkunskaper. På så sätt får vi fler chanser i livet.

För de som av olika skäl inte kunnat tillgodogöra sig utbildningen i grund- och gymnasieskolan är vuxenutbildningen en andra möjlighet. Vuxenutbildningen är också en möjlighet att komplettera en gymnasieutbildning som inte gett behörighet till högskolan.

Precis som inom övrig utbildning är rätten att välja viktig inom vuxenutbildningen. Denna rätt ska utvecklas, inte avvecklas. Att upphandla vuxenutbildningen innebär att valfriheten minskar och att välfungerande verksamheter hamnar utanför. För att öka likvärdigheten, höja kvaliteten och förbättra tillgängligheten i hela staden ska vuxenutbildning, inklusive SFI, bedrivas genom

auktorisering och en ”peng” så att de studerande kan välja mellan fler aktörer och yrkesinriktningar. Hög kvalitet ska vara en förutsättning för att få auktorisering.

Att få människor att gå från bidrag till arbete är nämndens viktigaste uppgift. Då krävs det att nämndens verksamheter på ett tydligt sätt hänger ihop med att de som deltar också får ett jobb. Den yrkesinriktade kommunala vuxenutbildningen ska i större utsträckning arbeta aktivt med kompetensförsörjning och bättre matchning på arbetsmarknaden genom att ständigt se över utbudet av utbildningar.

Arbetsmarknadsnämnden ska fokusera på att skapa fler vuxenutbildningsmöjligheter inom bristyrken. För att öka andelen som väljer yrkesprogram krävs en väl utvecklad samverkan med branschorganisationerna och att fler utbildningar bedrivs i företagens eller branschens regi. Antalet lärlingsplatser inom vuxenutbildningen ska öka.

De utbildningar som folkhögskolorna erbjuder kan vara ett passande alternativ för en del vuxenstuderande. Staden ska erbjuda information och vägledning för elever som vill söka in på folkhögskolornas grundutbildningar.

Liberalerna har lett arbetet både i Stockholm och på riksnivå med att utveckla lärarnas karriärmöjligheter. Vi ser med oro på att karriärreformen har avbrutits och att den rödgrönrosa majoriteten har avbrutit satsningen på att långsiktigt höja lärarlönerna och stärka karriärvägarna i vuxenutbildningen. Liberalerna föreslår att Stockholms stad lokalt går vidare med karriärtjänstreformen för lärare samt fortsätter att höja lärarlönerna. *Liberalerna anslår därför 0,25 mnkr till fler karriärtjänster.*

Samma villkor för personer med funktionsnedsättning

I Liberalernas Stockholm har medborgarna samma möjligheter och livschanser oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. Fler personer med funktionsnedsättning ska anställas i staden. Målsättningen ska så långt som möjligt vara att personer med funktionsnedsättning anställs till reguljära tjänster som utlyses i konkurrens med andra sökande. Personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som övriga anställda att växa som medarbetare och utveckla sin kompetens och sitt ledarskap. Ett program ska tas fram för att kartlägga och åtgärda de utmaningar som stadens anställda med funktionsnedsättning möter i sin yrkesmässiga progression.

I nämndens arbete för att öka antalet anställningar av personer med funktionsnedsättning ingår även att samverka med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser, feriearbeten och möjligheter till arbete.

Låt äldre arbeta kvar längre

Om Stockholm ska utvecklas till en stad i världsklass måste staden kunna ta tillvara erfarenheten och kompetensen hos sina mest erfarna medarbetare. Anställda i Stockholms stad som så önskar ska ges rätt att arbeta kvar till 70 års ålder. Staden ska ta fram ett program för att låta äldre anställda som så vill fungera som mentorer efter sin pensionering. Genom detta medverkar också staden, som en av Sveriges största arbetsgivare, till att ge en positiv bild av äldre medarbetare och till att motverka fördomar och negativ särbehandling grundade på ålder.

Men möjligheterna och viljan att arbeta de sista åren före pensionen varierar. Såväl arbetsförhållanden som andra preferenser kan göra att man vill eller behöver gå ner i arbetstid. Anställda som har nått 61 års ålder och som så önskar ska få rätt att arbeta deltid.

Satsa på feriejobben

Feriejobb ger egen försörjning, referenser och en första kontakt med arbetsmarknaden. Arbete för ungdomar är även en viktig trygghets- och integrations-skapande åtgärd. För att fler ungdomar ska få en meningsfull fritid vill Liberalerna att det ska bli möjligt att få feriejobb även på helgerna. Det ska även vara möjligt att få feriejobb i en annan stadsdel än hemstadsdelen. Ungdomar med funktionsnedsättning ska fortsatt vara en prioriterad grupp när det gäller tilldelningen av feriejobb.

För att feriejobben ska bli mer allsidiga och relevanta ska kommunen arbeta mer med att stötta privata företag som vill ta sig an feriejobbare. En modell för att kompensera privata företag för deras kostnader för introduktion och handledning ska införas. Det är viktigt att modellen utformas så att ungdomars befintliga jobb i den privata sektorn inte trängs undan.

Den styrande majoriteten har ökat antalet sommarjobb, men samtidigt utökat målgruppen till att även omfatta 18- och 19-åringar. Resultatet har blivit att en lägre andel av de sökande har beviljats ett sommarjobb. Det är inte rimligt att unga vuxna, som själva bär ansvaret för sin försörjning, ska konkurrera med ungdomar om de sommarjobb som staden anordnar. Liberalerna anser att feriejobben enbart ska gå till ungdomar under 18 år, myndiga ungdomar ska istället ta del av verksamheter vid jobbtorgen för unga.

Yrkesintroduktionsanställningar

Arbetsmarknadens parter har enats om en modell med yrkesintroduktionsanställningar, där unga blir anställda till 75 procent av kollektivavtalsenlig lön, och tillbringar 25 procent av sin arbetstid med utbildning eller handledning. Regeringen och Alliansen har kommit överens om att samma modell även ska omfatta nyanlända. *Liberalerna anslår därför 10 mnkr för att staden ska anställa fler ungdomar och nyanlända enligt denna modell.* Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för att samordna det arbetet.

Studentmedarbetare

Kopplingen mellan studier och arbetsliv blir allt viktigare. Allt fler arbetsgivare efterfrågar arbetslivserfarenhet, och konkurrensen om talangerna blir allt hårdare. Staden ska införa en modell med studentmedarbetare, där studenter vid sidan av studierna får möjlighet att arbeta i staden med uppgifter som är relaterade till studierna. Genom en sådan modell, som finns i flera andra länder, får studenter möjlighet till relevant arbetslivserfarenhet, och staden får möjlighet att visa upp sig som arbetsgivare för framtidens medarbetare. Nämnden får i ansvar att vägleda förvaltningarna i detta arbete. *Liberalerna anslår därför 5 mnkr för studentmedarbetare.*

Särskilda prioriteringar 2018

- Arbetsmarknadsnämnden ska ta fram en sammanhållen strategi för stadens arbetsmarknadsinsatser, i samråd med andra berörda nämnder.
- Arbetsmarknadsnämnden ska inrätta ett nytt jobbtorg för validering av nyanländas kvalifikationer.
- Arbetsmarknadsnämnden ska ge jobbtorgen ett tydligt uppdrag riktat mot kvinnor som befinner sig långt bort från arbetsmarknaden.
- Arbetsmarknadsnämnden ska utreda möjligheterna att underlätta och främja kvinnligt entreprenörskap.
- Arbetsmarknadsnämnden ska ge jobbtorgen ett tydligt uppdrag riktat mot unga som befinner sig långt bort från arbetsmarknaden.
- Arbetsmarknadsnämnden ska förbereda övergången från upphandlade utbildningar till ett auktoriseringssystem baserat på kvalitet.
- Arbetsmarknadsnämnden ska verka för ett ökat antal yrkesutbildningar inom SFI, inklusive sådana riktade mot akademiker och småföretagare.
- Arbetsmarknadsnämnden ska utreda möjligheten att införa Duo Yrke Stockholm.
- Arbetsmarknadsnämnden ska bygga ut antalet karriärtjänster och höja lärarlönerna.
- Arbetsmarknadsnämnden ska ta fram en modell för att kompensera privata företag som tar sig an feriejobbare.
- Arbetsmarknadsnämnden ska vägleda förvaltningarna i arbetet med att anställa ungdomar och nyanlända i yrkesintroduktionsanställningar.
- Arbetsmarknadsnämnden ska vägleda förvaltningarna i arbetet med att införa ett system med studentmedarbetare.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 1 % (tot 2)	9,8 mnkr
Inga visstidsanställningar (2015 års budget)	35 mnkr
Ej utökad uppföljningsansvar (2015 års budget)	10 mnkr
Idrottsvårdar (2016 års budget)	5 mnkr
SL-kort (2017 års budget)	1 mnkr
Ej utökning visstidsanställningar	6 mnkr
Unga till arbete eller studier	4 mnkr

Riktad arbetsmarknadssatsning unga arbetslösa i ytterstaden	6 mnkr
Uppsökande arbete mot nyanlända kvinnor	4 mnkr
<i>Ökade kostnader för:</i>	
Fortsatt utbyggnad karriärtjänster	-0,25 mnkr
Duo Stockholm	-2 mnkr
Duo Yrke Stockholm	-2 mnkr
Studentmedarbetare	-5 mnkr
Yrkesutbildningar inom SFI	-5 mnkr
Höjda lärarlöner SFI/vux	-1,2 mnkr
SFI för föräldralediga	-5 mnkr
YA-jobb	-10 mnkr
Extra jobbtorg för validering	-10 mnkr
Kvinnor långt bort från arbetsmarknaden	-9 mnkr
Unga långt bort från arbetsmarknaden	-9 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

6. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Arbetsmarknadsnämnden** godkänns.

Avfallsnämnden

Avfallsnämnden har verksamhetsansvaret för de uppgifter som enligt miljöbalken eller andra författningar åvilar staden i fråga om avfallshantering.

Avfallsnämnden ska upprätta förslag till renhållningsordning och avfallsplan samt upprätta förslag till källsorteringsbefrämjande taxor för hämtning, transport och behandling av hushållsavfall.

Omfattningen av nämndens uppgifter är därmed reglerad i lag och författning. Utförandet av den faktiska avfallsverksamheten åligger Stockholms Stadshus AB:s dotterbolag Stockholm Vatten och Avfall AB. Verksamheten bedrivs inom dess dotterbolag Stockholm Avfall AB.

Nämndens ledamöter utgör genom personunion även styrelse för Stockholm Avfall AB. Budget för nämndens verksamhet upprättas därför inom Stockholm Avfall AB.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

7. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Avfallsnämnden** godkänns.

Exploateringsnämnden

Att ha möjligheten att skaffa sig en bostad är grundläggande för människans frihet. Stockholm växer i historiska proportioner. År 2020 är Stockholm en miljonstad. Vår vision är att Stockholm ska vara en tät och levande stad dit människor söker sig för att förverkliga sina drömmar. Vi liberaler vill utveckla Stockholm till en stad med starkare internationell dragningskraft inom alltifrån kultur till forskning och företagande. Exploateringsnämndens viktigaste utmaning är att skapa förutsättningar för alla nuvarande och framtida stockholmare att hitta en plats att bo, arbeta och leva på.

Stockholm ska växa. Vi vill skapa en tät, levande, tillgänglig, hållbar och attraktiv stad som balanserar både urbanitet och gröna värden. Med utgångspunkt i välförankrade lokala områdesplaner ska vi ta till vara på varje områdes unika möjligheter och förbättringspotential. Stockholms stads stora markinnehav ska genom markanvisningsinstrumentet bidra till att förverkliga välplanerade, levande livsmiljöer i hela Stockholm. Samhällsservice som skolor och förskolor, bibliotek och idrottsytor har ofta saknats, och behövs byggas i efterhand när majoriteten har planerat nya bostadsområden. Genom mer genomtänkta områdesplaner vill vi skapa goda förutsättningar för att dessa behov ska vara planerade för redan i planstadiet.

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Medan majoriteten fortsätter att skjuta fram byggmål och minska ambitionerna för bostadsbyggandet vill vi ta ett krafttag för att flera bostäder ska byggas. Under 2018 ska exploateringsnämnden markanvisa minst 10 000 nya bostäder, för att kommande år markanvisa minst 11 000 bostäder per år. Målsättningen är att påbörja minst 44 000 nya bostäder mellan 2018 och 2022. Det är en ambitionshöjning jämfört med majoriteten med ungefär 16 000 bostäder. Det långsiktiga målet är att 140 000 nya bostäder byggs mellan 2010 och 2030. Ett kraftigt bostadsbyggande är nämndens högsta prioriterade uppgift och planberedskapen ska därför stärkas ytterligare så att ambitionshöjningen för bostadsbyggandet kan nås både på kort och på lång sikt.

Vi behöver korta ledtiderna för byggandet i Stockholm. De byggaktörer som anvisas mark och som inte nyttjar den ska få markanvisningen återtagen. Exploateringsnämnden ska göra systematiska och regelbundna genomgångar av vilka projekt som inte kommer igång, och annonsera ut detta så att andra intressenter är medvetna om att en ny markanvisning kan bli aktuell.

Många av stadens mest populära bostadsområden hade inte fått byggas idag. De regler och lagar som idag sätter käppar i hjulet för bostadsbyggande i Stockholm måste ändras och anpassas efter den täta storstadens villkor. Regler som bland annat styr nivån på buller vid utsidan av husens fasader, antalet parkeringsplatser, krav på planlösning och ljus måste anpassas efter områdenas karaktär.

Bostadsbyggandet ska planeras för att möta alla stockholmares olika behov. Stadens utveckling måste skapa en god blandning av boendeformer med hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter, studentbostäder, småhus, radhus och villor

i staden. Stockholm behöver växa mer i de delar där det byggs för lite. Speciellt i glesbebyggda områden som genom närhet till tunnelbana och annan kollektivtrafik har goda förutsättningar att förtätas. Exploateringsnämnden ska därför arbeta målinriktat med att möjliggöra bostadsbyggande i alla delar av staden med fokus på glesbebyggda områden med god tillgång till kollektivtrafik.

Stadsplaneringen ska underlätta för ny grön teknik som möjliggör en klimatsmart vardag för såväl stockholmare som deras företag. Det behövs utrymme för grön infrastruktur, till exempel sopsugar, avfallskvarnar, solceller och elbilar. Många av Stockholms väggar och tak erbjuder möjligheter att odla växter som skapar broar för ekosystemen i staden, samtidigt som de bidrar till att förbättra luften, binder vatten och utgör välkomna inslag i stadsmiljön. Exploateringsnämnden ska möjliggöra att fler klimatsmarta stadsbyggnadsprojekt förverkligas genom att redan tidigt planera för dessa och bistå stadsbyggnadsnämnden i deras utredning för att hitta ytor i stadens bestånd som kan vara lämpliga för påbyggnationer, gröna tak och väggar.

Stadens politik för tomträttsavgälder ska vara ekonomiskt ansvarsfull för stadens del, samtidigt som avgälderna ska stimulera bostadsbyggande av hyresrätter. Politiken ska också vara förutsägbar och ta hänsyn till att stora förändringar i avgälden påverkar många stockholmars privatekonomi. Den av majoriteten förda politiken, med drastiska höjningar av tomträttsavgälderna för bostäder, kommer slå hårt mot många människors boendekostnader. Den utgör också ett allvarligt hot mot de ekonomiska möjligheterna att bygga hyresrätter.

44 000 nya bostäder från 2018 till 2022

Bostadsbristen är en av de viktigaste utmaningarna att lösa för att Stockholm ska kunna fortsätta att utvecklas på ett hållbart sätt som skapar förutsättningar för människor att ha makt över sin boendesituation. År 2020 beräknas en miljon människor bo i Stockholm. Det betyder ett befolkningstillskott på runt 100 000 personer räknat från år 2014, och ett ökat behov om runt 60 000 nya bostäder mellan 2014 och 2020.

Det rådande ränteläget, kombinerat med de höga bostadspriserna, skapar goda förutsättningar till att bygga många bostäder. Därför vill vi se att fler bostäder planeras medan förutsättningarna är goda. Genom att höja ambitionerna för antalet markanvisade bostäder de kommande åren skapar vi goda förutsättningar att klara de långsiktiga bostadsmålen även om förutsättningarna för att bygga skulle försämrats. Därför satte Liberalerna under 2014 ett tufft mål om att 40 000 nya bostäder skulle börja byggas från 2014 till och med 2018. Bostäder som skulle stå klara 2019.

Tyvärr sänkte den rödgrönrosa majoriteten målen för bostadsproduktionen när de kom till makten. Målet om 40 000 nya bostäder till 2018 förlängdes till 2020. För perioden 2015-2020 innebar det en ambitionssänkning med 25 procent och att det nu står mer än 100 000 fler i bostadskön jämfört med när majoriteten tog över. För perioden 2014 till 2025 har majoriteten sänkt ambitionerna ytterligare. Deras nya byggmål om 80 000 bostäder mellan 2014 och 2025 in-

nebär en årlig ambitionssänkning på ungefär 2 500 bostäder jämfört med Liberalernas byggmål.

Konsekvenserna av Socialdemokraternas ambitionssänkarpolitik börjar nu bli tydliga. Med den sänkning av ambitionerna som majoriteten drivit igenom är det tyvärr inte längre realistiskt att nå målet om minst 40 000 nya bostäder till 2018, varav hälften små lägenheter och hälften hyresrätter. Baserat på antalet byggda bostäder 2014 till 2017 skulle det innebära att drygt 14 000 nya bostäder skulle behöva byggas under 2018.

På grund av ambitionssänkningen från majoriteten måste nya mål formuleras. Liberalerna tycker att det är viktigt att sätta valår som målår eftersom att det underlättar för väljarna att utvärdera rådande majoritet när de ska rösta. Därför formulerar vi ett bostadsmål för 2018 till 2022.

Målet för 2022 är att minst 44 000 bostäder ska vara påbörjade räknat från 2018 (med 2019 som första år) och takten framåt ska sedan vara minst 11 000 färdigställda bostäder per år. Det innebär en ambitionshöjning gentemot majoriteten med mer än 20 000 bostäder för perioden 2018 till 2025. Med Liberalernas förslag skulle mer än 100 000 bostäder påbörjas mellan 2014 och 2025.

Liberalerna vill vara tydliga med att den enskilt viktigaste uppgiften för exploateringskontoret är att nyttja Stockholms stads stora markinnehav genom att markanvisa för minst 10 000 bostäder under 2018 och följaktligen 11 000 bostäder om året under de följande åren.

Ett av flera konkreta förslag vi lägger fram för att uppnå dessa byggmål är att förtäta glesa områden och skapa levande och trygga stadsmiljöer. Stockholm har många områden som domineras av punkt- och lamellhus och annan gles bebyggelse. Vi vill att glest bebyggda områden inventeras för att hitta förslag på platser där nya hus kan byggas i nära, eller direkt, anslutning till den redan befintliga bebyggelsen. Då det redan finns detaljplaner, och befintlig bebyggelse att ta inspiration från, finns det goda förutsättningar för att förenkla planprocessen för ny byggnation och speciellt underlätta för mindre byggbolag. Exploateringsnämnden får i uppdrag att tillsammans med stadsbyggnadsnämnden utreda lämpliga områden som kan förtätas. *För detta uppdrag avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Staden ska vara noga med att följa upp att tilldelade markanvisningar faktiskt används och att de tänkta exploaterarnas planer fortskrider i rimlig takt. Så sker inte alltid. För att tidigare upptäcka om exploateringsprojekt inte fortskrider i önskad takt ska exploateringsnämnden systematisk följa upp aktiviteten i markanvisade projekt, uppmärksamma markanvisningsinnehavaren om projektet inte fortskrider i avsedd takt och ta tillbaka markanvisningen om förändring inte sker.

Tillsammans med den satsning på fler byggaktörsdrivna planer, som Liberalerna föreslår i vårt budgetförslag till stadsbyggnadsnämnden, får aktörerna däri-

genom ytterligare ett incitament för att öka takten i planprocessen om staden tar tillbaka inaktiva markanvisningar.

Exploateringsnämnden ska systematiskt annonsera ut vilka markanvisningar som kan komma att tas tillbaka eller inte förlängas på grund av bristande aktivitet. Detta med syftet att korta tiden som seriösa, aktiva byggaktörer behöver för att kunna få en markanvisning från staden och därmed snabba upp bostadsbyggnationstakten i staden. För arbetet med att säkerställa att ingen anvisad mark ligger outnyttjad avsätter *Liberalerna avsätter för detta ändamål 0,5 mnkr.*

För att hålla en hög takt i bostadsbyggandet som svarar mot vår ambition att bygga 140 000 nya bostäder fram till år 2030 måste samverkan mellan stadens nämnder, förvaltningar och bolag öka. I de fall stadens förvaltningar inte samarbetar på ett bra sätt med varandra tar det tid i anspråk även för byggaktören. Om staden är svår att arbeta med har det konsekvenser för hur attraktivt det är att bygga i Stockholm. Kommunstyrelsen ska ha ett tydligt ansvar för styrning och samordning av stadsutvecklingen.

Stockholm är en universitetsstad med fler än 80 000 studenter. Det sätter höga krav på tillgången till billiga, yteffektiva, bostäder för unga och studerande. Studentbostäder ska därför prioriteras i planprocessen i syfte att snarast få fram fler studentbostäder i Stockholm. Tyvärr har majoriteten sänkt ambitionerna för antalet studentbostäder. 2017 påbörjades (enligt prognosen för 2017) 500 färre studentlägenheter än det uppsatta målet på 1 500 och bara 300 markanvisades. Det behövs en ambitionshöjning för att ge fler unga möjligheten att skaffa en första bostad. Exploateringsnämnden ska under 2018 markanvisa minst 1 200 studentbostäder.

Det är väsentligt att staden fortsätter att bidra med goda exempel för att visa på möjligheter att sänka byggkostnaderna. Det är också viktigt att såväl stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag med flera samverkar kring utvecklingsfrågor kring planering och byggande. Efterfrågan på ungdomslägenheter är större än utbudet idag och även framgent bedöms efterfrågan öka i och med 90-talisternas inträde på bostadsmarknaden. För att lösa det behöver staden, utöver en allmänt ökad byggtakt, ta fram fler billiga hyresrätter, arbeta med temporära byggnader och andra lösningar så som kompiskontrakt.

Stockholm behöver variation i typerna av bostäder. I vissa fall behövs större hyresrätter, men störst är bristen på små bostäder. Många stockholmare väljer och önskar att bo i en etta eller tvåa. Hälften av alla lägenheter som byggs i Stockholm ska därför vara hyresrätter och hälften ska vara små lägenheter med låg hyresnivå. Exploateringsnämnden huvudsakliga ansvar i det arbetet är att i sina markanvisningar, och övriga arbete, skapa förutsättningar för flera små och billiga lägenheter.

Man ska både kunna hyra och äga sitt boende i Stockholm. I motsats till majoritetens ensidiga fokus på hyresrätter ser vi behovet av att bygga med blandade

upplåtelseformer. Det betyder att flera bostadsrätter behövs i områden som idag domineras av hyresrätter och tvärt om. Blandade upplåtelseformer skapar integration och variation.

I de ytterstadsdelar där hyresrätten är den dominerande upplåtelseformen ska staden fortsätta att ge möjlighet till och stödja de boende som vill friköpa sina lägenheter genom att bilda bostadsrättsförening. I övriga delar av staden är omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter avslutad.

Utveckla varje område i Stockholm efter dess unika förutsättningar

Stockholm består av många unika områden av skiftande karaktär. Vissa fungerar mycket bra för dem som bor där – andra har otrygga miljöer och få förbindelser med närområdena och innerstaden. För att utvecklingen av Stockholm ska ske på ett genomtänkt och hållbart sätt ska stadsplaneringen runt om i staden utgå från varje områdes unika förutsättningar och utveckla deras styrkor och bygga bort deras svagheter. Stockholm har ett skriande behov av bostäder och vi har ett ambitiöst mål om 44 000 nya bostäder mellan 2018 och 2022. Det ger fler möjlighet till en egen bostad men det ger också staden stadsbyggnadsmässiga möjligheter att bygga bort tidigare misstag.

Goda lokala områdesplaner som noga analyserat det aktuella områdets landskapsmässiga och kulturhistoriska förutsättningar, och som på ett strukturerat och inkluderande sätt tagit till sig lokalbefolkningens kunskap om att leva i området, ger rätt förutsättningar för att bygga stadsmiljöer som håller i minst hundra år. Områdesplaner är till ytan större detaljplaner med en lägre detaljeringsnivå. De gör det möjligt att tydligare visa en riktning och det tydliggör politikens ansvar för stadens utveckling. Samtidigt innebär områdesplaner att flexibiliteten för byggaktörerna ökar och det blir mer attraktivt att bygga i Stockholm. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska succesivt under 2018 förändra sitt arbetssätt till en ordning där områdesplaner först antas och att områden först därefter markanvisas.

En attraktiv, spännande och levande stadsmiljö handlar inte om enskilda byggnader utan om samspelet dem emellan. Stockholm ska växa genom att vi bygger vidare på det som fungerar – det som skapar en tät, levande, grön och hållbar stad. Innerstadens täta kvartersstruktur ska kompletteras och tillåtas att växa utanför tullarna. Ytterstadens områden behöver bli tätare och mer funktionsblandade för att därmed förbättra underlaget för kaféer, restauranger, andra kommersiella lokaler, samhällsservice samt utbyggd kollektivtrafik.

Satsningar på att skapa ordentliga stadskärnor utanför tullarna ska genomföras. Med en genomtänkt planering kan ytterstaden förtätas på ett sätt som skapar flera nya bostäder och arbetsplatser, samtidigt som ytterstadsområdenas karaktär och gröna värden tas tillvara och utvecklas.

En tätare stad borgar även för en hållbar stad. Genom att samla funktioner skapas underlag för ett rikt och varierat utbud tillgängligt för alla. Då skapas

bra underlag för kollektivtrafik, goda förutsättningar för hög energieffektivitet och dessutom tar man delvis redan använd mark i anspråk när man bygger nytt.

Stockholm behöver utvecklas till en mer sammankopplad stad. Idag isoleras framförallt ytterstadsområdena effektivt från varandra av breda trafikleder eller otillgängliga naturområden. Det måste bli enklare att röra sig mellan olika stadsdelar, och vi måste därför förbättra framförallt gångstråk, cykelvägar och kollektivtrafikförbindelser mellan stadsdelarna. Fler stadsdelar ska även byggas ihop i syfte att öka tillgängligheten, tryggheten, den sociala integrationen, det naturliga flödet och det ekonomiska utbytet mellan områdena. När områden växer samman erbjuds även möjligheterna till att skapa nya attraktiva stadsmiljöer och offentliga rum.

Ett helhetsgrepp om City ska tas för att skapa bättre boendemiljöer med fler bostäder och en levande stadsmiljö med fler butiker i bottenplan och en varierad arkitektur. Vi är skarpt kritiska till majoritetens planer för City, där bostäder inte anses vara en naturlig del. City behöver avkontoriserats, fler människor måste bo och röra sig naturligt i stadsdelen för att den inte ska ligga öde på kvällarna. Påbyggnad av befintliga hus måste göras varsamt och på ett sätt som inte förändrar stadsbilden på ett ogenomtänkt sätt. Minst 25 procent av tillförd lokalyta i city ska vara bostäder. Den kommande exploateringen av Västra City ska ansluta till stenstadens kvartersstruktur och skala.

Det är också hög tid att skapa fler gångstråk genom City. Många gator i City är påfallande tråkiga relativt sitt läge, exempelvis Mäster Samuelsgatan, Malmskillnadsgatan och Norrlandsgatan. Fastigheter längs med dessa gator ska förädlas med öppna bottenplan.

Allt eftersom att Stockholm förtätats och behovet av arbetsplatser och bostäder ökar, förbättras också valmöjligheterna för var och hur det är lönsamt att bygga. Många områden som idag avspärras, eller i stora drag karaktäriseras, av vägar och spår skulle kunna överdäckas för att skapa nya ytor för fler parker, urbana miljöer, arbetsplatser, kulturanläggningar och bostäder. Områden som skulle kunna överdäckas innefattar exempelvis delar av Stadsgårdsleden, som med sin närhet till vatten, tät bebyggelse och kollektivtrafikknutpunkter skulle lämpa sig särskilt bra för nya bostäder. Exploateringsnämnden får i uppdrag att utreda stadens vägar och spår för att hitta lämpliga platser för överdäckning och följande konstruktion av flera bostäder och arbetsplatser.

Den goda staden består av mycket mer än bostäder

Vår vision om en stad som utvecklas med lokalt förankrade områdesplaner skapar goda förutsättningar för att infrastruktur som behövs växer fram i takt med att nya bostäder byggs. Nya vägar, gång-, och cykelbanor ska planeras samtidigt som nya bostäder planeras. Områdesplaner skapar förutsättningar för att andra viktiga samhällsfunktioner som exempelvis idrottsytor, skolor, LSS-bostäder och förskolor växer fram i takt med att vi blir fler.

Idag har vi fastställda nyckeltal för planering av skolor och förskolor som ska användas i stadsplaneringsprocessen, men samordningen mellan nämnderna och mellan förvaltningarna fungerar tidvis undermåligt. Vid vissa projekt har förskolor och skolor inte fått ta plats i planeringen, med förskole- eller skolbrist som följd. En hög byggtakt kräver att kommunstyrelsen, samt övriga berörda nämnder, tar sitt ansvar och ser till att staden är samordnad för att resultatet ska bli en välbyggd stad. Förutom att existerande förskole- och skoltal måste användas i praktiken så ska nyckeltal införas och följas upp även för idrotten och äldreboenden. Därför ska Nyckeltal för nämnda samhällsfunktioner tas fram som en del av arbetet med att gå över till att arbeta utefter områdesplaner.

Stockholm kommer att växa även i framtiden. Fram till 2027 beräknas antalet barn i förskoleålder stiga med drygt 800 varje år, samtidigt som antalet barn i grundskolan kommer att öka årligen med ungefär 1 400 stycken. Det innebär att vi kommer att behöva bygga minst 10 nya, eller utbyggda, grundskolor till 2027 för att antalet utbildningsplatser ska täcka behoven.

När nya stadsdelar byggs är det avgörande att idrotten finns med på ett tidigt stadium. Områden som Annedal och Hagastaden måste försörjas med tillräckliga idrottsytor. Om idrottsytor ska tas i anspråk för byggnation måste alternativ alltid hittas. Det måste finnas idrottsanläggningar för flera olika aktiviteter, och tillgång till platser för skolidrott och simning, oavsett var i staden man bor.

Kulturen ska alltid finnas med i stadsplaneringen. Förutsättningar för befintliga och framtida kulturverksamheter av olika slag bör beaktas vid ny- och ombyggnadsprojekt. Konstnärlig gestaltning ska finnas med tidigt i planeringen, och enprocentregeln ska följas. Det är viktigt inte minst i nya stadsdelar.

Staden ska säkerställa att det finns god tillgång till tränings- och försökslägenheter för exempelvis missbrukare och personer med psykisk funktionsnedsättning. Stockholm måste höja tempot och bygga fler LSS-bostäder i alla delar av staden. Den som är i behov av en omsorgslägenhet ska ha goda möjligheter att välja bostad. Vid större bostadsexploateringar ska det prövas om en andel om minst fem procent av bostäderna kan vara LSS-bostäder.

Grönkompensation är en viktig del när stora områden exploateras. Grönområden och nedslitna parkytor ska systematiskt rustas när det byggs nya bostäder. En tät stad behöver grönska i nya och förtätade kvarter.

Infartsparkeringar gör det möjligt att ta bilen en kortare sträcka för att sedan åka med kollektivtrafiken. Att fler parkeringsplatser i infartsparkeringar skapas är centralt för att fler ska kunna åka kollektivt. Exploateringsnämnden får i uppdrag att samverka med Stockholms stads Parkering AB, trafiknämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner för flera möjligheter till infarts- och utfartsparkering. Parkeringarna ska även förses med bättre skyltning.

Att etablera en internationell gästspelsscen i Gasklocka 2 är ett viktigt inslag i utvecklingen av Stockholms kulturliv och kommer bli det definitiva startskottet

för kulturverksamheter av högsta klass i Norra Djurgårdsstaden. Arbetet med förverkligandet av en kulturscen i gasverksområdet i Norra Djurgårdsstaden ska ske i samverkan mellan fastighetsnämnden, Stockholms Stadshus AB och exploateringsnämnden.

Markanvisa för variation, kvalitet och konkurrens

Liberalismen utgår från att vi som människor är olika, tycker olika, och att samhället blir bättre för alla om vi bejakar dessa olikheter. Vi vänder oss mot likriktning och konformism. Vi förespråkar istället variation och mångfald i byggandet. För att åstadkomma detta bör vi pröva att systematiskt eftersträva en mångfald av byggaktörer i varje projekt. Ju fler byggaktörer desto mer variation. Därför föreslår Liberalerna att ett riktmärke ska vara att varje större byggprojekt ska ha minst tre byggaktörer.

En mångfald av byggaktörer förutsätter mindre fastighetsbildningar. För ett arbetsätt med mindre fastighetsbildningar inte ska mynna ut i s.k. frimärkesplanering, dvs. mycket små planområden, är det viktigt att staden planerar med större detaljplaneområden. Risken med allt för små detaljplaneområden är att ett område bebyggs utan sammanhang. Mindre fastighetsbildningar i ett större område och med flera markanvisningar och byggaktörer gör det också möjligt för fler små byggbolag och byggaktörer att etablera sig på marknaden.

Staden ska oftare än idag markanvisa utefter kvalitet. Detta innebär att markanvisningspolicyn aktivt ska användas så att den som bygger bäst premieras. Arkitektävlingar i både stort och smått är också en bra väg för att bygga en stad som håller även i framtiden.

Byggkostnaderna måste minska. Staden ska därför i ännu högre grad än idag markanvisa och planera på ett sätt som främjar konkurrens och mindre byggföretag, samtidigt som transparensen i markanvisningarna ska öka.

Spetsprojekt föder idéer. Som stor aktör, vars inställning påverkar hela den svenska byggsektorn, ska Stockholm gå före när det gäller hållbart byggande. Staden ska peka ut en eller flera ”innovationszoner” för framtidens bostadsbyggande, där staden arrangerar innovationstävlingar för att utmana byggaktörer att utveckla nya metoder för klimatsmarta, kostnadseffektiva, arkitektoniskt framstående och nyskapande bostäder. Eftersom att Stockholm är byggt i ett landskap som på många platser är svårt eller dyrt att bebygga lämpar sig dessa platser speciellt bra för innovationszoner. Branta platser eller ytor som är nära till naturliga hinder eller annan bebyggelse är bra exempel på svårbebyggda platser. Exploateringsnämnden får i uppdrag att under 2018 markanvisa för minst 400 bostäder i innovationszoner.

När Stockholms stad anvisar mark ska höga hållbarhetskrav ställas i miljöprogram som kopplas till bindande exploateringsavtal om inte särskilda skäl föranleder annat. Programmen ska säkerställa bästa tillgängliga teknik för energiförbrukning, hållbara materialval och miljöeffektiv avfallshantering.

I Stockholm råder inte brist på mark som potentiellt skulle kunna bebyggas. Det råder däremot brist på mark som är detaljplanelagd för bostäder. När nya bostadsprojekt planeras måste därför hänsyn tas till speciellt viktiga rekreationsytor och naturmiljöer.

Den som är otrygg är inte fri. Att människor i allt högre grad känner sig rädda för att vistas utomhus är ett allvarligt problem som beskär människors frihet att röra sig. Exploateringsnämnden har ett speciellt ansvar för att skapa förutsättningar för att hela stadens fysiska miljö blir levande och trygg. I Liberalernas Stockholm blir alla delar av staden successivt mer trygga genom att vi kontinuerligt bygger om, och bygger bort, områden som är mörka, nedskräpade och livlösa. Det är en stadsbyggnadspolitik som skapar en snygg, ljus och levande stad där alla människor kan känna sig trygga.

Stockholms fysiska utformning spelar en viktig roll i stadens trygghet och polisernas förutsättningar för att utföra deras arbete. Dåligt belysta områden, smala gator och undermåligt underhållna områden är exempel på aspekter i stadsmiljön som direkt kan bidra till en ökad otrygghet. För att förbättra stadens trygghet ska exploateringsnämnden tillsammans med kommunstyrelsen, polisen, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadsdelsnämnderna genomföra trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet.

Stadens lokaler och mark ska inte stå outnyttjade

Många medborgare upprörs med rätta över de möjligheter som inte tillvaratas när stadens lokaler och mark står tomma i väntan på exploatering. Lokaler som tillfälligt kunde ha använts för till exempel studentbostäder, konstnärsateljéer eller uppstartsbolag står ibland tomma under många år på grund av byråkratiska hinder. Fastighetsnämnden förvaltar oftast dessa lokaler på exploateringskontorets uppdrag.

Exploateringsnämnden måste arbeta på ett tidsenligt och förutsägbart sätt. På grund av för optimistiska tidsplaner i exploateringsnämnden, sker fastighetsnämndens förvaltning av dessa fastigheter på flera av varandra efterföljande korttidskontrakt. Det gör att fastighetsnämnden från början måste räkna med kortare hyrestider för tillfälliga hyresgäster än den tiden som lokalen eller ytan faktiskt kommer att stå tom. Det leder i sin tur till att investeringar i anpassning av lokalerna för en temporär hyresgäst inte blir lönsamma när man räknar på den kortare tiden, trots att de kunde ha varit ekonomiskt bärkraftiga om den verkliga längre tiden hade kunnat användas i kalkylen.

Liberalerna vill därför se en utredning om hur detta byråkratiska problem kan lösas, samt om det skulle kunna vara samhällsekonomiskt lönsamt för staden att ha en särskild avsättning för att räkna hem tillfälliga investeringar när fastigheter och lokaler står tomma i väntan på exploatering. *För detta ändamål avsätter Liberalerna 1 mnkr i sitt budgetförslag.*

En etableringsplan för företag och arbetsplatser

Stockholm ska ha ett forskningsintensivt och attraktivt näringslivsklimat och vara förstahandsvalet för internationella företagshuvudkontor som vill etablera sig i Europa.

Därför behöver Stockholm en etableringsplan för nya företag och arbetsplatser. En proaktiv och offensiv etableringsplan är viktig för att locka nya företagsetableringar till framförallt ytterstaden. Exploateringsnämnden ska, under ledning av Stockholm Business Region, och i samarbete med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en etableringsplan som ska vara en del av stadens övergripande planering för sammanhängande service, kommunikationer, företagande och bostäder.

Att det finns ett överskott på bostäder, men ett underskott på arbetsplatser, i de södra stadsdelarna skapar en ineffektiv trafiksituation i och med att många tvingas pendla långa sträckor till och från jobbet. För att skapa levande stadsdelar där många människor vistas både dag och kvällstid, samt skapa goda förutsättningar för människor att lätt ta sig till och från arbetsplatsen, ska stadsplaneringen av de södra stadsdelarna ha som mål att skapa fler arbetsplatser, främst i områden som domineras av bostäder.

En bokal är en bostad som samtidigt fungerar som lokal för näringsverksamhet, eller vice versa. Dessa är speciellt bra lämpade för småföretagare och startups, samtidigt som de möjliggör för människor att slippa längre färdsträckor till och från arbetet. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att planera för fler bokaler och aktivt arbeta för en planering som skapar möjligheter för människor att arbeta nära till hemmet.

Skäliga tomträttsavgälder

Under våren 2017 beslutade majoriteten att drastiskt höja tomträttsavgälderna för många flerbostadshus och småhus. Det kommer att få långtgående konsekvenser för småhusägare, byggaktörer som vill bygga hyresrätter och bostadsrättsinnehavare i innerstaden som bor på mark upplåten med tomträtt.

För småhusägarna innebär höjningen upp till 19 400 kr mer i avgäld per år (eller 1 600 kr mer i månaden). För många som nyligen köpt sitt hus och har höga lånekostnader är majoritetens beslut ett stort ekonomiskt problem. Även bostadsrättsinnehavare i innerstaden som bor på mark upplåten med tomträtt drabbas. Det kan handla om upp till 1 250 kr i månaden för vissa bostadsrättsinnehavare.

Effekten av höjningen slår också hårt mot marknaden för hyresrätter. I och med begränsningarna i hyressättningssystemet kan inte byggaktörer låta de högre avgälderna gå ut över hyrorna. Effekten blir istället att attraktiviteten för att bygga hyresrätter minskar drastiskt. Med höjningen av tomträttsavgälderna har majoriteten gjort det svårare att få de ekonomiska kalkylerna att gå ihop för de som vill bygga hyresrätter.

Liberalerna är på grund av ovanstående emot de rödgrönrosa majoritetens chockhöjningar av avgälderna. När höjningar av tomträtsavgälder genomförs måste det ske med försiktighet och förutsägbarhet.

Särskilda prioriteringar 2018

- Exploateringsnämnden ska planera med utgångspunkt i 140 000 nya bostäder till 2030 varav minst 44 000 mellan 2018 och 2022.
- Exploateringsnämnden ska tillsammans med stadsbyggnadsnämnden genomföra en inventering av glest bebyggda områden som kan förtätas.
- Exploateringsnämnden ska under 2018 markanvisa minst 10 000 bostäder för att framöver markanvisa minst 11 000 bostäder i genomsnitt under de kommande åren.
- Exploateringsnämnden ska under 2018 markanvisa minst 1 200 studentbostäder.
- Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden ska under 2018 förändra sitt arbetssätt till en ordning där områdesplaner först antas och att området först därefter markanvisas.
- Exploateringsnämnden ska utreda stadens vägar och spår för att hitta lämpliga platser för överdäckning och följande konstruktion av fler bostäder och arbetsplatser.
- Exploateringsnämnden ska systematisk följa upp oanvända markanvisningar och annonsera deras tillgänglighet.
- Exploateringsnämnden ska, inom arbetet för att övergå till områdesplanering, ta fram lämpliga nyckeltal och förslag på en fungerande nämndövergripande planeringsprocess som garanterar att samhällsfunktioner, som skola, förskola, LSS-boenden och idrottsytor, planeras för när staden växer.
- Exploateringsnämnden ska markanvisa för variation, kvalitet och konkurrens. Fler arkitekttävlingar, minst tre byggaktörer i varje större projekt.
- Exploateringsnämnden får i uppdrag att under 2018 markanvisa för minst 400 bostäder i innovationszoner.
- Exploateringsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen utreda hur en modell för hur staden bättre ska ta tillvara på lokaler och mark som är tillfälligt tillgängliga i väntan på exploatering.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för

Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	0,9 mnkr
Strategisk planering (inom ram 2016 års budget)	3 mnkr
Strategiskt arbete teknisk infrastruktur och logistik (inom ram)	2 mnkr

Ökade kostnader för:

Utredning för att förtäta glesa bostadsområden	-1 mnkr
--	---------

Systematisk uppföljning av oanvända markanvisningar	-0,5 mnkr
Utredning använd outnyttjade ytor och lokaler	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

8. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Exploateringsnämnden** godkänns.

Fastighetsnämnden

Vår vision för Stockholm är en tät och levande stad dit människor söker sig för att förverkliga sina drömmar. Stockholms stad behöver äga ett antal fastigheter för att fullfölja sina ambitioner för stockholmarnas välfärd. Fastighetsnämndens uppdrag är att med skicklighet, långsiktighet och hållbarhet, bygga, äga och förvalta de lokaler och den mark som inte naturligt passar in i något av stadens fastighetsbolags bestånd.

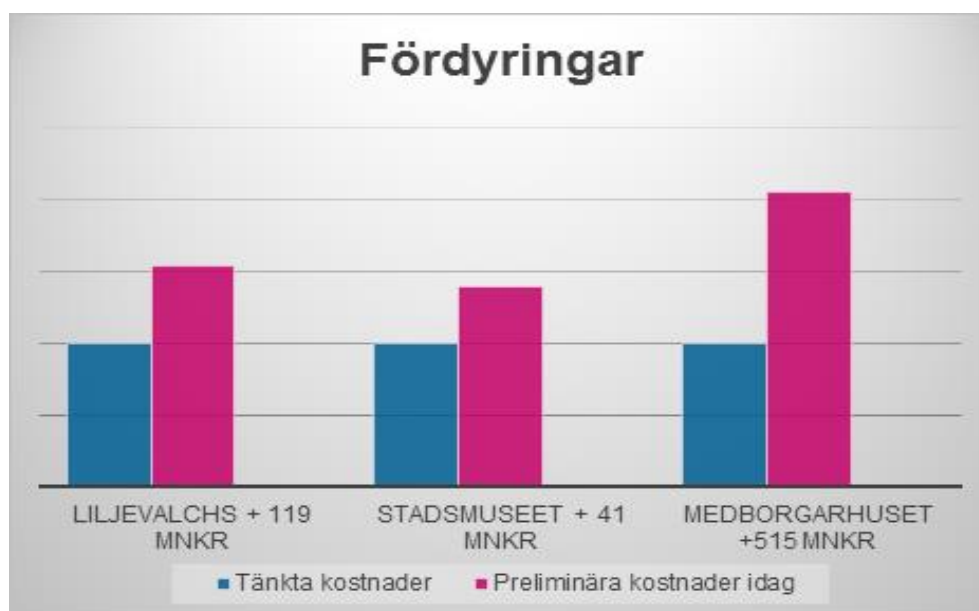
Det finns dock inget egenvärde för en kommun att äga och förvalta fastigheter och mark. Staden ska sälja sådant som inte tillhör eller behövs för verksamheten. Därför ska fastighetsnämnden ha en aktuell försäljningsplan. Mark som fastighetsnämnden äger utanför kommungränserna ska avyttras. Det finns dock ett antal fastigheter med högt kulturhistoriskt värde som staden ska äga långsiktigt och dessa ska förvaltas och utvecklas.

Fastighetsnämndens fastigheters underhåll ska långsiktigt hålla en god nivå för att möjliggöra en professionell förvaltning och en adekvat hyressättning. Där underhållet har varit eftersatt ska detta stärkas enligt nämndens långsiktiga underhållsplan.

Nämnden ska utifrån en aktiv fastighetsförvaltning och utvecklad användning av nyckeltalsanalyser arbeta med att förbättra beståndets driftnetto, med inriktning på att hålla kostnaderna nere samt att omförhandla externa hyror.

Nämndens ekonomi

Fastighetsnämnden står fortsatt inför stora utmaningar vad gäller ekonomin för verksamheten. Fastighetsbeståndet har generellt sett ett stort underhållsbehov och ett antal stora projekt bedöms ge negativ resultatpåverkan under kommande år, vilket kan påverka den fortsatta förmågan att leverera resultat. Nämndens hyresintäkter täcker heller inte dess underhålls- och driftkostnader. Nästan alla projekt som initieras blir väsentligt mycket dyrare mellan inriktnings- och genomförandebeslut, många blir till och med dubbelt så dyra som man från början räknade med. Enligt fastighetskontoret beror flera av fördyringarna på omständigheter som inte kunnat förutspås. Vi har full förståelse för att det ibland under ett projekts gång kan komma upp saker som man inte räknat med. Men det är inte acceptabelt att det händer vid nästan varje projekt, och det är särskilt anmärkningsvärt när fastighetsnämnden kämpar med ekonomin. Renoveringen av Liljevalchs, Medborgarhuset och Stadsmuseet är exempel i närtid på projekt som alla blivit minst 50% dyrare än vad som var tänkt från början.

Källa: <http://insynsverige.se/stockholm>, Fastighetsnämnden

De fördyringar som har drabbat flera projekt gör det svårt att hålla den höga utbyggnadstakt som behövs av exempelvis idrottsfastigheter, och vad gäller kulturfastigheter finns risk att själva verksamheten blir lidande på grund av hyreshöjningar. Antalet projekt som fördyras måste minimeras, och det är fastighetsnämnden uppdrag att se till att så sker.

Fastighetsnämnden ska därför fortsätta att utveckla en åtgärdsplan för att säkra en långsiktigt hållbar utveckling av nivån på avkastning och resultat. Det är viktigt att den långsiktiga planeringen utgår från nämndens kärnuppdrag och fokuserar på en kostnadseffektiv och professionell förvaltning.

Tillgänglighet

Fastighetsnämnden ska arbeta med att tillgängliggöra alla sina publika lokaler för personer med funktionsnedsättning. En inventering av bristande tillgänglighet har genomförts av bestånden. Nästa steg är att fastighetsnämnden på ett tillgängligt sätt redovisar hur inventeringsstatusen ser ut och hur åtgärderna är prioriterade och tidsatta.

De fastigheter som fastighetsnämnden bygger för stadens verksamheter ska byggas flexibelt så att de kan anpassas till olika typer av verksamhet, efter behov.

Ska Stockholm bli en stad i världsklass krävs det att hela staden blir en tillgänglig och trygg plats utan sociala och fysiska hinder, och Stockholms stads- hus är en viktig symbol i detta arbete. Nämnden ska därför utreda möjligheterna för en permanent tillgänglighetslösning för stadshustrappan vid Borgargården, företrädesvis i enlighet med förslaget från projektet Värdig entré, bestående av en ramp, inskuren på skrå i den befintliga trappan.

Stadsutveckling

Fastighetsnämnden ska delta i stadsutvecklingen och har därutöver det samlade huvudansvaret för utvecklingen av stadens torg. Med särskilt fokus på de tre saluhallstorgen; Östermalmstorg, Hötorget och Medborgarplatsen ska fastighetsnämnden, i samverkan med berörda nämnder och aktörer, skapa attraktiva mötesplatser och förnya formerna för upplåtelse.

Vi liberaler vill att Stockholm ska leva hela dygnet. På senare tid har vi tyvärr fått se flera av Stockholms mest uppskattade konsertlokaler stänga igen, på grund av att staden bygger om och renoverar de fastigheter som de ligger i. De senaste åren har konsertlokalerna Tantogården, Debaser Slussen, Debaser Medis och Göta Källare stängt, bara på Södermalm. På andra sidan staden larmar hyresgäster om att Stureplanprojektet (Sperlingens backe) innebär att en av stockholmarnas mest älskade mötesplatser försvinner under uppemot sju år. Även där behöver nöjeslokaler stänga och handeln försvinner. En stad som fungerar dygnet runt blir tryggare och gör människor gladare än om allt stänger efter kontorstid. Detta innebär att musikplatser och konsertlokaler, liksom krogar och handel av olika slag, måste få plats i stadsplaneringen. Tyvärr verkar den styrande majoriteten inte ha några ambitioner för detta överhuvudtaget. Fastighetsnämnden ska därför, tillsammans med kulturnämnden, ta fram en strategi för hur ett levande nöjes- och kulturliv ska värnas och möjliggöras när staden växer.

Allt fler stockholmare tillbringar sin sommar i staden. Idag finns 30 officiella bad och ett ytterligare antal platser där bad är tillåtet. Få är – dessutom bara delvis – fysiskt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Fastighetsnämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna möjliggöra för fler tillgängliga strandbad i hela staden.

Det är viktigt att staden arbetar för att flytta ut förvaltningar från innerstaden till ytterstaden. Fastighetsnämnden ska återuppta projektet för ett nytt tekniskt nämndhus på tomten där Söderstadion tidigare låg, samt med projektet att flytta utbildningsförvaltningen till Tensta. Majoriteten har valt att helt avbryta båda dessa projekt, vilket är problematiskt av flera anledningar. Söderstaden går miste om det lyft som en flytt av tekniska nämndhuset skulle ge, sammanlagt 1 200 arbetsplatser, och samtidigt stoppas de hundratals bostäder som skulle kunna byggas på platsen där huset ligger idag. Att flytta ut förvaltningslokaler ur City och till ytterstaden är dessutom ett konkret sätt att integrera staden. Nytt marknadsunderlag uppkommer dit förvaltningarna flyttar vilket ger möjligheter för en allmänt förbättrad lokal service. Staden visar också på det sättet tydligt sin ambition att förvaltningen ska finnas nära alla medborgare i Stockholm, inte bara innerstadsborna. Dessutom skapas möjligheter att bygga bostäder i det bostadsfattiga City vilket ger en mer levande och trygg stadskärna för alla.

Fastighetsnämnden ska vara aktiva i stadens trygghetsarbete. Nämnden ska verka för att miljön i och omkring alla nämndens fastigheter ska vara trygga och genomföra trygghetsskapande åtgärder där så behövs. En väl fungerande samverkan med andra berörda nämnder samt med externa aktörer är viktigt för att nå resultat. Fastighetsnämnden ska, efter samverkan med polisen, ansöka

om att sätta upp trygghetskameror på de fastigheter som ligger i brottsutsatta områden. *Liberalerna avsätter 4 mnkr för trygghetsarbeten för fastighetsnämndens räkning, vilket är dubbelt så mycket som majoriteten.*

Kulturfastigheter

Stockholms stadsbibliotek är en av stadens viktigaste kulturfastigheter. Det ska varsamt rustas, utvecklas och anpassas efter dagens behov.

Liljevalchs konsthall är en av stockholmarnas mest uppskattade kulturinstitutioner och den beslutade utbyggnaden ska fortsätta enligt plan. Renoveringen av Liljevalchs är ett exempel på projekt som drabbats av stora fördyringar, i Liljevalchs fall handlar det om hittills 119 mnkr. Det är viktigt att staden satsar på att renovera kulturens lokaler, men vid så stora återkommande fördyringar finns risk att kulturnämnden på grund av höjda hyror inte kommer att ha råd att fylla dem med tillräckligt innehåll.

Att etablera en internationell gästspelsscen i Gasklocka 2 är ett viktigt inslag i utvecklingen av Stockholms kulturliv och fastighetsnämnden ska prioritera detta projekt, som kommer bli det definitiva startskottet för kulturverksamheter av högsta klass i Norra Djurgårdsstaden. Arbetet med förverkligandet av en kulturscen i gasverksområdet i Norra Djurgårdsstaden ska ske i samverkan mellan fastighetsnämnden, Stockholms Stadshus AB och exploateringsnämnden.

I Stockholms kulturgårdar bedrivs viktig ideell verksamhet för bland annat personer med funktionsnedsättning och unga. Kulturgårdarna ger plats åt dem som allra mest behöver det, som självhjälpsgrupper enligt AA och NA, samtidigt som verksamheterna innebär att gårdarna hålls tillgängliga för offentligheten. Flera kulturgårdar ägs och förvaltas idag av staden genom fastighetsbolaget Stadsholmen AB och får ett ekonomiskt stöd för sin verksamhet från kulturnämnden. Kulturgårdarna klarar med sin verksamhet inte av att betala en hyra som motsvarar den avkastning fastigheterna skulle kunna ge om de bedrev rent kommersiell verksamhet. Trots det har Stadsholmens kraftigt höjt hyror för gårdarna, och många av dem har länge varnat för att de inte längre kommer att ha råd att bedriva verksamhet. Majoriteten visar inget intresse för att gårdarna och verksamheterna ska överleva. Den hyreskompensation som majoriteten beviljat gårdarna är varken tillräcklig eller långsiktig. För några av kulturgårdarna räcker inte ens de föreslagna medlen för att täcka den upplupna hyresskulden föreningen redan har. Flera av gårdarna står nu helt tomma på grund av hyreshöjningen. Fastighetskontoret ska därför överta ägandet och förvaltningen av kulturgårdarna med uppdraget att de ska förvaltas på ett sådant sätt att nuvarande öppna, ideella verksamhet kan finnas kvar.

Idrottsfastigheter

Stockholm lider av en stor brist på idrottsanläggningar. Fastighetsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden arbeta aktivt med att få fram fler enkla multi-

funktionella idrottshallar till en lägre kostnad. Utbyggnadstakten ska öka. De fördyringar som drabbat flera projekt gör det svårt att hålla den utbyggnadstakt som krävs. Idrottsmiljarden som majoriteten avsatte i budget för 2014 är på god väg att ätas upp enbart av fördyringar av redan planerade anläggningar. 14 idrottsanläggningar i Stockholm har sedan hösten 2014 blivit mer än en halv miljard kronor dyrare än planerat. För en halv miljard kronor skulle staden kunna bygga 20 enkla idrottshallar, eller anlägga 50 nya konstgräsplaner.

Flera föreningar larmar om att de måste säga nej till nya medlemmar på grund av att de inte har någonstans att träna och spela. Flera av stadens fotbollsplaner avsedda för spontanidrott står tomma stora delar av dagen. Nämnden ska därför undersöka möjligheterna att föreningar under vissa bestämda tider får boka spontanytor.

Stockholm lider av en stor simhallsbrist, samtidigt som flera av stadens simhallar håller stängt för renovering, eller snart kommer att stänga för det. Renoveringarna är nödvändiga och satsningen på upprustning av stadens simhallar som beslutades i och med Stimulans för Stockholm ska fortsätta.

Ett antal nya simhallar måste byggas fram till 2030 för att hålla jämna steg med befolkningsökningen. Som ett första steg ska arbetet påbörjas med att utreda placering och utformning av ytterligare en simhall i och med årets budget, med målet att den ska kunna färdigställas under nästa mandatperiod.

Den befintliga simhallen i Västertorp saknar tillgänglighetsanpassningar och är i behov av dyr renovering. Marken där simhallen står ska frigöras för att bygga bostäder och en ny simhall ska byggas kring utomhusbadet i Västertorp.

När nya stadsdelar byggs är det avgörande att idrotten finns med på ett tidigt stadium. Områden som Norra Djurgårdsstaden och Hagastaden måste försörjas med tillräckliga idrottsytor. När idrottsytor tas i anspråk för byggnation måste alternativ alltid hittas.

Idrottsanläggningarna nyttjas i praktiken av enskilda och föreningar över kommungränserna. Stadens planering utgår emellertid från ett strikt kommunavgränsat perspektiv. Idrottsnämnden och fastighetsnämnden ska se över planering och nyttjande av idrottsanläggningar i relation till angränsande kommuner, både med avseende på befintligt och nytt bestånd.

Fastighetsnämnden och idrottsnämnden ska tillsammans ansvara för att analysen av drift- och underhållskonsekvenser i samband med investeringsbeslut för nya idrottsanläggningar förbättras, för att tydliggöra den långsiktiga påverkan på stadens ekonomi.

I och runt stadens idrottsanläggningar finns möjligheter för entreprenörer att förverkliga affärsidéer baserade på service till de som nyttjar idrottsanläggningen. Fastighetsnämnden ska arbeta aktivt för att möjliggöra för entreprenörer att hitta nya näringsverksamheter vid idrottsanläggningarna. Det kan gälla allt från kafé- och restaurangverksamhet till butiker och service.

Fastighetsnämnden ska fortsätta arbetet med att överlåta driften av idrottsanläggningar till andra genom upphandling. Vid upphandling i konkurrens ska idrottsföreningar uppmuntras att lämna anbud. Majoriteten har, som alltid när det gäller att stötta privata alternativ, intagit en njugg inställning till att överlåta drift av idrottsanläggningar till externa aktörer. Idrottsnämnden och fastighetsnämnden har i uppgift att tillgodose behovet av idrottsanläggningar, men staden varken kan eller bör ensam ta hela ansvaret för detta. Många företag och föreningar är beredda att bidra och skjuta till medel för fler anläggningar och detta bör staden uppmuntra. Det är viktigt att involvera föreningarna och låta dem ta ett bredare ansvar inom ramen för lagen om offentlig upphandling. Staden ska årligen redovisa den affärsverksamhet som bedrivs i konkurrens med det privata näringslivet.

KFUM Central har länge visat intresse för att bygga och driva en fullstor idrottshall i Hagastaden. Majoriteten verkar dock ha ett svalt intresse för att detta ska bli verklighet. Det råder stor brist på fullstora idrottshallar, och när ett privat företag erbjuder sig att bygga och driva menar Liberalerna att staden borde ta den chansen. KFUM bör därför ges en markanvisning för att bygga idrottshallen så snart som möjligt.

Statistik nedbrutet på kön ska fortsatt redovisas för idrottsinvesteringar, och jämställda investeringar eftersträvas. Skillnader i deltagande mellan pojkar och flickor ska motverkas. Idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet samt främja demokratins värderingar.

Utveckla hållbarheten i stadens fastighetsbestånd

Gröna tak och urbana odlingar är en resurs som både skulle kunna bidra till en bättre miljö i staden och medge ytterligare energibesparingar. Fastighetsnämnden ska därför intensifiera sitt påbörjade arbete med att anlägga gröna tak och urban odling, där så är möjligt, på befintliga fastigheter samt vid större ny- och ombyggnationer.

För att säkerställa att stadens byggnader är miljömässigt hållbara ska fastighetsnämnden långsiktigt arbeta för att miljöklassa sitt bestånd i samråd med miljö- och hälsoskyddsnämnden. Fastighetsnämnden ska även verka för att alla avtal som nytecknas eller omförhandlas sker efter mallen för gröna hyresavtal.

Stadens fastigheter och anläggningar ska tillsammans minska sin energiförbrukning med tio procent till 2020 jämfört med 2015, samt verka för att möjliggöra fler solceller på tak och fasader.

Nyttja alla outnyttjade lokaler

Inom fastighetsnämndens bestånd, liksom inom flera av stadens fastighetsbolags bestånd, t.ex. SISAB, finns lokaler som under delar av dygnet står tomma

trots att de skulle kunna användas till medborgarnas nytta. Staden har via idrottsförvaltningen ett bokningssystem för dessa lokaler som måste utvecklas på flera sätt. Lokalbokningssystemet måste bli mer känt av föreningslivet och allmänheten, det måste fungera bättre och det måste innefatta alla tillgängliga lokaler på alla realistiskt fungerande tider. Fastighetsnämnden ska tillsammans med stadens övriga lokalförvaltande bolag utreda vilka av deras lokaler som skulle kunna nyttjas mer flexibelt över dygnet. En sådan utredning behöver dels klarlägga hur sådana hyresavtal skulle kunna utformas på ett fungerande sätt, dels hur idrottsförvaltningens bokningssystem kan utvecklas på ett sådant sätt att stadens lokaler tas tillvara till fullo.

Många medborgare upprörs med rätta över de möjligheter som inte tillvaratas när stadens lokaler och mark står tomma i väntan på exploatering. Lokaler som tillfälligt kunde ha använts för till exempel studentbostäder, konstnärateljéer eller uppstartsbolag står ibland tomma under många år på grund av byråkratiska hinder. Fastighetsnämnden förvaltar oftast dessa lokaler på exploateringskontorets uppdrag. På grund av för optimistiska tidsplaner i exploateringsnämnden, sker fastighetsnämndens förvaltning av dessa fastigheter på flera av varandra efterföljande korttidskontrakt. Det gör att fastighetsnämnden från början måste räkna med kortare hyrestider för tillfälliga hyresgäster än den tiden som lokalen eller ytan faktiskt kommer stå tom. Detta leder till att investeringar i anpassning av lokalerna för en temporär hyresgäst inte blir lönsamma, trots att de kunde ha varit ekonomiskt bärkraftiga om den verkliga längre tiden hade kunnat användas i kalkylen.

Liberalerna vill därför se en utredning om hur detta byråkratiska problem kan lösas, samt om det skulle kunna vara samhällsekonomiskt lönsamt för staden att ha en särskild avsättning för att ”räkna hem” tillfälliga investeringar när fastigheter och lokaler står tomma i väntan på exploatering.

Särskilda prioriteringar 2018

- Fastighetsnämnden ska ta fram en försäljningsplan för tiden 2018-2020 av mark och egendom som inte behövs för den kommunala verksamheten.
- Fastighetsnämnden ska arbeta med att tillgängliggöra alla sina publika lokaler för personer med funktionsnedsättning.
- Fastighetsnämnden ska värna de kultur- och idrottsverksamheter som finns i dess lokaler vid ombyggnation och renovering.
- Fastighetsnämnden ska återuppta med projektet för ett nytt tekniskt nämndhus.
- Fastighetsnämnden ska överta förvaltningen av stadens kulturgårdar så att den ideella verksamheten kan fortleva.
- Fastighetsnämnden ska under året utreda hur det går att bygga enklare idrottsanläggningar, som kan användas av fler idrotter och för många typer av motionsaktiviteter.
- Fastighetsnämnden ska uppmuntra privata aktörer att bygga, äga och driva idrottsanläggningar.

- Fastighetsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen utreda hur staden bättre ska ta tillvara på lokaler och mark som är tillfälligt tillgängliga i väntan på exploatering.
- Fastighetsnämnden ska tillsammans med övriga lokalförvaltande bolag i staden samt idrottsnämnden, utbildningsnämnden och kulturnämnden ta fram en modell för hur stadens lokaler kan nyttjas mer effektivt av medborgarna över hela dygnet.
- Fastighetsnämnden ska säkerställa att målet om att minska energianvändningen i stadens fastigheter och anläggningar med tio procent till 2020 jämfört med 2015 uppnås.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 1,5% (tot 1,5)	7,1 mnkr
Diverse driftskostnader (inom ram 2016 års budget)	8 mnkr
Underhåll (inom ram 2016 års budget)	1,3 mnkr

Ökade kostnader för:

Utökat trygghetsarbete	-2 mnkr
------------------------	---------

Ökade intäkter för

Effektiviseringskrav	9,8 mnkr
----------------------	----------

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

9. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Fastighetsnämnden** godkänns.

Idrottsnämnden

I Liberalernas Stockholm ska det vara lätt att idrotta. Det ska finnas god tillgång till idrottsanläggningar i hela staden. Ett växande Stockholm kräver höga ambitioner vad gäller att bygga nya, och bygga ut befintliga idrottshallar, simhallar och konstgräsplaner. Liberalerna anser bland annat att staden bör påbörja byggandet av ytterligare en simhall. Samverkan med andra kommuner måste förstärkas för att hitta fler regionala lösningar.

Möjligheterna till spontanidrott måste utvecklas ännu mer, inte minst genom att anlägga fler utegym, löpspår och skidspår. Flickors och pojkars, och kvinnors och mäns, idrottande ska ges lika förutsättningar, vad gäller såväl elit- som breddidrott. Jämställdhetsperspektivet måste förstärkas vad gäller planeringen av idrottsinvesteringar.

Målet är att fler stockholmare, i alla åldersgrupper, ska röra på sig och engagera sig i idrottsrörelsens föreningar och därmed uppnå bättre folkhälsa. Goda förutsättningar för motion och friluftsliv ska gälla både inom- och utomhus samt under alla årstider.

Barns och ungas idrottande och motionerande ska prioriteras. Idrottsnämnden ska samverka med andra aktörer för att nå ungdomar som idag inte idrottar, bland annat genom att fortsätta med de framgångsrika: Prova på-aktiviteterna för nybörjare.

Utbyggnad av idrottsanläggningar

Stockholm lider av en stor brist på idrottsanläggningar. Idrottsnämnden ska arbeta aktivt med att få fram fler enkla multifunktionella idrottshallar till en lägre kostnad. Utbyggnadstakten ska öka.

De fördyringar som drabbat flera projekt gör det svårt att hålla den utbyggnadstakt som krävs. Idrottsmiljarden som majoriteten avsatte i budget för 2014 är på god väg att ätas upp enbart av fördyringar av redan planerade anläggningar. 14 idrottsanläggningar i Stockholm har sedan hösten 2014 blivit mer än en halv miljard kronor dyrare än planerat. För en halv miljard kronor skulle staden kunna bygga 20 enkla idrottshallar, eller anlägga 50 nya konstgräsplaner. Antalet projekt som fördyras måste minimeras, och det är fastighetsnämnden uppdrag att se till att så sker. Prognossäkerheten och upphandlingsunderlagen måste förbättras.

Idrottsnämnden och fastighetsnämnden ska också tillsammans ansvara för att analysen av drift- och underhållskonsekvenser i samband med investeringsbeslut för nya idrottsanläggningar förbättras, för att tydliggöra den långsiktiga påverkan på stadens ekonomi.

Stockholm lider av en stor simhallsbrist, samtidigt som flera av stadens simhallar håller stängt för renovering eller snart kommer att stänga för renovering.

Renoveringarna är nödvändiga och satsningen på en upprustning av stadens simhallar, som beslutades i och med Stimulans för Stockholm, ska fortsätta.

Ett antal nya simhallar måste dessutom byggas fram till 2030 för att hålla jämna steg med befolkningsökningen. Som ett första steg ska arbetet påbörjas med att utreda placering och utformning av ytterligare en simhall i och med årets budget, med målet att den ska kunna färdigställas under nästa mandatperiod. *För utredning av ny simhall avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Den befintliga simhallen i Västertorp saknar tillgänglighetsanpassningar och är i behov av dyr renovering. Marken där simhallen står bör frigöras för att bygga bostäder och en ny simhall byggas kring utomhusbadet i Västertorp.

När nya stadsdelar byggs är det avgörande att idrotten finns med på ett tidigt stadium. Områden som Norra Djurgårdsstaden och Hagastaden måste försörjas med tillräckliga idrottsytor. När idrottsytor tas i anspråk för byggnation måste alternativ alltid hittas.

Idrottsanläggningarna nyttjas i praktiken av enskilda och föreningar över kommungränserna. Stadens planering utgår emellertid från ett strikt kommunavgränsat perspektiv. Idrottsnämnden och fastighetsnämnden ska se över planering och nyttjande av idrottsanläggningar i relation till angränsande kommuner, både med avseende på befintligt och nytt bestånd.

Förutsättningarna för bredd- och spontanidrotten ska förbättras. Inom investeringsplanen prioriterar Liberalerna därför att bygga ytterligare en ishall vid Sättra IP respektive Östermalms IP, då mycket av både bredd- och spontanidrott sker i på isytor.

Bättre tillgång till idrottsanläggningar

Tillgången till tränings- och tävlingstider vid stadens anläggningar ska ständigt optimeras. Det utbud av idrottsanläggningar som finns i staden ska ses som en gemensam resurs som kan användas både för skolans och för idrottens verksamhet. Idrottsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och SISAB fortsätta att arbeta för att tillgängliggöra idrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid. Det är viktigt att systemen för inpassering möjliggör smidig tillgång till anläggningarna med bevarad trygghet.

Inom fastighetsnämndens bestånd, liksom inom flera av stadens fastighetsbolags bestånd, finns lokaler som under delar av dygnet står tomma trots att de skulle kunna användas till medborgarnas nytta. Staden har via idrottsförvaltningen ett bokningssystem för dessa lokaler som måste utvecklas på flera sätt. Lokalbokningssystemet måste bli mer känt av föreningslivet och allmänheten, det måste fungera bättre och det måste innefatta alla tillgängliga lokaler på alla realistiskt fungerande tider. Fastighetsnämnden ska tillsammans med idrottsnämnden och stadens övriga lokalförvaltande bolag utreda vilka av deras lokaler som skulle kunna nyttjas mer flexibelt över dygnet. Utredningen ska även titta på hur hyresavtal skulle kunna utformas på ett fungerande sätt, samt hur

idrottsförvaltningens bokningssystem kan utvecklas på ett sådant sätt att stadens lokaler tas tillvara till fullo.

Flera fotbollsföreningar larmar om att de måste säga nej till nya medlemmar på grund av att de inte har någonstans att spela. På Norrmalm går det exempelvis 12 000 barn på varje 11-mannaplan. Flera av stadens fotbollsplaner avsedda enbart för spontanidrott står dessutom tomma stora delar av dagen. Nämnden ska därför undersöka möjligheterna för att föreningar, under vissa bestämda tider, ska få boka spontantornorna för att spela eller träna där.

Nämnden ska utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av att lägga ett så kallat hybridgräs på Stockholms stadion. Det skulle öppna möjligheter för mer ungdomsidrott och fotbollsspelande på stadion. Hybridgräset ska vara sådant så att även friidrotten kan vara kvar. *Liberalerna avsätter 1 mnkr för en sådan utredning.*

Det är viktigt att nya anläggningar, så långt som det är möjligt, byggs på ett sådant sätt att de går att använda för flera olika idrotter och motionsformer.

Fler externa aktörer

Majoriteten har, som alltid när det gäller att stötta privata alternativ, intagit en njuigg inställning till att överlåta drift av idrottsanläggningar till externa aktörer. Idrottsnämnden och fastighetsnämnden har i uppgift att tillgodose behovet av idrottsanläggningar, men staden varken kan eller bör ta hela ansvaret för detta ensamt. Många företag och föreningar är beredda att bidra och skjuta till medel för fler anläggningar och detta bör staden uppmuntra. Det är viktigt att involvera föreningarna och låta dem ta ett bredare ansvar inom ramen för lagen om offentlig upphandling. Idrottsnämnden ska fortsätta arbetet med att överlåta driften av idrottsanläggningar till andra genom upphandling. Vid upphandling i konkurrens ska idrottsföreningar uppmuntras att lämna anbud. Staden ska årligen redovisa den affärsverksamhet som bedrivs i konkurrens med det privata näringslivet.

KFUM Central har länge visat intresse för att bygga och driva en fullstor idrottshall i Hagastaden. Majoriteten verkar dock ha ett svalt intresse för att detta ska bli verklighet. Det råder stor brist på fullstora idrottshallar, och när en privat aktör erbjuder sig att bygga och driva en idrottsanläggning menar Liberalerna att staden borde ta den chansen. KFUM bör därför ges en markanvisning för att bygga idrottshallen så snart som möjligt.

Fler unga ska idrotta

Stockholm har ett brett och rikt föreningsliv där medlemmar erbjuds gemenskap och meningsfull fritid, vilket är av särskilt stor betydelse för barn och ungdomar. Det är viktigt att staden och den ideella sektorn samverkar. Idrottsrörelsens roll som en arena för ungas ledarskap och en meningsfull och trygg

fritid ska särskilt uppmärksammas. Staden ska fortsätta stötta drive in-fotbollen på helgerna.

Nämnden ska fortsätta med en särskild idrottsbonus för föreningar. Detta ska främja initiativ till och genomförande av verksamhet för nämndens prioriterade målgrupper; personer med funktionsnedsättning, äldre, flickor med utländsk bakgrund samt barn och ungdomar som idag inte idrottar.

Att prova på nya idrotter kräver tillgång till utrustning, vilket kan vara kostsamt för ekonomiskt utsatta familjer. Nämnden ska i samverkan med företag och civilsamhället ta initiativ till ett så kallat sportotek - ett lånesystem för idrottsutrustning för barn och unga.

Jämställd idrott

Nämndens resurser ska fördelas så att förutsättningarna för att utöva idrott är jämlika mellan flickors och pojkars, och kvinnors och mäns, idrottsutövande. Statistik nedbrutet på kön ska fortsatt redovisas för idrottsinvesteringar, och jämställda investeringar eftersträvas. Skillnader i deltagande mellan pojkar och flickor ska motverkas. Idrottsföreningar som får stöd av staden ska aktivt arbeta för att motverka all form av diskriminering, mobbning, kränkande behandling och kriminell verksamhet samt främja demokratins värderingar.

Idrottsnämnden ska prioritera färdigställningen av Hammarby damfotbollslags hemma-arena, Kanalplan, som skulle varit klar för länge sedan, men ännu inte är det. Även färdigställningen av Djurgårdens damlag hemma-arena på Stockholms Stadion blev försenad med flera år. Alvik Baskets damlag har varit tvungna att ställa in flera matcher på grund av att strömmen har gått i Åkeshovshallen. Allt detta tyder på en underprioritering av damidrotten och rimmar illa med majoritetens uttalade ambition om att värna jämställdhet inom idrotten.

Ridsport är en idrott som engagerar många flickor och unga kvinnor. Marknadshyra ska inte utgå för hyra av de kommunala ridhusen. Idrottsnämnden ska påbörja ett arbete med att identifiera behov och eventuell placering av ett ytterligare kommunalt ridhus. Nämnden ska, i de fall det är möjligt, anpassa ishallar för konståkning.

Stärk spontanidrotten

Spontanidrotten har en viktig funktion, att locka främst barn och ungdomar till ökad fysisk aktivitet. Det är viktigt att stadens nämnder och bolagsstyrelser så långt det är möjligt samarbetar med varandra och med föreningslivet för att utveckla nya ytor för spontanidrott och fler utomhusgym, samt öppna upp fler tider i befintliga anläggningar. Bokningssystemet för idrottsanläggningar ska vara lätt att använda för privatpersoner. Möjligheterna att bedriva både bredd- och spontanidrott på Stockholms stadion kan öka genom att naturgräset byts ut på hybridgräs så att även fotbollen kan spela och träna där.

Cykling engagerar många stockholmare och nämnden ska arbeta för att stärka cyklingen som motionsform. Staden ska undersöka möjligheterna för Stockholm att anordna en sträcka i Giro d'Italia.

Idrottsnämnden ska arbeta för att fler ska bli fysiskt aktiva och för att nå nya målgrupper, inte bara etablerade utövare. Barn och äldres möjligheter att utöva idrott ska särskilt uppmärksammas.

Längdskidåkning engagerar många stockholmare. Staden ska bidra till att ett eller flera spårområden försörjs med konstsnö vid behov.

Staden ska undersöka möjligheterna för Stockholm att anordna X-games.

Tillgänglig idrott och fritid för alla

Nämnden ska arbeta aktivt för att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

Tillgängligheten inom idrotts- och motionslivet ska öka så att barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning kan utöva idrott och besöka idrottsanläggningar under samma förutsättningar som andra. Utbudet av idrotts- och fritidsaktiviteter ska kommuniceras och anpassas till barn med funktionsnedsättning.

”Jämlig ishall”, ett projekt som syftar till att integrera personer med funktionsnedsättning i konståkningshallen, och andra projekt som syftar till att göra befintliga idrottsanläggningar mer tillgängliga för unga med funktionsnedsättning ska prioriteras.

Satsa på simskolor

Stockholm är en vattenstad, och alla barn har rätt att lära sig simma. Staden ska anordna simskolor inte bara på sommarlovet, utan även på höst- och vinterloven. Staden måste säkerställa en effektiv planering för att upprätthålla tillgången på simskola även när simhallar stänger för ombyggnad eller renovering. Detta är ett lagstadgat krav och en säkerhetsfråga.

Energieffektiva anläggningar

Det är angeläget för både miljön och stadens långsiktiga ekonomi att energianvändningen minskar. Idrottsnämnden ska, tillsammans med fastighetsnämnden, genomföra energieffektiviserande åtgärder i stadens idrottsanläggningar för att uppnå målet om att den samlade energiförbrukningen i stadens byggnader och anläggningar ska minska med tio procent till 2020 jämfört med 2015 års nivå.

Tryggare vardagsmotion och idrottsliv

Idrottsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden arbeta för att förbättra stockholmarnas förutsättningar för trygg vardagsmotion, bland annat genom att trygghetsanpassa motionsspår.

Nämnden ska inte bevilja stöd till idrottsföreningar som inte kräver att alla barn- och ungdomsledare styrker att de inte har dömts för sexualbrott genom uppvisat registerutdrag.

Våld och hot under och i samband med idrottsevenemang är oacceptabelt. Alla måste kunna gå på idrott utan att känna otrygghet. Stockholm har idag stora problem med supportervåld, otrygghet i samband med matcher och brottslighet som är kopplad till idrott och matcher.

Detta tar inte minst enorma polisresurser i anspråk, resurser som Stockholm dessutom lider av en stor brist utav. Det är inte heller enbart inne på arenorna som detta märks av. Våldet och stöket följer med ut på gatan, in till pubar och restauranger och kollektivtrafiken drabbas.

Arbetet mot supportervåld måste vara en prioritet och bedrivas i nära samverkan med föreningar och polisen. Idrottsnämnden får i uppdrag att undersöka hur staden på bästa sätt kan stödja projekt mot läktarvåld. Stadens program för att motverka att ungdomar dras in i destruktiva supporterkulturerna ska revideras och resurserna ska utökas.

Ofredanden och trakasserier på stadens idrottsanläggningar är oacceptabelt. Liberalernas trygghetsåtgärder på stadens simhallar ska dels bestå i att öka personalstyrkan, men också i att göra en ordentlig säkerhetsutredning för att ta reda på någonstans det brister. Idrottsnämnden ska ge idrottsförvaltningen tydliga direktiv och verktyg för att hantera detta. Problemlösning i form av könssegregation ska inte förekomma. De etiska riktlinjer som presenterades för nämnden förra året är otydliga och oseriösa. Detta dokument behöver arbetas om i grunden så att det presenterar tydliga svar på vilka värderingar som gäller och hur förvaltningens medarbetare ska agera när människor inte är trygga i stadens verksamheter. *För trygghetsarbeten vid idrottsnämndens evenemang och anläggningar och för utökade resurser till Program Supporter avsätter Liberalerna 6 mkr, vilket är dubbelt så mycket som majoriteten.*

Särskilda prioriteringar 2018

- Idrottsnämnden ska påbörja arbetet med att planera en ny simhall.
- Idrottsnämnden ska tillsammans med övriga lokalförvaltande bolag i staden samt fastighetsnämnden, utbildningsnämnden och kulturnämnden ta fram en modell för hur stadens lokaler kan nyttjas mer effektivt av medborgarna över hela dygnet.
- Idrottsnämnden ska arbeta för att Stockholms Stadion ska beläggas med hybridgräs.
- Idrottsnämnden ska påbörja ett arbete med sportotek.

- Idrottsnämnden ska påbörja planeringen för ett ytterligare kommunalt ridhus.
- Idrottsnämnden ska förse ett eller flera längdskidspårområden med konstsnö.
- Idrottsnämnden ska revidera stadens program mot destruktiva supporter-kulturer, Program Supporter.
- Idrottsnämnden ska ta fram reviderade, tydliga etiska riktlinjer.
- Idrottsnämnden ska utöka trygghetsarbetet kring dess evenemang och på dess anläggningar.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för

Minskad byråkrati 1% (tot 1,5)	4,5 mnkr
Medborgardialoger i ytterstaden (inom ram för 2016 års budget)	2 mnkr
Idrottskoordinatorer med satsning på ytterstaden (2017 års budget)	4 mnkr
Idrottsverksamhet med social verksamhet	2 mnkr
Implementering av idrotts- och friluftsprogram	4 mnkr

Ökade kostnader för:

Utredning ny simhall	-1 mnkr
Utredning hybridgräs på Stockholms stadion	-1 mnkr
Utökat trygghetsarbete	-3 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

10. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Idrottsnämnden** godkänns.

Kulturnämnden: Kulturförvaltningen

Konsten och kulturen är för en liberal både medel och mål för individens och samhällets frihet. Den enskilda människans rätt att forma sitt eget liv och definiera sina egna livsmål är grunden i all liberal politik. I och genom konsten och kulturen befrias individen från de givna villkoren och ges möjlighet att själv välja livsvägar och världar. Den liberala kulturpolitikens mål är att få människor att tänka själva – inte att tänka rätt. Att äga makten att uttrycka sig, med ord, bild, musik, tal, är att kunna meddela andra sin mening, sin syn på världen, sina livsvillkor och sina egna erfarenheter.

Det öppna samhällets förutsättning, bevarande och utveckling är tankens och ordets frihet. På tv, i radio och i pressen, på teaterscener, konsthallar och museer, på gallerier, operahus och konserthus förs det offentliga samtalet, och det är genom yttrandefriheten det förs framåt. Därför måste kulturpolitiken värna och vårda yttrandefriheten och de demokratiska friheterna som människor runt om i världen kämpar och dör för.

Avgörande för en liberal kulturpolitik är den konstnärliga kvaliteten, som politiker varken kan eller ska bedöma. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. För att öka allmänhetens tillgång till kultur, och för att kulturlivet ska växa, ska kulturpolitiken skapa goda förutsättningar och incitament för kulturlivet att åstadkomma detta.

Alla stockholmares tillgång till kultur

Biblioteksverksamheter

För liberaler är biblioteken ryggraden i bildningssamhället. Utvecklingen av Stockholms stadsbibliotek ska fortsätta. När staden växer behöver fler bibliotek byggas, och befintliga kan behöva expandera. Bibliotek ska vara trygga för alla – biblioteksfrid ska råda oavsett var i staden man är.

Stockholms stadsbibliotek ska gå vidare med planerna på bibliotek i anslutning till Liljeholmen och Gullmarsplan samt ett nytt bibliotek i den nya stadsdelen Norra Djurgårdsstaden. Genomförandet av en ny bibliotekslokal vid Slussen ska fortsätta enligt plan.

Biblioteksverksamheten ska utvecklas ytterligare genom samarbete med det civila samhället (Berättarministeriet, studieförbunden, idrottslivet m.m.) och samarbetet mellan bibliotek och förskola/skola, genom lässatsningen och Kulnpremien, ska utvecklas och stärkas. Bibliotekens digitala utveckling behöver också särskilt uppmärksammas.

Biblioteken ska värna yttrandefriheten. Bibliotekens utbud ska inte innebära inskränkningar utifrån ideologiska, politiska eller religiösa utgångspunkter, och biblioteken ska inte ägna sig åt censur. Den digitala utlåningen liksom den fysiska ska även framöver vara avgiftsfri.

Biblioteken ska ta tillvara på de unika resurser som finns på platsen och i omgivningen, genom samarbeten och anpassning av sitt innehåll. Ett mycket lyckat exempel på externt samarbete är det med skrivverkstaden Berättarministeriet i Husby som behöver få fler efterföljare i områden med sociala utmaningar. Målsättningen från stadens sida ska vara att Berättarministeriet ska kunna ha verksamhet som täcker in fler av stadens växtplatser, så som Bredäng och Farsta.

Biblioteken ska ha öppet och vara möjliga att besöka när stockholmarna har tid och lust att gå dit, och behöver ständigt se över om det finns nya sätt att bredda erbjudandet till stockholmarna. Under året ska kulturförvaltningen arbeta vidare med ambitionen att erbjuda pop up-bibliotek under evenemang som sker i staden, samt på stränder och torg under sommarmånaderna.

Sommartid stänger tyvärr många av Stockholms stadsdelsbibliotek. Det betyder att ungdomar som är kvar i stan, och kanske söker en lugnare tillvaro än en del andra sommarlovsaktiviteter, inte har någonstans att vara. Biblioteken ska ha öppet även sommartid, och fyllas med aktiviteter, gärna tillsammans med aktörer från det lokala kultur- och föreningslivet. *För att utöka öppettiderna vid stadens bibliotek avsätter Liberalerna 2 mnkr.*

Biblioteken ska i största möjliga utsträckning finnas där människor vistas och rör sig i staden. Tunnelbanebiblioteken är uppskattade och fyller en viktig nisch för att öka tillgängligheten till litteratur.

Kulturförvaltningen ska under året utreda möjligheterna till att starta ett konstbiblioteks-/artoteksverksamhet, där stockholmarna kan låna hem konst. I ett liberalt samhälle får tillgången till varierad kultur och konst aldrig avgöras endast av hur mycket pengar man har. Vi tycker att alla ska kunna få chansen att ha en skulptur eller en tavla hemma genom att enkelt låna hem konst från biblioteket.

Trygghetssatsning

Bibliotek ska vara trygga för alla – biblioteksfrid ska råda oavsett var i staden man är. Otrygghet, våld och hot är ett stort och ökande problem på Stockholms bibliotek. Biblioteken ska kunna erbjuda och säkerställa en trygg, lugn och tyst miljö för alla. Vi kan inte acceptera att ett fåtal individer förstör för andra besökare eller skapar otrygghet bland personalen. Den som inte sköter sig bör inte få vistas på biblioteken. Bibliotekspersonal ska ha stöd och uppbackning av arbetsgivaren, och fridsstörare ska avvisas. I extrema fall av upprepade fridsstörningar utan bättring, och efter noggrann prövning, ska biblioteken kunna stänga av enskilda besökare. Om det idag saknas stöd i lagstiftningen för att under en viss tid stänga av en person från biblioteket menar vi att staden bör, som i fallet med Eriksdalsbadet, vända sig till regeringen för att få till en lagändring. Biblioteksfrid ska råda på stadens samtliga bibliotek.

I den kvalitetsuppföljning som föreläggs kulturnämnden ska också frågor om bibliotekspersonalens arbetsmiljö och om besökarnas upplevelse av biblioteksbesöket ingå.

mnkr.

Kulturpedagogisk verksamhet för barn och unga

Skapande i alla dess former ska erbjudas ungdomar med skilda bakgrunder och intressen genom att arbetet med att utveckla Kulturskolan fortsätter. Kulturskolan ska erbjuda undervisning av hög kvalitet till Stockholms barn och ungdomar på deras fritid. Fokus ska läggas på ett vidareutvecklat, attraktivt utbud för att erbjuda fler barn och unga plats i Kulturskolans undervisning. *För en satsning på ett vidareutvecklat utbud inom Kulturskolan i syfte att bredda rekryteringen avsätts 15 mnkr i Liberalernas budget. För en satsning på att höja Kulturskolans lärares löner avsätts 2 mnkr.*

I och med Stockholms stads budget för 2013 beslutades att musikundervisningsformen El Sistema skulle införas som ett komplement till musikundervisningen inom Kulturskolan. El Sistema är en särskild undervisningsform som förutom att lära eleverna att spela ett instrument också utvecklar deras sociala förmågor och samarbetsförmågor. Till undervisningen ska en etablerad orkester knytas som både kan bidra till undervisningen och utgöra goda förebilder för eleverna, i Stockholms fall Sveriges Radios symfoniorkester och Radiokören. Kulturnämnden ska undersöka hur och var El Sistema ytterligare kan utvidgas. Nämnden ska också undersöka möjligheterna att införa El Sistema-liknande undervisningsformer och verksamheter för andra konstarter än bara musik.

Skolors och förskolors vägar in till kulturupplevelser

Alla elever ska kunna få ta del av konst- och kulturupplevelser. Stockholm har ett fantastiskt kulturutbud och Stockholms skolor utnyttjar det i allt högre grad.

Liberalerna vill förenkla för lärare och annan personal att själva hitta en upplevelse eller aktivitet som passar klassens behov, t.ex. genom att utveckla Kulans webbplats.

Kulturnämndens och stadens förskolors samarbete kring barns läsning och läsupplevelser ska fortsätta. Det mycket lovvärda arbetet Lässatsningen mellan Stockholms stadsbibliotek och stadens förskolor, som initierades i och med Stockholms stads budget för 2014, ska fortsätta. Syftet med lässatsningen är att utveckla arbetet med litteratur och berättande på förskolorna. Detta görs i samarbete med stadsdelsförvaltningarna och utbildningsförvaltningen.

Tillgängligt kulturutbud

Frågan om ett tillgängligt utbud av konst och kultur är större än bara en fråga om fysisk tillgänglighet till utställningslokalerna. Det handlar också om ett utbud av kulturella uttryck som är möjliga att ta del av även för besökare som har olika typer av funktionsnedsättningar. Detta kan också ha ett tydligt mervärde för personer som inte har den aktuella funktionsnedsättningen.

Stockholm är en stad rik på historia, konst och minnen, inte minst i det offentliga rummet. Många konstverk, byggnader, minnesskyltar och fasta installationer i staden skulle kunna göras mer tillgängliga. Det vore ett sätt både att undanröja onödiga funktionshinder för att ta del av information, konstnärliga och kulturhistoriska upplevelser, och att samtidigt göra samma information och upplevelser lättare att hitta och ta till sig för alla stockholmare och besökare, även på utländska språk.

Under 2018 ska kulturförvaltningen titta på hur man kan skapa permanenta multisensoriska verksamheter på stadens kulturinstitutioner så att personer med funktionsnedsättningar inte enbart ska vara hänvisade till specifika utställningar. Organisationer inom funktionsnedsättningsområdet kan vara viktiga kunskapsresurser i detta arbete. *För detta avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Sommarjobb i kulturen

Som en del av stadens satsning på feriejobb vill Liberalerna att kulturnämnden under 2018 erbjuder unga en möjlighet att feriearbeta inom ramen för någon av stadens kulturinstitutioner. *För detta avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Ett kulturliv för bildning, förnyelse och kvalitet

Fritt och växande kulturliv

Det fria kulturlivet är en mycket viktig del av det kulturella utbudet i Stockholm. På dess scener visas många gånger det som ligger i respektive konstnärligt uttrycksforms framkant. Staden stödjer det fria kulturlivet genom kulturnämndens kulturstöd.

Vi vänder oss emot en syn på kulturpolitik så som den idag torgförs av vänstern, där kulturen står i samhällets tjänst och där politiker gärna ska fatta beslut om vilka kulturskapare som ska få ekonomiskt stöd. Avgörande för en liberal kulturpolitik är den konstnärliga kvaliteten, som politiker varken kan eller ska bedöma. Principen om armlängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Stockholms kulturliv är vida större än det offentliga Stockholms stad och de kommunala insatserna. Det fria kulturlivet är en mycket viktig del av det kulturella utbudet i Stockholm. Majoriteten har valt att avskaffa kulturbonusen och förra året beslutades att lägga ner stödformen Innovativ Kultur, ännu ett steg i nedmonteringen av den framgångsrika incitamentsstrukturen. Det är olyckligt att den rödgrönrosa majoriteten inte på något sätt jobbar för att fler kulturutövare ska ha möjlighet att försörja sig på sitt eget skapande, och att bidragsverksamhet antas vara det enda sättet för kulturutövare att driva sin verksamhet.

Till vem eller vilka kulturstödet utdelas är idag till syvende och sist ett politiskt beslut. För att även formellt stadfästa principen om armlängds avstånd ska kulturnämnden under 2018 påbörja ett arbete med att istället inrätta ett kulturråd.

Kulturnämnden utser rådets styrelse, fastslår kriterier, anslår och fastställer budget men besluten om vem eller vilka som ska tilldelas stöd tas av rådet och ej av politikerna i nämnden.

Kulturstödssystemet ska präglas av öppenhet inför nya, tillkommande aktörer och ska därmed inte innehålla ett kriterium om historiska meriter. Innovativ och nyskapande kultur ska premieras. Politiska beslut som ger medel direkt till enskilda aktörer utan vederbörlig prövning ska inte förekomma. För att främja mångfald och skapa incitament för de fria grupperna att nå fler, öka sina intäkter och öka sitt oberoende av politiskt fattade beslut ska kulturstödet förnyas och utvecklas. *För detta avsätts 5 mnkr.*

De fria kulturaktörer som saknar egen scen ger värdefulla bidrag till Stockholms kulturliv. En gemensam scen för det fria kulturlivet att dela och verka på skulle ge många teaterkompanier utan lokal en möjlighet att nå en ny publik och skulle dessutom vara resurseffektivt; mindre pengar går till lokaler, och mer kan gå till kulturen. Förvaltningen ska under 2018 utreda hur ett nytt scenhus för det fria kulturlivet skulle kunna inrättas i Stockholms stad.

Nyskapande och digital kultur

Stockholms stads kulturutbud ska präglas av mångfald i uttryck och tillvägagångssätt. Det är viktigt att stadens egna verksamheter ligger i framkant vad gäller att utforska de möjligheter till konstnärlig kvalitet som digitaliseringen ger. Vi vill att kulturförvaltningen under perioden redovisar en plan för hur barnavdelningarna på Stockholms stadsbibliotek ska kunna integrera det fysiska och digitala rummet bättre, och att stadens bibliotek inom ett år erbjuder barn tillgång till läs- och surfplattor som en del av det läsfrämjande uppdraget.

Informationen om offentliga konstverk, intressanta byggnadsverk och platser bör uppdateras och samlas på en lättfunnen webbplats med information både i skrift och ljud, på de största språken i Stockholm och bland turister. Denna information bör även göras nedladdningsbar och kompletteras med tydliga kartor och tips för lämpliga vandringar och promenader. *I en satsning på digitalisering av flera av kulturnämndens verksamheter avsätter Liberalerna 6 mnkr.*

Kultur i stadsplaneringen

Utrymme för kulturverksamheter ska finnas med i planeringen av nya och växande stadsdelar. När chanser finns att ta tillvara en redan befintlig kulturverksamhet och integrera den i ett omdanat område, bör de chanserna tas. Befintliga kulturverksamheter ska inte byggas bort vid ombyggnation och renovering.

Vi liberaler vill att Stockholm ska leva hela dygnet. På senare tid har vi tyvärr fått se flera av Stockholms mest uppskattade konsertlokaler stänga igen, på grund av att staden bygger om och renoverar de fastigheter som de ligger i. De senaste åren har konsertlokalerna Tantogården, Debaser Slussen, Debaser Medis och Göta Källare stängt bara på Södermalm. På andra sidan staden larmar

hyresgäster om att Stureplanprojektet (Sperlingens backe) kan innebära att en av stockholmarnas mest älskade mötesplatser försvinner under uppemot sju år. Även där behöver nöjeslokaler stänga och handeln försvinner. En stad som fungerar dygnet runt blir tryggare och gör människor gladare än om allt stänger efter kontorstid. Detta innebär att musikplatser och konsertlokaler, liksom krogar och handel av olika slag, måste få plats i stadsplaneringen. Tyvärr verkar den styrande majoriteten inte ha några ambitioner för detta överhuvudtaget. Kulturnämnden ska därför, tillsammans med fastighetsnämnden, ta fram en strategi för hur ett levande nöjes- och kulturliv ska värnas och möjliggöras när staden växer. *För detta avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Den manliga dominansen genom historien manifesterar sig också i stadsrummet, genom monument och gatunamn. Kulturnämnden ska verka för att uppmärksamma viktiga insatser som gjorts av och för kvinnor, när möjligheten finns.

Stockholm har ett överskott på vatten, stränder och kajer, jämfört med andra städer. Men vi har ett underskott på platser där människor kan uppleva och njuta av vattenkontakten, och en outnyttjad potential att skapa mervärde för människor med aktiviteter och förkovran vid och på vatten. Kulturnämnden ska därför under 2018 undersöka förutsättningarna och möjligheterna att komplettera stadens hamnstrategi genom att ta fram ett program för mer levande kajer och stränder i Stockholm, med stort inslag av kultur och konst.

Mänskliga rättigheter i kulturpolitiken

En fristad för hotade kulturskapare

Under året ska staden, genom Kulturhuset Stadsteatern, fullfölja åtagandet att utvidga fristadsprogrammet till att omfatta fler konstarter samt utöka antalet platser. Kulturförvaltningen ska vid behov vara Kulturhuset Stadsteatern behjälplig i detta arbete.

Arbetet mot antisemitism och intolerans

Ett samhälle är aldrig vaccinerat mot intolerans. Idag ser vi hur intoleranta och antisemitiska stämningar återigen får fäste runt om i vårt land. Judiska församlingen i Stockholm var förra året tvungen att stå under ständig polisbevakning för att kunna bedriva sin församlingsverksamhet

I en värdegrundssatsning mot antisemitism och intolerans avsätter Liberalerna, för Kulturnämndens del, 3 mnkr. Medlen ska gå till att finansiera kulturupplevelser som tar ställning för alla människors lika rättigheter. Satsningen görs i samverkan med utbildningsnämnden

Stockholm och Sverige uppmärksammar förintelsen på olika sätt men det finns anledning att göra mer, att belysa fler människoöden, och fler aspekter på de svenska kopplingarna. Historien måste ständigt hållas aktuell. Kulturnämnden

ska under året undersöka förutsättningarna för ett genomförande av ”snubbelstenar” i Stockholm. Snubbelstenar är ett minnesmärke i form av en gatsten, initierat av den tyske konstnären Gunter Demnig för att hedra offer för förintelsen. Ett projekt med snubbelstenar bör genomföras i Stockholm i samverkan med Forum för levande historia, och i samråd med berörda och relevanta samarbetspartners, exempelvis Judiska församlingen, Judiska museet, andra kultur- och MR-aktörer.

Judiska museet har en mycket viktig uppgift i att förmedla kunskap om judendomen, judiskt liv i Sverige, nazismen, andra världskriget och Förintelsen. Det är framför allt genom levande kontakter och kunskap som rasism, nynazism och antisemitism kan motverkas. Museet har nyligen flyttat till nya lokaler i Gamla Stan. *För att stötta Judiska museet, dess viktiga upplysningsarbete, och bevarande av kulturarv avsätter Liberalerna 1,5 mnkr. Dessa medel tas från CM2.*

Särskilda prioriteringar 2018

- Kulturnämnden ska i enlighet med biblioteksplan och strukturplan för Stockholms stadsbibliotek arbeta vidare med modernisering, renovering, nyetablering och omlokaliseringar av stadens bibliotek.
- Kulturnämnden ska utöka de ordinarie öppettiderna på stadens bibliotek och utöka öppettiderna på kvällar, helger och lov.
- Kulturnämnden ska verka för att ytterligare Berättarministerier etableras i anslutning till stadens bibliotek i områden med hög arbetslöshet.
- Kulturnämnden ska under 2018 genomföra en satsning på ökad tillgänglighet till stadens kulturpedagogiska verksamhet.
- Kulturnämnden ska under 2018 utreda möjligheterna att i stadens kulturverksamheter skapa permanenta multisensoriska verksamheter för personer med funktionsnedsättning, så att de kan ta del av verksamheterna på lika villkor som andra.
- Kulturnämnden ska under 2018 utreda möjligheten att inrätta ett scenkonsthus för de aktörer inom det fria kulturlivet som saknar egen scen.
- Kulturnämnden ska, som en del av stadens satsning på feriejobb, erbjuda unga en möjlighet att feriearbeta med utvecklande av sina kulturella färdigheter inom ramen för någon av stadens kulturinstitutioner.
- Kulturnämnden ska redovisa en plan för hur biblioteken bättre ska kunna integrera det fysiska och det digitala rummet.
- Kulturnämnden ska arbeta för att folkbibliotekens barnavdelningar har en nöjaktig infrastruktur vad gäller tillgång till läs- och surfplattor.
- Kulturnämnden ska tillsammans med lokalförvaltande bolag i staden samt fastighetsnämnden, idrottsnämnden och utbildningsnämnden ta fram en modell för hur stadens lokaler kan nyttjas mer effektivt av medborgarna över hela dygnet.
- Kulturnämnden ska ta fram en strategi för hur ett levande nöjes- och kulturliv ska värnas och möjliggöras när staden växer.
- Kulturnämnden ska under 2018 utreda möjligheterna för att inrätta ett kulturstödsråd.

Liberalernas förslag till budget 2017*Minskade kostnader för:*

Minskad byråkrati 0,5%	5,2 mnkr
Ökad jämställdhet och mångfald	5 mnkr
Kulturfestival ytterstad	5 mnkr
Stärkta visningsmöjligheter för film	2 mnkr
Satsning och fritt inträde på stadens museer	10 mnkr
Kulturskolan volymökning	15 mnkr
Pröva nya pedagogiska samarbetsformer för kulturskolan	0,5 mnkr
Etablering av kvinnohistoriskt museum	5 mnkr
Visningsmöjligheter för film samt stärkta samlingslokaler	4 mnkr
Digitala bibliotek	3 mnkr

Ökade kostnader för:

Kulturskolan, vidareutveckling av utbud	-15 mnkr
Fritt inträde Stockholms stadsmuseum och Medeltidsmuseet	-5 mnkr
Utvecklat kulturstöd	-5 mnkr
Värdegrundssatsning antisemitism	-3 mnkr
Feriejobb	-1 mnkr
Tillgänglig konst	-1 mnkr
Digitaliseringssatsning	-3 mnkr
Utökade öppettider bibliotek	-2 mnkr
Höjda lärarlöner kulturskolan	-2 mnkr
Etablering av demokratimuseum	-5 mnkr
Utökat trygghetsarbete	-3 mnkr
Strategi för nöjeslivet	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

11. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kulturnämnden: Kulturförvaltningen** godkänns.

Kulturnämnden: Stadsarkivet

Arkiven är en central resurs i stadens informationsförsörjning. Tillgång till arkivinformation ger dagens och framtidens stockholmare insyn i de offentliga beslutsprocesserna och möjligheter till forskning ur historiska och andra perspektiv. Stadsarkivet ska publicera allt sitt upphovsrättsskyddade material, som staden själv är legal upphovsman till, under en licens som tillåter vidareanvändning.

Offentlighetsprincip i den digitala tidsåldern

Med utgångspunkt i 2010 års Chydeniusinitiativ arbetar Stadsarkivet för att bli världsledande när det gäller att utveckla öppenheten i de offentliga arkiven. Den svenska offentlighetslagstiftningen garanterar alla en god tillgång till den information som skapas i det offentliga. Stadsarkivet ansvarar för att stödja stadens verksamheter i deras arbete med att skapa denna tillgång. Genom den digitala utvecklingen har mängden information ökat mycket kraftigt, något som kräver utveckling av strategier för att säkra en god offentlighet.

I stadens verksamheter skapas hela tiden stora mängder information. Denna information är en central resurs för medborgare, organisationer och näringsliv. Förutom användning som minnes- och bevismaterial är den offentliga informationen en unik råvara att skapa tjänster och produkter av. Tillgång till denna information är också mycket viktig i ett demokratiskt perspektiv.

Målen för den digitala informationsförsörjningen ska vara:

- Ökad transparens: Stadens information ska vara strukturerad på sätt som ökar insynen i stadens processer.
- Ökat vidareutnyttjande: Stadens information ska vara enkelt tillgänglig för medborgare, organisationer och näringsliv och kunna vidareutnyttjas på olika sätt och för olika syften.
- Effektivare förvaltning: Stadens informationsförsörjning ska generera en effektiv förvaltning.

E-arkiv Stockholm är stadens gemensamma digitala arkiv. Kulturnämnden: stadsarkivet, ansvarar för och förvaltar e-arkivet. Alla verksamhetssystem ska successivt anslutas till e-arkivet.

Som ett led i arbetet med att utveckla offentlighetsprincipen i den digitala tidsåldern ska inriktningen på nästa Open Stockholm Award vara en ökad digital tillgänglighet av offentliga handlingar, i syfte att stärka offentlighetsprincipen i den digitala tidsåldern. Som stadens arkivmyndighet och ett led i Chydeniusinitiativet ska Stadsarkivet vara delaktiga i detta arbete.

Tillgänglighet

Tillgängligheten till stadsarkivets material och kunskap ska öka och på bästa sätt komma stockholmarna till del. Stadsarkivet ska även upprätthålla och utveckla god tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning.

Stadsarkivet har en viktig roll som kunskapsbas om Stockholms historia för både stockholmare i allmänhet och forskare. Stadsarkivets framgångsrika arbete med att utvecklas som en öppen publik institution ska fortsätta.

Stadsarkivet arbetar sedan en tid med så kallad history marketing, där stadens bolag och nämnder kan få hjälp att få en större kunskap om verksamheternas historia och utveckling. Detta arbete ska fortsätta.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stockholms stadsarkivs framgångsrika arbete med att utvecklas som en öppen publik institution ska fortsätta.
- Stockholms stadsarkiv ska vara delaktigt i arbetet med nästa Open Stockholm Award vars inriktning ska vara en stärkt digital tillgänglighet av offentliga handlingar.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

12. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kulturnämnden: Stadsarkivet** godkänns.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämndens uppgift är att ge alla stockholmare, oavsett livsåskådning, en värdig sista viloplats och att bevara de unika kulturmiljöer som stadens kyrkogårdar utgör.

Kyrkogårdsnämnden ansvarar för förvaltningen av stadens egna och åt staden upplåtna begravningsplatser samt för frågor som rör begravningsverksamheten enligt begravningslagen.

Nämnden ska erbjuda de besökande rofyllda, vackra och miljömässigt hållbara begravningsplatser. För att möta en mångfald av stockholmare ska nya gravskick utredas och vid behov införas på fler av stadens begravningsplatser. Nämnden ska tillgänglighetsanpassa stadens begravningsplatser för att tillmötesgå alla besökande oavsett funktionsnedsättning.

Nämnden ska verka för att den konfessionslösa inriktningen ska upprätthållas så att alla oavsett livsåskådning kan få de begravningsceremonier de önskar.

Verksamheten ska fortsätta att miljöanpassas med avseende på utsläpp, drift och återvinning. Energieffektiviseringar av byggnader och belysning på begravningsplatserna ska minska energiförbrukningen, samtidigt som de stämningfullt ljussatta inom- och utomhusmiljöerna behålls.

Det stora underhållsbehovet för många kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar och byggnader för begravningsändamål måste uppmärksammas och åtgärdas.

Flera begravningsplatser, främst världsarvet Skogskyrkogården, är en del av kulturarvet som ska vårdas och värnas.

I norra delen av staden finns det ett stort behov av fler begravningsplatser. Nämnden ska fortsätta arbetet med en ny begravningsplats på Järvafältet.

Staden ska bevaka effekterna av avskaffandet av systemet med begravningsclearing och fortsatt verka för att de kommunala begravningshuvudmännen inte ska ingå i systemet med enhetlig begravningsavgift.

Staden ska uppvakta regeringen för att undersöka möjligheterna att ta del av den kyrkoantikvariska ersättningen.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

13. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Kyrkogårdsnämnden** godkänns.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Liberalernas vision för Stockholm är en hållbar stad som växer, expanderar och utvecklas av och för människor. Hållbarhet – miljömässigt, socialt och ekonomiskt – är en förutsättning för stadens utveckling. Liberalismen bygger på skyddet av varje människas rättigheter. Miljöskadligt beteende som orsakar skada för andra inkräftar direkt på alla berörda människors liv. Därför är miljöpolitiken ett speciellt viktigt område för oss. Vi liberaler inser att ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling är förutsättningar för varandra. Liberal miljöpolitik har därför som huvudmål att skydda varje människa från skada och är tillväxtvänlig, teknikpositiv och utvecklingsinriktad. För stockholmarna ska det vara lätt att ta ansvar för och göra individuella val i vardagen som minimerar negativa externa effekter.

Vår viktigaste prioritering på miljöområdet är att Stockholm ska utvecklas till att bli en del av lösningen på ett av vår tids största hot mot människan – klimatförändringarna. Stockholm ska vara en stad som går före, och visa konkreta exempel på hur storstäder kan utvecklas mot klimatneutralitet. Utsläppen av växthusgaser i Stockholm ska minska till 2,3 ton koldioxidekvivalenter per stockholmare till år 2020 och till år 2040 ska Stockholm vara fossilbränslefritt.

Skadliga kemikalier, särskilt i barns miljö, ska tas bort i så stor utsträckning som möjligt. Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom en förbättrad återanvändning och återbruk. Målet är att alla råvaror ska cirkulera i produktionssystemet och att de små mängder med farliga ämnen som ändå återstår ska hanteras på ett miljösäkert sätt.

Miljöpolitiken måste bygga på åtgärder som faktiskt skapar en hållbar miljö – inte på symbolpolitik som dövar vårt samvete. De som förbrukar våra gemensamma resurser ska betala för det. Om det kostar att smutsa ner kommer vi att få mer miljövänliga beteenden.

Världsledande miljö- och klimatarbete

Stockholmarnas utsläpp av växthusgaser ska minska till 2,3 ton koldioxidekvivalenter till och med 2020 och energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar ska minska med tio procent till 2020 med 2015 som basår. Huvudmålet är att Stockholm ska vara fossilbränslefritt år 2040.

Stockholms stad har ett stort ansvar att inte orsaka skada för människor även utanför staden. Såväl upphandling av varor och tjänster som kraven på ny- och ombyggnation ska präglas av höga ambitioner på energieffektiviseringar, miljövänlighet och tillgänglighet, utan att i onödan stå i vägen för människors valmöjligheter. Att minska användandet av skadliga kemikalier ska vara särskilt högt prioriterat. Att undvika onödiga krav och att istället fokusera på relevanta och avvägda krav är att ta ansvar, det gäller också vid upphandlingar.

Inom de närmaste decennierna har staden ett behov av ett kraftigt tillskott av både bostäder och service till nyinflyttade stockholmare. Byggindustrin har en

betydande påverkan på utsläppen av växthusgaser, och byggnader utgör en stor andel av stadens energikonsumtion vid uppvärmning. Det är nödvändigt att nämndens kompetens inom miljö- och klimatfrågor tas tillvara i de allra tidigaste skedena i exploaterings- och byggprojekten. Samordningen mellan exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskydds-nämnden måste ske tidigt i produktionsplaneringen.

Energieffektivisering

Ett framgångsrikt arbete med energieffektiviseringar kräver att stora ansträngningar görs för att inte huvudmannaskap, organisation eller administrativa svårigheter ska leda till ett sämre resultat.

Energicentrum ska fortsätta arbetet med att vara en servicefunktion till stadens fastighetsägare och fyller en viktig roll i att sänka stadens kostnader och utsläpp av växthusgaser. Målet att minska stadens egen energiförbrukning i fastigheter och anläggningar med tio procent till 2020 gäller även stadens bolag och är en viktig del av arbetet mot att minska Stockholms energianvändning. Därför är det djupt oroande att energianvändningen inte minskat i den takt som behövts under rådande majoritet och att den till och med ökade mellan 2015 och 2016. Staden måste bli mer handlingskraftig i arbetet för att minska sin egen miljöpåverkan.

Projektet Solstaden Järva, som pågick under tiden då Alliansen var i majoritet, var Sveriges största samlade installation av solceller. I projektet installerades 52 solcellsanläggningar, med en total solcellseffekt om 1,43 MW, som motsvarar cirka 10 600 kvm panelarea. Arbetet med projektet Järva-Solstaden ska utvecklas, och fungera som inspiration till framtida projekt, liksom möjligheterna att använda överskottsvärme och överskottskyla i fjärrvärmenätet. I områden där medborgarna annars har svårt att finansiera miljövänliga val ska staden investera mer och låta överskott gå tillbaka till området och de boende.

Klimatsmarta transporter

Det är nödvändigt att förbättra infrastrukturen för fossilbränslefria fordon i både innerstad och ytterstad. Teknikutvecklingen är en avgörande faktor för att nå ett hållbart transportsystem. För att nå målen ska fokus läggas på att stödja och främja teknikutveckling genom utvecklat samarbete med akademi och näringsliv för en fortsatt utbyggnad av laddinfrastruktur. Det är djupt oroande att majoriteten fortfarande är långt ifrån att uppnå målet, som är satt för 2019, om att 50 procent av alla nyregistrerade bilar ska vara miljöbilar. 2016 var endast 22,4 procent av de nyregistrerade bilarna miljöbilar.

För att nå miljöbilsmålen behöver staden skapa bättre förutsättningar för laddinfrastrukturen, så att tillräckligt med laddningsstolpar byggs i takt med att andelen elbilar ökar. Staden behöver bygga minst 250 nya laddningsstolpar under 2018. Det ska göras genom att 150 nya laddningsplatser skapas i Stockholms stads Parkering AB och genom att trafiknämnden samarbetar med privata aktö-

rer för att skapa 100 nya laddningsplatser under 2018. Efterfrågan på biogas ökar samtidigt som andelen fossilgas i bränslet behöver minska. Staden ska arbeta för ökad användning av biogas med låg miljöpåverkan.

Fordon i stadens tjänst ska även fortsatt drivas av fossilfritt bränsle. För att göra det mer effektivt ska staden söka samarbete och finansiering med det privata näringslivet. Staden ska investera i laddstolpar i anslutning till kollektivtrafik och kommunal service och möjliggöra för etablering av gastankställen. Det är också viktigt att underlätta för skapandet av bilpooler för stockholmare som ibland behöver använda bil men inte vill äga någon själv.

Matavfall

Avfallets miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Målet ska vara att alla råvaror ska cirkulera i produktionssystemet och att de små mängder med farliga ämnen som återstår ska hanteras på ett miljösäkert sätt. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen.

Stockholms stad har höga ambitioner när det gäller matavfallsinsamling för att öka tillgången till biogas i regionen. Insamlingen ska vara anpassad efter stadens olika förutsättningar. Målet är att 50 procent av matavfallet ska samlas in år 2018 och 70 procent till år 2020. För att nå det målet behövs fler avfallskvagnar installeras under året.

Det ska vara lätt att göra miljövänliga val som stockholmare. En enkel och tillgänglig avfalls- och återvinningshantering är målet. För att lyckas med det behöver staden bli bättre på att informera om mobila återvinningscentraler och säkerställa att tillgängligheten till alla återvinningscentraler är god. Fler fraktioner ska på sikt införlivas i den optiska sorteringen.

Luftkvalitet

Stockholms luft ska inte vara skadlig att andas. Därför behövs en aktiv politik för att förbättra luftkvaliteten och minska andelen farliga partiklar i luften. Liberalerna tar krafttag för att förbättra luftkvaliteten genom att förenkla för människor att gå eller cykla framför att ta bilen, minska användningen av dubbdäck och att planera mer grönska i staden.

Stockholms luft ska hålla hög kvalitet. Att Staden prioriterar arbetet mot de hälsofarliga inslag som finns i luften är av största vikt för stockholmarnas hälsa. Tyvärr har majoritetens ambitioner för att minska partikelhalten varit otillräckliga och redan i augusti 2017 hade maxnormen, som får överskridas maximalt under 7 dygn, överskridits under 17 dygn. På vissa tungt trafikerade vägar var situationen ännu värre. Arbetet för att säkerställa att EU:s miljökvalitetsnormer för partiklar och kvävedioxid ska uppnås ska prioriteras högre. För att nå det målet ska miljö- och hälsoskyddsnämnden, tillsammans med trafik-

nämnden, aktivt följa och utvärdera teknikutvecklingen avseende åtgärder för att minska partikelhalten i luften.

För att förbättra luftkvaliteten ska miljözoner införas i Stockholms innerstad så att miljökrav kan ställas även på motorfordonen i innerstaden. Att förbjuda bilar som släpper ut en hög grad av skadliga partiklar i innerstaden är ett exempel. Användningen av dubbdäck ska avgiftsbeläggas så att staden ska klara miljökvalitetsnormen för partiklar. Dessa åtgärder kräver lagändringar och Stockholms stad ska fortsatt verka aktivt för att sådana kommer till stånd.

Nära till naturen

Stockholms närhet till naturen är en av stadens unika kvaliteter. Vi vill utveckla och rusta upp naturreservaten. Alla stockholmare ska kunna besöka naturreservaten och då behöver vi satsa på tillgängligare entréer till reservaten. En tydlig skyltning och bra belysning behöver också komma på plats för att öka tillgängligheten och göra det lättare att ta sig fram. *För detta avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Gröna stråk innebär att grönområden och växtlighet planeras så att de knyter samman stadsdelarnas naturområden och skapar förutsättningar för Stockholms fauna att utvecklas och överleva naturlig. Vi prioriterar dessa framför nya isolerade grönområden. Nya naturreservat som västra Älvsjöskogen, Kyrkhamn och Årstaskogen med Årsta holmar är av stor betydelse för att värna världsstadens unika naturvärden.

Högkvalitativ tillsyn

Stockholmarnas hälsa och säkerhet kräver att tillsynsarbetet bedrivs med hög kvalitet och med rimliga regler. Den lagstyrda tillsynen och miljöövervakningen ska också skapa lika, rimliga och rättvisa regler för Stockholms företag. Det är viktigt att förutsättningarna för företagare ser lika ut över hela landet, därför ska nämnden inte göra fler kontroller eller strängare bedömningar än vad lagen föreskriver. Stadens medborgare har det största ansvaret för den egna hälsan och möjligheten att göra informerade val vid livsmedelsinköp och restaurangbesök är därför viktig.

En liberal grundhållning till tillsyn och kontroll är att marknaden i grund och botten är bra på att avgöra vad som är en undermålig produkt och att undanröja dessa. Stadens tillsynsverksamhet ska fungera på ett sätt som förstärker redan befintliga marknadskrafter. Appen Livsmedelskollen är ett bra exempel på ett initiativ i den andan.

För att garantera att rådande rättsprinciper upprätthålls ska stadens tillsynsarbete alltid sträva efter att vara så tydligt och enkelt för tillsynsansökarna som möjligt. Staden ska ständigt utvärdera sina byråkratiska processer och kommunikation med mål att förenkla, ta bort krångel och minska ansökningstiden. Det nuvarande arbetssättet där tillsynen betalas innan kontrollen är genomförd ska ändras till att betalningen sker efter tillsynen.

Stadens tillsynsverksamhet ska även i fortsättningen sträva efter att i hög grad vara självkostnadstäckande. Stockholmarna betalar för tillsynen genom att konsumera verksamhetsutövarens produkter. Det är rimligt att den som är intresserad av en produkt också betalar för den kostnad för tillsyn som uppstår i och med verksamheten.

Ett giftfritt Stockholm

Den nya kemikalieplanen är tillsammans med Kemikaliecentrum en solid bas att stå på i arbetet för att göra Stockholm giftfritt till 2030. Kemikaliesmart förskola är ett bra initiativ, alla stadsdelsnämnder får i uppdrag att arbeta med kemikalieplaner för förskolan.

Barn är särskilt känsliga för kemikalier och därför är det viktigt att möbler och leksaker inte innehåller skadliga kemikalier. På sikt ska alla förskolor och skolor vara giftfria miljöer.

Hållbar användning av mark och vatten

Mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden, och i förlängningen människan, ska stärkas och utvecklas. Det gäller särskilt de grön- och vattenområden där många personer väljer att tillbringa sin fritid. Intrång i övriga grön- och vattenområden ska vara så små som möjligt, och den använda ytan ska ersättas på lämpligt sätt genom grönkompensation.

Vi behöver bygga staden med tanke på kommande klimatförändringar. Det betyder att planerad infrastruktur, bostäder och andra byggnader måste ta hänsyn till potentiella förändringar i mark- och vattenområden. Skötseln av grön- och vattenområden ska stärka den biologiska mångfalden, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter. Vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag ska förbättras och våtmarker som utgör naturliga biotoper för insekter och fåglar ska bevaras och återskapas. De skapar också naturliga vattenreservoarer och kan bland annat reglera kväveförekomster.

Samtliga vattenförekomster ska uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021. För att klara kraven i EU:s vattenvårdsdirektiv måste Stockholm arbeta mer intensivt och målinriktat med att stärka både ekologisk och kemisk status i de vattendrag och sjöar som staden har särskilt ansvar för.

God kommunikation med medborgarna

Att stockholmarna väljer miljömedvetet är helt nödvändigt för att vi ska uppnå alla våra miljömål. Politisk reglering är ett mycket svagt verktyg i förhållande till om många människor agerar var för sig i rätt riktning. Därför ska information och tillsynsresultat vara lättillgängliga. Nämnden ska fortsätta sitt arbete med att vara ett föredöme för öppen kommunikation med medborgarna. Det

ska vara lätt att skaffa sig kunskap som medborgare och konsument. Då blir det lättare att göra val som ger mindre skada.

Särskilda prioriteringar 2018

- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka till att stockholmarnas utsläpp av växthusgaser ska minska till 2,3 ton koldioxidekvivalenter till 2020 och energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar ska minska med tio procent till 2020 jämfört med 2015.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka till att upphandling av varor och tjänster ska präglas av energieffektiviseringar, miljövänlighet, giftfrihet och tillgänglighet.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska arbeta för att miljözoner införs för ytterligare fordonskategorier och att dubbdäck avgiftsbeläggs.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska tillsammans med trafiknämnden aktivt följa och utvärdera teknikutvecklingen avseende åtgärder för att minska partikelhalten i luften.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka till att insamlingen av matavfall utvecklas genom modern optisk teknik och avfallskvarnar. Det optiska systemet ska utvecklas för att kunna hantera fler fraktioner. Målet är att samla in 50 procent av matavfallet år 2018 och 70 procent 2020.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska skapa mer tillgängliga naturreservat. Detta kan t.ex. ske genom synligare entréer till naturreservaten, tydlig skyltning och bra belysning.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska vara stadsdelsnämnderna behjälpliga med att upprätta lokala kemikalieplaner.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska prioritera och utveckla myndighetsutövningen och tillsynsarbetet så att det är högkvalitativt och kostnadseffektivt. Service och tillgänglighet gentemot stadens medborgare och företag ska stå i fokus.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 0,5% (tot 2)	1 mnkr
Förstärkta miljöambitioner och tillsyn (2016 års budget)	5,4 mnkr
Åtgärder för bättre ljudmiljö (2016 års budget)	0,8 mnkr
Utvecklingsprogram för naturreservaten (2017 års budget)	1 mnkr
Förstärkt kommunikation och nya e-tjänster (inom ram)	4 mnkr
”Ett grönare Stockholm (2017 års budget)	1 mnkr
Hållbarhetsstrateg	0,5 mnkr
Miljöbilsarbete	1 mnkr
Förstärkta ekosystemtjänster och miljöövervakning	0,5 mnkr

Ökade kostnader för:

Förbättrad tillgängligheten i naturreservaten	-1 mnkr
---	---------

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

14. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Miljö- och hälsoskyddsnämnden** godkänns.

Serviceenämnden

Stockholmarnas skattepengar ska så långt som möjligt gå till välfärdens kärna. Därför ska serviceenämnden hålla kostnaderna för administration så låga som möjligt och tillhandahålla tjänster med hög kvalitet. En särskilt viktig uppgift är att ge bra stöd och information till Stockholms äldre genom Äldre direkt. Serviceenämnden ska genomföra upphandlingar som levererar tjänster till hög kvalitet och bra pris för stockholmarna och på ett sätt som främjar innovation och gör det möjligt för mindre företag att konkurrera.

Serviceenämndens kärnverksamhet är administrativa tjänster. På uppdrag av andra nämnder ska serviceenämnden ansvara för stadens ekonomi- och löneadministration med vissa tilläggstjänster, kontaktcenter, gemensam växel, koncernupphandling, administration av EU-projekt, kontrakts- och hyresadministration, rekryteringsstöd samt administration av sommarkoloniverksamhet med mera. Inom ramen för sitt uppdrag ska nämnden arbeta med att effektivisera stadens administrativa funktioner. Detta ska leda till sänkta kostnader för stadens övriga nämnder till förmån för kärnverksamheterna. Serviceenämnden ska även erbjuda upphandlingstjänster, statistiska uppgifter från lönesystemet för uppföljning samt tjänster inom pensions- och försäkringsområdet. Dessa kan beställas från andra nämnder och bolag mot ersättning. Nämnden kan på eget initiativ erbjuda nämnder och bolag fler administrativa tjänster, mot ersättning. Underprissättning får inte förekomma.

Nämnden genomför stadens centralupphandlingar på uppdrag av kommunstyrelsen. Medel för detta reserveras under kommunstyrelsen. Omfattningen av detta uppdrag ska preciseras i avtal mellan kommunstyrelsen och serviceenämnden. Resurser ska avsättas från kommunstyrelsen för att förvaltningen ska kunna bidra till att stärka kompetensen i upphandling hos nämnder och bolag. Det är viktigt att nämnden har den kompetens som krävs för att kunna upphandla lämpliga utförare till bra pris och för att eventuella avvikelser mot avtal ska hanteras med minsta möjliga störningar för brukarna och utan förlust för staden.

För att använda skattepengar effektivt och för att främja ett bra företagsklimat är det viktigt att så många företag som möjligt kan delta i stadens upphandlingar och att upphandlingarna är så bra utformade som möjligt. Nämnden ska underlätta för mindre företag att etablera sig och vinna offentliga upphandlingar. Nämnden ska därför alltid pröva om upphandlingar kan delas i flera mindre upphandlingar, och säkerställa att upphandlingen inte innehåller onödiga regler eller krav på leverantören som enbart gynnar etablerade företag.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med serviceenämnden regelbundet följa upp och utvärdera effektivitet och ekonomi för de tjänster som är överförda till serviceenämnden. Uppföljningen ska omfatta servicenivåer, kundnöjdhet, uppföljning av indikatorer, processeffektivitet och kostnadsminskningar. Äldre direkt ska särredovisas inom nämnden.

Serviceenämndens verksamhet är intäktsfinansierad. En prislista tas fram över tillhandahållna tjänster i samråd med kommunstyrelsen. Serviceenämnden teck-

nar därefter avtal med respektive nämnd. Ersättningen för verksamheten får inte överstiga servicenämndens självkostnad för den beställda verksamheten. Stadens totala kostnader för de uppgifter servicenämnden övertagit ska minska. Det är även viktigt att prissättningen inte avviker markant från marknaden i övrigt och att det råder lika villkor mellan nämnden och dess enskilda konkurrenter. Nämnden ska löpande kommunicera de aktuella serviceavtalen till nämnder och bolag för att det ska vara tydligt vad de kan förvänta sig.

Kontaktcenter Stockholm ska aktivt utveckla och presentera de olika tjänster som erbjuds med målsättning att fler nämnder och bolag ska nyttja servicen.

Personer med funktionsnedsättning ska på ett enkelt sätt kunna kommunicera med Stockholms stad. Det är viktigt att kontaktcenter har kunskap och kompetens kring de tekniska hjälpmedel som används av personer med funktionsnedsättning.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Stödfunktion för användning av arbetsrättsliga villkor 1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

15. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Servicenämnden** godkänns.

Socialnämnden

I Liberalernas Stockholm ska alla ha tryggheten och friheten att forma sitt eget liv. Oavsett vilka vi är, var vi kommer ifrån, eller vad som har hänt på resan hit, ska vi själva kunna välja vår framtid. För oss liberaler är det självklart att Stockholm ska erbjuda alla människor skydd, stöd och nya livschanser.

Barn som växer upp i utsatta familjer, med våld eller missbruk i hemmet, ska få hjälp att skapa sig en bra framtid. Ensamkommande flyktingbarn måste få bra hem med goda uppväxtvillkor. Vuxna med missbruk ska få hjälp att ta sig ur sitt beroende. Den som lever i hemlöshet ska få en väg tillbaka till ett eget fast boende. Den som har en funktionsnedsättning ska kunna leva som andra och utifrån sina förutsättningar utbilda sig, arbeta, ha en bostad och delta i samhällslivet. Nyanlända stockholmare måste ha möjlighet att snabbt komma in i samhället och få ett jobb, en bostad, ett språk och en framtidstro.

För att kunna möta och hjälpa dem som behöver stöd från socialtjänsten, inte minst barn i svåra förhållanden, måste det finnas bra personal som har tid och som vill stanna kvar på sin arbetsplats. Tyvärr präglas socialtjänsten av en hög personalomsättning. Många går till konsultfirmor där man ofta tjänar betydligt mycket bättre än som anställd i staden. Personalbristen gör att staden måste lägga mer pengar på att ta in konsulter, till stora kostnader.

Denna negativa spiral kan bara brytas om socialsekreterarna får mer i lön, en rimlig arbetsbelastning, och bättre möjligheter att utvecklas i sitt jobb. Majoriteten genomför nu en lönesatsning, vilket Liberalerna har krävt under ett par års tid. *Vi förstärker lönesatsningen och satsar totalt 25,5 mnkr på högre löner för socialsekreterare och biståndshandläggare.* Pengarna anslås under kommunstyrelsen.

Stockholm ska vara världsledande i skyddet av de mänskliga rättigheterna. Socialtjänstens arbete grundas på respekt för den enskilde individens önskemål och val. Stadens verksamheter ska arbeta med evidensbaserade metoder och kunskapsbaserad praktik. Socialnämnden ska beakta barnperspektivet och sätta barnets intresse främst i enlighet med FN:s barnkonvention.

Civilsamhällets organisationer gör ovärderliga insatser för att hjälpa utsatta människor i olika situationer i livet. Staden ska fortsatt stödja dessa organisationer.

Barn som far illa

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt utan hot, fattigdom eller övergrepp. För barn som lever i utsatthet är en bra skola nyckeln till framtiden. I den liberala visionen för en trygg stad står barn och ungas rätt till utbildning och arbete i centrum.

De elever som har de sämsta förutsättningarna hemma ska ha bäst förutsättningar i skolan. Det är viktigt att det finns ett bra samarbete mellan socialtjänst-

ten, skolan och landstinget. I vissa stadsdelar har personalomsättningen lett till att kontakten mellan skolan och socialtjänsten har försämrats. Samverkansrutiner mellan skola och socialtjänst måste hållas aktuella.

Barn som omhändertas av samhället ska ha rätt till en omedelbar och fungerande skolplacering i skola med tillstånd från Skolinspektionen. Samarbetet mellan socialtjänst, skola och familjehem eller annan institution måste kvalitetssäkras i alla led genom tydliga riktlinjer där varje aktörs ansvar för elevens skolplanering säkerställs. Projektet SkolFam som hjälper barn i familjehem med skolan har visat bra resultat och det är bra att projektet nu blir permanent. Socialnämnden ska tillsammans med utbildningsnämnden genomföra en ny kartläggning av antalet hemmasittande elever samt en plan för hur nämnderna kan agera för att få tillbaka elever med långvarig skolfrånvaro till skolan.

Alldeles för många unga i Stockholm mår psykiskt dåligt. Inte minst många nyanlända barn har varit med om traumatiska händelser och är i behov av psykiatrisk hjälp. Samarbetet mellan skolan, socialtjänsten och landstinget måste fungera bättre. Fler unga i Stockholm och fler lärare i Stockholms skolor måste få kunskap om vart man kan vända sig.

Fältassistenter och annan personal inom socialtjänsten ska vara närvarande i miljöer där ungdomar vistas. Vissa ensamkommande ungdomar vistas i mycket otrygga miljöer, såväl i Stockholms city som i ytterstaden, där de i vissa fall riskerar att utgöra en fara för sig själva eller andra. De saknar ofta förtroende för myndigheterna.

Stadsdelsnämnderna och socialnämnden måste nå och hjälpa dessa ungdomar. Det handlar om uppsökande arbete och samarbete med ideella organisationer, men också om att placera barnen på boenden för att få bort dem från de otrygga miljöer där de vistas.

Tyvärr avviker många av dessa barn från de hem där de placerats och tar sig till Stockholm eller andra större städer där de vistas i osäkra miljöer. Därför måste Stockholms stad upphandla ett tillräckligt antal låsta platser hos Statens institutionsstyrelses boenden, men framför allt i samverkan med andra kommuner och i dialog med staten verka för andra och mindre institutionslika låsta boendeformer som är bättre anpassade till unga. Särskilt då barn så unga som under 12 år måste placeras på låst boende måste det finnas bättre alternativ än en traditionell Sis-anstalt.

Förebyggande arbete för en trygg uppväxt

En aktiv och drogfri fritid minskar risken att ungdomar hamnar snett. Genom ett levande förenings- och idrottsliv över hela staden, liksom god tillgång till fritidsklubbar, fritidsgårdar och ungdomsmottagningar, ska alla ungdomar ges möjlighet till en trygg uppväxt.

Obligatoriska föräldrasamtal ska hållas senast efter 48 timmar när en påverkad minderårig påträffats av polis eller socialtjänst eller när en ungdom anmäls för

brott. Det är viktigt att staden för en dialog med polisen för att se till att de prioriterar medverkan vid dessa samtal.

Arbetet med sociala insatsgrupper är fortsatt prioriterat och denna metod ska införas i alla stadsdelar. Utvärderingar har visat att metoden kan ge bra resultat, även om det också finns utrymme för förbättringar. Vidare är antalet platser begränsat vilket leder till att sökande tvingas stå i kö för att få hjälp. Det är olyckligt om man inte lyckas nå personer när de är motiverade att förändra sitt liv. Därför måste köerna till insatsgrupperna minska. *För att göra det möjligt att ta emot fler personer i de sociala insatsgrupperna och för att höja kvaliteten i stödet satsar Liberalerna 14 mnkr, vilket är dubbelt så mycket som majoriteten.*

Det är viktigt att staden arbetar förebyggande för att förhindra våld inom familjer. Föräldrar i familjer där konflikter förekommer måste få hjälp att hantera dem. Nämnden ska stödja stadsdelsnämndernas arbete med föräldrastöd.

Ensamkommande barn och unga

Kvalitetssäkringen av placeringar av barn utanför det egna hemmet måste fortsatt vara ett prioriterat område. Alla barn har rätt att komma till ett hem som förmår ge dem en bra uppväxt. Socialnämnden har en viktig uppgift att hjälpa stadsdelsnämnderna att följa upp kvaliteten i dessa hem. Barn som placerats hos närstående har samma rätt till en god uppväxtmiljö som andra barn och kvaliteten i dessa placeringar ska särskilt säkras.

När en ensamkommande ungdom får sin ålder uppskriven så att denne betraktas som vuxen förlorar denne stora delar av sitt sociala stöd och sin skolplats, och kan också med kort varsel tvingas flytta till en annan del av landet. Stockholms stad ska inte ompröva insatserna för ensamkommande ungdomar förrän ett beslut om ändrad åldersbedömning vunnit laga kraft.

Samarbete och kontakt med gode män till ensamkommande barn måste förbättras. Det gäller inte minst gode män åt barn som placerats i andra kommuner, där Stockholms stad har ansvaret enligt socialtjänstlagen men gode männen är utsedda av överförmyndaren i placeringskommunen. Det är viktigt att staden och de gode männen har ett fungerande samarbete kring barnets situation.

Bättre villkor för socialsekreterarna

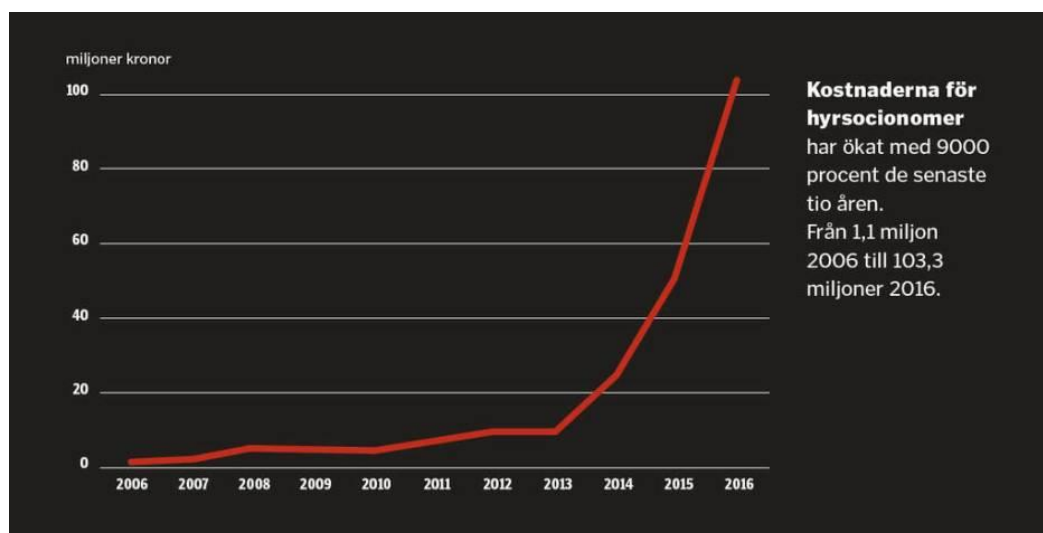
Socialsekreterarna befinner sig i välfärdsstatens frontlinje. Den viktiga roll som socialtjänstens medarbetare spelar för att ge alla barn och unga en bra uppväxt har synliggjorts av de senaste årens flyktingsituation. Men socialsekreterarna är också under hårt tryck och behöver satsningar på lön, arbetsvillkor, stöd från chefer och effektiva informationssystem.

För att kunna möta och hjälpa barn och unga som behöver stöd från socialtjänsten måste det finnas bra personal som vill stanna kvar på sin arbetsplats och

som kan ägna tid åt det personliga mötet istället för administration. Tyvärr präglas socialtjänsten sedan en lång tid tillbaka av en hög personalomsättning. Nyanställda socialsekreterare får ta ansvar för ett stort antal krävande ärenden utan tillräcklig handledning. Många går till konsultfirmor där man ofta tjänar betydligt mycket bättre än som anställd i staden. Personalomsättningen och beroendet av konsulter leder till en negativ spiral. Denna kan bara brytas om socialsekreterarna får mer i lön, en rimlig arbetsbelastning, bättre introduktion och handledning, och bättre möjligheter att utvecklas i sitt jobb.

Majoriteten har haft ambitionen att försöka vända krisen i socialtjänsten, bland annat genom att införa en handlingsplan för nyanställda socialsekreterare. Men åtgärderna har inte lett till önskat resultat. Tvärtom har konsultkostnaderna ökat mycket kraftigt sedan valet.

Som Stockholm Direkt visat har kostnaderna för hyrsocionomer ökat med 9000 procent sedan 2006. Ökningen har varit mest markant de senaste åren.

Bildkälla: Stockholm Direkt

På samma sätt som lärarkårens status har höjts måste reformer till för att höja statusen för socialsekreterare. Lönevillkoren och karriärmöjligheterna måste bli bättre. Erfarenhet och yrkesskicklighet ska premieras. *Vi satsar totalt 25,5 mnkr på högre löner för socialsekreterare och biståndshandläggare.* Medel för detta anslås under kommunstyrelsen.

Biståndsbedömningen skiljer sig för mycket mellan stadsdelarna. Socialnämnden ska fortsätta arbeta för att uppnå en mer likvärdig bedömning i stadens socialtjänst. Arbetet med mer evidensbaserade metoder ska fortsätta.

Möjligheter till kompetensutveckling och vidareutbildning är avgörande för god kvalitet och för att staden ska vara en attraktiv arbetsgivare. *Liberalerna anslår 20 mnkr för att satsa på vidareutbildning för socialsekreterare.* Dessa medel ska användas för att ge varje socialsekreterare en kompetenspeng på 10 000 kr/år som denne kan använda till kompetensutveckling eller vidareutbild-

ning inom socialtjänstens område. Medel för kompetensutveckling finansieras genom disposition av eget kapital i enlighet med beslut i bokslutet för 2014. Medel för kompetensutveckling fördelas i samband med bokslutet.

Kvaliteten och rättssäkerheten i socialtjänsten höjs om socialsekreterare i olika stadsdelar utbyter fall med varandra för att nå fram till likartade bedömningar. Ett system med tvåpersonsbedömning ska därför tas fram.

Insatser för kvinnofrid och våld i nära relationer

Ingen i Stockholm ska behöva vara rädd för våld i sitt eget hem. Därför måste arbetet mot våld i nära relationer vara prioriterat. Kvinnor och män som behöver ska få komma till ett skyddat boende. Rätten till ett skyddat boende måste gälla alla som behöver, även personer med funktionsnedsättning och papperslösa kvinnor. För att få fler skyddade boenden ska staden ansluta sig till de nätverk som finns för att förmedla skyddade boenden i andra kommuner.

För barn till föräldrar som inte kan bo kvar hemma på grund av våld i nära relationer finns idag en pedagogisk verksamhet vid Alla kvinnors hus stödboende. Verksamheten är viktig för att förhindra isolering för barnen under tiden på det skyddade boendet. *Liberalerna föreslår att nämnden ger verksamheten ett ekonomiskt bidrag om 1 mnkr.*

Staden ska verka för att skyddade boenden har kompetens på fler språk.

Kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck

Alla har rätt att välja vem man älskar och hur man vill leva. Ännu lever alldeles för många unga stockholmare i skuggan av hot och förtryck. Hedersförtrycket utgör den största kränkningen av mänskliga rättigheter i Stockholm idag. Arbetet mot hedersvåld och annat våld i nära relationer måste fortsatt vara prioriterat.

Hedersförtryck har likheter med våld i nära relationer i det att båda företeelserna bygger på patriarkala normer, men det finns också betydande skillnader. Hedersförtryck är inte något som bara äger rum i en nära relation eller inom hemmets fyra väggar utan upprätthålls genom släktingar och vänner. Det avser inte bara kärleksrelationer utan även flickors och kvinnors möjlighet till bland annat utbildning, arbete och socialt umgänge. Därför kräver hedersförtrycket ett särskilt arbete och särskild kunskap.

Kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck är central för ett Stockholm där alla har lika möjligheter och lika frihet. Patriarkala strukturer som hindrar individens fria livsval måste bekämpas. Hbtq-personer och personer med funktionsnedsättning i traditionella hederskontexter är extra utsatta grupper och deras situation måste särskilt uppmärksammas.

För att bekämpa hedersvåldet krävs kraftsamling och samarbete av alla offentliga aktörer och goda krafter i civilsamhället. *För att stärka arbetet ökar Liberalerna resurserna till Origo med 2 mnkr.*

Det är viktigt att staden regelbundet kartlägger förekomsten av hedersförtryck. Under 2018 ska socialnämnden tillsammans med utbildningsnämnden genomföra en ny kartläggning av antalet unga i Stockholm som lever i en hederskultur. Undersökningen ska genomföras på samma sätt som stadens undersökning från 2009 för att möjliggöra uppföljning och jämförelser. Det bör även kartläggas hur pojkar påverkas av att vara inblandade i hedersförtryck, till exempel genom att de har sina familjers uppdrag att bevaka systrar och andra kvinnliga släktingar i skolan och på fritiden.

Barnäktenskap och tvångsäktenskap kan aldrig accepteras. Inget barn under 18 år ska kunna räknas som gift i Sverige – även om äktenskapet har ingåtts utomlands. Socialtjänsten ska aldrig placera barn som blivit gifta i sina ursprungsländer tillsammans med sin ”make/maka”. De som riskerar att giftas bort eller har blivit bortgifta måste få kunskap om sina rättigheter och vart de kan vända sig för att få hjälp. Staden måste arbeta mer aktivt för att i ett tidigt skede förhindra att ungdomar blir bortgifta.

Frihet för människor med funktionsnedsättning

Regeringens nedskärningar på LSS-området riskerar att allvarligt skada möjligheterna för stockholmarna med funktionsnedsättning att leva liv med frihet och delaktighet. Liberalerna värnar den personliga assistansen.

Staden ska uppvakta regeringen för att värna invånarnas rätt till ett bra liv. Risken är stor att regeringens nedskärningar vältrar över kostnader av olika slag på kommunerna.

Valfriheten för människor med funktionsnedsättning ska utvecklas vidare. Brisser i tillgänglighet måste kontinuerligt kartläggas och åtgärdas. Information som publiceras på stadens webbplats måste vara tillgänglig även för personer med funktionsnedsättning. Samverkan mellan kommun och landsting för gruppen med psykisk funktionsnedsättning måste öka.

Brukarorganisationernas synpunkter är ett viktigt bidrag i den politiska processen. Det intressepolitiska stödet till organisationer inom funktionshinderområdet ska fortsätta.

Fler bostäder ska byggas för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning. Det är framför allt viktigt att bostäder för personer med funktionsnedsättning i ett tidigt skede planeras in i nya stadsdelar. Det är viktigt att nya bostäder byggs med en hyresnivå som de boende förmår betala. Hyra för gemensamhetslokaler bör inte utgå i nybyggda bostäder.

En rättssäker bedömning kräver att brukaren får träffa en handläggare som har goda kunskaper om brukarens funktionsnedsättning och behov. Biståndshand-

läggare ska ha större möjlighet till specialisering inom ett visst funktionshinder. Socialnämnden får i uppdrag att utreda hur ökad specialisering kan gå till.

En rättssäker bedömning kräver också att den sökande får reda på grunderna för stadsdelsnämndernas bedömningar. I synnerhet när insatser dras in eller minskas trots att ingen förändring skett i den sökandes livssituation ställs stora krav på motivering. Socialnämnden ska ta fram riktlinjer som tydliggör detta.

Riktlinjerna för ledsagning ska förtydligas så att det framgår att ledsagning ska beviljas för arbete och inköp av dagligvaror, liksom för att synskadade föräldrar ska kunna följa med sina barn på aktiviteter som tillhör ett normalt föräldraskap. Socialnämnden ska i samverkan med ett par utvalda stadsdelsnämnder under året genomföra ett försök med fri ledsagning enligt den så kallade Lahlolmsmodellen, som innebär att personer som beviljats ledsagarservice enligt LSS själva bestämmer hur och när de vill ha ledsagning. Kostnadsutveckling samt deltagarnas välbefinnande ska utvärderas.

Personer som behöver ledsagare ska kunna ta del av evenemang inom kultur och idrott. Det kräver att man har möjlighet att ta med sig en ledsagare, som då måste få kompensation för sina omkostnader. Den övre beloppsgränsen för ledsagares omkostnader ska höjas från 300 till 400 kr/mån. Riktlinjerna ska förtydligas för att göra det möjligt att spara ihop till enstaka dyrare evenemang, exempelvis konserter, där biljettpriserna kan överstiga denna nivå.

Socialpsykiatri

Det är viktigt att sysselsättningen till personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och lindrig intellektuell funktionsnedsättning förbättras. Alternativen behöver anpassas efter individen och inte tvärtom och därför upparbetas kontakter med företagare i närmiljön för att åstadkomma ett mer varierat utbud. Därmed sprids även kunskap till företagen om vad målgruppen kan bidra med.

Ohälsa är ett större problem bland personer med funktionsnedsättning än i befolkningen som helhet. Deltagare i daglig verksamhet ska ges friskvårdsbidrag och möjlighet till friskvård på arbetstid.

Hemlöshet

För Liberalerna har arbetet mot hemlöshet högsta prioritet. Vi ger oss inte förrän alla har en egen bostad.

Arbetet mot hemlöshet är komplext och kräver att olika aktörer samverkar med varandra. En hemlöshetssamordnare ska utses för att ta ett helhetsgrepp om stadens arbete mot hemlöshet.

Socialnämnden ska fortsätta att arbeta för att förebygga vräkningar. I det arbetet är skuldrådgivning en viktig del. Inga barnfamiljer i Stockholm ska behöva vänta mer än en vecka på att få budget- och skuldrådgivning. För att förbättra

den ekonomiska rådgivningen ska också hyresrådgivare införas i alla stadsdelar. Förebyggande insatser ska bland annat riktas mot barnfamiljer, äldre och personer med psykisk funktionsnedsättning.

Tak över huvudet-garantin är en viktig del i stadens stöd till hemlösa. Denna stödverksamhet ska geografiskt spridas över staden. Staden ska samarbeta med andra kommuner i länet för att verka för en länsövergripande tak över huvudet-garanti för alla hemlösa folkbokförda i Stockholms län.

Antalet unga hemlösa har minskat, men arbetet måste fortsätta. Barn och ungdomar som helt eller periodvis bor utanför hemmet på grund av svåra problem i hemmiljön måste få hjälp.

Tillgången på försöks- och träningslägenheter ska öka för de hemlösa som är på väg mot en egen bostad. Projektet ”Bostad först” där människor som lever i hemlöshet har möjlighet att få en lägenhet utan krav på att de först ska ha löst problem som missbruk eller skulder ska utökas. Socialnämnden ska öka insatserna för att ge deltagarna en meningsfull sysselsättning på dagtid och minska risken för isolering och återfall. Samarbetet med bostadsbolagen ska förstärkas för att minska eventuella störningar.

Socialnämnden ska ta fram en modell för ”parboende” på härbärgen som gör det möjligt för hemlösa som lever i en relation att bo tillsammans, i de fall där det är lämpligt och praktiskt möjligt.

Insatser för utsatta EU-medborgare

Staden ska fortsätta möta utsatta EU-medborgare. Liberalerna säger nej till förslag om att förbjuda tiggeri eller inskränka den fria rörligheten. Liberalerna välkomnar initiativ från enskilda och civilsamhället för att på olika sätt förbättra situationen för utsatta EU-medborgare. Staden ska föra en dialog med frivilligorganisationerna om hur insatserna kan utökas för att länka migranter till arbetsmarknaden.

Behovet av insatser för utsatta EU-medborgare varierar över tiden och det är svårt att prognostisera framtida behov. Staden behöver ha en flexibel finansiering av insatser utifrån förändrade omständigheter. Insatser för utsatta EU-medborgare finansieras därför fortsatt med medel i centrala medelsreserven.

Kvinnliga EU-migranter tar i mindre utsträckning del av stadens insatser, varför deras situation särskilt ska uppmärksammas.

Stadens insatser ska präglas av en vilja att ge ett värdigt bemötande här i Stockholm, men också av insikten att en långsiktig lösning endast kan ske i hemländerna. Tyvärr tar inte hemländerna sitt ansvar för att garantera grundläggande sociala rättigheter åt alla sina medborgare. Detta är oacceptabelt. Staden ska fortsätta lyfta frågan om mänskliga och sociala rättigheter på EU-nivå.

Svensk lag ska gälla lika för alla. På flera platser har irreguljära boplatser bildats, både av utsatta EU-medborgare och av personer med hemvist i Stockholm. Människor ska inte behöva bo under sådana förhållanden som råder på dessa boplatser. På sina håll har också den sanitära situationen blivit ohållbar, vilket utgör ett reellt problem för närboende och andra som använder platserna. Skolgårdar och andra offentliga utrymmen ska inte användas som boplatser, förvaringsutrymmen och toaletter. För att förhindra en sådan utveckling måste Stockholms stad avhysa människor som uppehåller sig utan tillstånd på dessa platser.

Avhysningarna ska ske på ett rättssäkert sätt, med respekt för den enskildes värdighet, integritet och egendom. Avhysningar bör även i fortsättningen utföras av polisen och inte av privata vaktbolag.

Missbruk

Den som har ett missbruk av droger, alkohol, medicin eller spel måste få hjälp att komma ur sitt beroende. Missbruksvården ska ske nära målgruppen genom decentraliserad och uppsökande verksamhet. Missbruk av medicin är ett växande problem och kräver mer kunskap.

Valfriheten ska gälla även personer i missbruk. LOV ska så långt som möjligt införas inom den del av missbruksvården som inte sysslar med myndighetsutövning, såsom råd- och stödverksamhet.

Mycket återstår att göra för att utveckla barnperspektivet i missbruksvården. I synnerhet måste det långsiktiga stödet till barn med föräldrar i missbruk förbättras och stödinsatser måste ges direkt till barnet vid behov.

Stärk arbetet mot prostitution

Alla har rätt till sin egen kropp. För den som befinner sig i prostitution ska det finnas hjälp och stöd att ta sig ur sin situation.

Allt fler personer som befinner sig i prostitution är utländska medborgare. Arbetet mot prostitution måste utgå ifrån insikten om att många av dem befinner sig i Sverige mot sin vilja och att nya typer av insatser kan behövas. Staden ska inrätta ett arbete tillsammans med företagare och fastighetsägare för att våga se och våga anmäla prostitution och människohandel.

Ungdomsjouren ska fortsatt arbeta uppsökande mot unga som utsätts för människohandel och prostitution. Nämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna och polisen uppmärksamma riskerna för att ensamkommande och nyanlända barn dras in i prostitution.

Det bästa sättet att motverka prostitution är att minska efterfrågan. Mer kunskap behövs om köpare av sexuella handlingar.

Ekonomiskt bistånd

I Liberalernas Stockholm har så många personer som möjligt ett jobb att gå till. Att kunna försörja sig själv ger trygghet och frihet att växa.

Det ekonomiska biståndet ska vara en utväg för att hjälpa den som under en viss tid i livet inte har några andra medel till sin försörjning. Inriktningen för politiken är att människor ska gå från bidrag till självförsörjning. En grundläggande prioritering måste vara barns lika rätt till en god uppväxt oavsett familjens omständigheter.

Den rödgröna regeringen har beslutat att avskaffa fritidspengen för barnfamiljer som tar emot ekonomiskt bistånd. Istället avsätts samma belopp till en höjning av riksnormen för barnfamiljer. Detta räcker inte i alla lägen för kostnaden för idrottande. Staden bör utforma den lokala normen så att alla barn kan delta i fritidsaktiviteter. Vi föreslår att alla barnfamiljer med försörjningsstöd ska kunna ansöka om att avgiften för kulturskola, idrottsförening eller annan regelbunden fritidsverksamhet ska ingå i biståndet.

Det ska löna sig att gå från bidrag till arbete. För att ytterligare stärka incitamenten att gå från bidrag till arbete ska mottagare av ekonomiskt bistånd i Stockholms stad få undanta 40 procent av arbetsinkomster, istället för dagens 25 procent.

Höjd kvalitet i socialtjänsten

Oförmåga att kommunicera med stadens personal skapar osäkerhet hos nyanlända och leder också till att stadens resurser inte används på bästa sätt. För ett rättssäkert och kvalitativt bemötande av nyanlända måste användningen av tolkar i stadens verksamheter öka. Nämnden ska ta fram riktlinjer som garanterar rätten att använda tolk i kontakt med stadens verksamheter, såväl i egen regi som upphandlade.

Det är viktigt att staden har en pålitlig tillgång till tolktjänster. Staden ska undersöka möjligheterna att anställa egna tolkar istället för att upphandla denna tjänst.

Många nyanlända har en osäker boendesituation med tillfälliga boenden och ofta förekommande flyttar. Den enskilde bör vid flytt få större möjlighet att själv välja om man vill att ärendansvaret hos socialtjänsten ska ligga kvar hos nuvarande stadsdelsnämnd eller flyttas över till den nya stadsdelen. Socialnämnden ska ta fram riktlinjer som tydliggör detta och uppmärksamma frågan inom KSL.

Digital utveckling

Digitaliseringen medför en stor potential för höjd kvalitet, en mer rationell användning av socialtjänstens resurser, och mer tid till det mänskliga mötet. Tak-

ten måste öka i Stockholms digitala förnyelsearbete. *För att möjliggöra en höjd ambitionsnivå ska 5 mnkr tillskjutas i en särskild digitaliseringssatsning.*

Socialnämnden ska införa ett socialtjänstens 1177.se, där information om socialtjänst och möjligheter att söka hjälp samlas på ett lättillgängligt och expertgranskat sätt.

Aspiranter hos Jobbtorg Stockholm ska kunna registrera sitt cv, sina erfarenheter och mål redan innan man kommer till ett första möte.

Individen måste få makt över informationen. Journalerna i LSS-hälsan bör öppnas upp för patienterna och göras kompatibla med landstingets journalsystem. Staden ska utreda om det finns ytterligare områden inom socialtjänsten där en brukare på samma sätt kan få ta del av information om sina egna journaler.

Dokumentationssystemen måste uppdateras för att bli lättare att använda. Dokumentation är ofta nödvändigt för mer evidensbaserade arbetssätt men får inte ta sådan tid att den samlade kvaliteten på arbetet blir lidande. När nya rutiner för dokumentation implementeras måste detta följas av en analys av vilka förändringar av stadens system som krävs för att de nya rutinerna inte ska ta mer tid i anspråk från personalens arbete.

Särskilda prioriteringar 2018

- Socialnämnden ska genomföra en lönesatsning på socialsekreterare och biståndshandläggare.
- Socialnämnden ska stärka arbetet med sociala insatsgrupper.
- Socialnämnden ska använda digitaliseringens möjligheter för att höja kvaliteten inom socialtjänsten.
- Socialnämnden ska ta fram riktlinjer för att garantera rätt till tolk inom socialtjänsten.
- Socialnämnden ska öka anslaget till Origo.
- Socialnämnden ska se till att riktlinjerna för ledsagning förtydligas i enlighet med vad som anförs i denna budgettext.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Stöd till utsatta EU-medborgare (2016 års budget, ligger i CM2)	10,3 mnkr
Inget SL-kort (2015 års budget)	2,3 mnkr

Ökade kostnader för:

Utökad satsning sociala insatsgrupper	-7 mnkr
Digitaliseringssatsning	-5 mnkr
Origo stöd	-2 mnkr
Alla kvinnors hus verksamhet för barn	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

16. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Socialnämnden** godkänns.

Stadsbyggnadsnämnden

Att ha möjligheten att skaffa sig en bostad är grundläggande för människors frihet. Vår vision för Stockholm är en tät och levande stad dit människor söker sig från alla världens hörn för att förverkliga sina drömmar. Stadsbyggnadsnämndens uppdrag är att möjliggöra utvecklingen av det fysiska Stockholm så att fler människor kan bo, verka och trivas här. Målet är att Stockholm om 20, 50 och 100 år fortfarande ska vara en hållbar, dynamisk, vacker och öppen stad. Stockholm är den huvudstad som växer snabbast i Europa och fler människor än någonsin tidigare söker sig hit. Det är en positiv utveckling. Det innebär att vi har en stor möjlighet att utveckla Stockholm till en stad med internationell dragningskraft i allt från kultur till vetenskap och teknik. Att fler människor söker sig hit är också en förutsättning för en fortsatt god ekonomisk tillväxt och ökad välfärd. Samtidigt innebär ett växande Stockholm också en stor utmaning.

För att även i framtiden vara en hållbart växande och attraktiv region krävs framförallt två saker: En god bostadsförsörjning och en välfungerande trafikinfrastruktur. Två samhällsfunktioner som är tätt sammankopplade. I ett vidare perspektiv har dessa faktorer också en avgörande betydelse för regionens globala attraktivitet och därmed också för hela landets konkurrenskraft.

Nya byggnader ska utveckla Stockholms stadsmiljöer i samklang med de unika värden som idag gör Stockholm till en av Europas vackraste städer. Vatten, grönska, levande urbanitet och stadens karaktärsiska stadsmiljöer ska även i framtiden vara stadens signum. I stadens framtida utveckling är det därför viktigt att värdera historiska byggnader och Stockholms unika karaktär.

En kraftfull utbyggnad av Stockholm är nödvändig. Samtidigt som det är en stor utmaning att bygga med hög kvalitet när byggtakten är hög innebär den stora efterfrågan på bostäder, lokaler och samhällsservice en unik möjlighet att bygga bort existerande svagheter i stadsplaneringen. Med en liberal och offensiv stadsbyggnadspolitik kan vi successivt bygga bort glesa otrygga områden, skapa fler levande gatuplan där människor trivs att vistas dygnet runt, och skapa många fler arbetsplatser, skolor, idrottsytor och bostäder för alla nuvarande och framtida stockholmare. Det är en vision om ett Stockholm som blir bättre hus för hus.

Högre målsättningar för bostadsbyggandet

Bostadsbristen är en av de viktigaste utmaningarna att lösa för att Stockholm ska kunna fortsätta att utvecklas på ett hållbart sätt som skapar förutsättningar för människor att ha makt över sin boendesituation. År 2020 beräknas en miljon människor bo i Stockholm. Det innebär ett befolkningstillskott på runt 100 000 personer räknat från år 2014, och ett ökat behov om runt 60 000 nya bostäder mellan 2014 och 2020.

Det rådande ränteläget, kombinerat med de höga bostadspriserna, skapar goda förutsättningar till att bygga många bostäder i nära framtid. Därför vill vi se att fler bostäder planeras medan förutsättningarna är goda. Genom att höja ambit-

ionerna för bostadsbyggandet de kommande åren skapar vi goda förutsättningar att klara de långsiktiga bostadsmålen även om förutsättningarna för att bygga skulle försämrats. Därför satte Liberalerna under 2014 ett tufft mål om att 40 000 nya bostäder skulle börja byggas från 2014 till och med 2018. Bostäder som skulle stå klara 2019.

Tyvärr sänkte den rödgrönrosa majoriteten målen för bostadsproduktionen när de kom till makten. Målet om 40 000 nya bostäder till 2018 förlängdes till 2020. För perioden 2015-2020 innebar det en ambitionssänkning med 25 procent och att det nu står mer än 100 000 fler i bostadskön jämfört med när majoriteten tog över. För perioden 2014 till 2025 har majoriteten sänkt ambitionerna ytterligare. Deras nya byggmål om 80 000 bostäder mellan 2014 och 2025 innebär en årlig ambitionssänkning på ungefär 2 500 bostäder jämfört med Liberalernas byggmål.

Konsekvenserna av Socialdemokraternas politik börjar nu bli tydliga. Med den sänkning av ambitionerna som majoriteten drivit igenom är det tyvärr inte längre realistiskt att nå målet om minst 40 000 nya bostäder till 2018, varav hälften små lägenheter och hälften hyresrätter. Baserat på antalet byggda bostäder 2014 till 2017 skulle det innebära att drygt 14 000 nya bostäder skulle behöva byggas under 2018.

På grund av ambitionssänkningen från majoriteten måste nya mål formuleras. Liberalerna tycker att det är viktigt att sätta valår som målår eftersom att det underlättar för väljarna att utvärdera rådande majoritet när de ska rösta. Därför formulerar vi ett bostadsmål för 2018 till 2022.

Målet för 2022 är att minst 44 000 bostäder ska vara påbörjade räknat från 2018 (med 2019 som första år) och takten framåt ska sedan vara minst 11 000 färdigställda bostäder per år. Det innebär en ambitionshöjning gentemot majoriteten med mer än 20 000 bostäder för perioden 2018 till 2025. Med Liberalernas förslag skulle minst 100 000 bostäder påbörjas mellan 2014 och 2025. Vi är tydliga med att stadsbyggnadsnämndens främsta uppgift är att se till att förutsättningarna för att bygga fler bostäder förbättras.

Ett av flera konkreta förslag vi lägger fram för att uppnå dessa byggmål är att förtäta glesa områden och skapa levande och trygga stadsmiljöer. Stockholm har många områden som domineras av punkt- och lamellhus och annan gles bebyggelse. Vi vill att glest bebyggda områden inventeras för att hitta förslag på platser där nya hus kan byggas i nära, eller direkt, anslutning till den redan befintliga bebyggelsen. Då det redan finns detaljplaner, och befintlig bebyggelse att ta inspiration från, finns det goda förutsättningar för att förenkla planprocessen för ny byggnation och underlätta för mindre byggbolag. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att tillsammans med exploateringsnämnden utreda lämpliga områden som kan förtätas.

Staden äger och förvaltar ett stort innehav av fastigheter som skulle kunna lämpa sig för påbyggnader och andra ombyggnationer. Påbyggnationer kan ske på flera olika sätt som skapar värde för stadsmiljön runt omkring. Stadsradhus

kan planeras på tak för att skapa nya bostäder i unik miljö. Växter, insektshotell och solceller som kan skapa gröna mervärden på annars oanvända ytor är också bra exempel på påbyggnationer som förbättrar staden. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att tillsammans med fastighetsnämnden och bostadsbolagen inventera stadens fastigheter för att hitta tak som lämpar sig för påbyggnationer.

Det är viktigt att komma ihåg att det verkliga värdet för stockholmaren som söker bostad är hur många lägenheter som blir färdigställda. Antalet bostäder i startpromemorior avgör hur många bostäder som blir i detaljplaner 1-2 år senare. Antalet bostäder i detaljplaner avgör hur många bostäder som börjar byggas och antalet bostäder som börjar byggas avgör hur många som är färdiga något år senare. Bekvämt nog har den rödgrönrosa majoriteten tagit bort indikatorn för att mäta antalet färdigställda lägenheter ur budgeten sedan man kom till makten. Vi vill återinföra den.

Utveckla varje område efter dess unika förutsättningar

Stockholm består av många unika områden av skiftande karaktär. Vissa fungerar mycket bra för dem som bor där – andra har otrygga miljöer och få förbindelser med närområdena och innerstaden. För att utvecklingen av Stockholm ska ske på ett genomtänkt och hållbart sätt ska stadsplaneringen runt om i staden utgå från varje områdes unika förutsättningar och utveckla dess styrkor och bygga bort deras svagheter. Stockholm har ett skriande behov av bostäder och Liberalerna har ett mål om minst 44 000 nya bostäder mellan 2018 och 2022. Det ger fler möjlighet till en egen bostad men det ger också staden stadsbyggnadsmässiga möjligheter att bygga bort tidigare misstag.

Goda lokala områdesplaner, som noga analyserat det aktuella områdets landskapsmässiga och kulturhistoriska förutsättningar, och som på ett strukturerat och inkluderat sätt tagit till sig lokalbefolkningens kunskap om att leva i området, ger rätt förutsättningar för att bygga stadsmiljöer som håller i minst hundra år. Områdesplaner är till ytan större detaljplaner med en lägre detaljeringsnivå. De gör det möjligt att tydligare visa en riktning och tydliggöra politikens ansvar för stadens utveckling. Att greppa över ett större område i planeringen ger också mycket bättre förutsättningar för att planera in alla samhällsfunktioner som behövs i ett område redan från början. Samtidigt innebär områdesplaner att flexibiliteten för byggaktörerna ökar och det blir mer attraktivt att bygga i Stockholm. I samband med att staden övergår till att detaljplanera områdesvis ska nyckeltal för viktiga samhällsfunktioner, som exempelvis idrottsanläggningar och äldreboenden, tas fram. Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska succesivt under 2018 förändra sitt arbetssätt till en ordning där områdesplaner först antas och att områden först därefter markanvisas. *För att möjliggöra den övergången avsätter Liberalerna totalt 4 mnkr, vilket är dubbelt så mycket som majoriteten, för att ändra arbetssättet till att arbeta med områdesplaner.*

Utbyggnaden av staden ska ske enligt de stadsutvecklingsstrategier som uttrycks i stadens översiktsplan. Staden ska främst växa i de utpekade stadsutvecklingsområdena i innerstadens krans, i de tyngdpunkter som identifierats i

ytterstaden, genom förtätning av glesbebyggda områden, och genom att ytterstadens stadsdelar kopplas samman med varandra eller med områden i omgivande kommuner. Målet är att skapa en levande och trivsamt stadsmiljö i hela staden.

De större stadsbyggnadsprojekten ska genomföras enligt den klassiska stadens utformning, med levande gatumiljöer och slutna kvarter med vår tids innehåll och gestaltning. Nämnden ska i den fysiska planeringen skapa förutsättningar för fler kommersiella lokaler i bottenplan, samt verka för att öka antalet arbetsplatser i nya utvecklingsområden.

En attraktiv, spännande och levande stadsmiljö handlar inte om enskilda byggnader utan om samspelet dem emellan. Stockholm ska växa genom att vi bygger vidare på det som fungerar – det som skapar en tät, levande, grön och hållbar stad. Innerstadens täta kvarterstruktur ska kompletteras och tillåtas att växa utanför tullarna. Ytterstadens områden behöver bli tätare och mer funktionsblandade för att därmed förbättra underlaget för kaféer, restauranger, andra kommersiella lokaler, samhällsservice samt utbyggd kollektivtrafik.

Satsningar på att skapa ordentliga stadskärnor utanför tullarna ska genomföras. I vissa stadsdelar är behovet av nya arbetsplatser stort. Med en genomtänkt planering kan ytterstaden förtätas på ett sätt som skapar flera nya bostäder och arbetsplatser, samtidigt som ytterstadsområdenas karaktär och gröna värden tas till vara och utvecklas. I en tätare stad kommer ytterstadens grönområden och parker att få en allt viktigare funktion.

En tätare stad borgar även för en hållbar stad. Genom att samla funktioner skapas underlag för ett rikt och varierat utbud tillgängligt för alla. Då skapas bra underlag för kollektivtrafik, goda förutsättningar för hög energieffektivitet och dessutom tar man delvis redan använd mark i anspråk när man bygger nytt.

Liberal stadsplanering är hållbar ur både ett socialt och ett miljöperspektiv. Vi behöver bygga staden med tanke på kommande klimatförändringar. Det betyder att planerad infrastruktur, bostäder och andra byggnader måste ta hänsyn till potentiella förändringar i mark- och vattenområden.

De växthusgaser som släpps ut av byggindustrin underskattas ofta i klimatdebatten. Trots att byggbranschen står för nästan lika stor andel av utsläppen av växthusgaser som biltrafiken diskuteras byggindustrins klimatavtryck sällan. När Stockholm växer i rask takt är det av största vikt att vi planerar väl och ser till att det som byggs gör det med modern byggteknik och hänsyn till både närmiljö och klimatpåverkan. Hus byggda med stomme av trä, aktiva tak med växtlighet och solpaneler, samt en större andel passivhus är en naturlig del i det Stockholm som vi vill bygga. Därför får stadsbyggnadsnämnden i uppdrag att ta fram detaljplaner för minst 400 bostäder i trä under 2018.

Stockholm behöver också utvecklas till en mer sammankopplad stad. Idag isoleras framförallt ytterstadsområdena effektivt från varandra av breda trafikleder eller otillgängliga naturområden. Det måste bli enklare att röra sig mellan olika

stadsdelar, och vi måste därför förbättra framförallt gångstråk, cykelvägar och kollektivtrafikförbindelser mellan stadsdelarna. Fler stadsdelar ska även byggas ihop i syfte att öka tillgängligheten, tryggheten, den sociala integrationen, det naturliga flödet och det ekonomiska utbytet mellan områdena. När områden växer samman erbjuds även möjligheterna till att skapa nya attraktiva stadsmiljöer och offentliga rum.

Bygg en levande och trygg stad

Den som är otrygg är inte fri. Att människor i allt högre grad känner sig rädda för att vistas utomhus är ett allvarligt problem som beskär människors frihet att röra sig. Stadsbyggnadsnämnden har ett speciellt ansvar för att ta fram detaljplaner som skapar förutsättningar för att hela staden blir levande och trygg. I Liberalernas Stockholm blir alla delar av staden successivt mer trygga genom att vi kontinuerligt bygger om, och bygger bort, områden som är mörka och livlösa. Det är en stadsbyggnadspolitik som skapar en snygg, ljus och levande stad där alla människor kan känna sig trygga.

Stockholms fysiska utformning spelar en viktig roll i stadens trygghet och polisernas förutsättningar för att utföra deras arbete. Dåligt belysta områden, smala gator och undermåligt underhållna områden är exempel på aspekter i stadsmiljön som direkt kan bidra till en ökad otrygghet. För att förbättra stadens trygghet ska stadsbyggnadsnämnden tillsammans med kommunstyrelsen, polisen, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna, exploateringsnämnden och bostadsbolagen genomföra trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet.

Riddarholmen är ett område som nästan uteslutande ägs av statens myndigheter och saknar bostäder samt kvälls- och nattliv trots att Riddarholmen har ett unikt attraktivt läge. Vi vill med kommersiella lokaler, bostäder och badmöjligheter skapa en levande stadsmiljö på Riddarholmen. Staden ska påbörja förhandlingar med staten för att köpa lämpliga fastigheter som kan bli bostadshus. Stadsbyggnadsnämnden ska å sin sida, tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnden påbörja ett arbete med att ta fram en plan för hur Riddarholmen kan bli mer levande och tillgänglig.

Prioritera fler bostäder i city

En funktionsblandad stad är eftersträvansvärd i hela Stockholms stad. Det inkluderar också City som efter Klararivningarna blivit en kontorsöken. Antalet bostäder i många av områdena i City är färre än en tiondel så många som i stadens mest tätbefolkade delar. City ska återigen bli en levande stadsdel med folkliv dygnet runt. Särskild vikt ska läggas på att omvandla befintliga kontorslokaler till bostäder och hotell och alla nya projekt i City ska innehålla minst en fjärdedel bostäder.

Omvandlingen av City ska ske i ett helhetsperspektiv, med hänsyn till stadsbilden i stort, för att uppnå en god helhetsverkan i den byggda miljön och för att säkerställa att bostäder tillskapas. Arbetet med en lokal områdesplan för City

inleddes genom Vision för City men har tyvärr inte slutförts. Under innevarande år har arbetet med ett större antal detaljplaner i City fortsatt, utan att samordnas mot en större andel bostäder. Det förslag som presenterats i fortsättningsarbetet har varit fattigt på bostäder, och visar tydligt att majoriteten inte delar vår vision om att andelen bostäder i City måste öka. Det behövs fler bostäder nära till pulserande cityliv, inte färre. Proportionerna mellan kontorsyta och boendeyta i området ska förändras, till boendeytans fördel, inte tvärtom.

Alla stadens funktioner måste med i stadsutvecklingen

Utrymme för kulturverksamheter ska finnas med i planeringen av nya och växande stadsdelar. När chanser finns att ta tillvara en redan befintlig kulturverksamhet och integrera den i ett omdanat område, bör de chanserna tas. Befintliga kulturverksamheter ska inte byggas bort vid ombyggnation och renovering. Tyvärr har många viktiga kulturinstitutioner fått flytta under de senaste åren. Debaser Slussen, Debaser Medis, Göta Källare och Tantogården är exempel på uppskattade kulturverksamheter som till och med har stängts på grund av den politik som förts. Därför behöver stadsbyggnadsnämnden arbeta aktivt för att nya kulturlokaler kontinuerligt planeras.

Stadens gröna värden är viktiga för hälsan, trivseln och välbefinnandet liksom för ekosystemens funktion. 2013 tog Alliansen fram strategidokumentet *Den gröna promenadstaden* för att ta fram konkreta strategier för att uppnå de målen. Strategierna innefattar nya stadsparker, fler gröna mötesplatser och fickparker som samverkar för att utveckla stadens grönska i gamla, nya och ännu inte existerande stadsdelar.

För att stadsutvecklingen ska ske med hög kvalitet måste kommunstyrelsen ha ett tydligt ansvar för styrning och samordning av stadsutvecklingsprocesserna. Samordningen mellan exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden måste ske tidigt i produktionsplaneringen.

För stadsbyggnadsnämndens del är det ett mycket viktigt ansvar att säkerställa att nödvändiga funktioner så som skolor, förskolor, särskilda boendeformer och idrottsytor skapas i takt med att staden byggs ut och förtätas. Redan i Start-PM till nya bostadsprojekt ska tillgången till dessa funktioner redovisas. Förutom att ta hänsyn till helt nya behov måste den inventering som påbörjats gällande tillfälliga bygglov som går ut och inte kan förlängas, särskilt avseende skolor och förskolor, slutföras.

Stadsbyggnadskontorets kapacitet måste öka

Stadsbyggnadsprocessen är idag lång och sker i många steg över flera år. Sedan majoriteten tog över har handledningstiderna för detaljplaner ökat med nästan ett halvår. För att minska handläggningstiderna måste staden måste noggrant mäta och sätta målsättningar för samtliga steg i processen för att säkerställa att

stadsbyggnadskontoret kan hantera nya detaljplaner i en takt som är förenlig med antalet ärenden.

Det behövs höga och tydligt uttalade mål för att klara den bostadsproduktion Stockholm behöver. Men det behövs också en tjänstemannaorganisation som har förutsättningar att leverera enligt målsättningarna. Ärendemängden ökar, rekryteringsläget är svårt och personalomsättningen tidvis varit dramatisk.

Följaktligen behövs nu från politiken en realistisk, strategisk, långsiktig plan för att se till att kontoret har förutsättningar att klara både kvalitet och kvantitet framöver. Det behövs också ett politiskt beslutsfattande som inte stoppar upp planproduktionen – eller skapar onödigt merarbete, som i fallet med att planera för bostäder på Bromma flygplats, trots att den ytan inte kan bli tillgänglig förrän tidigast om 20 år.

Det behövs fler plan- och bygglovshandläggare. Vi skapar lösningar på dessa problem genom att kontoret ges resurser för att rekrytera fler planhandläggare och fler av branschens ledande personligheter. Arbetet med för att komma till rätta med den höga personalomsättningen och få till stånd en långsiktig kompetensförsörjning är fortsatt mycket viktigt. Detaljplanearbete finansieras till stor del av avgifter från byggaktörer varför detta i slutänden inte behöver bli en stor kostnadsökning för stadens skattebetalare. Även om kontoret behöver kunna räkna med anslag initialt för att nyanställa. *Liberalerna avsätter därför totalt 27,5 mnkr för att öka stadsbyggnadskontorets kapacitet. 7 mnkr inom ram för majoritetens budgetförslag. 4 mnkr i riktade satsningar för ökad kvalitet och kapacitet, och 16,5 mnkr för en ökad volym i plan- och bygglovsarbetet.*

Liberalerna är tydliga med att den enskilt viktigaste uppgiften för stadsbyggnadsnämnden är att öka byggtakten. Den detaljplanerade marken för bostäder ska uppnå en nivå för startpromemorior av minst 13 000 bostäder per år, samt bostäder i antagna eller godkända detaljplaner på en nivå av minst 12 000 per år under de kommande åren. Att endast 1 746 bostäder finns i färdiga detaljplaner i nämndens andra tertialrapport för 2017 är mycket oroväckande. Våra mål innebär alltså en taktökning för start-pm och en betydligt högre taktökning för antagna detaljplaner. Det är en sund politik mot bakgrund av den nuvarande situationen.

Utöver att utöka produktionskapaciteten måste Stockholms planprocess gå snabbare. En utav de viktigaste faktorerna för att öka bostadsbyggandet som Stockholms stad kan påverka direkt är hur lång tid planprocesserna tar på stadsbyggnadskontoret. Vid slutet av 2014 hade Alliansen fått ned handläggningstiden till ett genomsnitt på 17 månader. Efter nästan fyra år av rödgrönrosa styre har tiderna ökat med fem månader, trots vallöften om kortare handläggningstider.

Den utvecklingen vill vi vända på genom att införa byggaktörsdrivna detaljplaner. Byggaktörsdrivna detaljplaneprocesser innebär att byggaktörerna själva ska kunna utföra flera delar av förarbetet för en detaljplan. Eftersom att byggaktörerna har ekonomiska incitament för att planarbetet blir klart under så kort tid

som möjligt kommer det att innebära att förarbetet har god potential att utföras effektivt och korrekt. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att utreda möjligheterna att införa ett pilotprojekt för byggaktörsdrivna detaljplaneprocesser.

Smartare arbetssätt – mer samverkan med byggaktörerna

Byggaktörer har ett självklart intresse av att få fram planer för sina projekt och det måste staden dra nytta av för att korta handläggningstiderna och klara av den efterfrågade produktionsökningstakten. Byggaktörer ska i större utsträckning kunna bidra i arbetet med sina egna detaljplaner. På så sätt kan den huvudsakliga arbetsbördan i planprocessen förläggas utanför stadsbyggnadskontoret. Detta utan att stadens ansvar för stadsutvecklingen förminskas, eftersom tjänstemän och politiker fortfarande har inflytande i processen och äger beslu-ten. De byggaktörer som väljer att ta ansvar för att frigöra resurser för staden behöver då inte heller betala för det arbete som staden inte behöver lägga ner.

Staden ska också systematiskt följa upp hur lång tid det tar för antagna detaljplaner att vinna laga kraft och hur lång tid det tar från laga kraftvunnen dom till byggnationen påbörjas. Detta för att dels kunna följa om och hur en mer omsorgsfull dialog med medborgarna sänker tiden för överklagandeprocessen, dels för att kartlägga vilka byggaktörer som begärt och fått en detaljplan som omedelbart sätter i gång att börja bygga när planen är lagakraftvunnen. Sådana byggaktörer ska prioriteras vid nya planprocesser.

Bättre service och tillgänglighet

Ett gott bemötande från stadsbyggnadsnämnden är viktigt för många stockholmarna. Därför ska nämnden i bygglovsärenden ha en problemlösande attityd och såväl utfästa som lagstadgade tider ska hållas. Genom ökad rådgivning och proaktivt informationsarbete ska bygglovstjänsten till stockholmarna öka. Den upplevda servicen och effektiviteten ska öka och den faktiska handläggningstiden ska minska.

För att minska antalet överklagade detaljplaner samt för att effektivisera plan- och byggprocessen ska det vara tydligt vad som krävs för att detaljplaneunderlag och bygglovsunderlag ska vara fullständiga. Översiktsplanen ska kommuniceras aktivt för att få acceptans för huvudstråken i stadens utveckling.

Nämnden ska lägga alla de resurser som krävs för att arbetet med att handlägga ansökningar om enkelt avhjälpta hinder ska utföras till fullo.

Alla sorters bostäder behövs

Hyresrätten är en viktig del av bostadsmarknaden. Alla kan inte, och många vill inte äga sitt eget boende. För att skapa bättre förutsättningar för hyresrätten som upplåtelseform, och därmed ska skapa förutsättningar för fler hyresrätter, behöver vi pröva och utvärdera nya modeller för hur hyressättningen bättre kan avspeglade läge, standard och efterfrågan. Förändringar av bruksvärdessystemet

måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden.

Tillgången till billiga bostäder för unga och studerande är av största vikt för att ge unga människor möjligheten att skaffa sin första bostad. Studentbostäder ska därför prioriteras i planprocessen i syfte att snarast få fler studentbostäder i Stockholm. Att majoritetens budgetförslag helt saknar ett konkret mål för att kraftigt utöka antalet studentbostäder i staden visar att deras politik inte tar ansvar för att ge de som idag står längst från bostadsmarknaden möjlighet till en första bostad. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att påbörja planprocessen för minst 1 200 nya studentbostäder 2018.

Det är väsentligt att staden fortsätter att bidra med goda exempel för att visa på möjligheter att sänka byggkostnaderna. Det är också viktigt att såväl stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och stadens bostadsbolag med flera samverkar kring utvecklingsfrågor kring planering och byggande. Efterfrågan på ungdomslägenheter är större än utbudet idag och förväntas öka.

Innovativa metoder för att bygga mer kostnadseffektivt, så som typhus och standardisering, är viktiga för att billiga, yteffektiva hyresrätter ska komma till stånd. Projektet med Stockholmshusen är därför i grunden sunt och ska fortsätta. Det är dock av största vikt att dessa hyresrätter byggs i rätt områden i staden. De ska inte byggas där allmännyttan redan är stark och dominerande. De flesta Stockholmshus som hittills påbörjats återfinns dock i redan hyresrättstäta delar av staden, och det är fortfarande ovist om hyrorna kommer att bli lägre än andra nybyggda hyresrätter. I det fortsatta arbetet med Stockholmshusen är det viktigt att de placeras i bostadsrättstäta områden och att byggkostnaden kontinuerligt undersöks för att se om projektet har varit lyckat. Risken är annars att Stockholm blir en mer segregerad stad.

I grund och botten måste de regelverk som reglerar byggandet ytterligare förenklas, för att skapa en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen arbetade under förra mandatperioden målmedvetet med att möjliggöra fler bostäder i nyproduktion och ett bättre utnyttjande av det befintliga beståndet. Men det återstår ännu mer att göra för att bostadsmarknaden ska fungera bättre. Vi anser att byggregler måste förenklas, boendestandarder ses över, planprocesserna bli mer effektiva, formerna för överklaganden ses över och bullerregler anpassas efter storstadens villkor.

Värna och utveckla Stockholms unika karaktär

För oss liberaler finns det ingen motsatsställning mellan höga ambitioner i bostadsbyggandet och ansvarstagandet för stadens skönhet och kulturhistoriska värden. För oss är tillvaratagandet av existerande kvaliteter en förutsättning för en bättre framtid.

Vattnet och de naturliga höjdskillnaderna utgör en stor del av stadens själ. Utblickarna över de historiska delarna av staden ska inte byggas för. Vi välkomnar kompletteringsbyggnation och förtätning i Stockholms innerstad som vär-

nar och bejaktar dess unika värden. I de äldsta delarna av Stockholm, med utblick över centrala inlopp och i malmarnas stenstadskvarter, är stadsbilden känslig för skalförskjutning. Här förändras helheten snabbt om flera enskilda projekt avviker från etablerade höjder och utbredning. Trots att City som en följd av Norrmalmsregleringen har ett annat arkitektoniskt uttryck än övriga innerstaden, och till vissa delar brutit sig ur den i innerstaden annars rådande skalan, är det viktigt att stadsutvecklingen av City sker med hänsyn till stadsbilden i stort. Därför är det mycket viktigt att analysera skalförändringar, exempelvis omfattande påbyggnationer, ur ett helhetsperspektiv och värna de kulturmiljöer som finns i staden. Den jäsning av kontorsbyggnader som idag sker planlöst i City, utan systematisk analys av vare sig för eller nackdelar för stockholmarna, måste upphöra.

På flera andra platser, såsom exempelvis Värtahamnen, Söderstaden, Kista och Alviks strand, kan högre hus tillföra kvaliteter. Med god arkitektonisk utformning vill vi bygga högt där det passar och fungerar. Stockholm är stort nog för både historisk stadsmiljö i vissa områden och höga landmärken i andra.

Att staden förändras är inget konstigt. Det är alla tiders olika behov som gett oss den stad som finns idag. Men det är också naturligt att enskilda byggnader av kulturhistoriskt värde värnas och att de inte ses som ett hinder för stadens utveckling, utan i stället ägnas särskild hänsyn och bevaras. Perioden då vi rev 1800-tals hus ska definitivt vara avslutad i Stockholm. Kulturhistoriskt intressanta byggnader så som delar av Astoriahuset, Tullhuset på Blasieholmen och husen inne på Stureplan ska därför bevaras.

Mer varierat byggande och bättre arkitektur

Att bygga stad är i högsta grad en kvalitetsfråga och blir det i än högre utsträckning när vi ska bygga mycket. De negativa konsekvenserna av undermålig stadsplanering och arkitektur kan bli mycket stora, vilket inte minst vissa av miljonprogrammets storskaligt byggda miljöer vittnar om. Goda områdesplaner som noga analyserat det aktuella områdets landskapsmässiga och kulturhistoriska förutsättningar, och som på ett strukturerat och inkluderat sätt tagit till sig lokalbefolkningens kunskap om att leva i området, ger rätt förutsättningar för en stadsutveckling som håller i minst hundra år. Ett exempel på motsatsen är planerna på Nobel Center på Blasieholmen. Nya hus måste fungera och spela med omgivningen.

Kvaliteten och variationen i själva byggnaderna avgör slutresultatet. Vi vänder oss bort från likriktning och konformism. Vår vision för Stockholm består av variation och mångfald i byggnadernas utformning. Liberalismen utgår i grunden från att vi som människor är olika och tycker olika, och att samhället blir bättre för alla om vi bejaktar dessa olikheter i stället för att försöka likrikta dem. Fler byggaktörer innebär mer variation. Därför föreslår Liberalerna att ett riktmärke ska vara att varje större byggprojekt ska ha minst tre olika byggaktörer. Möjligheterna för en större variation av byggaktörer ökar om staden planeras i större områden med mindre fastighetsbildningar. Det ger staden möjlighet att

planera med helhetsgrepp samtidigt som fler byggaktörer och byggbolag kan bidra till att bygga bort bostadsbristen i Stockholm.

För att höja den arkitektoniska kvaliteten ska staden oftare än idag markanvisa utefter kvalitet istället för pris. Detta innebär att markanvisningspolicyn inte enbart ska beakta vem som betalar bäst, utan även vem som bygger bäst. Arkitektävlingar i både stort och smått är också en bra väg för att bygga en stad som håller även i framtiden.

Som stor aktör, vars inställning påverkar hela den svenska byggsektorn, ska Stockholm gå före när det gäller hållbart byggande. Stockholm ska peka ut en eller flera ”innovationszoner” för framtidens bostadsbyggande, där staden arrangerar innovationstävlingar för att utmana byggaktörer att utveckla nya metoder för klimatsmarta, kostnadseffektiva, arkitektoniskt framstående och nyskapande bostäder. Spetsprojekt föder idéer.

Stockholm ska ständigt utvecklas mot att bli en vackrare stad. Arbetet med vilket Stockholm vi vill bygga måste därför formuleras tydligt. Därför ska staden aktivt arbeta med en övergripande arkitekturstrategi som ska fylla en ledande roll i allt gestaltungsarbete. Programmet *Arkitektur Stockholm* som togs fram när Alliansen satt i majoritet fyller den funktionen men arbetet med programmet behöver återupptas för att programmet ska uppdateras och få en mer central roll i stadens framtida planering. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att återuppta och fördjupa arbetet med *Arkitektur Stockholm*. Arbetet ska resultera i ett nytt program - *Stockholms Arkitekturpolicy* - som ska vara vägledande för framtida gestaltungsarbete.

Stockholms byggnadsordning förbises alldeles för ofta vid planering av byggnader och andra fysiska förändringar i staden som också innebär förändringar i stadsbilden. För att garantera att fastställda principer om hur Stockholms utseende ska utvecklas, och efterföljas, är det viktigt att byggnadsordningens status höjs.

Fler företag och arbetsplatser

Stockholm ska ha ett forskningsintensivt och attraktivt näringslivsklimat och vara förstahandsvalet för internationella företagshuvudkontor som vill etablera sig i Europa.

Därför behöver Stockholm en etableringsplan för nya företag och arbetsplatser. En proaktiv och offensiv etableringsplan är viktig för att locka nya företagsetableringar till framförallt ytterstaden. Stadsbyggnadsnämnden ska, under ledning av Stockholm Business Region, och i samarbete med exploateringsnämnden, trafiknämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en etableringsplan som ska vara en del av stadens övergripande planering för sammanhängande service, kommunikationer, företagande och bostäder.

Att det finns ett överskott på bostäder, men ett underskott på arbetsplatser, i de södra stadsdelarna skapar en ineffektiv trafiksituation i och med att många

tvingas pendla långa sträckor till och från jobbet. För att skapa levande stadsdelar där många människor vistas både dag och kvällstid, samt skapa goda förutsättningar för människor att lätt ta sig till och från arbetsplatsen, ska stadsplaneringen av de södra stadsdelarna ha som mål att skapa fler arbetsplatser, främst i områden som domineras av bostäder.

En bokal är en bostad som samtidigt fungerar som lokal för näringsverksamhet, eller vice versa. Dessa är speciellt bra lämpade för småföretagare och startups, samtidigt som de möjliggör för människor att slippa längre färdsträckor till och från arbetet. Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att planera för fler bokaler och aktivt arbeta för en planering som skapar möjligheter för människor att arbeta nära till hemmet.

Modulbostäder

Stockholm ska ta sitt humanitära ansvar och ge goda livsförutsättningar åt de människor som sökt skydd undan krig och förtryck. Det innebär att staden måste ha kapacitet att snabbt få till stånd ett tillskott av bostäder under större flyktingströmmar. Projektet med att bygga modulbostäder på tillfälliga bygglov är därför nödvändigt under perioder som staden tar emot speciellt många flyktingar. Modulbostäderna ska vara spridda över hela staden.

För att lyckas med att ge goda förutsättningar åt de som flyr hit är det viktigt att de som anländer till Stockholm får naturliga och tidiga kontakter med det samhälle de kommit till. Eftersom att modulbostäder även är en snabbt tillgänglig lösning på den stora studentbostadsbristen ska framtida modulbostäder också rymma studentbostäder. Minst var femte ny modulbostad ska vara en studentbostad.

Särskilda prioriteringar 2018

- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med exploateringsnämnden genomföra en inventering av glest bebyggda områden som kan förtätas.
- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden och bostadsbolagen inventera stadens fastigheter för att hitta tak som lämpar sig för påbyggnationer.
- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med lämpliga nämnder och bolag inventera stadens fastigheter för att hitta tak som lämpar sig för påbyggnationer och att omvandlas till gröna tak.
- Stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden ska under 2018 förändra sitt arbetssätt till en ordning där områdesplaner först antas och att området därefter markanvisas.
- Stadsbyggnadsnämnden ska säkerställa att frågan om tillgång till förskolor, skolor, idrottsytor, äldreboenden och LSS-bostäder redovisas tydligt redan i start-PM för nya bostadsprojekt.
- Stadsbyggnadsnämnden ska strategiskt satsa på att nyrekrytera högt kvalificerade planarkitekter och planhandläggare så att stadsbyggnads-

kontorets planproduktionskapacitet höjs för att uppfylla målen med kortare planprocesser samt att bygglovshandläggningstiderna hålls.

- Stadsbyggnadsnämnden ska frigöra planeringsresurser genom att i ökad utsträckning låta byggaktörer ta fram detaljplaneförslag.
- Stadsbyggnadsnämnden ska återinföra indikatorn för antalet färdigställda lägenheter.
- Stadsbyggnadsnämnden ska ha som riktlinje till fastighetsägare att var fjärde tillkommande kvadrat i City ska vara en kvadrat som utgörs av bostäder.
- Stadsbyggnadsnämnden ska påbörja planprocessen för minst 1 200 nya studentbostäder 2018.
- Stadsbyggnadsnämnden ska ta fram detaljplaner för minst 400 bostäder i trä under 2018.
- Stadsbyggnadsnämnden ska, tillsammans med exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnden, påbörja ett arbete med att ta fram en plan för hur Riddarholmen kan bli mer levande och tillgänglig.
- Stadsbyggnadsnämnden ska införa ett riktmärke om att minst tre byggaktörer ska finnas med i varje större projekt. Detta underlättas med de mindre fastighetsbildningar som uppstår när staden går från små detaljplaner till områdesplaner.
- Stadsbyggnadsnämnden får i uppdrag att, med *Arkitektur Stockholm* som utgångspunkt, ta fram programmet: *Stockholms Arkitekturpolicy*, som ska vara vägledande för allt framtida gestaltungsarbete.
- Stadsbyggnadsnämnden ska verka för fler arkitekttävlingar.
- Stadsbyggnadsnämnden ska tillsammans med fastighetsnämnden, exploateringsnämnden och kommunstyrelsen utreda hur en modell för hur staden ska ta tillvara på lokaler och mark som är tillfälligt tillgängliga i väntan på exploatering.
- Stadsbyggnadsnämnden ska planera för fler bokaler och aktivt arbeta för en planering som skapar möjligheter för människor att arbeta nära till hemmet.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,7)	2,2 mnkr
Närdemokrati och medborgarinflytande (2016 års budget)	4 mnkr
Utveckling SVA-analys	1,5 mnkr

Ökade kostnader för:

Utökad satsning på områdesplaner	-2 mnkr
Ytterligare ökad kapacitet och kvalitet stadsbyggnadskontoret	-4 mnkr

Ökade kostnader och intäkter för:

Extra volymökning plan och bygglov (kostnader)	-16,5 mnkr
Extra volymökning plan och bygglov (intäkter)	15,4 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

17. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Stadsbyggnadsnämnden** godkänns.

Trafiknämnden

I Liberalernas vision för Stockholm förflyttar sig alla människor fritt, enkelt och klimatsmart. Den täta, öppna och hållbara staden möjliggör, tillsammans med en klok trafikpolitik, en välfungerande livsmiljö där alla människor kan ta sig dit de vill för att göra det de vill. Stockholm är en miljonstad dit fler människor söker sig varje dag för att förverkliga sina drömmar. Att staden växer är positivt. Med fler hjärnor och händer finns fler som kan lösa framtidens utmaningar och garantera stadens fortsatta tillväxt och välfärd.

Rörelsefriheten kräver att Stockholms infrastruktur växer och sammanflätas. Vi måste skapa en hållbar och fungerande stad. Det ska vara lätt att arbeta i söder och bo i norr. Stockholm ska leva när stockholmaren lever, och stadens verksamheter ska vara tillgängliga när och där de behövs. I vårt Stockholm är det lätt för alla att ta sig fram.

Resor integrerar staden och därför kan målet med en liberal trafikpolitik aldrig vara att begränsa eller hindra resandet. Målet med en liberal trafikpolitik är att skapa smidig och miljövänlig tillgänglighet åt stockholmarna. Stockholm existerar inte i ett vakuum. Trafikplanering som påverkar närliggande kommuner måste alltid göras i samråd med grannkommuner så att de kan bidra med åsikter, och förbereda sig för trafiksituationer som uppkommer vid ombyggnationer och större förändringar i vägnätet.

Stockholm stad ska vara fossilbränslefritt senast 2040. Att minska biltrafiken och prioritera yteffektiva trafikslag som buss och spårtrafik innebär stora vinster för framkomligheten, klimatet och stadsmiljön. En hållbar trafikplanering måste också väga in yrkestrafik och företagens behov, så att till exempel varuleveranser kan ordnas på ett klimatsmart och effektivt sätt.

En av de viktigaste frågorna för framtiden är en offensiv utbyggnad och upprustning av kollektivtrafiken. I vår vision för den hållbara staden har många valt bort att äga en egen bil framför allt tack vare tillgången på snabb och pålitlig kollektivtrafik, fler välplanerade cykel- och gångstråk, och andra alternativa lösningar - exempelvis bilpooler. Cykelmöjligheterna måste förbättras avsevärt för att fler ska välja att cykla. Säkerheten för oskyddade trafikanter ska prioriteras, och vi ska se till att underhålla vägnätet för bil, kollektivtrafik och cykel.

Det ska vara lätt att färdas till fots i hela staden. Vi föreslår en gång- och tillgänglighetsmiljard som ska användas för att göra hela staden mer tillgänglig och attraktiv för gående och för personer som har olika former av rörelsehinder eller andra funktionsvariationer. Den satsningen innebär historiska investeringar i gaturummet som tydligt förbättrar för alla människor som vistas utomhus.

Så ser den Liberala visionen för trafikpolitiken ut. En välfungerande stad där människor lätt rör sig mellan olika delar av staden för att ta sig till sitt mål. En plats där bilåkandet minskar för att staden bjuder in till gång, cykling och kollektivtrafik. Ett Stockholm där trafikplaneringen alltid utgår från människors längtan till frihet och som har siktet på en hållbar och fungerande stad.

Effektivare användning av gaturummet

Vi blir fler stockholmare i allt högre takt. Det betyder att vi måste använda vårt gaturum annorlunda. Yteffektiva transportslag ska prioriteras, liksom trafik i rörelse framför stillastående trafik. På de sträckor där det behövs bör kollektivtrafiken ges helt egna körfält och prioriteras av trafiksignalerna. På gator som är särskilt viktiga för kollektivtrafiken ska parkeringsmöjligheterna tas bort i förmån för ökad framkomlighet.

Vi vill att staden på fler ställen skapar en ”grön våg” för kollektivtrafiken. En grön våg innebär att trafiksignalerna samordnas så att flödet i en specifik trafikled blir prioriterad. Trafiknämnden får i uppdrag att utreda möjligheten till att införa en grön våg för kollektivtrafiken längs med stombusslinjerna.

För att Stockholm ska klara av att fortsätta växa i den takt som den gör idag måste fler människor välja yteffektiva trafikslag, som att gå, cykla, eller åka kollektivt, framför att ta bilen. Efter att antalet bilar per invånare minskade något under tiden då Alliansen satt i majoritet har bilnehavet nu ökat med en bil per hundra invånare sedan 2014. För att vända på den här trenden är det viktigt att möjligheterna till att gå, cykla och åka kollektivt förbättras i hela staden. När vi blir allt fler ökar också trängsel på trottoarer, torg och övergångsställen. När uteserveringar och andra verksamheter i gatuplan ges tillstånd måste vi ta hänsyn till att människor ska kunna passera på ett säkert sätt.

För att främja användningen av bilpooler ska staden planera för bilpoolsplatser i nya områden och göra det möjligt att reservera parkeringsplatser för bilpoolsbilar. Staden ska också ha en stor öppenhet mot andra, innovativa lösningar som kan minska behovet av eget bilägande.

Trängselskatten

Trängselskatten har haft en tydlig, positiv påverkan på trängseln i Stockholm. Nästa steg för att skapa fungerande effektiv trafik i staden måste bli en mer flexibel trängselskatt med en högre grundavgift. En betydligt högre taxa ska tas ut vid trafiktopparna än vid lågtrafik. Trängselskatten ska förändras till att bli en avgift som tillfaller Stockholmsregionen.

Snabbare, säkrare och smidigare med cykeln

För att minska privatbilismen i framför allt innerstaden och därmed partikelhalten och trängseln i gaturummet, behöver fler ges möjligheten att välja cykeln. Därför behövs Cykelplanen, den långsiktiga strategi som ska se till att infrastrukturen för cykling är lika god som den för bilism. Det är viktigt att cykelplanen genomförs i sin helhet och kompletteras med fler tvärgående cykelvägar. Fler snabba cykelvägar som saknar avbrott ska även byggas mellan innerstaden och ytterstaden för att på ett bättre sätt tillgodose cykelpendlingen.

Cykelinfrastrukturen kräver goda möjligheter att parkera cyklar i direkt anslutning till kollektivtrafiken, offentliga institutioner, arbetsplatser och bostäder.

Detta ska särskilt beaktas vid anläggandet av in- och utfartsparkeringar. Standarden på cykelparkeringarna ska vara hög och alla cykelparkeringar ska vara välplanerade, trygga och säkra. För att bereda plats för de cyklar som fungerar och är i bruk ska staden ha befogenhet att samla in trasiga cyklar som inte är i bruk och som enbart upptar plats på cykelparkeringarna

Cykelbanorna i Stockholm ska hålla samma kvalitet som bilvägarna. De ska vara jämna, utan hål och slarviga lagningar. Låncykelsystemet är en stor tillgång för Stockholm och ska byggas ut - särskilt i närförorterna och ytterstaden. Det ska vara möjligt att både låna vanliga cyklar och elcyklar.

Den markerade yta i korsningar där cyklister har möjlighet att stanna i väntan på grönt ljus, så kallade cykelboxar, skapar både bättre framkomlighet och minskar olycksrisken bland cyklister. Därför ska staden jobba systematiskt med att öka antalet cykelboxar längs med stadens cykelbanor.

Enkla förändringar i trafikreglerna gör mycket för framkomligheten för cykeltrafiken. Liberalerna vill därför att cyklister ska få svänga höger vid rött ljus och likaså köra mot enkelriktat på lämpliga mindre gator.

Många cyklister börjar eller slutar sin resa utanför kommungränsen. Därför är den regionala cykelplaneringen viktig. För en medborgare som tar sig fram med cykel genom regionen ska det inte märkas att man passerar en kommungräns. Nya lösningar ska prövas för att se till att gång-, cykel- och kollektivtrafiktrafikanter prioriteras i gaturummets praktik. Möjligheten till att skapa cykelvägar i tunnar är ett av fler tillvägagångssätt som skulle kunna möjliggöra fler snabba cykelvägar med få stopp. Därför ställer sig Liberalerna positiva till bland annat att man ser till att det finns möjlighet för gång- och cykeltrafik under Hammarby kanal när man anlägger tunnelbanestation där. Det skulle också stärka sambandet mellan Södermalm och Hammarby sjöstad. Andra prioriteringar som behövs för att skapa bättre pendlingsmöjligheter för cyklar är att öka tillsynen av viktiga pendlingsstråk för att minska antalet felparkerade bilar som blockerar cykelvägen. För att förbättra möjligheterna att cykelpendla får trafiknämnden i uppdrag att utreda möjligheten för fler snabba cykelvägar.

Investera en miljard för att göra staden till en riktig promenadstad

I liberalernas vision om Stockholm är gående prioriterade i gaturummet och det är lätt att färdas till fots genom staden. För att realisera den visionen måste gående prioriteras högre i trafikplaneringen. I det ändamålet inför vi en gång- och tillgänglighetsmiljard som möjliggör historiska investeringar i att göra hela staden mer tillgänglig och attraktiv för gående och för personer som har olika former av rörelsehinder eller andra funktionsvariationer. Det innebär fler och bredare gångstråk, en grönare och mer levande stadsmiljö och en trygg utomhusmiljö med god belysning och fungerande trafikplanering som skyddar gående mot trafikolyckor och skapar möjligheter för alla människor att röra sig i staden.

Majoriteten har sedan maktövertagandet 2014 successivt skurit allt mer i budgeten för tillgänglighetsarbeten. Trenden är mycket problematisk. Det finns fortfarande många platser i staden där tillgängligheten behöver förbättras, bland annat vid busshållplatser och övergångsställen. Om Stockholm ska bli ett föredöme ur tillgänglighetsperspektiv måste investeringstakten för tillgänglighetsanpassningar öka markant. Därför kommer Liberalernas gång- och tillgänglighetsmiljard att, likt cykelmiljarden som Alliansen införde, lägga i andra växeln för Stockholms långsiktiga utveckling mot en tillgänglig och gångvänlig stad, där gående är högt prioriterade i utformningen av stadens gaturum. *Liberalerna reserverar därför 100 mnkr i budgeten för 2018 (inom CM4), inom ramen för en gång- och tillgänglighetsmiljard fram till 2028.*

För att ta fram en handlingsordning för gång- och tillgänglighetsmiljarden ska trafiknämnden inventera stadens gatumiljö i syfte hitta särskilt eftersatta områden som behöver hanteras först. De prioriteringar som behöver göras inom handlingsordningen för gång- och tillgänglighetsmiljarden ska utgå från principerna om: att trafiksäkerheten för gående måste förbättras, att det ska bli mer attraktivt att röra sig till fots i staden, samt att platser som är speciellt otillgängliga för människor som är beroende av rullstol, eller andra hjälpmedel, måste bli mer tillgängliga. Att alla personer, oavsett funktionsnedsättning, ska kunna ta del av gaturummet är grundläggande liberal politik.

Stockholms trafikmiljö ska utgå från att minska risken för de mest oskyddade trafikanterna. Gående är idag den mest oskyddade trafikantgruppen och måste skyddas både mot bilister och mot cyklister. Särskild vikt ska läggas vid trafiksäkerheten i närheten av skolor, förskolor och andra platser där barn vistas. Gångvägar ska så långt som det är möjligt separeras från cykelbanor. Böterna för cykelförseelser måste höjas för att göra Stockholm till en säkrare cykelstad.

Det behövs fler nya gångstråk i City. Vi vill bygga om trista Citygator och sätta gångtrafiken i centrum. Exempel på sträckor som passar för att byggas om till Citygator är Mäster Samuelsgatan och Norrlandsgatan. Götgatsbacken ska bli gågata på riktigt.

Framkomlighet för alla

När Stockholm växer behöver trafikplaneringen utgå från att skapa en stad som är tillgänglig för alla. Trafiknämnden har ett speciellt ansvar att planera för en stadsmiljö som är socialt och ekologiskt hållbar och som utgår från de olika perspektiv som olika livssituationer skapar.

De allmänna kommunikationerna ska vara utformade och fungera så att de också är tillgängliga och användbara för människor med funktionsnedsättning. Fungerande och trygg färdtjänst måste kvalitetssäkras och kundval måste finnas. Parkeringsplatser som är reserverade för personer med funktionsnedsättning ska på prov målas blåa för att minska risken för att människor utan särskilda behov parkerar där av misstag. Trappor är ett inslag i stadsplaneringen som ibland är nödvändiga, men som bidrar till att göra vissa områden mindre

tillgängliga för människor som är beroende av rullstol, cyklister och barnvagnar. Där det är möjligt ska trappor undvikas.

Förändringar i gaturummet ska ske så att personer med funktionsnedsättning kan ta del av förbättringarna precis som övriga trafikanter. Funktionsförbättring genom till exempel nedfasning vid övergångsställen, som gör det möjligt för rullstolsburna och barnvagnsförare att ta sig fram, ska prioriteras under ombyggnader av gaturummet.

Dyrare och besvärligare för framkomlighetsförstörarna

Framkomligheten är central för en hållbar och fungerande stad. Ska människor kunna röra sig enkelt och fritt inom staden måste hinder för framkomligheten snabbt sopas undan. Framkomligheten försämras av felparkerade fordon. Därför behöver parkeringsböterna för fordon som parkerar i kollektivtrafikkörfält höjas och felparkerade fordon skyndsamt forslas bort för att säkra kollektivtrafikens framkomlighet. Böterna för de motorfordon som parkerar på, eller kör i, cykelfälten ska höjas och cykelfälten måste fredas från att förvandlas till maskinupplag eller sopstationer vid byggarbete.

Fordon som kör för sent när trafikljusen slår om till rött och blir stillastående i mitten av korsningar, och därmed blockerar framkomligheten för fordon som kommer från andra håll, är både en trafikfara och en stoppkloss. Detta är ett stort problem för framkomligheten i ett antal större korsningar i staden. Mittrutan eller ”boxen” ska tydligt markeras genom att målas väl synligt. Och staden bör se över möjligheten att kunna bötfälla dessa framkomlighetsmarodörer, gärna med automatisk kameraövervakning. I New York har införandet av stränga böter och skärpt bevakning lett till goda resultat.

Liberalerna vill se en systematisk och kraftfull framkomlighetskontroll av de viktigare cykelstråken som ofta blockeras av felparkerade bilar eller andra uppställda fordon och föremål. Den rödgrönrosa majoriteten utlovade kraftiga förbättringar för framkomligheten i 2017 års budget men de har misslyckats med det uppdraget. Att hålla rent från bilar i cykelfälten på de stora cykelstråken är lika viktigt som att hålla rent motorvägarna från trasiga lastbilar. Med våra förbättringsförslag för framkomligheten kommer den trenden att vända.

Liberalerna vill ta krafttag för att förbättra trafiksituationen och därmed såväl säkerhet och framkomlighet. Eftersom att polisen inte har möjlighet att tillräckligt prioritera trafikövervakning behövs nya, automatiserade metoder. Kameraövervakning är ett område som genom tekniska framsteg blivit mindre kostsamt och gjort det möjligt att automatisera många av tillsynsprocesserna vid trafiköverträdelser. De som orsakar trafikstörningar som utsätter andra för onödiga risker ska bötfällas.

För en liberal är det dock alltid viktigt att varje människas integritet försvaras. Därför är det av största vikt att all användning av kameraövervakning sker på ett rättssäkert sätt, där information aldrig kan kartlägga en individs beteendemönster eller bilder med identifierbara ansikten sparas. Kameror som automatiskt tar bilder av registreringsplåtar på bilar som överträder trafikföreskrifter

har förutsättningar att ta båda dessa perspektiv i beaktande och på ett rättssäkert sätt bötfälla framkomlighetsförstörare. Med det i åtanke ska trafiknämnden utreda möjligheterna att i högre grad använda kameror för att automatisera övervakning, och bötfällning, av trafiköverträdelser, exempelvis bilar som kör mot enkelriktat, kör eller parkerar i cykelfält, eller på andra sätt kör trafikfarligt.

Satsa särskilt på spår och båt i kollektivtrafiken

Stockholm växer i rekordfart. För att få fler människor att välja kollektivtrafiken framför bilen behövs ambitiösa investeringar för att bygga ut kollektivtrafiken. Att bygga ut tunnelbanan är en av de viktigaste nycklarna för en bättre fungerande kollektivtrafik. Det är positivt att Alliansen under förra mandatperioden lyckades komma överens om en finansiering som möjliggör för en historisk utbyggnad av tunnelbanan. Stockholm måste fortsatt arbeta för att ännu fler utbyggnadsprojekt av tunnelbanan kommer till skott.

Det ska skapas fler möjligheter för människor att ta sig över det tungt trafikerade Saltsjö-Mälarsnittet. Fler möjligheter att ta sig mellan stadens delar utan att köra igenom stadskärnan behövs likaså. Därför är linjer som den mellan Älvsjö och Fridhemsplan speciellt viktiga i den kommande utbyggnaden av tunnelbanan. Innerstaden behöver bli större och tillgängligheten mellan stadens yttre delar måste förbättras.

I Sverigeförhandlingen ryms Spårväg syd. Med Spårväg syd binds Stockholm tydligare samman med Huddinge kommun och det blir möjligt att på ett snabbare och enklare sätt ta sig mellan stadens yttre delar. I likhet med tvärbanan förstärker projektet ytterstadens möjligheter att växa.

Östlig förbindelse är den sista delsträckan för att färdigställa en ringled runt stadskärnan och skulle vid ett färdigställande betydligt minska trafiken genom innerstaden. Att majoriteten misslyckats med att lyfta Östlig förbindelse i förhandlingarna är ett stort svek mot Stockholm. Staden måste ändra sina prioriteringar och aktivt förhandla för att Östlig förbindelse kommer till skott snarast möjligt.

Projektet att förlänga tvärbanan ska fortsätta. Det är essentiellt för bostadsbygget i Kista och Bromma att utbyggnaden av tvärbanan till Kista färdigställs till 2023.

Andra kommuner som ligger i närhet till Stockholm påverkas i hög grad av stadens trafikplanering. Det är av största vikt att större förändringar och ombyggnationer som direkt påverkar många människor i andra kommuner genomförs med bättre kommunikation mellan kommunerna. Infrastrukturen mellan Nacka/Värmdö och Slussen är ett sådant område som i hög grad påverkar möjligheterna för människor som bor i dessa kommuner att färdas till jobb, bostad och fritidsaktiviteter.

På sikt ska alla stombusslinjer i innerstaden omvandlas till spårvägslinjer, då moderna spårvagnar har större kapacitet än dagens bussar samtidigt som de är snabbare, tystare och mer energieffektiva. I ett första steg ska linje fyra omvandlas till spårväg. Vid spårvägens utbyggnad ska tillgänglighet och användbarhet säkerställas.

Utbyggnaden och ombyggnader av kollektivtrafiken ska ske med ett medvetet jämställdhetsperspektiv. Kvinnor utnyttjar kollektivtrafiken i högre utsträckning än män. Historiskt sett har kollektivtrafiken ofta prioriterats lägre än biltrafiken. Vi vill se att prioriteringen vänds och att staden verkar för kraftiga uppgraderingar av kollektivtrafiken.

Att kombinera olika trafikslag ska vara enkelt. Antalet trygga och säkra infarts- och utfartsparkeringar i anslutning till kollektivtrafikens knutpunkter i ytterstaden och närförorter ska öka.

Staden ska ta tillvara på de unika förutsättningar som Stockholms vatten skapar för att möjliggöra båtlinjer. Nya lösningar med snabba vattenbussar är bra exempel på hur stockholmarna kan få ta del av Stockholm vatten i vardagen. Ombyggnationen av Slussen skapar många utmaningar för trafiken som kollektivtrafik på vatten kan vara en av flera bra lösningar på. Nämnden har ett ansvar att bidra till att projekt med kollektivtrafik över vattnet blir framgångsrika med väl utformade skyltar. Detta har inte alltid skett tidigare och nämnden får därför i uppdrag att så sker.

En trygg trafikmiljö

I ett liberalt Stockholm är det en självklarhet att ingen ska behöva vara rädd för att röra sig utomhus. Otryggheten är ett allvarligt problem som främst drabbar människor som redan befinner sig i en utsatt situation. Trafiknämnden ska därför skapa trygga lösningar med god belysning i stadsrummet och kollektivtrafiken. Såväl märkesbyggnader som belysning av tunnlar och broar ska prioriteras för att öka så tryggheten och trivseln för alla människor i Stockholm. *Liberalerna avsätter 6 mnkr för en utökad satsning på trygg-, säkerhets- och ordningsfrågor, vilket är en dubbelt så stor satsning som majoriteten föreslår.*

Stockholms fysiska utformning spelar en viktig roll i stadens trygghet och polisernas förutsättningar för att utföra deras arbete. Dåligt belysta områden, smala gator och undermåligt underhållna områden är exempel på aspekter i stadsmiljön som direkt kan bidra till en ökad upplevd otrygghet. För att förbättra stadens trygghet ska trafiknämnden tillsammans med kommunstyrelsen, polisen, stadsdelsnämnderna, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden genomföra trygghetsinventeringar för ökad trygghet i det fysiska rummet.

Källa: Trafikkontoret 31 augusti 2017, värde för 2017 beräknat förutsatt samma takt som för 31/8-17

Miljöer som är fräscha och hålls fria från klotter och skräp blir mindre vandaliserade och upplevs som tryggare. Därför är en god renhållning och klottersanering viktiga instrument för att miljön ska upplevas som trygg. Majoritetens klotterpolitik har varit ett regelrätt misslyckande och har resulterat i en lavinartad ökning av klotteranmälningar sedan de tog makten 2014. Efterlevnaden av 24-timmarsgarantin för klottersanering måste prioriteras för att stoppa utvecklingen. Medborgarna i staden ser ingen skillnad på klotter på en kommunal eller privatägd fastighet. Privata fastighetsägare ska kunna ansluta sig till 24-timmarsgarantin så att det blir mer effektivt att sanera fler fall samtidigt och att allt klotter kan åtgärdas inom 24 timmar.

Under rådande majoriteten har 24-timmarsgarantin för tömningar av papperskorgar inte uppnåtts. Garantin är en viktig del i arbetet för att hålla gaturummet snyggt och måste uppnås i hela staden.

I flera av stadens stadsdelar är det offentliga rummet så eftersatt, och illa planerat, att människor känner sig otrygga. Otrygga platser förbättras primärt med en förbättrad brottsbekämpning. Staden måste dock ta sin del av ansvaret och omforma otrygga platser så att den fysiska miljön ger bättre förutsättningar för att människor ska kunna trivas och känna sig trygga. Det kan handla om fasadbelysning, buskage, bredare trottoarer, kommersiella lokaler i bottenplan eller andra åtgärder som höjer platsens attraktivitet och får till stånd en levande stadsmiljö.

Råttor och andra skadedjur tillför hälsorisker av flera skäl. De kan exempelvis skada barn och husdjur, och sprida sjukdomar. Därför är det av största vikt att staden har en effektiv strategi för att långsiktigt minska skadedjursbeståndet, där alla stadens verksamheter samverkar med privata aktörer för att minska förutsättningen för skadedjur att föröka. Trafiknämnden får i uppgift ta fram en plan för att minska antalet skadedjur i staden under 2018. Planen ska

komma med konkreta förslag kring hur avfallshanteringen i staden och användning av gifter kan samverka för att bemöta problematiken.

Ur ett trygghetsperspektiv är det angeläget att vägar som ambulanser och andra utryckningsfordon använder prioriteras i vägunderhållet. I akuta situationer behöver patienterna kunna komma snabbt och säkert till sjukhuset. Idag måste ambulansförare anpassa hastigheten nedåt för att säkerställa vården på vägen, enbart på grund av dåligt underhållna vägar. Så ska det naturligtvis inte behöva vara.

Det är positivt att det anordnas många uppskattade evenemang i staden. Tyvärr har många avspärningar av evenemangsområden tidigare resulterat i att ambulanser har hindras från att ta sig fram. Trafiknämnden ska därför tillsammans med ambulansaktörerna analysera vilka vägar som används oftare än andra för ambulansfärder och som därmed är extra prioriterade att underhållas och hållas fria från avspärningar.

Underhåll och skötsel - lika viktigt som utbyggnad

Det är nödvändigt att vi utvecklar trafikinfrastrukturen i takt med att Stockholm växer, men det är lika nödvändigt att vi tar hand om och sköter den infrastruktur vi har. Vi har föreslagit och stöttat förslag som bidragit till att göra stadens gaturum mer attraktivt, exempelvis pocket parker, stadsgåtor och andra gröna inslag. Dessa satsningar ska fortsätta, men vi vill vara tydliga med att trafiknämnden måste få ett starkare mandat att prioritera upprätthållen kvalitet på gatumiljön, så att satsningar att förbättra gatumiljön får en mer bärande effekt. Därför avsätter Liberalerna extra resurser till underhållsarbetet, genom att inrätta en central underhållspott. Ytterstaden ska vara särskilt prioriterat i arbetet, då underhållet ofta där är som mest eftersatt. *För en dessa potthållspengar avsätter Liberalerna 5 mnkr till en central underhållspott.*

Engagerade stockholmare gör staden en stor tjänst genom att rapportera problem i gatubilden till trafikkontorets e-tjänst. Redovisningen av vilka fel som rapporteras in och när de kommer att åtgärdas ska göras tydlig och åtkomlig för allmänheten. *För att förbättra e-tjänsten för att rapportera problem i gatubilden avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Snöröjningen ska vara jämställd. Det innebär framför allt att kollektivtrafikanter, gående och cyklister, prioriteras vid snöröjningen. Snöröjningen ska genomföras på ett sådant sätt att framkomligheten för personer med funktionsnedsättning blir god. Ansvaret för snöröjning och städning av gator ska överföras till stadsdelsnämnderna för att säkerställa en god lokalkännedom och förbättra förutsättningarna för kvalitetsuppföljning.

Snöröjningen är livsviktig för att minska antalet dödsfall i trafiken och för att stadens trafik ska fungera. Vid kraftigare snöfall har ofta snöröjningen brustit i sitt ansvar. Hade staden haft möjlighet att snabbt kalla in extra medarbetare till viktiga nyckelplatser i samband med tidigare års snökaos hade problemen som uppstod inte blivit tillnärmelsevis lika stora. Därför ska det finnas möjligheter

att temporärt öka antalet snöröjare genom att snabbt ta in arbetssökande, studenter och andra mindre utförare, genom att dessa möts i en delningstjänst som kopplar samman villiga människor och staden. Trafiknämnden får i uppdrag att utreda möjligheten för staden att utveckla ett system där antalet snöröjare snabbt kan ökas vid behov genom att ta fram en plattform för blyxtjobb som kan utföra akut snöröjning.

Parkering

Under 2016 antog staden en ny plan för gatuparkering och en ny parkeringsstrategi. Beslutet innebar att fler än tidigare nu får betala parkeringsavgift och därtill högre avgifter, särskilt i innerstaden. Samma beslut innebar också att boende i en rad områden i Stockholm inte ska omfattas av boendeparkering, trots att området de bor i fått parkeringsavgifter. Det skapar i många fall orimliga månadskostnader för de boende i området som har bil. Nämnden får i uppdrag att på detta område se över effekterna av den nya parkeringsstrategin. Nämnden ska även se över parkeringsavgiften för tvåhjulningar och revidera den så att den på ett mer adekvat sätt motsvarar den yta som fordonet faktiskt upptar.

Avgifter för parkering finns till för att förbättra framkomligheten. Att då ha ett avgiftssystem med zoner är inte optimalt för att uppnå det syftet. För att förbättra möjligheten att snabbt parkera vill Liberalerna att staden inför dynamiska parkeringsavgifter på hårt belastade parkeringsplatser. Det innebär att trafikavgifterna ska utgå från trafikdata, och spegla den efterfrågan och tillgång på parkeringsplatser som finns på platsen vid den specifika tidpunkten. Trafiknämnden får i uppdrag att ta fram ett system med dynamiska parkeringsavgifter på stadens mest belastade parkeringsplatser.

Den nya planen för gatuparkering innebar vidare att personer med funktionsnedsättning sedan hösten 2016 får betala för parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Beslutet motiveras med att det ska stoppa fusket med tillstånden. Motiveringen är orimlig och avgiften ska avskaffas. Nämnden får till uppgift att inleda ett arbete mot fusket med parkeringstillstånd för rörelsehindrade som utgår från principen att fuskarna ska betala priset för fusket, inte de som har ett rörelsehinder.

Att ha möjlighet att hitta en parkering är speciellt viktigt för människor med rörelsehinder som ofta begränsade i sina valmöjligheter när de färdas i staden. Den tretimmarsregel som staden har infört innebär att människor med parkeringstillstånd för rörelsehindrade i många fall blivit begränsade till tre timmars parkering åt gången. Det har skapat allvarliga problem för människor med funktionsnedsättning och i många fall inneburit att de valt att få böter för att kunna parkera. Det är en oacceptabel situation som ska åtgärdas omgående. Trafiknämnden får i uppdrag att ta bort tretimmarsregeln.

För att människor ska kunna röra sig effektivt måste det vara möjligt att hitta en parkeringsplats inom rimlig tid. Under majoritetens tid vid makten har det blivit svårare att hitta en parkeringsplats i Stockholm. Söktrafiken bidrar till avgaser och trängsel och kan ta lång tid. Samtidigt är det problematiskt att olika

parkeringsaktörer har olika appar som inte är kompatibla med varandra. Trafiknämnden ska tillsammans med parkeringsbolaget ta fram en gemensam mobilapplikation för betalning och information om var lediga parkeringsplatser finns i staden. *För en sådan utredning avsätter Liberalerna 1 mnkr.*

Bromma flygplats

Stockholm ska vara en stad som välkomnar globaliseringen – vi har allt att vinna på handel med omvärlden och ökad rörlighet. Många av Stockholms företag skulle inte överleva utan kvalificerad arbetskraft från andra länder och världsdelar eller utan en öppen världsmarknad där de kan sälja sina produkter och tjänster.

Bromma flygplats är mycket viktig för Stockholms tillgänglighet och konkurrenskraft. Om Arlanda inte kan använda sin tredje bana fullt ut och Bromma läggs ner kommer Stockholms tillgänglighet sjunka till en tredjedel av den flygkapacitet vi har idag. Stockholm behöver i dagsläget både Bromma och Arlanda för att fortsätta vara tillväxtmotorn i det exportberoende landet Sverige.

Brommaplan

En ombyggnation av trafiklösningen vid Brommaplan måste prioriteras. Ett välfungerande Brommaplan är nyckeln till förbättrad framkomlighet för både bussar och bilburen trafik i hela västra Stockholm. Framkomligheten och säkerheten för fotgängare och cyklister måste samtidigt förbättras. När Brommaplans trafiksituation adresseras är det viktigt att lösningen inte leder till att problemen förflyttas utan att en långsiktig fungerande lösning i Västerort skapas.

En etableringsplan för företag och arbetsplatser

Stockholm ska ha ett forskningsintensivt och attraktivt näringslivsklimat och vara förstahandsvalet för internationella företagshuvudkontor som vill etablera sig i Europa.

Därför behöver Stockholm en etableringsplan för nya företag och arbetsplatser. En proaktiv och offensiv etableringsplan är viktig för att locka nya företagsetableringar till framförallt ytterstaden. Exploateringsnämnden ska, under ledning av Stockholm Business Region, och i samarbete med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en etableringsplan som ska vara en del av stadens övergripande planering för sammanhängande service, kommunikationer, företagande och bostäder.

Food trucks

Vänstermajoriteten har valt att drastiskt försvåra för food trucks, genom att chockhöja årsavgiften för nyttoparkeringstillstånd från 12 000 kronor till 30 000 kronor exklusive moms. Då merparten av aktörerna är nystartade småföre-

tagare kan det ställa till stora problem för branschen och höjer dessutom trösklarna för nyetableringar på området. I värsta fall kan allt för höga avgifter leda till att lönsamheten blir för låg eller trösklarna för höga, och då mister vi både food trucks och avgiftsintäkter till staden. Det vore ett hårt slag mot såväl företagandet som mot den levande stadsmiljön.

Dessutom har majoriteten beslutat att marknaden ska regleras av staden genom att antalet tillstånd ska begränsas till 100 stycken. För Liberalerna är det inte stadens uppgift att bestämma hur många aktörer som verkar på en fri marknad. Den nya årsavgiften ska därför sänkas till den ursprungliga nivån och marknadsregleringen för antalet food trucks ska tas bort.

En grönare stad med bättre luft

Träd tillför många kvaliteter till staden. De är en av förutsättningarna för att staden ska kunna växa då de renar luften, skyddar mot buller och bidrar till ett fungerande ekosystem. Fler gator ska kantas av träd. Den förnyelse som pågår, till exempel på Hornsgatan och Folkungagatan, ska fortsätta och intensifieras. Andra stråk som behöver rustas är Valhallavägen och Karlbergsvägen. I samband med förtätning av ytterstaden ska det eftersträvas att trafikleder görs om till trädkantade gator och att gaturummet prioriteras om till förmån för gång- och cykeltrafik.

Stockholms luft ska hålla hög kvalitet. Att Staden prioriterar arbetet mot de hälsofarliga inslag som finns i luften är av största vikt för stockholmarnas hälsa. Tyvärr har majoritetens ambitioner för att minska partikelhalten varit otillräckliga och redan i augusti 2017 hade maxnormen, som får överskridas maximalt under 7 dygn, redan överskridits under 17 dygn. På vissa tungt trafikerade vägar var situationen ännu sämre. Arbetet för att säkerställa att EU:s miljökvalitetsnormer för partiklar och kvävedioxid ska uppnås ska prioriteras högre. För att nå det målet ska trafiknämnden påverka Trafikverket för att förbättra luftkvaliteten längs med de statliga vägarna och bidra till genomförandet av det av Länsstyrelsen framtagna åtgärdsprogrammet för att klara miljönormerna. Trafiknämnden ska också tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden aktivt följa och utvärdera teknikutvecklingen avseende åtgärder för att minska partikelhalten i luften.

För att förbättra luftkvaliteten ska miljözoner införas i Stockholms innerstad så att miljökrav kan ställas även på motorfordonen i innerstaden. Att förbjuda bilar som släpper ut en hög grad av skadliga partiklar i innerstaden är ett exempel. Användningen av dubbdäck ska avgiftsbeläggas så att staden ska klara miljökvalitetsnormen för partiklar. Dessa åtgärder kräver lagändringar och Stockholms stad ska fortsatt verka aktivt för att sådana kommer till stånd.

Det är nödvändigt att förbättra infrastrukturen för fossilbränslefria fordon i både innerstad och ytterstad. Efterfrågan på biogas ökar samtidigt som andelen fossilgas i bränslet behöver minska. Staden ska arbeta för ökad användning av biogas med låg miljöpåverkan.

För att klara målet med en fossilbränslefri fordonsflotta 2040 måste staden underlätta användandet av elbilar. Staden ska därför ta ett krafttag för att bygga ut antalet laddningsmöjligheter. Det ska tillkomma minst 250 nya laddningsmöjligheter under 2018. Det målet ska uppnås genom att parkeringsbolaget ska installera minst 150 nya laddningsmöjligheter i sina parkeringsanläggningar och att minst 100 nya laddningsmöjligheter skapas genom samverkan med privata aktörer i det gaturum som trafiknämnden ansvarar för. Trafiknämnden får i uppdrag att utreda och genomföra en samverkan med privata aktörer för att skapa fler laddningsmöjligheter i staden.

Trafiknämnden ska avslutningsvis arbeta aktivt med att samordna leveranserna av gods. Staden kan gå i bräschen genom att tillsammans med landstinget samordna sina leveranser. Samtidigt ska staden stödja samordning av näringslivets transporter, till exempel genom att skapa utrymme för omlastningscentraler.

Särskilda prioriteringar 2018

- Trafiknämnden ska utreda möjligheten att skapa sträckor med signalprioritering för kollektivtrafiken på högt belastade kollektivtrafikleder.
- Trafiknämnden ska utreda möjligheten för fler snabba cykelvägar.
- Trafiknämnden ska påbörja arbetet att upprusta gångvägarna och tillgängligheten inom ramen för en gång- och tillgänglighetsmiljard.
- Trafiknämnden ska systematiskt följa upp framkomligheten på större cykelstråk genom parkeringsövervakning.
- Trafiknämnden ska utreda möjligheterna att automatisera tillsyn och bötfällande av bilar som blockerar cykelbanor och korsningar.
- Trafiknämnden ska verka för mer spårbunden kollektivtrafik.
- Trafiknämnden ska verka för att en östlig förbindelse byggs och att trafiksituationen på Brommaplan åtgärdas.
- Trafiknämnden ska nyttja en bredare kunskap och fler perspektiv i trafikplaneringen.
- Trafiknämnden ska på prov måla parkeringsplatser som är reserverade för personer med funktionshinder blåa och tretimmarsregeln ska tas bort.
- Trafiknämnden ska tillsammans med stadens bostadsbolag och fastighetsnämnden inventera den fysiska miljön på otrygga platser i staden och vidta åtgärder för att förbättra platserna.
- Trafiknämnden får i uppdrag att utföra en satsning på trygghet, säkerhets och ordning.
- Trafiknämnden ska säkerställa att 24-timmarsgarantin för klotter återigen börja gälla, samt låta privata fastighetsägare ansluta sig.
- Trafiknämnden ska ta fram en plan för att minska antalet skadedjur i staden.
- Trafiknämnden ska genomföra en analys så att de vägar som ambulanserna använder mest prioriteras i underhållet.
- Trafiknämnden ska avsätta extra resurser för potthålspengar, i en central underhållspott för behovsstyrt extra gatu- och vägunderhåll. Ytterstadens vägar samt gång- och cykelbanor generellt ska prioriteras.

- Trafiknämnden får i uppdrag att reda ut möjligheterna att införa ett system för blyxtjobb för akut snöröjning.
- Trafiknämnden får i uppdrag att ta fram ett system med dynamiska parkeringsavgifter på stadens mest belastade parkeringsplatser.
- Trafiknämnden ska tillsammans med parkeringsbolaget ta fram en gemensam app för betalning och information om var i staden det finns lediga parkeringsplatser.
- Trafiknämnden ska sänka avgiften för, och ta bort regleringen på antalet, food trucks.
- Trafiknämnden ska se till att det blir fler träd i gatumiljö i Stockholm.
- Trafiknämnden ska verka för att miljözoner för fler fordon införs och att dubbdäck avgiftsbeläggs.
- Trafiknämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden aktivt följa och utvärdera teknikutvecklingen avseende åtgärder för att minska partikelhalten i luften.
- Trafiknämnden får i uppdrag att utreda och genomföra en modell för samarbete med privata aktörer för att skapa 100 nya laddningsmöjligheter under 2018.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 1% (tot 2,5)	14,5 mnkr
Medborgardialoger i ytterstaden (inom ram 2016 års budget)	4 mnkr
Kommunikation Hållbart resande (2017 års budget)	2 mnkr
Samspelskampanj	1 mnkr
Levande Stockholm	7 mnkr

Ökade kostnader för:

Utökad satsning trygg-, säkerhets- och ordningsfrågor	-3 mnkr
Potthållspengar för behovsstyrt extra underhåll	-5 mnkr
Bättre offentlig redovisning av felanmälan från medborgare	-1 mnkr
Utredning förbättrad parkeringsapp	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

18. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Trafiknämnden** godkänns.

Utbildningsnämnden

I ett liberalt samhälle har varje individ friheten att bestämma över sitt eget liv. Skolans huvuduppgift är därför att förmedla kunskap och vårt gemensamma bildningsarv. Människor växer med kunskaper. Utbildning ger individen möjlighet att öppna nya dörrar och se nya perspektiv. Bildning ger människor makt att forma sina liv. En lyckad skolgång är varje ung människas bästa försäkring mot framtida utanförskap, och samhällets bästa försäkring för välstånd och utveckling.

Alla barn och unga som går i Stockholms förskolor och skolor ska uppleva sin tillvaro som meningsfull, mötas av ständigt nya utmaningar och ges möjlighet att anstränga sig och utnyttja sina förmågor och sin kreativitet så mycket som möjligt. Alla barn och unga ska känna sig trygga, bli tagna på allvar, känna att just deras framtid är viktig och kunna ta del av de kunskaper, erfarenheter och värderingar de behöver för att sedan kunna göra fria livsval.

Idag finns stora utmaningar för skolan i Stockholm. Skillnaderna i resultat mellan enskilda skolor i Stockholm är för stora. En alltför hög andel av eleverna i Stockholms skolor får inte del av viktiga kunskaper på grund av andra elevers störande beteende eller kränkningar. Efter nära fyra år med socialdemokratisk majoritet befinner sig betygsresultaten på en lägre nivå än 2014 och skillnaden mellan pojkar och flickor och mellan olika skolor är stor. Alla elever får idag inte samma goda utbildning i Stockholms stad.

Förskollärare och lärare är skolans viktigaste resurs och de behöver få den arbetsmiljö de förtjänar. Ledarskapet i skolan behöver vara engagerat och handlingskraftigt och ges tydlig uppbackning av den politiska ledningen. Föräldrar behöver få veta vilket ansvar de förväntas ta för sina barns skolgång. *Liberalerna anslår totalt 62 mnkr i en satsning för ökad trygghet och studiero och en förbättrad arbetsmiljö i skolan.*

För oss liberaler är det självklart att föräldrarna ska kunna välja mellan olika förskolor och skolor. Olika pedagogiska inriktningar, ledarskap och metodik skapar en mångfald av olika alternativ. Det avgörande ska vara verksamhetens kvalitet, inte vem som driver den. Den socialdemokratiska regeringens förslag om vinstbegränsningar i välfärden innebär genom sin utformning att många verksamheter, framförallt mindre skolor och förskolor, kommer att läggas ner. Det innebär att valfriheten kommer att minska kraftigt vilket drabbar de barn, elever och föräldrar vars skolor stängs.

Skolan ska inte vara värdeneutral. Skolan ska ta tydlig ställning för humanistiska och demokratiska värderingar, mot extremistiska och våldsbejakande uttryck. Skolan ska fostra, men inte överta hemmets ansvar. Genom hela utbildningsväsendet ska ett medvetet och kunskapsbaserat arbete bedrivas för jämställdhet och för alla barns och elevers lika möjligheter oberoende av kön. Skolan ska motverka hedersförtryck.

Under den nuvarande majoritetens nära fyra år vid makten har skolan inte fått tillräckligt mycket resurser. Höjningen av skolpengen 2017 var den lägsta höj-

ningen av skolpengen per elev på 12 år. Det har lett till att nära hälften av alla grundskolor och fler än hälften av alla gymnasieskolor går med underskott 2017. Tillskillnad från den nuvarande majoriteten så prioriterar vi liberaler skolan. *Liberalerna satsar därför totalt nästan 1,5 mdkr på skolan 2018. Det är en halv miljard mer än majoriteten.*

I Liberalernas förslag till budget för utbildningsnämnden höjs schablonen för grundskolan med 145,4 mnkr utöver majoritetens förslag, och för gymnasieskolan med 44 mnkr utöver majoritetens förslag. För grundsärskola, gymnasiesärskola, fritidshem och fritidsklubb görs motsvarande procentuella uppräkning. Inom ramen för schablonökningen avsätts medel för en riktad extra lönesatsning på lärarlönerna motsvarande 1 procent.

En skola där kunskapen sätts främst

Efter fyra år med socialdemokratisk majoritet är vi långt ifrån en skola i internationell toppklass. Andelen elever behöriga till gymnasiet i Stockholm har sjunkit de senaste åren, trots de insatser som görs i stadens skolor för att alla elever ska uppnå godkända resultat. Skillnaderna mellan pojkars och flickors studieresultat, motivation och studieval är stora, och detsamma gäller skillnaden i skolresultat mellan områden och stadsdelar. Detta måste tas på största allvar.

Socialdemokraterna lovade inför valet 2014 att de skulle halvera andelen elever som går ut grundskolan utan behörighet till gymnasiet, det vill säga få ner andelen från 12 procent 2014 till 6 procent av alla elever. I själva verket har utvecklingen gått helt åt andra hållet.

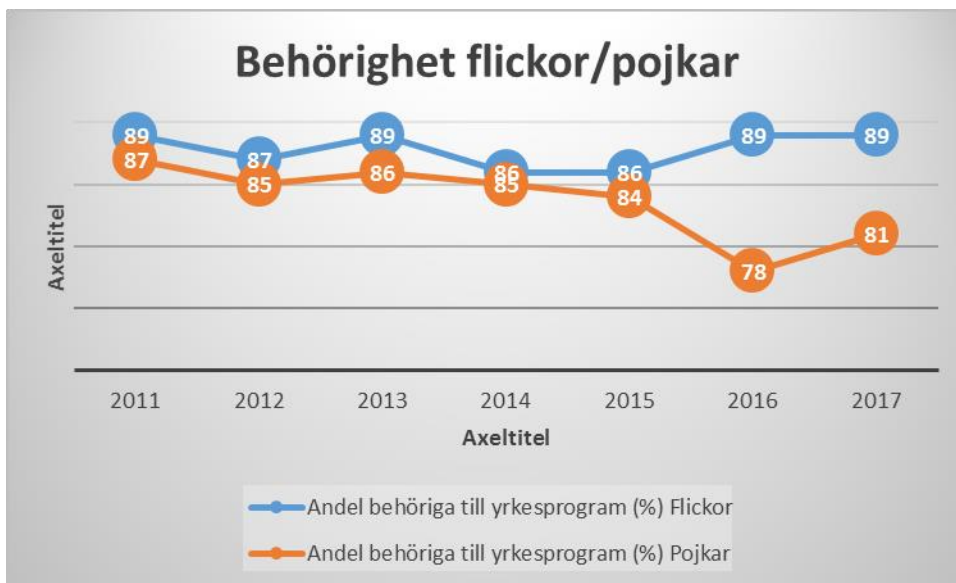

Källa: Stockholms stads utbildningsförvaltning.

Data: Andelen av samtliga elever som gått ur årskurs 9 som är behöriga till gymnasiets yrkesprogram

Skillnaden i resultat mellan pojkar och flickor ökar också markant. Pojkar har lägre skolresultat genomgående i Stockholms stads skolor, även i de skolor som

har högst betygsresultat i hela staden. I andra länder ser man inte samma skillnad i resultat mellan pojkar och flickor på högpresterande skolor.

Källa: Stockholms stads utbildningsförvaltning

Data: Andelen av samtliga elever som gått ut årskurs 9 som är behöriga till gymnasiets yrkesprogram uppdelat på flickor och pojkar

Om vi ska lyckas med målet att skapa en skola i världsklass så måste skolpolitiken utgå från vedertagen internationell forskning. Lönerna för skickliga lärare ska fortsätta att höjas. Stockholms stad ska ha ett resursfördelningssystem som omfördelar resurser utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund. Studieron ska förbättras, skolket och de sena ankomsterna minska. Högre lärartäthet i de lägre åldrarna ska prioriteras, och i de högre årskurserna ska tvåläraresystem underlättas. Skolan ska ställa tydliga krav och regelbundet utvärdera elevernas kunskaper. Tidiga utvärderingar gör att lärarna kan upptäcka vilka elever som inte hänger med i undervisningen - och sätta in stöd och hjälp.

För att långsiktigt lyfta elevernas resultat ska ett oberoende internationellt expertråd tillsättas. Rådets uppdrag ska vara att lägga fram rapporter och förslag på hur skolsystemet i Stockholm kan förbättras. Expertrådet bör bestå av internationella experter och lärare och rektorer med erfarenhet av världens främsta skolsystem, samt av skolsystem som har genomgått kvalitetshöjningar. Rådet ska också involvera forskare, lärare och rektorer med erfarenhet av framgångsrik skolutveckling i Stockholm och Sverige.

Svenska är skolans viktigaste ämne. Det finns ett starkt samband mellan läsförmåga och elevens förmåga att klara andra skolämnen. Läsning stärker såväl språkförståelse som fantasi, och litteraturen är viktig i skolans arbete. Att ha tillgång till ett språk är grundläggande för inlärning och för förmågan att uttrycka sig. Därför ska alla skolor satsa särskilt på det svenska språket och arbeta med språkutveckling i alla ämnen. *Utbildningsnämnden ska under 2018 utreda och införa ett språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen. Liberalerna anslår 5 mkr för det ändamålet.*

Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier. Allra viktigast är baskunskaperna - att kunna läsa, skriva och räkna. Den breda satsningen på matematik, teknik och naturvetenskap måste fortsätta. Stockholms stad ska utveckla utbudet av moderna språk i skolan.

Den låga likvärdigheten är ett kunskapsproblem

Det finns idag stora skillnader i resultat mellan olika stadsdelar i Stockholms stad, och vad gäller behörighet till gymnasiet (yrkesprogrammen) varierar resultaten stort. Stockholm ska därför ha ett starkt socioekonomiskt fördelningssystem som fördelar extra resurser till skolor där utmaningarna är större. Det socioekonomiska systemet som finns idag ska utvecklas och ges tydliga riktlinjer där det framgår hur stödet ska användas, till exempel till fler speciallärare, högre andel legitimerade lärare och lärarassistenter. Vid uppföljning ska staden se hur riktlinjerna följs, inte bara mäta hur mycket stöd som har fördelats, samt undersöka vilka av insatserna som leder till förbättrade studieresultat. De metoder som visar sig ha bäst effekt ska sedan vidareutvecklas och spridas till samtliga skolor.

Källa: Stockholms stads utbildningsförvaltning

Data: Andelen av samtliga elever som gått ut årskurs 9 som är behöriga till gymnasiet yrkesprogram uppdelat på stadsdelar år 2017

Till år 2025 vill Liberalerna halvera andelen elever utan gymnasiebehörighet i skolor i socioekonomiskt utsatta stadsdelar. Det kräver en kraftig förbättring av kvaliteten och kunskapsresultaten i dessa skolor. De skickligaste skolledarna och lärarna behövs på de skolor som har de största utmaningarna. Liberalerna vill därför möjliggöra för dessa skolor att hitta olika sätt att förbättra arbetsvillkor och löner för att på så sätt locka till sig den spetskompetens som skolorna behöver. I samma anda vill vi också rikta fler förstelärare till dessa skolor. De skickligaste lärarna ska ledas av de skickligaste rektorerna. Skolor med höga

kunskapsresultat ska uppmuntras att starta filialer i stadsdelar med lägre kunskapsresultat.

Utbildningsnämnden ska stärka sitt arbete med romsk inkludering i samråd med den romska minoriteten i Stockholm.

Stöd, hjälp och utveckling

Skolan ska ställa tydliga krav och regelbundet utvärdera elevernas kunskaper. Tidiga utvärderingar gör att lärarna kan upptäcka vilka elever som inte hänger med i undervisningen - och sätta in stöd och hjälp.

Många elever behöver extra stöd redan det första skolåret för att lära sig läsa och skriva, men tyvärr upptäcks ofta läs- och skrivsvårigheter sent. För att tidigt upptäcka barn med läs- och skrivsvårigheter vill Liberalerna att det ska vara obligatoriskt för alla skolor att undersöka barnens läsförståelse redan i förskoleklass. De barn som bedöms ha svårigheter kan då få ett individuellt stöd direkt vid skolstarten i årskurs ett. De barn som börjar i Stockholms skolor i senare årskurser ska också kartläggas för att tidigt upptäcka eventuella läs- och skrivsvårigheter. Utbildningsnämnden ska under 2018 utreda införandet av ett läsförståelsetest i förskoleklass.

Elever som inte når målen i svenska och matematik under de första årskurserna ska få automatisk rätt till extra lektioner, läxhjälp och speciallärarhjälp. Om en elev i årskurs 6 riskerar att inte få godkänt betyg i svenska, engelska eller matematik, ska skolan vara skyldig att redovisa tydliga åtgärder. Det är viktigt att stödet fortsätter hela vägen till årskurs 9 om så behövs och att stöd sätts in även till de elever som påbörjar sin skolgång i Stockholm senare än årskurs 6. *Liberalerna anslår 4 mkr för att systematisera arbetet med att följa upp alla elever i årskurs 6.*

Att tidigt upptäcka och uppmärksamma problem att uppnå kunskapsmål är avgörande för att alla elever ska lyckas i skolan. Vissa elever kan behöva ett extra skolår i grundskolan för att komma ikapp. Läsförmåga och matematisk förmåga ska då prioriteras. Möjligheten till ett tionde skolår ska därför utnyttjas av stadens skolor, gärna tidigt under skoltiden, för elever som annars inte kommer att nå upp till målen.

Ett brett utbud av platser på sommar- och lovskola ska finnas för de elever i årskurs 4-9 som behöver det. Lördagsskola i grund- och gymnasieskola ska startas på fler håll. Alla elever i årskurs 4-9 som inte når, eller riskerar att inte nå, kunskapsmålen ska ha rätt till sommarskola. Organiserad läxhjälp ska erbjudas alla barn i skolan eller på fritids.

Utbildningsnämnden ska under 2018 utreda hur en undervisningsgaranti till eleverna kan införas på högstadiet och gymnasiet. Om lektioner ställs in till exempel för att läraren är frånvarande ska undervisningen ges vid ett annat tillfälle. För att viktig undervisningstid inte ska försvinna under terminerna bör det

bli svårare att få ledighet under skoltid för semesterresor. Om rektor avslår en ansökan för semesterresa på grund av att undervisningen inte kan avstås och eleven ändå uteblir ska utbildningsnämnden utdela vite till vårdnadshavaren.

För att fler elever ska nå målen för utbildningen ska elever inom grundskolans senare årskurser samt elever inom gymnasieskolan ha god tillgång till studie- och yrkesvägledning och arbetslivsorientering. Studie- och yrkesvägledarna ska omfattas av lärarlönesatsningar och ska ha goda möjligheter till vidareutveckling i yrket.

Samhället är idag i hög grad digitaliserat, och de arbetsplatser dagens elever så småningom kommer till likaså. Skolan ska givetvis vara en del i den utvecklingen och använda digitala verktyg i undervisningen. Fokus ska som alltid vara på pedagogiken, en skicklig lärare kan aldrig ersättas med en dator. Stockholms skolor ska ligga i framkant med att använda moderna digitala arbetsverktyg och satsningen på digitala verktyg bör påskyndas. För att kodning och programmering ska bli ett naturligt inslag i skolan, som del i kursplanen för flera ämnen och som möjlig programprofilering, ska ett särskilt lärarlyft genomföras på området. Arbetet med skolans digitalisering och med att erbjuda elever kunskaper i programmering ska fortgå och utvecklas.

Skolan ska vara en utmaning för alla elever, även de allra duktigaste. Den som har talang för matematik eller språk ska kunna välja en spetsutbildning precis som den som har talang för idrott eller för musik. Stockholms stad ska ansöka om att få starta fler spetsklasser med särskilda antagningsprov i ett eller flera ämnen i grundskolan och på gymnasiet. Särbegåvade elever ska ges sådana utmaningar och sådan stimulans att de inte tappar intresset för skolan. Kunskaper om hur man ser och undervisar särbegåvade elever ska vara en del av fortbildningen för Stockholms lärare, och en handlingsplan för särbegåvade elever ska tas fram centralt.

Entreprenörskap ska ingå som en naturlig del i skolan. Skolorna ska uppmuntras att starta samverkan med Ung Företagsamhet.

I en värdegrundssatsning mot antisemitism och intolerans avsätts för utbildningsnämndens del 1 mnkr kronor i Liberalernas förslag till budget för år 2018. Medlen ska gå till att finansiera elevers kulturupplevelser som tar ställning för alla människors lika rättigheter. Satsningen görs i samverkan med Kultur- och utbildningsnämnden.

Grundsärskola

Grundsärskolans kunskapsuppdrag ska utvecklas och stärkas. Utbildningen ska vara anpassad efter varje elevs förmåga och behov. Förstelärartjänster ska också komma grundskolan till del. Elever i särskolan ska ha samma rätt som andra elever att välja skola. Elevens rätt till utbildning måste säkras och varje elev ska ha en tydlig utvecklingsplan.

Språket är grundläggande. Extra resurser ska satsas på kompetenshöjning för lärare för att säkerställa att barn med språkstörning i grundsärskolan utvecklar språket. Där möjlighet finns ska särskolor med särskild profil startas för att samla expertisen på ett ställe.

För att säkerställa en god utbildning i grundsärskolan höjer Liberalerna schablonen för grundsärskolan med drygt 1 procentenhet mer än majoritetens förslag. Schablonhöjningen för grundsärskolan blir då totalt drygt 3,5 procent.

Skolbarnomsorg

Nio av tio elever i årskurs F-3 går idag i något av Stockholms fritidshem. Fritidshemmen spelar en viktig roll i barns lärande och sociala utveckling. Verksamheten fyller en viktig funktion för barnen både när det gäller möjligheten till stöd i skolarbetet och för att få tillgång till andra meningsfulla och utvecklande aktiviteter efter skoldagens slut. Verksamheten ska fungera som ett stöd för att uppnå skolans mål, genom att bland annat erbjuda hjälp med läsläsning och studiestöd. Vi vill anställa fler fritidspedagoger till våra fritidshem - varje fritidshem ska ha minst en utbildad fritidspedagog som leder arbetet.

Alla elever i årskurs 4-6 ska erbjudas öppen fritidsverksamhet. *För att säkerställa en god skolbarnomsorg höjer Liberalerna schablonen för fritidshem och fritidsklubbar med drygt 1 procentenhet mer än majoriteten. Schablonhöjningen för skolbarnomsorg blir då totalt drygt 3,5 procent.*

En gymnasieskola för högre studier och arbete

Det är i gymnasieskolan som ungdomarna förbereder sig för arbetslivet eller fortsatta studier. En god gymnasieutbildning utgör skillnaden mellan att kunna välja den utbildning som passar en och gå vidare till arbete eller högre studier, eller att gå ut gymnasiet utan examen och fastna i arbetslöshet.

Gymnasieskolan i Stockholm ska hålla högsta kvalitet. Efter en genomförd gymnasieutbildning ska det vara enkelt att övergå till högre utbildning eller arbete. De högskoleförberedande programmen i stadens gymnasieskolor ska hålla en hög nivå och utgöra en god grund för fortsatta studier. Ett ökat externt samarbete med högskolor och universitet, näringsliv, kulturinstitutioner och andra organisationer behövs för att utveckla utbildningarna.

Yrkesprogrammen i stadens gymnasieskolor ska vara av hög kvalitet och leda till att eleverna blir attraktiva på arbetsmarknaden. För att öka andelen som väljer yrkesprogram krävs en väl utvecklad samverkan med branschorganisationerna och att fler utbildningar bedrivs i företagens eller branschens regi. Endast utbildningen i teoretiska ämnen ska då ske i gymnasieskolan. Alla lärlingar ska genomföra ett godkänt gesällprov för att kunna slutföra sina studier. Staden bör även utöka samarbetet med andra kommuner i länet för att tillsammans skapa attraktiva yrkesutbildningar.

Gymnasieskolorna i staden ska ha tydliga profiler. Staden behöver se över det utbildningsutbud man erbjuder samt antalet utbildningsplatser på de olika utbildningarna. Översynen ska ha som syfte att bättre matcha erbjudna utbildningar och platser med det som arbetsmarknaden efterfrågar. Utbildningsnämnden ska, tillsammans med den övriga gymnasierregionen, under 2018 se över utbildningsutbudet i gymnasieskolan i staden.

Möjligheterna för studiemotiverade elever att tentera av gymnasiekurser och att kunna läsa högskolekurser redan på gymnasiet ska byggas ut. Ung företagsamhet ska erbjudas elever i Stockholms stads gymnasieskolor, exempelvis som möjlighet inom projektarbete eller elevens eget val.

För att minska avhoppet från gymnasiet krävs en lång rad åtgärder och tidiga insatser är avgörande. För att tidigt hitta de elever som senare riskerar att hoppa av sin utbildning gäller det att samtliga skolor systematiskt arbetar med uppföljning. Det är särskilt viktigt att kartlägga och följa upp elevers frånvaro och kunskapsutveckling. När det har gått så långt att en elev allt mer uteblir från undervisningen eller ständigt har misslyckade studieresultat behöver skolan grundligt utreda vad som orsakar elevens frånvaro eller oförmåga att lyckas med sina studier.

Gymnasiesärskolan

Gymnasiesärskolans kunskapsuppdrag ska utvecklas och stärkas. Höga förväntningar ska ställas på alla elever och utbildningen ska vara anpassad efter varje elevs förmåga och behov. Elever i särskolan ska ha samma rätt som andra elever att välja skola. Ökad samverkan ska ske mellan gymnasiesärskolan och arbetsmarknadsnämnden i syfte att fler personer ska ges möjlighet att komma ut på den ordinarie arbetsmarknaden. Samverkan med företag och andra organisationer för att skapa fler praktikplatser och feriearbeten ska likaså öka. Stockholms stad måste arbeta för att fler ungdomar från gymnasiesärskolan kommer i egenförsörjning.

För att säkerställa en god utbildning i gymnasiesärskolan höjer Liberalerna schablonen för gymnasiesärskolan med drygt 1 procentenhet mer än majoriteten. Schablonhöjningen för gymnasiesärskolan blir då totalt drygt 3,5 procent.

Aktivt ledarskap

Rektorer och skolledare spelar en avgörande roll för skolans pedagogiska utveckling. Det går inte att underskatta vikten av ett gott ledarskap och ett systematiskt kvalitetsarbete för att uppnå goda resultat. Forskning har belagt att det finns ett tydligt samband mellan skolors styrnings- och ledningskvalitet och elevernas prestationer. Skolor med ett bra ledarskap ger också en bättre arbetsmiljö med lägre personalomsättning och färre långtidssjukskrivningar.

Kraven på stadens rektorer ska vara tydliga och de ska i sin tur känna att de har stadens förtroende och resurser att leda skolan och skolans kvalitetsarbete. Det

effektiva kvalitetsarbetet ska genomsyra hela verksamheten och prägla skolledningens och lärarnas vardagliga arbete. Arbetet ska genomsyras av evidensbaserade metoder, målmedvetenhet, uppföljning och utvärdering.

För att rektorerna ska lyckas i sitt viktiga uppdrag krävs det att de ges bättre förutsättningar än idag för att utöva sitt ledarskap på bästa sätt. Det handlar om att rektorerna, på samma sätt som lärarna, erbjuds kontinuerlig vidareutbildning, att administrativa uppgifter lyfts bort, att de ges möjlighet att anställa den personal de behöver för att lyckas i sitt uppdrag och att de känner förtroendet att leda verksamheten.

Rektorer och övrig skolledning måste kunna fokusera på att vara pedagogiska ledare. Stockholms stad ska utreda på vilket sätt rektorer kan avlastas administrativt, exempelvis genom ett större stöd i upphandlings-, lokal- och ekonomi-frågor. I skolor med social problematik bör skolledare även avlastas personalärenden och ansvar för fastighetsskötsel för att få mer tid till det pedagogiska ledarskapet.

Färre och mer långsiktiga mål för stadens skolor

Stockholms stads utbildningsnämnd har sammanlagt 138 mål, uppdelade i aktiviteter och indikatorer, för 2017. Det är omöjligt för en enskild skola att förhålla sig till detta. Målen bör vara färre, konkreta och tydligt kopplade till skolornas kvalitetsarbete. Antalet mål i utbildningsnämnden ska halveras.

Istället för att bara ställa upp mål för nästkommande år, bör skolorna i Stockholms stad också styras av mer långsiktiga mål – som åtminstone sträcker sig 3, 5 eller 10 år framåt i tiden. Det skulle premiera långsiktigt arbete och möjligheten till måluppfyllelse trots kortsiktiga variationer. Målen ska också följas upp årskullsvis, där till exempel resultaten i årskurs 6 för en viss årskull också jämförs med deras resultat när de når årskurs 9. Detta för att följa om åtgärder som satts in haft någon effekt på elevernas kunskapsnivå.

Lärare och ledarskap

Lärarnas huvuduppgift är och ska vara att undervisa. Men idag går för stor del av lärarnas arbetstid åt till andra uppgifter än undervisning och planering av undervisningen. Varje skola måste därför ansvara för att uppgifter som ligger utanför lärarnas kompetensområde men som är en naturlig del av skolans verksamhet – administration, IT, rastnärvaro och liknande – sköts av annan personal med rätt kompetens för detta. Lärarassistenter ska därför anställas för att ta hand om de arbetsuppgifter som inte är direkt kopplade till lärarrollen.

Lärarnas arbetsbörda ska minskas, i syfte att frigöra mer tid till det pedagogiska uppdraget. Detta kan ske antingen genom att arbetsuppgifter lyfts bort eller att de förenklas. Lärare måste få mer tid till planering och till att utveckla sin undervisning, genom fortbildning eller kollegialt lärande, för att stärka resulta-

ten i skolan. Utbildningsnämnden ska 2018 ta fram centrala riktlinjer för minskad arbetsbörda för lärare.

Staden måste särskilt arbeta mer med att ta bort och förenkla administrativa uppgifter så att en större del av lärares arbetstid kan användas till undervisning. *Liberalerna anslår därför 30 mnkr för att anställa lärarassistenter och mentorer i stadens skolor.* Staden ska också utreda möjligheterna till central rättning av de nationella proven.

Stockholm växer. När staden växer måste vi också anställa fler lärare. Utan en stark löneutveckling kommer det att bli svårt att rekrytera tillräckligt många lärare och skolledare. Lärarlönen är en av de viktigaste faktorerna för att långsiktigt höja lärarkvaliteten och i förlängningen kvaliteten på undervisningen. Målet för Liberalerna i Stockholms stad är att Stockholms lärare ska ha Sveriges högsta lärarlöner och att staden ska vara Sveriges bästa arbetsgivare för lärare.

Socialdemokraterna har sedan valet 2014 inte lagt några resurser på att höja lärarlönerna. Istället har man lagt skolpengen så lågt 2017 att den enligt utbildningsförvaltningen inte ens täcker de avtalsenliga lärarlöneökningarna. Nästan hälften av alla grundskolor går därför 2017 med underskott.

Vi liberaler prioriterar skolan. *Därför öronmärker vi 39,5 mnkr för en satsning på att höja lärarlönerna. Det motsvarar i snitt ett lönepåslag om 1 procent, för lärare inom grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem.*

Möjligheten att göra karriär i klassrummet är en förutsättning för att behålla skickliga lärare och för att höja läraryrkets status. Satsningen på förstelärare ska återupptas och utvidgas till att gälla även förskollärare. *Liberalerna anslår 8,6 mnkr för att inrätta 100 karriärtjänster för förskollärare. 29,2 mnkr anslås till att införa 348 lokalt finansierade förstelärartjänster i grund- och gymnasieskola.* På sikt ska fler förstelärartjänster införas i Stockholms stads skolor. På de skolor där behov föreligger ska förstelärare kunna få nedsättning i undervisningstid för att bedriva forskning i skolan.

I de ämnen där det råder brist på lärare, till exempel speciallärare, ska staden erbjuda sig att betala hela fortbildningen för de lärare som vill bredda eller fördjupa sina kunskaper. Utbildningstakten ska i första hand vara på högst 50 procent, så att utbildningen kan kombineras med att läraren arbetar kvar i skolan. Ett krav för att staden ska betala fortbildningen är att läraren åtar sig att allra minst arbeta kvar inom staden de närmaste tre åren efter att utbildningen har slutförts. *Liberalerna anslår 100 mnkr för att årligen kunna erbjuda lärare denna möjlighet.* Medel för vidareutbildning finansieras genom disposition av eget kapital i enlighet med beslut i bokslutet för 2014. Medel för kompetensutveckling fördelas i samband med bokslutet.

Läraren ska ha ett tydligt ledarskap i klassrummet. Ledarskap bör därför vara en viktig del i lärarutbildningen. Staden och rektor bör se till att lärare får kon-

tinuerlig utbildning, träning och stöd i sitt ledarskap. Särskilt viktigt är ledarskapet i de skolor där man har svårt att nå kunskapsmålen. Stockholms stad bör i samverkan med länets mest erkända högskolor ta fram särskilda kurser i pedagogik, ledarskap samt trygghet och studiero för de lärare som arbetar i dessa skolor.

Många lärare tvingas arbeta i en arbetsmiljö som hade varit oacceptabel inom andra yrken. Inga lärare ska utsättas för kränkningar. En skola som präglas av trygghet och studiero och där läraren möts av respekt och tillit gynnar inte enbart eleverna utan är också en god arbetsmiljö för lärarna. Varje skola ska ha en tydlig handlingsplan för att långsiktigt arbeta med att förbättra arbetsmiljön för stadens lärare. Utbildningsnämnden ska 2018 ta fram material och underlag för skolornas handlingsplaner för arbetsmiljön.

Nyexaminerade lärare ska erbjudas en god introduktion och handledning/coachning under den första tiden som yrkesverksam. Som en del i arbetet med arbetsmiljö behövs mer kunskap om varför lärare byter arbetsplats. Därför ska utbildningsförvaltningen arbeta på ett strukturerat sätt med avslutssamtal när lärare byter skola.

Snabb väg in till skola för nyanlända elever

För Liberalerna är skola och utbildning den viktigaste nyckeln till ett liv i frihet och självständighet. De kunskaper elever tar med sig från skolan är avgörande för att lägga grunden för det kommande yrkeslivet och medborgarskapet. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och garanteras en skolmiljö med trygghet och studiero.

Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning anpassad till deras förkunskaper. Nyanlända elever ska snabbt genomgå en kunskapscreening, för att avgöra förkunskaper och eventuell stödbehov. Resultatet av detta ska sedan omsättas i konkret undervisning baserat på elevens färdigheter.

För nyanlända elever som kommer till Sverige under sommaren ska sommarskola finnas. För nyanlända elever som kommit tidigare under året ska sommarlovet halveras så att deras undervisningstid förlängs. Rektor ska också ha mandat att omdisponera tidsplanen för att prioritera kärnämnen som svenska och matematik.

Skickliga lärare spelar en avgörande roll för att förmedla kunskap. De bästa lärarna ska finnas för de barn som behöver det mest. Därför måste möjligheterna till karriär- och löneutveckling vara som störst i skolorna med svårast förutsättningar. Resurser till skolan ska fortsatt fördelas utifrån socioekonomiska utmaningar.

Många av de nyanlända ungdomarna är i högstadie- eller gymnasieåldern, och de kommer till Sverige med väldigt varierande förkunskaper. De står inför särskilt stora utmaningar när det kommer till att snabbt lära sig svenska och

komma ikapp sina jämnåriga i de viktigaste ämnena. De måste få den undervisningstid de behöver för att hämta in kunskaper.

Barnkonventionens principer om ickediskriminering och rätten till skola ger gömda och papperslösa barn rätt till skolgång. De gömda och papperslösa barnen ska få gå i skola i staden, och skolorna ska ge barnen rätt stöd.

Frihet och trygghet för alla elever

Alla människor har rätt att leva i frihet, inte minst våra barn och unga. Förtryck av Stockholms stads elever ska aldrig tolereras. Utbildningsnämnden ska ta fram en handlingsplan för arbetet mot hedersförtryck med konkreta och kraftfulla åtgärder. Skolledningen ansvarar för att skolan erbjuder tydliga insatser för att hjälpa utsatta elever och att det i skolans värdegrund är självklart att alla elever har rätt att leva i frihet. Under 2018 ska utbildningsnämnden tillsammans med socialnämnden genomföra en ny kartläggning av antalet unga i Stockholm som lever i en hederskultur. Undersökningen ska genomföras på samma sätt som stadens undersökning från 2009 för att möjliggöra uppföljning och jämförelser.

Elever ska inte undantas från simundervisning eller undervisning i sex- och samlevnadskunskap. Skollagen ska följas. Uppdelning av undervisningen mellan tjejer och killar ska endast kunna göras tillfälligt och av pedagogiska skäl – inte permanent och inte av religiösa skäl.

Allt fler svenska medborgare radikaliserar och väljer att ansluta sig till våldsbejakande grupperingar. Dessa grupperingar hotar, genom sina destruktiva mönster och värderingar, grundläggande demokratiska principer. Skolorna måste ha ett aktivt förebyggande arbete och anta egna konkreta lokala handlingsplaner. Handlingsplanerna måste utgå från stadens övergripande strategi och utbildningsförvaltningens handlingsplan. Samverkan med stadens övriga förvaltningar, särskilt socialförvaltningen, måste ske.

För barn till föräldrar som inte kan bo kvar hemma på grund av våld i nära relationer finns idag en förskola vid Alla kvinnors hus stödboende. Verksamheten är viktig för att förhindra isolering för barnen under tiden på det skyddade boendet. Liberalerna föreslår att verksamheten ges ett ekonomiskt bidrag via socialnämnden.

Trygghet och studiero

Alla elever har rätt till en god utbildning så att de kan få möjlighet att bestämma över sitt eget liv och sin egen framtid. För att det ska vara möjligt måste undervisningen hålla hög kvalitet och läraren måste få leda undervisningen. Socialdemokraterna har under sin tid i majoritet inte lagt ett enda förslag för att förbättra studieron i Stockholms skolor, samtidigt som bara fyra av tio elever i skolorna i årskurs 8 anger att det är lugn och ro i klassrummet. I skolor i socioekonomiskt utsatta områden är andelen ännu lägre. En lugn och

trygg skolmiljö för Stockholms stads elever är en fråga om likvärdighet i utbildningen.

Det är ett föräldraansvar att till exempel se till att barnet kommer i tid till skolan, att respektera de regler som skolan sätter upp och att hjälpa till med läsläsning. Som ett led i förankringen av ordningsreglerna samt föräldraansvaret, ska föräldrarna skriva under att de tagit del av, förstått och ställer sig bakom regler och ansvarsfördelning. Utbildningsnämnden ska under våren 2018 ta fram riktlinjer och material till skolorna och föräldraansvaret ska kommuniceras skriftligt från höstterminen 2018.

Stadens riktlinjer för studiero ska stramas upp och tydliggöras. Alla elever, oavsett i vilken skola de går i, har rätt till arbetsro under lektionstid. De centrala riktlinjerna ska återspeglas i varje skolas egna ordningsregler. Varje skolas ordningsregler ska vara tydliga, välförankrade och uppdateras med jämna mellanrum. Det ska finnas konkreta mål som ska följas upp regelbundet.

I Stockholms stad ska det råda nolltolerans mot våld och kränkningar. Detta benämns ibland som mobbning, vilket är ett missvisande begrepp då det ofta handlar om till exempel hot, våld, ofredande, sexuellt våld och ofredande, stöld och skadegörelse. Våldsamma elever innebär ofta hot, inte bara mot andra elever, utan också mot lärare och annan personal. Endast evidensbaserade metoder ska användas. Skolan ska alltid kontakta föräldrar till utsatta och gärningspersoner inom 24 timmar. Vid skolk eller regelöverträdelser ska skolan alltid kontakta föräldrarna så snart som möjligt, företrädesvis genom sms eller annan digital teknik.

Utbildningsnämnden ska inrätta en trygghetsakut. Trygghetsakuten ska vara en central funktion bestående av personal med erfarenhet av ett framgångsrikt arbete för trygghet och studiero, som vid behov kan bidra med erfarenheter och kompetens av att ta itu med otrygghet i skolor. *Utbildningsnämnden ska under 2018 inrätta en Trygghetsakut. Liberalerna anslår 5 mnkr för det ändamålet.*

På de skolor där våld, bråk och stök är ett problem ska sociala team skapas. Med team bestående av kuratorer och andra professionella yrkesgrupper kan skolor med större kraft och snabbhet agera när oro blossar upp. De sociala teamen ska ansvara för att hantera sådana händelser, så att lärarna kan fokusera på undervisningen. Utbildningsnämnden ska under våren 2018 ta fram material för hur sociala team kan arbeta och skolorna ska inrätta sociala team höstterminen 2018. *Utbildningsnämnden ska under 2018 utreda och införa sociala team på de skolor som behöver det. Liberalerna anslår 15 mnkr för det ändamålet.*

För många skolor behövs ett naturligt samarbete med polisen för att kunna förhindra och hantera allvarigare ordningsstörningar. Stockholms stad ska under året ta initiativ till en ny ordning med så kallade kontaktpoliser som ska vara en namngiven person för skolorna att ha kontakt med när allvarigare situationer riskerar att inträffa eller har inträffat.

Samarbetet mellan stadens socialtjänst, stadsdelarna och skolorna ska utvecklas så att det blir lättare att erbjuda anpassat stöd till elever som på olika sätt far illa eller riskerar att hamna i kriminalitet. Varje skola ska ha en direktkontakt med en särskild socialsekreterare. En fungerande skolgång är den främsta skyddsfaktorn för barn i riskzon. Därför ska socialtjänsten i sina vårdplaner kunna inkludera insatser för att stabilisera en icke-fungerande skolsituation, i synnerhet för barn och unga med allvarligt riskbeteende som skapar oro i skolan.

Rektorer ska ha ett tydligt stöd från staden i fråga om avstängning av elever. Det ska finnas handfasta riktlinjer som tydligt visar när och hur avstängningar kan göras av elever som bedöms utgöra ett hot mot andra elever. Socialtjänsten ska ta omedelbar kontakt med familjen när en orosanmälan har lett till att en elev stängs av, i majoriteten av fallen ska kontakten ske samma dag.

Det finns ett fåtal elever som har ett så destruktivt beteende att det inte kan hanteras bland övriga elever. När en rektor väljer att stänga av en elev måste det alltid finnas en mottagande organisation som tar hand om elevens behov. På Stockholms stads skolakut placeras elever akut utanför sin ordinarie skola på grund av exempelvis våldsamt beteende. Dagens skolakut ska byggas ut och tydligare besked ska ges till stadens rektorer om när och hur de kan använda sig av skolakuten. *Liberalerna anslår 2 mnkr för att utöka skolakutens arbete.*

Högaktivt kriminella ungdomar avvisar ofta både skolans och socialtjänstens stöd, men orsakar mycket lidande för sig själva och andra. Rektorer behöver ges bättre möjligheter att besluta om fullvärdig enskild undervisning för att kunna frånta drivande elever makten över sina skolkamrater. Socialtjänsten ska ta fram en åtgärdstrappa, med insatser som kan genomföras med successivt utökat tvång, när det behövs för att avbryta en ung persons brottsliga karriär och skydda andra elever.

Elevhälsa

Att stärka både den fysiska och psykiska hälsan är centralt för elevernas välmående och förmåga att tillgodogöra sig kunskap. Skolans förebyggande och hälsofrämjande arbete är av stor betydelse. Varje skola ska ha ett fungerande elevhälsoteam med tillgång till skolkuratorer, skolpsykologer, skolsköterskor, skolläkare och specialpedagogisk kompetens. Elever ska alltid skyndsamt få komma i kontakt med elevhälsoteamet efter att kontakt har sökts. Det är avgörande att landstingets verksamheter, såsom barn- och ungdomspsykiatrin, samarbetar med skolan och erbjuder stöd när så behövs. *Liberalerna anslår 10 mnkr för att förstärka elevhälsans arbete, inte minst inom den psykiska hälsan.*

Under året ska utbildningsnämnden fortsätta samarbetet med socialnämnden om hur staden kan förbättra den psykiska hälsan hos flickor genom att bland annat genomföra en fördjupad analys i samarbete med Stockholms universitet om hur de riktade insatserna till denna grupp från elevhälsan kan förbättras och utvecklas.

Skolan ska finnas till för alla. Skolans arbete med demokratisk värdegrund och tolerans måste förstärkas. Särskilt viktigt är att förmedla de värderingar om jämställdhet och varje persons rätt till självbestämmande över sin egen kropp.

Skolidrotten har stor betydelse för elevernas fysiska hälsa och bidrar till goda förutsättningar för studier och lärande. Skolidrotten bör bidra till framtida intresse för rörelse och ett hälsosamt liv. Skolidrotten ska fokusera på fysisk aktivitet. Idrott och hälsa ska också ses som en introduktion till rörelse som lockar till aktivitet även på fritiden, gärna inom föreningslivet. Att uppmuntra till fysisk aktivitet bland eleverna är en angelägen uppgift för skolan. För att fånga upp de elever som inte har nått upp till målen i den ordinarie simundervisningen ska skolan anordna simskola på loven.

Skolmåltiden har stor betydelse för hälsa och inläring. Maten ska i så stor utsträckning som möjligt vara lagad från grunden och ska serveras i en lugn miljö där varje barn kan få tid att äta. Det är viktigt att det finns flera rätter att välja mellan. Mottagningskök ska när så är möjligt byggas om till tillagningskök. All skolkökspersonal ska få tillgång till utbildningar i till exempel matlagning.

Tidiga insatser och särskilt stöd

En stor del av alla elever behöver särskilt stöd någon gång under sin skoltid. Alla elever i skolan har rätt att få den hjälp och det stöd som krävs för att uppnå målen. Tyvärr visar undersökningar av skolsituationen för barn med neuropsykiatriska funktionsvariationer att en stor grupp inte får det stöd som de behöver och har rätt till. För skolelever med någon form av neuropsykiatriska funktionsvariationer behöver det finnas både integrerande skollösningar, som vanlig skolgång, förstärkt med särskilda insatser från skolans elevhälsoteam samt speciallösningar i form av specialskolor och specialklasser. När Socialdemokraterna tidigare velat lägga ner CSI-grupperna har det varit Liberalerna som kämpat för att de ska finnas kvar.

Barn i behov av särskilt stöd ska garanteras god undervisning i en bra lärmiljö, antingen i den ordinarie undervisningen eller i en mindre, särskild undervisningsgrupp. Tilläggsbelopp till skolor för de elever som har omfattande behov av särskilt stöd ska vara öronmärkta.

Rätten att välja skola, även för föräldrar till barn i behov av särskilt stöd, ska värnas. Barn i behov av särskilt stöd har rätt till de läromedel och det stöd de behöver för att kunna nå målen.

Skolans kompetens kring barn med behov av särskilt stöd ska stärkas genom att fler speciallärare anställs. Staden ska se över möjligheterna att starta en egen speciallärarutbildning tillsammans med lärarhögskolorna i regionen.

Skolan och socialtjänsten ska arbeta aktivt för att få tillbaka så kallade ”hemmasittare” till skolan och ska bevaka att skolplikten uppfylls. Samarbetet med socialtjänsten ska utvecklas för att få kunskap om de elever som av en eller

annan anledning har långvarig eller upprepad skolfrånvaro, och kunna arbeta med att få tillbaka eleverna till skolan.

Barn som omhändertagits av socialtjänsten har samma rätt till en bra utbildning som alla andra. Elevens skola ansvarar tillsammans med stadsdelsnämndernas socialtjänst för att följa upp elevens utbildning efter placering i HVB-hem, familjehem eller särskilda ungdomshem. Staden ska se till att alla placerade barn får sin utbildning i en kommunal eller fristående skola med tillstånd från Skolinspektionen, eller genom avtal med en sådan skola. Inget barn ska placeras utan att det finns en skolplanering.

Stockholms stad ska ställa höga krav på placerade barns skolgång och kräva att läxhjälp finns för placerade barn. Projekt SkolFam är viktigt för att förbättra skolgången för barn som befinner sig i utsatthet. De positiva arbetssätt som upptäckts genom projektet ska omsättas i ordinarie verksamhet.

Introduktionsprogrammen ska utvecklas. Elever som saknar behörighet till gymnasieskolan ska erbjudas att gå ett tionde år i grundskolan som alternativ till introduktionsprogrammen.

Ett antal barn och föräldrar är beviljade skolskjuts. Det är för dem en viktig del av vardagen att skolskjutsen fungerar och utbildningsnämnden ska tillse att så sker.

Bildning och kultur

Klassresan börjar i klassrummet och tar vägen via biblioteket. Skola och bibliotek är bildningssamhällets ryggrad. I Liberalernas Stockholm utvecklas nya samarbeten mellan skolan, förskolan, biblioteken och Stockholms kulturliv. Biblioteken ska vara en tillgång för de som vill läsa, lära, låna och inspireras till vidare läsning och studier. Att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur är en prioriterad fråga och skolbiblioteken spelar en central roll för ökad läskunnighet. Samtliga skolor ska ha tillgång till skolbibliotek med utbildad personal. Skolbibliotekariernas kunskap och engagemang ska tas tillvara och utgöra en naturlig del av skolans undervisning.

Kultur i form av litteratur men även teater och andra konstformer kan bidra till välmående och förståelse för andra människors villkor och perspektiv. Kultur i skolan kan ge eleverna bättre förutsättningar för studierna, som bildning och kulturvana i framtiden. Alla barn i grundskolan ska själva kunna pröva att utöva konst och kultur integrerat i andra ämnen som t ex svenska och i estetiska ämnen. Tillgång till kultur sker genom skolans och kulturnämndens samarbete kring kulturpremien, KULAN, som ger möjlighet till upplevelser hos Stockholms rika fria kulturliv. De estetiska ämnena fyller en viktig funktion för att utveckla elevernas kreativitet.

En förskola med hög kvalitet

Alla kommunala och fristående förskolor ska vara bra förskolor. För att säkerställa att det verkligen är så ska stadens tillsyn och granskning av förskolan, med fokus på kvalitet och måluppfyllelse, stärkas. Den nuvarande tillsynen ska kompletteras med fler och tätare regelmässiga besök på alla förskolor i kommunen. Stockholms stad bör utveckla den coachande verksamheten så att förskolorna får hjälp med att bli bättre.

Höjda löner för förskollärarna är en förutsättning för att fortsätta höja kvaliteten i förskolan. *Liberalerna anslår därför 10,9 mnkr extra till förskolan som ska gå till att höja lärarlönerna motsvarande 1 procent.*

Ökad valfrihet med obligatoriskt skolval

Rätten att själv välja skola ska värnas och utvecklas, inte avvecklas. Fristående alternativ ökar den pedagogiska mångfalden och föräldrarnas valfrihet. Det är oroväckande att motståndet mot valfrihet är så stort såväl hos regeringen som hos Stockholms stads styrande majoritet. Detta märks inte minst i de inlagor till Skolinspektionen som staden skickat in sedan valet, där staden allt oftare argumenterar mot etableringar av fristående skolor och i synnerhet så kallade resursskolor med specialpedagogisk inriktning.

Lika villkor ska råda mellan kommunala och fristående alternativ. Kommunen ska behandla kommunala och fristående lika i resursfördelningssystemet. Kommunen ska inte ha vetorätt vid etablering av fristående verksamheter. Utgångspunkten måste vara att en mångfald bland utförare och olika pedagogiska verksamheter tillför positiva mervärden. En skarp kvalitetskontroll är lika viktig för kommunala som för fristående verksamheter.

Alla har idag inte kännedom om möjligheten att påverka i vilken skola barnen ska gå. Om fler använder sin möjlighet att göra ett informerat val av skola är det positivt för likvärdigheten. Stockholms stad ska därför införa ett obligatoriskt aktivt skolval. Det ska finnas en valfrihetsrådgivning som kan hjälpa familjer att fatta ett aktivt val. Närhetsprincipen för kommunala skolor måste dock alltid upprätthållas. Eftersom det råder skolplikt måste ett icke-valsalternativ finnas för barn till de föräldrar som trots allt inte fattar ett val.

Valfrihet handlar också om att förenkla livet för medborgarna. Liberalerna vänder sig därför skarpt mot majoritetens beslut att minska valfriheten för de föräldrar som behöver barnomsorg på obekväma arbetstid. Möjligheten att få barnskötare till hemmet ska finnas kvar.

Föräldrarnas ekonomiska situation ska inte påverka elevens möjlighet att välja skola. Därför ska utbildningsnämnden utreda möjligheten att barn till försörjningsstödsdottagare ska kunna ansöka om skolkort i SL-trafiken.

Skolplanering för ett växande Stockholm

På grund av en hög elevtillströmning och en växande befolkning är behovet av att bygga nya grund- och gymnasieskolor mycket stort i Stockholm. Stadens behov av platser för grundskole- och gymnasieelever ska utgå från en långsiktig planering. När nya stadsdelar planeras och byggs ska det finnas ett ”skoltal” som anger hur många utbildningsplatser som minst behöver skapas.

Den förra stora planeringsrapporten togs fram i samarbete mellan den dåvarande Alliansmajoriteten och oppositionen. Kommunstyrelsen ska därför tillsätta en blocköverskridande referensgrupp bestående av samtliga partier representerade i utbildningsnämnden för den vidare planeringen av skolutbyggnaden i Stockholm. I planeringen av nya skolor ska även fristående aktörer bjudas in.

Arbetet med att anpassa skolor med bristande tillgänglighet ska fortgå.

Utbildningsnämnden har ett mål att aktivt bidra till en hållbar livsmiljö. En effektivisering av energianvändningen i stadens fastigheter och lokaler för skolverksamhet ska genomföras i samarbete med Energicentrum. Stadens avfallshantering ska bidra till att sluta kretslopp, spara energi och naturresurser. Det matavfall som produceras inom stadens skolkök är en värdefull resurs som ska utnyttjas för framställning av bland annat biogas. Skolorna ska aktivt arbeta för att minska matavfallet.

Särskilda prioriteringar 2018

- Utbildningsnämnden ska fortsätta karriärreformen genom att inrätta förstelärartjänster i förskolan, samt införa lokalt finansierade förstelärartjänster i grund- och gymnasieskolan.
- Utbildningsnämnden ska tillsammans med andra berörda nämnder under 2018 genomföra en lönesatsning för lärare i förskolan, grund- och gymnasieskolan i enlighet med Liberalernas budget.
- Utbildningsnämnden ska stödja skolorna i satsningen på språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen.
- Utbildningsnämnden ska utreda hur en utbildningsgaranti kan införas i Stockholms stad, så att undervisningstillfällen som ställs in ersätts.
- Utbildningsnämnden ska utreda det socioekonomiska fördelningssystemet med syfte att se hur riktlinjerna följs, hur stödet används och vad som har bäst effekt.
- Utbildningsnämnden ska systematisera arbetet med att följa upp alla elever i årskurs 6.
- Utbildningsnämnden ska utreda införandet av ett läsförståelsetest i förskoleklass.
- Utbildningsnämnden ska utreda central rättning av nationella prov.
- Utbildningsnämnden ska, tillsammans med den övriga gymnasiregionen, under 2018 se över utbildningsutbudet i gymnasieskolan i staden.
- Utbildningsnämnden ska erbjuda legitimerade lärare fortbildning i de ämnen där det råder brist på lärare.

- Utbildningsnämnden ska prioritera arbetet med att avlasta lärarna administrativa uppgifter som kan utföras av annan professionell personal.
- Utbildningsnämnden ska tillsammans med socialnämnden genomföra en ny kartläggning av antalet pojkar och flickor som lever under hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholm.
- Utbildningsnämnden ska ta fram riktlinjer för ordningsregler och material till skolorna för att kommunicera föräldraansvaret.
- Utbildningsnämnden ska inrätta en trygghetsakut.
- Utbildningsnämnden ska inrätta sociala team.
- Utbildningsnämnden ska ta fram en handlingsplan för hur skolor och lärare bättre kan möta särskilt begåvade elevers behov.
- Utbildningsnämnden ska utveckla arbetet med att erbjuda möjligheter till fördjupning för studiemotiverade elever.
- Utbildningsnämnden ska införa gymnasiala lärlingsanställningar inom de områden där staden har verksamhet.
- Utbildningsnämnden ska tillsammans med socialnämnden fortsätta sitt samarbetsprojekt för att minska olovlig frånvaro.
- Utbildningsnämnden ska värna valfriheten för elever och säkra att kommunen respekterar lagkravet att behandla fristående och kommunala skolor lika i resursfördelningssystemet.

Liberalernas förslag till budget 2018

Minskade kostnader för:

Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	88,8 mnkr
Satsning på kompetens och medvetenhet i HBTQ-frågor (budget 2015)	8 mnkr
Medborgardialoger i ytterstaden (2016 års budget)	1 mnkr
Förankra MR i skolan (inom ram 2016 års budget)	2 mnkr

Ökade kostnader för:

Höjd schablon förskola	-30,6 mnkr
Höjd schablon grundskola	-145,4 mnkr
Höjd schablon grundsärskola	-6,5 mnkr
Höjd schablon fritidshem	-27,5 mnkr
Höjd schablon fritidsklubb	-1,3 mnkr
Höjd schablon gymnasieskola	-44 mnkr
Höjd schablon gymnasiesärskola	-4,4 mnkr
Höjda lärarlöner förskola	-10,9 mnkr
Höjda lärarlöner grundskola	-24,2 mnkr
Höjda lärarlöner grundsärskola	-1,1 mnkr
Höjda lärarlöner fritidshem	-5 mnkr
Höjda lärarlöner gymnasieskola	-8,4 mnkr
Höjda lärarlöner gymnasiesärskola	-0,8 mnkr
Fortsatt utbyggnad karriärtjänster 348 stycken	-29,2 mnkr
Karriärtjänster i förskolan 100 stycken	-8,6 mnkr
Utredning och införandestöd av sociala team	-15 mnkr
Utredning och införande av satsning på svenskan	-5 mnkr
Utredning och införande av digitalt läsförståelsetest	-1 mnkr

Satsning elevhälsan	-10 mnkr
Ökade insatser särskilt stöd, nyckelårskurser	-4 mnkr
Inrättande av trygghetsakut	-5 mnkr
Utökning av skolakuten	-2 mnkr
Satsning intolerans och antisemitism	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

19. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Utbildningsnämnden** godkänns.

Äldrenämnden

I Liberalernas Stockholm är vi individer hela livet. Även när vi behöver stöd och hjälp från andra har vi rätt till respekt för våra behov, våra livsval och våra intressen.

Rätt till äldreboende

Ingen ska behöva vara rädd för att inte få flytta till ett bra boende när man blir äldre. Därför vill vi att alla som är över 85 år och som så vill ska få flytta till servicehus eller vård- och omsorgsboende.

De allra flesta äldre vill bo kvar i sin bostad så länge de känner sig trygga i hemmet. Den enskilde som så önskar ska kunna bo kvar i sin bostad eller äldreboende till livets slut utan att behöva flytta, även om behoven av vård och omsorg ökar.

Många är rädda för att bli ensamma och isolerade när de blir äldre. När vi blir gamla förändras våra behov på sätt som vi inte tidigare har kunnat förutse. Tidigare livsplaner förändras. Även om många stockholmare vill bo kvar hemma måste det finnas en mångfald av boendeformer för att hantera förändrade önskemål och behov. Vi vet att sociala kontakter och att kunna få flytta till ett tryggt boende i tid är viktigt för ett bra åldrande. Alla ska ha möjlighet att bo kvar i sin bostad, men för dem som inte vill eller kan ska det finnas bra alternativ.

Därför vill vi att alla ska ha möjlighet att få komma till ett tryggt och anpassat boende när man vill och behöver, och få stöd och hjälp i hemmet. I vårt Stockholm ska ingen behöva bli rädd för att bli gammal.

Den rödgrönrosa majoriteten har lovat att alla äldre över 85 ska få trygga boenden. Resultatet är dock nedslående. Äldreboenden, såväl servicehus som vård- och omsorgsboenden, har lagts ner. Andelen sökande som får avslag på boende har ökat.

Istället för att ge äldre plats på servicehus har majoriteten valt att inrätta så kallade aktivitetscenter vid senior- och trygghetsboenden. Vi tycker att det är bra om äldre får större möjlighet att delta i aktiviteter. Resultatet blir dock inte att några fler boendeplatser skapas. Tyvärr ser vi nu hur servicehus läggs ned och omvandlas till sådana seniorboenden. Detta är mycket olyckligt eftersom vi ännu inte vet om de har lika bra servicenivå som servicehusen.

Liberalerna menar att utvecklingen måste brytas. Kvarboende ska vara en rättighet, inte ett tvång. Därför har vi liberaler under de senaste mandatperioderna arbetat för att i så stor utsträckning som möjligt bevara de äldreboenden som finns. Och därför vill vi att äldre över 85 år ska ha rätt att flytta till servicehus eller vård- och omsorgsboende om de så önskar. Äldre med ett omfattande behov av hemtjänst bör också ges rätt att flytta till vård- och omsorgsboende om detta inte innebär någon extra kostnad för stadsdelsnämnderna.

Att göra det möjligt för fler äldre att få komma till ett tryggt och anpassat boende är inte bara en reform som förbättrar livskvaliteten för äldre stockholmare, utan också en viktig jämställdhetsreform eftersom det avlastar de anhöriga, oftast kvinnor, som tar hand om äldre.

Framtidens äldreboenden

Eftersom antalet äldre i Stockholm kommer att växa måste det skapas fler äldreboenden, samtidigt som många av dagens äldreboenden är i behov av renovering. Det är viktigt att det finns en planering som gör det möjligt att bygga tillräckligt många boendeplatser för att möta framtidens behov. Det är också viktigt att framtida planer på boenden inte blir en förevändning för att lägga ner boenden idag. Befintliga äldreboenden bör bara läggas ner när ersättningsplatser har kommit på plats.

Framtida äldreboenden bör i högre utsträckning än idag blanda olika boendeformer såsom seniorboende, servicehus och vård- och omsorgsboende. Detta skapar en mindre institutionslik känsla och ökar flexibiliteten.

På Liberalernas initiativ har en parboendegaranti införts, som gör det möjligt för de äldre par som så önskar att bo ihop. Många äldre har dock kanske mist sin livskamrat, men har kvar en nära vän. Äldrenämnden ska därför utreda möjligheten att även låta nära vänner bo på samma eller närliggande boende.

Antalet äldre med annat modersmål än svenska ökar. En bra omsorg och ett bra åldrande förutsätter att man kan göra sig förstådd och delta i social samvaro. Äldrenämnden ska verka för att fler boenden med särskild språklig eller kulturell profil startar.

Fördjupad valfrihet

I Liberalernas Stockholm är det alltid den enskilde medborgaren som bestämmer över sitt liv, inte politikerna. Äldre ska ha samma rätt till självbestämmande och egenmakt som yngre. Därför försvarar Liberalerna valfrihet inom äldreomsorgen.

Liberalerna försvarar äldres rätt att välja, medan den rödgröna regeringen genom Valfärdsutredningen vill inskränka valfriheten och avskaffa populära och välfungerande alternativ. Skulle Valfärdsutredningens förslag bli verklighet skulle 13 000 äldre stockholmare, nära hälften av alla som får äldreomsorg i staden, sannolikt behöva byta en utförare som de själva har valt. Staden skulle med kort varsel behöva agera för att ta över boenden och tillhandahålla hemtjänst när privata utförare slås ut. Istället för ordning och reda i välfärden skulle det bli oreda och kaos.

Vi vill utveckla valfriheten, inte avveckla den. I vårt Stockholm ska den äldre kunna bestämma över sitt liv så långt som möjligt. Därför måste äldre kunna

välja utförare inom hemtjänst, vård- och omsorgsboenden, servicehus och dagverksamhet. Lagen om valfrihetssystem (LOV) är en förutsättning för fungerande valfrihet och lika villkor för mindre aktörer, och ska finnas kvar. Majoritetens ideologiskt motiverade återkommunaliseringar av välfungerande upphandlad verksamhet ska avbrytas.

Stockholms stad ska verka gentemot Storsthlm för att förenkla möjligheten för äldre att ansöka om äldreboende i andra kommuner. Även andra verksamheter, såsom dagverksamheter för yngre dementa och kulturverksamheter, ska vara tillgängliga över kommungränserna på samma sätt.

Nämnden ska följa upp vilka effekter som de skärpta kraven inom hemtjänsten får för privata utförare. Om resultatet blir att välfungerande och populära utförare slås ut ska kraven ses över.

Verklig valfrihet förutsätter att äldre och deras anhöriga får tydlig information om vilka erbjudanden som står till buds utifrån deras behov. Övergången till ramtider inom hemtjänsten, där de äldre själva ska få välja hur den beviljade tiden ska användas, är bra, men ställer stora krav på flexibilitet hos den kommunala hemtjänsten för att möta de äldres önskemål.

Stockholms stads webbplats ska vara så tillgänglig att det är enkelt för äldre och deras anhöriga att söka information om äldreomsorgen och jämföra alternativ med varandra. Nämnden ska utreda om informationen om brukarnöjdhet bör kompletteras med vittnesmål och omdömen från brukare.

Nämnden ska se till att äldre som är bosatta i andra kommuner och får insatser från staden under tillfällig vistelse här har tillgång till valfrihetssystemen på samma villkor som brukare som är bosatta här.

Äldrenämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna genom Äldre direkt se till att information kring valfriheten finns att tillgå, både i digital form samt muntligen och i tryck. Äldre direkt ska få i uppdrag att lotsa äldre som vill välja eller byta utförare av vårdinsats så att möjligheten till valfrihet verkligen kommer den äldre till del. Information om alla Stockholms stadsdelsnämnders aktiviteter för äldre ska finnas lättillgängligt via Äldre direkt. Äldre direkt ska ges resurser för att kunna vägleda medborgare med syn- eller hörselnedsättning.

Höjd kvalitet

Inom äldreomsorgen finns ett stort behov av utbildning som måste mötas. Personalomsättningen gör att behovet av utbildningsinsatser är konstant. Satsningarna på demensteam ska fortsätta.

Antalet äldre som lider av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) kan förväntas öka. Det finns ett behov av utbildning inom PTSD för stadens personal, inte minst inom demensomsorgen.

Fel- och övermedicinering av äldre är ett stort problem. 30 procent av akuta inläggningar av äldre på sjukhus beror på läkemedelsbiverkningar. Regelbundna läkemedelsgenomgångar ska göras årligen.

Kontinuitet är något som många brukare efterfrågar och som dessutom bidrar till höjd effektivitet. Att kunna känna igen den som hjälper till i ens bostad är viktigt för att kunna känna sig trygg med hemtjänsten. Äldrenämnden ska ta fram kontinuitetsmått som redovisas i Jämför service och begära hos Socialstyrelsen att frågor om upplevelsen av kontinuitet tas med i brukarundersökningarna. Vikten av kontinuitet ska även skrivas in i utförarnas kvalitetsgarantier.

Liberalerna stödjer det arbete som påbörjats med att kommunalisera hemsjukvården. Det är viktigt att journalsystem medger en effektiv samverkan mellan kommunen och landstinget.

Ökat självbestämmande och trivsel i vardagen

Vi är alla individer även när vi blir äldre. Äldreomsorgen i Stockholm ska respektera att vi som individer har olika önskemål och behov.

Äldre ska erbjudas möjlighet att fylla i "Dokumentet om mig själv". Detta dokument ska ligga till grund för ett "Leva livet-kontrakt" som alla äldre som får insatser från stadens äldreomsorg ska erbjudas att underteckna. Leva livet-kontraktet är ett åtagande från stadens sida att respektera de äldres intressen och livsval vid planering av aktiviteter, kulturutbud och liknande verksamhet. *För införandet av Leva livet-kontrakt anslår Liberalerna 1 mnkr för utbildningsinsatser.*

Kultur är viktigt för att främja trivsel och livskvalitet, och bidrar till ett hälsosammare åldrande. Alla äldre som vill och kan ska få delta i sociala aktiviteter på sina vård- och omsorgsboenden.

Uppsökande verksamhet ska erbjudas personer över 80 år för att informera om vilka insatser och boendeformer staden erbjuder. Informationsmöten kan vara ett komplement till uppsökande verksamhet, men ersätter inte detta.

Att få möjlighet till utevistelser är en viktig del av en god livskvalitet. Staden ska utveckla rätten till utevistelser utifrån utevistelsegarantin. Möjligheter till utevistelse ska vara en naturlig del i omvårdnaden av de äldre och kunna ske året runt för den som så önskar. Den enskildes önskemål och behov ska alltid respekteras.

Under det kommande året förväntas regeringen lägga fram en proposition om förenklad biståndsbedömning för hemtjänst. Äldrenämnden ska utifrån detta ta fram ett förslag på att alla äldre över en viss ålder som så önskar ska få ett minimiantal hemtjänststimmar varje månad. Därmed undviker man en byråkratisk och omständlig biståndsbedömning.

Det är viktigt att underlätta för frivilligorganisationernas utveckling, inte minst för att kunna bryta många äldre människors ensamhet. Staden ska öka insatserna för att informera de äldre om frivilligorganisationernas verksamhet.

Ny teknik inom äldreomsorgen

Teknik kan aldrig ersätta det mänskliga mötet, men kan frigöra tid från rutinarbete till mer givande möten. Det är viktigt att nämnden kontinuerligt arbetar för att ta till vara de nya möjligheter som teknikutvecklingen skapar. Äldre som har nattillsyn genom hemtjänsten ska själva få välja om de vill få tillsynen genom besök av personal i hemmet eller genom en kamera i sovrummet. Ett pilotprojekt ska genomföras med högteknologiska toaletter inom äldreomsorgen. Sådana toaletter, som är vanliga i Japan, gör att fler äldre kan klara toalettbesöket på egen hand utan hjälp av personal.

Bättre måltider

Undernäring bland äldre är ett utbrett samhällsproblem. Äldre måste få god och näringsriktig mat och en lustfylld måltidsupplevelse. Man ska alltid kunna välja på flera olika måltider.

Äldre som har hemtjänst ska alltid kunna välja om man vill ha matlåda eller få hjälp med att laga mat i det egna köket. Äldrenämnden ska utbilda hemtjänstpersonal i hur man lagar aptitliga och näringsriktiga måltider. Det är viktigt att utbildningsinsatser erbjuds kontinuerligt.

För att förbättra måltidsupplevelsen ska personal på vård- och omsorgsboenden uppmuntras att äta tillsammans med de äldre, exempelvis genom subventionerade måltider. Staden ska på olika sätt stimulera tillkomsten av öppna verksamheter för samvaro och aktiviteter, bland annat genom att uppmuntra ideella och frivilliga insatser.

Servicehusens restauranger är viktiga mötesplatser, och ska därför värnas. De kan spela en viktig social roll även för äldre som inte bor på servicehus. Nämnden bör i samverkan med landstinget utreda förutsättningarna att köra servicebussar till servicehusen vid lunchtid för att underlätta för andra äldre att äta där.

Anhörigstöd

Demens kallas ofta för de anhörigas sjukdom – tillvaron för en anhörig till en person med demens förändras ofta i grunden. Om en anhörig drabbas av demenssjukdom är det mycket viktigt att få hjälp att förstå sjukdomen, dess förlopp, vilka nya krav som ställs på hur man bemöter personen och organiserar tillvaron för att den ska fungera samt att träffa andra anhöriga i samma situation. *Äldrenämnden ska tillsammans med stadsdelsnämnderna återuppta det arbete med utbildning av anhöriga till dementa som majoriteten avbrutit. Liberalerna anslår 5 mnkr för dessa insatser.*

Trygghet

Äldres utsatthet ska uppmärksammas och motverkas. Äldrenämnden ska tillsammans med de lokala brottsförebyggande råden, polisen och stadsdelsnämnderna fortsätta att samordna arbetet för att stoppa våld och övergrepp mot äldre och därmed minska äldres oro och utsatthet. Äldrenämnden ska genomföra en kartläggning av förekomsten av våld i nära relation mot äldre. Kartläggningen bör omfatta våld som riktas såväl från närstående som från personal.

Särskilda prioriteringar 2018

- Äldrenämnden ska införa en rätt till servicehus och vård- och omsorgsboende för alla över 85 år.
- Äldrenämnden ska värna valfriheten inom äldreomsorgen och utreda konsekvenserna av ett eventuellt vinstförbud inom äldreomsorgen.
- Äldrenämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna införa ett Leva livet-kontrakt.
- Äldrenämnden ska genomföra en kartläggning av förekomsten av våld i nära relation mot äldre.
- Äldrenämnden ska utveckla utevistelsegarantin.

Liberalernas förslag till budget 2018

Ökade kostnader för:

Anhörigutbildning demens	-5 mnkr
Införandeprojekt "Leva livet-kontrakt"	-1 mnkr

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

20. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Äldrenämnden** godkänns.

Överförmyndarnämnden

I Liberalernas Stockholm ska man kunna få hjälp och stöd om man inte kan klara sig själv. Överförmyndarnämnden kommer i kontakt med några av de mest hjälpbehövande grupperna i Stockholm. Nämnden spelar en viktig roll för att se till att barn och vuxna som inte kan bevaka sin egen rätt eller förvalta sin egendom får hjälp genom god man, förmyndare eller förvaltare, och att ingen för personlig vinning utnyttjar det förtroende som ett sådant uppdrag innebär.

Stockholms befolkning växer och med det antalet ärenden, vilket är en utmaning för nämnden. Överförmyndarnämnden ansvarar sedan 2015 för ett centralt stöd för rekrytering av särskilt förordnade vårdnadshavare, för samordning av information och utbildning, samt för att betala ut ersättning till särskilt förordnade vårdnadshavare för barn i Stockholms stad.

Det ökade antalet människor på flykt i världen som söker sig till Sverige och Stockholm ställer krav på stadens processer och insatser i mottagandet. Behovet av gode män har ökat kraftigt med anledning av det stora antalet ensamkommande barn som flydde till Sverige under 2015 och detta behov förväntas vara fortsatt stort under kommande år. Överförmyndarnämnden fyller en viktig roll för integrationen i samhället och för att ge barnen en god start på sin tillvaro i Stockholm.

Nämnden ska i samarbete med socialnämnden förtydliga ansvarsfördelningen mellan överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna samt ta fram kartläggningar av de administrativa processer som rör hantering av ensamkommande barn.

En rad utredningar och granskningar, utförda av nämnden själv, stadsrevisorerna och länsstyrelsen, har pekat på stora brister i nämndens verksamhet. Genom resursförstärkningar är målsättningen att nämnden ska uppnå den rättssäkerhet och den kvalitet som krävs. Överförmyndarnämnden ska modernisera sitt arbetssätt till nytta för huvudmännen, gode män, förvaltare och för staden. Nämnden ska söka samarbeten som genererar effektiviseringar både internt inom staden och externt med andra kommuner. Ett led i detta är att utveckla rutiner och dialog med Migrationsverket för rekvisering av medel för gode män.

Överförmyndarnämnden ska under året fortsatt driva ett långsiktigt och hållbart förändringsarbete mot en effektivare organisation. Det är av största vikt att nämnden tar sitt ansvar för att säkerställa rättssäkerheten gentemot huvudmännen och att man löpande följer upp ärendeflöden. Nämnden behöver skapa en väl fungerande ärendehantering och genom förbättrad kommunikation öka tillgängligheten. Det personalstrategiska arbetet är centralt för att säkra förvaltningens kompetensförsörjning på sikt. Nämnden ska sträva efter en god arbetsmiljö med goda förutsättningar för medarbetarna.

Överförmyndarnämnden ska löpande gentemot kommunstyrelsen, i samband med tertialrapportering, redovisa om utvecklingsarbetet mot att uppnå en rätts-säker och modern verksamhet går planenligt.

Nämnden har under en relativt kort period i princip fördubblat antalet anställda. Nämndens personal och dess kompetens är anledningen till de kvalitetshöjningar som har skett under de senaste åren. En god arbetsmiljö och hög personalkontinuitet är viktigt för nämndens fortsatta kvalitetsutveckling. Under året ska därför nämndens fortsatta systematiska arbete för att förbättra arbetsmiljön prioriteras. I budget 2018 tillskjuts nämnden medel för förstärkt handläggning för att minska arbetsbelastningen för nämndens handläggare.

Det är viktigt att utveckla arbetet med att rekrytera och samordna gode män och förvaltare. Nämnden ska samarbeta med relevanta aktörer så att även ideella krafter tas tillvara samt fortsätta den dialog som inletts med funktionshinderrådet. Nämnden behöver under året ta fram en långsiktig plan för rekrytering av lämpliga goda män, förvaltare och särskilda vårdnadshavare. Nämnden ska i rekryteringsplanen ta hänsyn till att antalet ärenden per god man/förvaltare/särskilt förordnad vårdnadshavare på sikt behöver komma ner till de nivåer som rekommenderas av Sveriges Kommuner och Landsting.

Det är viktigt att överförmyndarnämnden fortsätter att digitalisera verksamheten. Arbetet med att korta handläggningstiderna behöver fortlöpa. Nämnden behöver ta fram metoder för att mäta sådant som kvalitet, tillgänglighet, rätts-säkerhet, effektivitet och brukarnas uppfattning om insatserna.

Nämnden ska ta fram, implementera och följa upp relevanta nyckeltal, vilka kan ligga till grund för indikatorer gällande produktivitet, kvalitet och tillgänglighet.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

21. Liberalernas förslag till budget 2018 och inriktning för 2019 och 2020 för **Överförmyndarnämnden** godkänns.

Central medelsreserv

I Central medelsreserv: 1. *Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov* reserveras 5,0 mnkr.

I Central medelsreserv: 2. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* reserveras 589,3 mnkr främst för följande ändamål:

- Mottagande av nyanlända och medel för tillfälliga boenden
- Insatser för hemlösa
- Stöd utsatta EU-medborgare
- Sommarkoloniverksamhet inkl. LSS-kollo
- Resultatenheter
- Oförutsedda behov
- Förskola – bidrag för hög hyra
- Handläggning ekonomiskt bistånd
- Vattenprogram
- Skötsel av naturreservat
- Giftfri förskola
- Särskilda boenden för äldre
- Särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning

Vidare reserveras 737,4 mnkr i Central medelsreserv: 3. *Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskundervisning för invandrare (SFI), flyktningmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden.

I Central medelsreserv: 4. *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* har utgifter om 600,0 mnkr reserverats för planerings- och genomförandeprojekt avseende investeringar för exempelvis följande ändamål:

- Förändringar mellan åren i redan beslutade investeringsprojekt som inte kan finansieras genom omprioriteringar inom nämndens investeringsplan
- Nya prioriterade investeringsprojekt som inte kräver genomförandebeslut av kommunfullmäktige, genom att de inte är av strategisk vikt eller principiell karaktär
- Åtgärder för giftfri förskola
- Klimatinvesteringar
- Vattenprogram
- Gång- och tillgänglighetsmiljarden – 100 mnkr för 2018
- Trygghetsmiljarden – 100 mnkr för 2018

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

22. Till **Central medelsreserv** reserveras följande belopp för år 2018 med fördelning enligt budgetförslaget i denna titel.

- 22.1 Till kommunfullmäktiges förfogande för oförutsedda behov reserveras 5,0 mnkr.
- 22.2 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov reserveras 589,3 mnkr.
- 22.3 Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar inom förskola, skolbarnsomsorg, grundskola, gymnasieskola, komvux, särskola, svenskundervisning för invandrare (SFI), flyktingmottagande, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, arbetsmarknadsnämnden samt arvoden med mera inom överförmyndarnämnden reserveras 737,4 mnkr.
- 22.4 Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter reserveras 600,0 mnkr.

Finansförvaltning

Skatteunderlag och skatteberäkningar

Prognosen över skatteunderlaget för 2018, det vill säga kommuninvånarnas förvärvsinkomster under 2016, är uppräknad med en bedömning av utvecklingen under inkomståren 2017 och 2018. Gällande prognos utgår från Sveriges Kommuner och Landstings bedömning den 17 augusti 2017.

För år 2018 föreslår Liberalerna att en primärkommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17,75 per skattekrona, vilket är 15 öre lägre än 2017.

Stadens skatteinkomster beräknas uppgå till 47 282,9 mnkr. Beräkningen bygger på en skattesats om 17,75 kr.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras genom en särskild avgift som tillgodoses staden på samma sätt som skattemedel. Begravningsavgiften uppgår till 7,5 öre av uppräknat skatteunderlag.

Utjämningsystemet

Från och med år 2016 höjdes utjämningsgraden i inkomstutjämnningen för kommuner och landsting från 60 till 85 procent av den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115 och 125 procent av medelskattekraften. Det medförde att femton kommuner, där ibland Stockholms stad och samt Stockholms läns landsting, fick höjda avgifter. Ett införandebidrag erhöles till och med 2017 för att mildra effekterna av avgiftshöjningen. Det slutliga utfallet av inkomstutjämnningen kommer att fastställas under december månad.

LSS-utjämning

Ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service, till vissa funktionshindrade (LSS) är infört från och med 2004. Gällande prognos för LSS-utjämnningen utgår SCB:s prognos i mars 2018.

Fastighetsavgift

Från och med år 2008 har den statliga fastighetsskatten ersatts av en kommunal avgift. Detaljerade regler utfärdas av Skatteverket.

Utdelning

Flertalet av stadens bolag ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Ägarens krav på utdelning tas huvudsakligen ut i form av obeskattade koncernbidrag.

Vissa bolag i koncernen erlägger koncernbidrag till moderbolaget Stockholms Stadshus AB, som i sin tur tillskjuter bidrag till mottagande bolag.

Budgeterad utdelning från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1,7 mdkr. Utdelningen kan justeras genom beslut senast i tertialrapport 2 och får inte överstiga 1,7 mdkr.

Stockholms stad har tidigare erhållit en utdelning från AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad om 200,0 mnkr per år. Denna utdelning är även fortsatt förenlig med bolagets finansiella ställning. Budgeterad utdelning för 2018 är därför på bibehållen nivå om 200,0 mnkr.

Finansiellt resultat exklusive utdelningar

Kommunstyrelsen agerar genom stadsledningskontoret som kommunkoncernens samlade finansfunktion. Samtliga upplånings- och placeringsbehov sker genom stadsledningskontoret. Finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad anger ramar för finansverksamheten i kommunkoncernen, det vill säga Stockholms stad, Stockholms Stadshus AB och dess majoritetsägda bolag samt stadens övriga helägda bolag. Finanspolicyn ska fastställas av kommunfullmäktige årligen och revideras vid större förändringar av kommunkoncernens förutsättningar. Kommunstyrelsen ska i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna. En riskkontroll övervakar att de finansiella riskerna håller sig inom de ramar och regler som finns angivna i finanspolicyn.

Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska staden och samtliga bolag erhålla upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning.

Övriga finansiella intäkter utgörs i första hand av ersättning som tas ut i samband med att staden går i borgen. Enligt gällande regler för stadens borgenshantering ska staden vara restriktiv avseende nya borgensåtaganden. Övriga finansiella kostnader utgörs i huvudsak av kostnader för rating, syndikerat låneavtal (betalningsberedskap) och marknadsprogram samt bankavgifter. Den del av pensionsskulden som är att betrakta som en finansiell kostnad inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

Begravningsfond

Begravningsverksamheten finansieras genom en begravningsavgift. Överskott/underskott inom verksamheten avsätts centralt för balansering av resultat, som återförs till avgiftskollektivet.

Internränta

Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta i samband med budget. Staden eftersträvar en internränta som är långsiktigt stabil och som reflekterar kommunkoncernens genomsnittliga finansieringskostnad de kommande åren. Kommunfullmäktige fastställer stadens internränta för 2018 till 0,8 procent. Kommunfullmäktige fastställer därutöver kalkylräntan för enskilda projekt till 5,0 procent.

För fastighetsnämnden beräknas internräntan utifrån stadens internränta plus en omkostnadsersättning på 0,25 procentenheter. Internräntan för fastighetsnämnden uppgår därmed till 1,05 procent. Samma ränta används även som kreditivränta under byggtiden.

Räntan för mark- och bostadsrättsinnehav motsvarar avgäldsrentan för tomträtter, som för 2017 uppgår till 3,25 procent.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

23. Ram för kommunkoncernens totala externa upplåning samt ram för utlåning till borgensteckning för bolagen fastställs i Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad.
- 23.1 Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samband med den årliga översynen av finanspolicyn uppdatera de finansiella risklimiterna utifrån aktuella finansiella förutsättningar.
- 23.2 Kommunal inkomstskatt utdebiteras med kronor 17:75 per skattekrona för att fylla stadens uttaxeringsbehov för 2018.
- 23.3 Begravningsavgift utdebiteras med kronor 0:075 per skattekrona.
- 23.4 Internräntan fastställs till 0,80 procent för 2018.
- 23.5 Internräntan och kreditivräntan för slutna redovisningsenheter fastställs till 1,05 procent för 2018.
- 23.6 I övrigt godkänna detta förslag till budget 2018 för **Finansförvaltningen**.

Koncernen Stockholm Stadshus AB

Liberalernas uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv. Liberalernas Stockholm ska därför vara mångsidigt och upplevelserikt med ett brett utbud av arbeten, utbildning, service, kultur, nöjen. Stockholm ska vara innovativt och navet i en region som ska växa som internationell mötesplats och en ekologiskt hållbar storstad. Stockholm ska utvecklas utan fysiska och sociala barriärer och det ska finnas möjligheter för alla att resa, bo och mötas.

Stockholm Stadshus AB har en viktig roll i att styra merparten av stadens bolag, vilka är aktiva inom viktiga utvecklingsfrågor för Stockholm. Det handlar om bolag inom bostadsförsörjning, infrastruktur, skolor samt även kultur och besöksnäring genom teater- och kulturverksamhet, arenor och mässfastigheter.

Bolagets uppgifter och allmänna inriktning

Stockholms Stadshus AB har en sammanhållande funktion för merparten av Stockholms stads aktiebolag. Bolaget är moderbolag i en koncern som består av 16 aktiva dotterbolag eller underkoncerner, samt två intressebolag. Bolaget ansvarar för styrning och uppföljning av dotterbolagens verksamhet utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål och direktiv. Bland kommunfullmäktiges direktiv ingår att svara för övergripande utveckling, strategisk planering, löpande översyn och omprövning, utöva ekonomisk kontroll och uppföljning, samt att utveckla styrformer och samspelet mellan ägare, koncernledning och dotterbolag.

Koncernstyrelsen ska fatta de principiella beslut som krävs för att kommunfullmäktiges mål ska nås. Dotterbolagens styrelser och verkställande ledningar har det operativa ansvaret för att kommunfullmäktiges beslut verkställs.

Koncernen Stockholms Stadshus AB omfattar bolag inom bostadsförsörjning, infrastruktur såsom vattenreningsverk, fjärrvärme och ledningssystem, fiberkanalisation, parkeringsanläggningar, hamnverksamhet och skolor samt även kultur och besöksnäring genom teater- och kulturverksamhet, arenor och mässfastigheter.

Koncernen ska under perioden prioritera investeringar som är nödvändiga för en snabbt växande stad. Takten i bostadsbyggandet ska öka. Stockholms Stadshus AB ska tillsammans med kommunstyrelsen ta fram en genomförandestrategi för att nå målet om 44 000 nya bostäder mellan 2018-2022 och det långsiktiga målet om 140 000 bostäder till 2030. De kommunala bostadsbolagen ska bidra till måluppfyllelsen genom att bygga minst 3 000 bostäder per år. Vidare ska koncernen se till att nödvändiga investeringar genomförs inom bland annat infrastruktur, förskole- och skollokalerna, matavfallsinsamling och fibernät. Bolaget ska leda arbetet med, och uppföljningen av, Stockholmshuset.

Stockholms stadshus AB har genom sina dotterbolag en viktig roll i arbetet med att möta bostadsbehovet för grupper, där kommunen har ett särskilt ansvar. Bland annat är behovet av akutboenden en viktig fråga.

Stadens bostadsbolag fyller en viktig funktion i trygghetsarbetet i staden. I många ytterstadsområden äger allmännyttiga bolag en stor del av det totala bostadsbeståndet. Det innebär att stadens bostadsbolag har särskilt stor kunskap och ett stort ansvar för områdets välmående i stort. Tillsammans med kommunstyrelsen och andra relevanta aktörer inom och utom staden ska bostadsbolagen genomföra trygghetsinventeringar – genomgångar för vilka fysiska förbättringar som kan genomföras för att bygga bort otrygghet där den finns. Stockholms stadshus AB ska vara delaktig i detta arbete.

Under kommande år ska bolagens medverkan i stadens ytterstadssatsningar stärkas. De flesta bolag medverkar i olika former i dessa projekt, dels genom upprustning och utveckling av bostäder, skolor, äldreboenden samt dels i utveckling av nya arbetsplatser i ytterstaden. Koncernen medverkar också genom infrastrukturbolagen till ytterligare utbyggnad av vatten- och fibernät.

Koncernen ska tillsammans med kommunstyrelsen aktivt arbeta med att flytta ut Stockholms stads förvaltningar och bolag från innerstaden till ytterstadsdelar. Syftet är att skapa fler arbetsplatser och att bidra till ett större konsumtionsunderlag i ytterstadsdelar som idag präglades av brist på arbetsplatser.

Staden ska ha en aktiv fastighetsförvaltning och utveckla fastighetsbestånden långsiktigt i syfte att nå en bättre struktur avseende standard, geografiskt läge och åldersfördelning. Stockholms Stadshus AB:s uppdrag är att tillsammans med stadens bostadsbolag löpande pröva möjligheterna att avyttra sådana delar i fastighetsbeståndet, som ur ett förvaltningsperspektiv inte bör behållas. En mer aktiv förvaltning av den samlade fastighetsportföljen bör även kunna innebära överlåtelser av fastigheter mellan bostadsbolagen. Syftet är dels att uppnå en mer effektiv och ändamålsenlig förvaltning samt att där det är lämpligt utveckla fastigheter till annat nyttjande utifrån stadens förändrade behov.

Bolagen ska bidra till att uppnå målen i *Stockholms stads miljöprogram 2016–2019* och i *Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040*.

Koncernstyrelsen ska tillse att riktlinjerna för idéburen stadsförbättring som kommunstyrelsen tog fram under 2013 tillämpas av bolagen. Målet är att använda stadsrummet mer genom att staden öppnar upp förbisedda delar av vår gemensamma stadsmiljö och fastigheter för utvecklingsprojekt i begränsad skala. Idéburen stadsförbättring kan innebära att förslag kommer fram från nämnder och styrelser i dialog med stockholmarna. Det betyder att stockholmarna ges en möjlighet att påverka sin egen närmiljö. Det kan handla om att ta en oanvänd grönska mellan fastigheter för stadsodling, att temporärt tomma lokaler används som gallerier och scener, eller att ogästvänliga betong- och asfaltsytor rustas för att kännas välkomnande och kunna nyttjas som offentliga platser.

Staden har påbörjat en utökad insamling av matavfall från såväl privathushåll som storhushåll. Arbetet för ett mer hållbart Stockholm kommer att intensifieras under perioden och stadens bolag ska arbeta för att nå 50 procent insamling av matavfall under 2018 och 70 procent till år 2020.

Stockholms Stadshus AB ska kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt fokus på projekt med långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi, däribland utvecklingen av Stockholms Framtida Avloppsrening (SFA), större hamninvesteringar och stadsutvecklingsprojekt som Söderstaden och Norra Djurgårdsstaden.

Stockholms Stadshus AB och dotterbolagen ska årligen uppdatera den CSR-strategi som tagits fram. Utgångspunkten för upphandlingar i Stockholms Stadshus AB och dotterbolagen ska vara stadens upphandlingspolicy.

Kommunstyrelsen ska under året se över och implementera etiska riktlinjer för vilka Stockholms stad och dess bolag samarbetar med. Enligt Ernst & Youngs lägesrapport över koncernens delårsbokslut för 2017 så finns det uppenbara brister i hur bolagen, i sin affärsverksamhet, arbetar med anti-korruption och mänskliga rättigheter. Stockholms Stadshus AB och dotterbolagen ska därför se över sina arbetssätt och vara aktiva i arbetet med att ta fram etiska riktlinjer. Stockholmarna ska kunna lita på att staden inte slår armkrok med diktaturer.

Under perioden ska berörda bolag utveckla hållbarhetsredovisningar enligt ny lagstiftning. Stockholms Stadshus AB följer upp och samordnar dotterbolagens enskilda arbete med hållbarhetsrapporterna.

Under år 2017 kommer både det nya ekonomisystemet Agresso och koncernredovisningssystemet Ocrä att vara implementerat för samtliga bolag. Ett viktigt utvecklingsarbete under perioden kommer därefter att bedrivas genom att Stockholms Stadshus AB tillsammans med stadsledningskontoret och dotterbolagen förenklar och effektiviserar ekonomiprocesser och arbetssätt på alla nivåer inom kommunkoncernen. Stadens bolag ska i samråd med servicenämnden skapa förutsättningar för att öka bolagens engagemang i tjänster som beställs från servicenämnden.

Koncernstyrelsen ska vid behov besluta om en extra stämma under hösten 2018 då den slutliga koncernutdelningen fastställs.

Ägardirektiv 2018-2020

Bolaget ska

- svara för koncernens övergripande utveckling, strategiska planering, löpande ekonomisk kontroll och uppföljning
- tillsammans med kommunstyrelsen ta fram en genomförandestrategi för att bidra till att nå målet om 44 000 nya bostäder mellan 2018-2022 och det långsiktiga målet om 140 000 bostäder till 2030

- tillse att de kommunala bostadsbolagen bygger minst 3000 bostäder per år
- tillsammans med kommunstyrelsen aktivt arbeta med att flytta ut Stockholms stads förvaltningar och bolag från innerstaden till ytterstadsdelar
- leda bolagskoncernen och aktivt delta i samordningen i tidiga skeden med berörda nämnder så att strategiska stadsutvecklingsprojekt sker på ett effektivt och synkroniserat sätt med fokus på hög kvalitet samt minskade drift- och investeringskostnader
- i samarbete med kommunstyrelsen och övriga berörda nämnder och bolagsstyrelser ta fram en handlingsplan för att bidra till att säkerställa boenden för särskilt prioriterade grupper
- tillsammans med bostadsbolagen och bostadsförmedlingen säkerställa ett ökat antal skyddade boenden för personer som utsätts för våld i nära relationer
- bidra till stadens arbete med etablering av nyanlända på bostads- och arbetsmarknad
- delta i det långsiktiga arbetet med företagsetableringar och nyföretagande
- svara för koncernstyrelsens övergripande arbete med att skapa ett fossilbränslefritt Stockholm 2040
- leda och följa upp arbetet med en ökad energieffektivisering och återvinning inom koncernens fastighetsbolag
- tillsammans med Stockholms Hamn AB och kommunstyrelsen driva avvecklingen av oljeverksamheterna vid Loudden
- med hjälp av framtaget underlag från AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad trygga Stockholms framtida fjärrvärme med utgångspunkt att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska minska successivt, med ambitionen att vara avvecklade senast år 2022
- säkerställa att dotterbolagen löpande ser över möjligheten att investera i solceller
- ansvara för bevakning och samordning av ägarintresset i de bolag där staden är delägare
- styra finansiella resurser på ett för ägaren och koncernen optimalt sätt
- utveckla samspelet mellan ägaren, koncernledningen och dotterbolagen avseende verksamheternas resultat och budgethållning, effektivitet och kvalitet
- utveckla effektivare styrformer genom ökad målstyrning mot ägarkraven
- verkställa kommunfullmäktiges beslut som är av ägarkaraktär
- bidra till en aktiv fastighetsförvaltning inom stadens bolag
- ha en öppen inställning till fastighetsförsäljning
- underlätta framtagandet av studentbostäder
- fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med bostadsbolagen avyttra delar ur fastighetsbeståndet som ur ett förvaltningsperspektiv inte bör behållas

- fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder
- i samarbete med privata aktörer ta fram förslag till hur ett socialt ansvarstagande för bostadsområden kan förenas med en långsiktig affärs-mässighet och en positiv värdeutveckling för fastigheterna
- fortlöpande pröva möjligheterna att tillsammans med fastighetsbolagen överföra fastigheter mellan bolag som ur ett nyttjandeperspektiv bör utvecklas för annat ändamål, exempelvis till bostäder
- fortsätta utreda möjligheterna till en ytterligare samordning av stadens kommersiella fastigheter tillsammans med bostadsbolagen, S:t Erik Markutveckling AB, kommunstyrelsen och fastighetsnämnden
- kontinuerligt följa större investeringsprojekt med särskilt avseende på långsiktiga effekter för stadens tillväxt och ekonomi
- följa utvecklingen av kostnadseffektiviseringar inom samtliga dotterbolag
- särskilt följa dotterbolagens ekonomi avseende bostadsbyggande och upprustning
- följa att bostadsbolagen långsiktigt ska uppnå en direktavkastning och totalavkastning som är jämförbar med liknande långsiktiga bostadsförvaltande aktörer för att säkerställa en långsiktigt sund ekonomi
- i samarbete med Stockholm Business Region AB och Stockholm Hamn AB bidra till att Stockholm utvecklas som besöksdestination
- i samråd med kommunstyrelsen och Micasa Fastigheter i Stockholm AB revidera nuvarande ramavtal med staden utifrån förändrade förutsättningar att gälla senast från och med 2019
- uppdatera CSR-strategin för koncernen och bolagen samt vara aktiv i framtagandet av etiska riktlinjer
- ställa sociala krav i större upphandlingar och investeringar inom koncernen, utifrån stadens upphandlingspolicy
- samordna insatser i händelse av kris

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

24. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **koncernen Stockholm Stadshus AB** godkänns.

Bostadsbolagen: AB Svenska bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem

För att vara fria behöver människor ha makt över sin boendesituation. Liberalernas vision för Stockholm är en stad där alla har möjlighet att hitta ett boende som de trivs med. Staden har ett stort utbud av miljöer och det ska i varje område finnas en blandning av olika sorters boende, så väl hyresrätter och studentbostäder som bostadsrätter och ägarlägenheter. Med god tillgång till både stora och små hyresrätter ökar både rörligheten och tryggheten på Stockholms bostadsmarknad. Stadens bostadsbolag är en viktig pusselbit för att skapa möjligheter för varje människa att hitta en bostad.

Gemensamt för de tre bolagen

Bolagens huvudsakliga uppgift är att bygga och förvalta goda bostäder och därmed bidra till stadens bostadsförsörjning. Bolagen ska vara ekonomiskt starka och medverka till att Stockholm får en välfungerande bostadsmarknad som kännetecknas av god rörlighet och tillgänglighet för alla.

Öka byggandet

Bostadsbolagen bygger för få nya hyresrätter. Att hyresrätterna blir fler är viktigt för att staden fortsatt ska vara konkurrenskraftig och för att både nuvarande stockholmare och nyinflyttade – utan resurser eller vilja att köpa egen bostad – ska ha möjlighet till eget boende inom stadens gränser. Hyresrätten är, genom att vara en del av en fungerande och dynamisk arbetsmarknad, en viktig för att främja tillväxten i staden.

Stockholms bostadsbolag har ett betydande ansvar för att möta den stora efterfrågan på bostäder genom att bidra till nyproduktion av hyresrätter. Därför ska de ha ett tydligt uppdrag att bygga fler bostäder än tidigare. Bolagen ska bygga minst 3000 bostäder per år fram till dess att bostadsbristen avtagit.

Samtidigt får stadens roll som fastighetsägare inte bli för dominerande i områden med hög grad av hyresrätter, fler alternativ och större konkurrens leder till en bättre fungerande hyresmarknad. Det är angeläget att särskilda satsningar på billigare lägenheter i huvudsak sker i områden som har en hög genomsnittlig boendekostnad. Annars blir resultatet på sikt en mer segregerad stad.

Bostadsbolagen ska bidra till att fler studentbostäder produceras och verka för att fler billiga, yteffektiva lägenheter för ungdomar byggs. Bolagen ska inventera sin mark och sina utvecklingsprojekt för att identifiera och genomföra projekt med fler temporära studentlägenheter.

Bostadsbolagens goda ekonomi är en förutsättning för att de ska kunna bygga även för framtidens stockholmare. Att av ideologiska skäl avstå från att avyttra bostäder gör bostadsbolagen sämre ekonomiskt rustade för att bygga mer. Bo-

lagen har ett allmännyttigt uppdrag och ett affärsmässigt ansvar. Därför måste deras långsiktiga finansiella stabilitet garanteras.

Utveckling och ansvar

De kommunala bostadsbolagen har ett särskilt ansvar för att förnya och utveckla ytterstaden och göra hela Stockholm attraktivt i alla dess delar. Det betyder att man tar ett ansvar för att i samverkan med boende och privata aktörer utveckla ytterstaden, dess miljöer och dess attraktivitet. Kvalitativ och uttrycksfull arkitektur ska vara kännetecknande för all nybyggnation.

Bostadsbolagen ska ta en ledande roll i att skapa fler mindre och yteffektiva lägenheter med en hyresnivå som ungdomar och studenter har möjlighet att betala. Liksom nya seniorbostäder, gruppboendestäder, servicebostäder och bostäder för personer med funktionsnedsättning. För att lyckas med detta behövs fler tillvägagångssätt för att bygga yteffektiva lägenheter med låg produktionskostnad.

Stadens bostadsbolag måste verka aktivt och kraftfullt för att sänka byggkostnaderna och minimera kostnaderna i driftverksamheten för att uppnå en effektiv fastighetsförvaltning. Det är angeläget att bolagen i den tillämpliga erfarenheten från byggkostnadsprojekt som tidigare genomförts. Ytterligare pilotprojekt som syftar till att sänka nyproduktionskostnaden ska startas där fler typhus, ökad standardisering och en utökad användning av prefabricerade husmoduler testas för att få ned byggkostnaden.

Innovativa metoder för att bygga mer kostnadseffektivt, så som typhus, prefabricerade moduler och standardisering, är viktiga för att billiga och mer yteffektiva hyresrätter ska komma till stånd. Projektet med Stockholmshuset är därför i grunden sunt och ska fortsätta. Tyvärr har det ännu inte framgått om Stockholmshuset lyckats med att skapa bostäder med billiga hyror och risken är påtaglig att projekten ändå resulterar i hyror på nivåer som inte är långt från andra nybyggda hyresrätter. Det är ett allvarligt potentiellt problem då den prisnivån stänger ute många från bostadsmarknaden.

Billiga hyresrätter är viktiga för att framför allt unga och nyanlända ska komma in på bostadsmarknaden. Men för att inte bygga en än mer segregerad stad är det viktigt att dessa lägenheter byggs på rätt platser. De ska inte företrädesvis byggas där allmännyttan redan är stark och dominerande. Av de hittills påbörjade Stockholmshuset återfinns dock en överhängande del i redan hyresrättstäta delar av staden. I det fortsatta arbetet med Stockholmshuset är det viktigt att de placeras i bostadsrättstäta områden och att de kontinuerligt utvärderas utefter byggkostnaden, och i förläggningen hyresnivån, för att se om projektet är lyckat och ska fortsätta.

Många vill äga sitt boende men saknar medel för att köpa en bostad. I andra europeiska länder finns ägandeformerna ”flexibelt ägande”. Flexibelt ägande innebär att en hyresgäst kontinuerligt köper andelar av sin hyreslägenhet, en

liten andel i taget. Flexibelt ägande, eller hyrköps-lägenheter, ska utredas för att se om det är möjligt att använda ett liknande system i bostadsbolagens innehav.

Beståndet av lägenheter som är bostadsanpassade för personer med funktionsnedsättning måste öka. När lägenheter som är bostadsanpassade renoveras ska anpassningarna behållas eller göras på nytt i den renoverade lägenheten. Möjligheterna att få förturlägenheter för människor som är i akut behov av bostad för sin hälsa och fortlevnad måste förbättras. Bolagen ska ta ett större ansvar för att öka produktionen och förbättra försörjningen av förturlägenheter i staden.

Ensamhet är ett växande problem i Stockholm. Människor som upplever ensamhet har större risk för psykiska sjukdomar och känner sig ofta mindre trygga. Kollektivhus är en väg för bostadsproduktionen att bidra till att motverka människors ensamhet genom att skapa bostäder med fler gemensamma ytor för exempelvis umgänge och matlagning. Samtidigt är kollektivhus ofta yteffektiva genom att allmänna ytor kan användas för flera bostäder. Bolagen ska ansvara för att fler projekt med kollektivhus påbörjas.

Bostadsbolagen ska vara en förebild inom miljövänligt byggande. Stadens fastigheter ska vara goda exempel på energieffektivisering vid ny- och ombyggnad. Plus och passivhus har en negativ nettoförbrukning av uppvärmningsenergi. För att långsiktigt få ned klimatutsläppen från byggindustrin och fastighetsuppvärmningen behöver fler passiv-, och plushus, samt hus med material som orsakar mindre växthusgaser, byggas. Andelen passiv- och plushus i stadens bestånd ska därför öka för att alla nybyggda fastigheter långsiktigt ska få en negativ nettoförbrukning av energi.

Stommar och prefabricerade moduler producerade i trä har både en lägre energiförbrukning i produktionsfasen och under transporten av materialet jämfört med de byggmaterial som huvudsakligen används idag. Därför ska bostadsbolagen påbörja planeringen av minst ett byggprojekt med trähus under 2018 och undersöka möjligheterna för att en större andel av deras hus byggs i trä framöver.

Hyresgästernas trivsel och önskemål ska utgöra grunden i bostadsförvaltningen. Regelbundna kundundersökningar ska genomföras. Bolagen ska ha tydliga och transparenta regler och hyresnivåer, det ökar både kundnöjdheten och hyresmarknadens funktion.

Valfrihet ska prägla boendet i hyresrätt såväl gällande tillval som vid nyproduktion. Det ska vara möjligt att tillgodose olika önskemål och behov i högre grad än idag hos olika grupper som exempelvis ungdomar, barnfamiljer eller äldre personer. Bostadsbolagen ska fortsätta att skapa möjligheter för de hyresgäster i ytterstaden som vill friköpa sina lägenheter, där hyresrätten är dominerande, genom att bilda bostadsrättsföreningar.

Människor måste känna sig trygga över att de kan bo kvar i sin bostad. Större renoveringar och ombyggnadsprojekt leder ofta till att hyror ökar till en nivå

som den boende inte har råd att betala. Detta är ett allvarligt problem som inskränker besittningsrätten. Bolagen ska införa en modell för renovering där varje förändring som resulterar i en hyreshöjning kommer i tre, olika omfattande, nivåer. Detta ger varje person valmöjligheten att få en mer omfattande renovering med högre hyreshöjning, eller en mindre omfattande renovering med en lägre, eller ingen, hyreshöjning.

Ett bättre användande av tak och väggar fyller en allt viktigare roll i en ständigt förtätande och utvecklande stad. Att bygga fler bostäder, förbättra luftkvaliteten och producera energi är exempel på mervärden som kan skapas genom ett mer effektivt användande av byggnaders ytor. Tak kan exempelvis användas för att bygga nya bostäder i form av stadsradhus eller andra mer traditionella påbyggnationer. Gröna tak och väggar är andra exempel på yteffektiva användningsområden för redan befintliga ytor, som absorberar dagvatten och bidrar till en bättre luft och skönare stadsmiljö. Bolagen ska, i samarbete med stadsbyggnadsnämnden, inventera sitt bestånd för att hitta ytor som kan användas för gröna tak, solceller, påbyggnationer och andra yteffektiva lösningar

Skadedjur kan sprida sjukdomar och orsaka andra allvarliga hälsorisker. Under den rödgrönrosa majoritetens tid vid makten har antalet skadedjur ökat i staden. Det är en utveckling som måste vändas på. Eftersom att bolagen ansvarar för att bygga och förvalta många avfallskärl är det av största vikt att dessa säkras mot skadedjur så att avfall inte används som föda. Alla bolagens avfallskärl ska vara säkrade mot skadedjur.

Trygghet

Att ha makt över sin boendesituation och känna sig trygg i sin bostad är viktigt för att människor ska ha handlingsmöjligheter. Därför ska det finnas ett prioriterat och systematiskt arbete mot vräkningar tillsammans med stadsdelsnämnderna, socialnämnden och landstinget. Bostadsbolagen ska tillsammans med kronofogden arbeta aktivt för att inga barnfamiljer ska vräkas. Ingen över 75 år ska vräkas från stadens kommunala bostadsbolag utan att en aktiv kontakt har tagits med socialtjänsten för att försöka finna en lösning på den boendes situation.

Alla bostadsbolag ska ansluta sig till projektet Huskurage, som är en samverkan mellan fastighetsägare och polisen mot våld i nära relationer, där man tillhandahåller instruktioner för hur exempelvis boende och personal kan uppmärksamma och agera när man misstänker våld i nära relationer. Idag är AB Svenska Bostäder det enda av stadens tre bostadsbolag som deltar i projektet. Bolagen ska ta ett särskilt ansvar för att bidra till bostadslösningar för personer som utsatts för våld i nära relationer samt hedersförtryck.

Bygg bort otryggheten. Dåligt planerade stadsmiljöer som skapats utan att de boendes situation och idéer tagits i beaktande ska kontinuerligt byggas bort i förmån för projekt som tar lärdom från dialogdrivna områdesplaner i ytterstaden som Järvalyftet, Vision Järva, Vision Hässelby-Vällingby och Söderortsvisionen. Många av ytterstadsområdena har en stark dominans av hyres-

rätter, vilket skapar en homogenitet bland de boende som riskerar att förstärka utanförskapet. Bolagen ska utreda möjligheten att bygga i andra upplåtelseformer i dessa områden. Bolagen ska också arbeta med att utveckla de närcentrum som de äger för att öka tryggheten och förbättra stadsmiljön.

Stadens bostadsbolag fyller en viktig funktion i trygghetsarbetet i staden. I många ytterstadsområden äger allmännyttiga bolag en stor del av det totala bostadsbeståndet. Det innebär att stadens bostadsbolag har särskilt stor kunskap och ett stort ansvar för områdets välmående i stort. Tillsammans med kommunstyrelsen och andra relevanta aktörer inom och utom staden ska bostadsbolagen genomföra trygghetsinventeringar – genomgångar för vilka fysiska förbättringar som kan genomföras för att bygga bort otrygghet där den finns.

Bolagen ska också arbeta tillsammans med polisen, andra fastighetsägare och samhällsaktörer för att på bred front motverka brott. Några exempel där bolagen kan göra stor skillnad är att arbeta för att minska olaglig mopedkörning och att snabbt se till att lösa borttransport av utbrända bilar.

Bostadsinbrotten i Stockholms stad har ökat med nästan en tredjedel mellan 2016 och 2017. Ny teknik för märkning av värdesaker har används med framgång för att minska antalet stölder, och upplärningsgraden på brott, i övriga delar av landet. Genom att DNA-märka värdesaker med en genomskinlig vätska som är synlig under UV-ljus, kan värdesaker lätt identifieras. Bolagen ska genomföra en kampanj för att minska inbrotten där alla hyresgäster får möjlighet att märka sina värdesaker, samtidigt som kampanjen marknadsförs för att informera allmänheten om att det finns en ökad risk att straffas vid inbrott och stöld.

Grannsamverkan är ett exempel där civilsamhället bidrar till att skapa ett tryggare och mer inkluderande samhälle. Bostadsbolagen ska främja och ge stöd till initiativ för grannsamverkan bland deras bostäder.

Bostadsbolagen har under flera år framgångsrikt bedrivit dialog med medborgarna i de områden där de äger stora bestånd. Det arbetet ska fortsätta inom ramen för det ordinarie förvaltnings- och utvecklingsarbetet.

Som en effekt av den kraftiga bostadsbristen i Stockholm har en illegal marknad för hyreskontrakt uppstått. Det får till följd att människor luras av kriminella nätverk. Stadens egna bolag ska därför fortsatt arbeta tillsammans med andra seriösa fastighetsägare mot den illegala handeln med hyreskontrakt.

Bolagen ska bidra till att tillhandahålla lägenheter inom projektet Bostad först, där människor som lever i hemlöshet har möjlighet att få en lägenhet utan krav på att de först ska ha löst problem som missbruk eller skulder. Bolagen ska samarbeta med socialnämnden för att säkerställa en bra boendemiljö för deltagarna i projektet och grannar.

Bolagen ska

- öka takten på nybyggnationen till minst 3000 bostäder per år
- vara goda och ansvarsfulla hyresvärdar
- värna hyresrätten som boendeform samt bidra till Stockholms försörjning av hyresrätter särskilt i de områden där andelen allmännyttiga bostäder är låg
- verka för fler, yteffektiva, billiga bostäder för ungdomar
- verka för fler studentbostäder, både temporära och stadigvarande
- planera för nya seniorbostäder i hyresrättsform
- verka för sänkta byggkostnader genom att genomföra fler pilotprojekt med ökad användning av prefabricerade husmoduler och fler standardiserade typhus
- utveckla, leda och kontinuerligt utvärdera projektet Stockholmshusen
- bygga fler kollektivhus
- utreda förutsättningarna för att bygga bostäder med en annan upplåtelseform som en del av bolagens arbete för att bygga bort otryggheten
- i samråd med berörda nämnder inventera möjligheten att bygga om/omvandla befintliga byggnader till gruppboende eller serviceboende och underlätta skapande av bostäder för personer med funktionsnedsättning
- samarbeta med övriga berörda bolag och nämnder samt privata aktörer för utvecklingen av de närcentrum som bolagen äger
- öppet redovisa nivåerna på hyrorna för transparens och starkare konsumentmakt
- främja en god rörlighet och tillgänglighet på bostadsmarknaden genom enkla och tydliga spelregler som är lika för alla, regelverk som undviker inlåsnings effekter och åtgärder för att aktivt förhindra olaga andrahandsuthyrning
- erbjuda fler boende i områden som domineras av hyresrätter att genom friköp förvärva sina lägenheter
- samarbeta med övriga berörda kommunala bolag och nämnder samt privata aktörer för riktade satsningar på underhåll, systematiskt trygghetsarbete och säkerhet samt energieffektiviseringar
- öka hyresgästernas incitament att spara energi
- öka andelen plus-, och passivhus i sitt innehav för att långsiktigt arbeta mot att alla hus som bolagen äger har en neutral eller negativ nettoanvändning av uppvärmningsenergi
- påbörja minst ett projekt med hus med stomme av trä för att långsiktigt undersöka möjligheten att en större andel av det nyproducerade beståndet byggs med trä
- aktivt bidra till att staden når det nationella målet om 50 procent matavfallsinsamling till år 2018 och 70 procent till 2020
- genomföra underhållsinsatser med tydlig miljöprofil i miljonprogramområden
- erbjuda hyresgästen olika alternativ på omfattning av renoveringar
- utreda möjligheterna att underlätta för äldre eller personer med funktionsnedsättning att byta till en lägenhet i entréplan eller till hus med hiss
- fortsätta arbetet för att minska antalet avhysningar

- ta ett ökat ansvar för försörjningen av förturs-, försöks- och träningslägenheter
- fortsätta tillgänglighetsanpassningen av fastigheterna
- tillsammans med Storstockholms brandförsvaret fortsätta samarbetet kring brandinformatörer, främst i ytterstaden, i syfte att förebygga och motverka bränder
- ta ett särskilt ansvar för att bidra till bostadslösningar för personer som utsatts för våld i nära relationer samt hedersförtryck
- säkerställa att alla sopkärl i bolagens fastigheter är säkrade mot skadedjur
- säkerställa att ingen över 75 år vräks från stadens kommunala bostadsbolag utan att en aktiv dialog förts med socialtjänsten för att försöka finna en lösning på den boendes situation
- ansluta sig till projektet Huskurage eller på annat jämförligt sätt bidra till att öka trygghet och minska våld i nära relationer
- genomföra en kampanj för DNA-märkning av värdesaker
- främja och ge aktivt stöd för grannsamverkan
- sprida de positiva erfarenheterna från dialogveckorna i Järva och genomföra dialogveckor med boende inom ramen för utvecklingen av södra ytterstaden
- i samband med upprustningsarbetet i bostadsbeståndet genomföra boendediologer för att återkoppla arbetet med visionerna för staden.
- avsluta sitt medlemskap i SABO
- inventera sina väggar och tak i syfte att hitta potentiella ytor för gröna väggar och tak, solceller samt påbyggnationer
- förbereda infrastruktur för bilpooler och elbilar
- ta fram en strategi för att bidra till stadens mål och delmål om ett fossilbränslefritt Stockholm 2040
- ska bidra till att tillhandahålla lägenheter inom projektet Bostad först

AB Svenska Bostäder

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. Bolaget har ansvar för att möta den stora efterfrågan på bostäder i Stockholm genom att bidra till nyproduktion av hyresrätter. Förvaltningen ska präglas av ekonomisk långsiktighet. Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att långa och goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som ökad rörlighet och tillgänglighet främjas. Bolagets bestånd ska utvecklas genom aktiv fastighetsförvaltning. Beståndet ska utgöras av ett varierat utbud av attraktiva bostäder. Bolaget ska anamma positiva erfarenheter från dialogdrivna områdesprojekt i ytterstaden för motsvarande arbete även i andra stadsdelar. Bolaget ska förena ett socialt ansvarstagande med en långsiktig affärsmässighet och en positiv värdeutveckling för ägarna.

AB Svenska Bostäders dotterbolag AB Stadsholmen äger och förvaltar fastigheter av kulturhistoriskt värde. Bolaget ska därför förena kulturarvet med ett socialt ansvarstagande och med en långsiktig affärsmässighet.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- bidra till nyproduktion av nya bostäder
- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att betala
- fortsätta arbetet med och dra lärdom från tidigare, dialogdrivna områdeprojekt i ytterstaden
- utreda förutsättningarna för att bygga bostäder med annan upplåtelseform som en del av bolagets medverkan i att bygga bort otryggheten
- fullfölja underhållsinsatserna i 1940- och 1950-talsbestånden samt öka ombyggnads- och underhållsåtgärder i miljonprogramsbeståndet
- fortsätta att vidareutveckla kvalitet och service och öka hyresgästens valfrihet
- upprätthålla boendekvaliteten och de kulturhistoriska värdena i AB Stadsholmens bestånd samt avyttra de s.k. kulturgårdarna till Fastighetsnämnden
- fortsätta arbetet med att öka effektiviteten med fokus på kärnverksamheten och förbättrade driftsresultat
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- fortsätta arbetet med att utveckla Vällingby City
- bidra till att fler studentbostäder tillskapas både genom nyproduktion och genom inventering av befintligt bestånd

AB Familjebostäder

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. Bolaget har ansvar för att möta den stora efterfrågan på bostäder i Stockholm genom att bidra till nyproduktion av hyresrätter. Förvaltningen ska präglas av ekonomisk långsiktighet. Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att långa och goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som ökad rörlighet och tillgänglighet främjas. Bolagets bestånd ska utvecklas genom aktiv fastighetsförvaltning. Beståndet ska utgöras av ett varierat utbud av attraktiva bostäder. Bolaget ska förena ett socialt ansvarstagande med en långsiktig affärsmässighet och en positiv värdeutveckling för ägarna.

Att Rinkeby får en polisstation är viktigt för att frambringa en tryggare miljö och minska antalet gångna brått i området. Därför vill vi se att kommunstyrelsen och familjebostäder AB tar fram en provisorisk lösning för att få fler poliser på plats i Rinkeby tills det att polishuset är färdigställt.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- bidra till nyproduktion av nya bostäder
- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att betala
- fortsätta arbetet med och dra lärdom från tidigare, dialogdrivna områdesprojekt i ytterstaden
- ta fram en provisorisk lösning för fler poliser i Rinkeby
- utreda förutsättningarna för att bygga bostäder med annan upplåtelseform i som en del av bolagets medverkan i att bygga bort otryggheten
- fortsätta upprustningen av de bostäder som byggdes under 1940–1960-talen
- fortsätta arbetet med att vidareutveckla kvalitet och service
- öka valfriheten för hyresgästen
- aktivt verka för byggandet av fler kollektivhus och andra alternativa boendeformer
- fortsätta arbetet med att öka effektiviteten med fokus på kärnverksamheten och förbättrade driftsresultat
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- bidra till att fler studentbostäder tillskapas både genom nyproduktion och genom inventering av befintligt bestånd

AB Stockholmshem

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska äga och förvalta hyresbostäder inom Stockholms stad. Bolaget har ansvar för att möta den stora efterfrågan på bostäder i Stockholm genom att bidra till nyproduktion av hyresrätter. Förvaltningen ska präglas av ekonomisk långsiktighet. Bolaget ska skapa bästa möjliga förhållanden för sina hyresgäster så att långa och goda hyresgästrelationer bevaras samtidigt som ökad rörlighet och tillgänglighet främjas. Bolagets bestånd ska utvecklas genom aktiv fastighetsförvaltning. Beståndet ska utgöras av ett varierat utbud av attraktiva bostäder. Bolaget ska förena ett socialt ansvarstagande med en långsiktig affärsmässighet och en positiv värdeutveckling för ägarna.

Bolaget ska fortsätta arbetet med förnyelse och utveckling av ett antal ytterstadsområden i söderort, exempelvis Hökarängen, Skarpnäck och Rågsved. Lärdomar ska dras från arbetet med Järvalyftet samtidigt som förändringsarbetet ska utgå från varje stadsdels specifika styrkor och åtgärda de lokala problem som finns. Möjligheten att sprida projekt "Hållbara Hökarängen" samt Skarpnäcklyftet ska studeras under planeringsperioden. Bolagets arbete med s.k. särskild förvaltning ska utvärderas och följas upp.

Stockholmshem AB ska även fortsättningsvis ansvara för upphandlingen av modulbostäder för personer som blivit anvisade Stockholm i kraft av anvisningslagen.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- bidra till nyproduktion av bostäder
- bygga hyresbostäder med hyror som även unga, studenter och andra grupper med svag ställning på bostadsmarknaden har råd att betala
- fortsätta arbetet med att dialogbaserade områdesprojekt bygga bort otryggheten
- utreda förutsättningarna för att bygga bostäder med annan upplåtelseform som en del av bolagets medverkan i att bygga bort otryggheten
- öka valfriheten för hyresgästen
- bistå Stiftelsen Hotellhem i dess verksamhet inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar
- fortsätta arbetet med att öka effektiviteten med fokus på kärnverksamheten och förbättrade driftsresultat
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- utreda, planera och genomföra en omlokalisering av bolagets huvudkontor till Skärholmen
- bidra till att fler studentbostäder tillskapas både genom nyproduktion och genom inventering av befintligt bestånd
- utveckla koncept för att bygga nya bostäder med korta förmedlingstider
- vara Stiftelsen Hotellhem behjälpliga i byggandet av bostäder inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inkluderat stadens projekt med modulbostäder för personer som blivit anvisade Stockholm enligt anvisningslagen.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

25. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder och AB Stockholmshem** godkänns.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB

I Liberalernas Stockholm ska äldre kunna välja om man vill bo kvar i sitt vanliga boende eller flytta till trygga och anpassade äldreboenden. Micasa Fastigheter ska tillhandahålla bra och trygga boenden för Stockholms äldre.

Bolagets mål och uppgifter

Micasa Fastigheter i Stockholm AB har i uppgift att tillhandahålla välskötta fastigheter och att erbjuda attraktiva och anpassade bostäder för människor i behov av stöd och trygghet. Bolaget äger och förvaltar servicehus, vård- och omsorgsboenden, trygghets- och seniorbostäder samt LSS-boenden.

Många av stadens äldreboendefastigheter har sedan lång tid ett eftersatt underhållsbehov. I kombination med Arbetsmiljöverkets krav på arbetsytor ställer detta stora krav på renoveringar och ombyggnationer av bolagets fastigheter, liksom på nyproduktionsprojekt där detta befins vara mer rationellt.

Liberalerna anser att alla personer över 85 år ska ha rätt till servicehus eller vård- och omsorgsboende. Micasa spelar en viktig roll i att förverkliga denna målsättning.

Den äldreboendeplanering som tagits fram visar på behovet av att redan nu planera för nya vård- och omsorgsboenden för att möta framtidens åldrande befolkning, även inom ramen för dagens biståndsbedömning som ofta är för snäv.

Bolaget ska söka markanvisningar för att bygga de boenden som behövs för att säkerställa en god tillgång på äldreboenden för framtidens äldre stockholmare. Bolaget ska bevaka tidsgränser för markanvisningar och agera för att hitta nya markanvisningar om projekt inte kan påbörjas inom tidsramen på anvisad plats. Det är viktigt att det framtida behovet av servicehus och andra former av äldreboende också tas i beaktande i detta arbete. Den idag gällande äldreboendeplaneringen innehåller inga konkreta mål för hur många platser på servicehus eller seniorboende som ska finnas i framtiden. Det finns därför en risk att Micasa inte kommer att planera för ett tillräckligt antal sådana bostäder.

De boendeformer som erbjuds stadens äldre ska vara effektiva och kunna anpassas efter olika individuella behov. Micasa Fastigheter i Stockholm AB uppdras att vid om- och nyproduktion skapa en sammanhållen och attraktiv infrastruktur för dagens och morgondagens behov av rätt teknisk och ekonomisk status och med inbyggd flexibilitet.

Då det föreligger ett stort behov ska Micasa Fastigheter i Stockholm AB, i likhet med övriga nämnder och bolag, vara delaktig i stadens utbyggnad av servicelägenheter för personer med funktionshinder. Utbyggnaden ska ske i form av bland annat trapphusboenden och satellitlägenheter.

I Liberalernas Stockholm har äldre stora möjligheter att välja ett boende som passar individens livsstil och önskemål. Många av de profilboenden som har startats i olika former har blivit oerhört populära och Micasa ska fortsatt underlätta för fler profilboenden och intressentboenden att etablera sig.

Social samvaro är en omistlig del av ett bra liv och leder till ett hälsosammare åldrande. Liberalerna föreslår att Micasa fortsatt ska värna tillgången till gemensamhetslokaler och fortsätta arbetet med att utveckla den sociala dimensionen i boendemiljön. Dessa ägardirektiv har utgått ur majoritetens budget.

Hemlöshet bland äldre är ett problem som kräver samarbete och ett tätt informationsutbyte mellan inblandade aktörer. Ingen hyresgäst ska vräkas utan att ett samråd har skett mellan Micasa och socialtjänsten för att hitta en lösning på den boendes situation. I årets budget utvecklar majoriteten arbetet som riktar sig till äldre som befinner sig i hemlöshet, men det är också viktigt att staden arbetar förebyggande och tidigt för att förhindra att äldre hamnar i hemlöshet.

Ny teknik är en viktig del av livet för allt fler äldre. Bredband ska installeras i de boenden där detta ännu inte finns.

Våld mot äldre i nära relationer är ett dolt samhällsproblem. Projektet Huskurage syftar till att informera personal och grannar om hur man kan våga se och reagera mot våld i nära relationer. Micasa ska ansluta sig till projektet Huskurage.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- ansvara för att inom ramen för affärsmässiga principer tillhandahålla välskötta, trygga och tillgängliga bostäder för stadens äldre och för personer med funktionsnedsättning.
- aktivt bidra till att uppfylla målsättningen om rätt till servicehus och vård- och omsorgsboende för personer över 85 år.
- arbeta för en hög kvalitet i löpande drift och underhåll liksom i servicen gentemot hyresgästerna.
- delta i den regionala och den samlade planeringen för olika boenden inom bolagets målgrupp.
- fortsätta söka markanvisningar för nyproduktion av äldreboenden
- värna tillgången till gemensamhetslokaler i beståndet.
- vidareutveckla den sociala dimensionen i boendemiljön.
- underlätta för profilboenden att etablera sig i staden.
- arbeta kontinuerligt med åtgärder för en tryggare miljö i och omkring fastigheterna.
- aktivt bidra till att energianvändningen minskar med tio procent till 2020 jämfört med 2015 års nivå.
- aktivt bidra till att staden når målen om 50 procent matavfallsinsamling till år 2018 och 70 procent till år 2020.

(L):238

- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader.
- prioritera brandpreventivt arbete.
- inte vräka någon boende utan att ha samrått med socialtjänsten för att försöka finna en lösning på den boendes situation.
- installera bredband i de boenden där detta ännu inte finns.
- ansluta sig till projektet Huskurage som uppmärksammar våld i nära relationer.
- tillhandahålla evakueringslägenheter vid renovering i bolagets fastigheter.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

26. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Micasa Fastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Bostadsförmedlingen i Stockholm AB

Liberalerna vill att Stockholm ska vara en öppen stad dit många människor vill söka sig. Då behövs en välfungerande bostadsförmedling. En gemensam bostadsförmedling underlättar för stockholmarna att få en bostad och att byta bostad i takt med att livet förändras. Bostadsförmedlingen ska fortsatt erbjuda ett enkelt och lättbegripligt sätt för stockholmarna att agera på hyresmarknaden.

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att förmedla lägenheter och svara för information till allmänheten om bostadsmarknaden. Bostadsförmedlingen svarar för såväl reguljär bostadsförmedling som förmedling av förturslägenheter, inklusive försöks- och träningslägenheter, förmedling av lägenheter till stadens bostadsbolags internköer, samt förmedling av kategoribostäder - som exempelvis student- och seniorboenden.

Ingen i Stockholm ska behöva vara rädd för våld i sitt eget hem. Därför måste arbetet mot våld i nära relationer vara prioriterat. Kvinnor och män som behöver ska få komma till ett skyddat boende. Rätten till ett skyddat boende måste gälla alla som behöver, även personer med funktionsnedsättning och papperslösa kvinnor. För att få fler skyddade boenden ska staden ansluta sig till de nätverk som finns för att förmedla skyddade boenden i andra kommuner.

Bolaget ska utveckla arbetsformer, både lokalt och genom nationellt samarbete, för att få till stånd fler lägenheter till personer som behöver skydd från våld i nära relationer och hedersproblematik. Statistik ska föras systematiskt över förtursärenden på ett sådant sätt att det går att följa hur många som ansöker om förtur av vilket skäl och hur stor andel av varje kategori som beviljas. Bolaget ska också på lämpligt sätt kvalitetskontrollera att bedömningen av hotbilder sker enhetligt och korrekt.

Stockholmsregionen utgör i hög grad en gemensam bostads- och arbetsmarknad. Storstadsregionens infrastruktur skapar goda förutsättningar att bo i en kommun och arbeta i en annan. Det ligger därför i stadens intresse att den som står i Stockholms bostadskö också har möjlighet att hitta en bostad utanför stadens gränser. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB är öppen för alla och redan idag står sökande från hela länet i kö. I de fall det finns intresse från fastighetsägare i kringliggande kommuner ska bostadsförmedlingen därför kunna erbjuda förmedlingstjänster och därmed också förmedla bostäder i kommuner i Stockholms omnejd.

Bostadskrisen i Stockholm påverkar Bostadsförmedlingens förutsättningar. Kötiden är i genomsnitt nio år och nästan 600 000 människor står i kö för att få en bostad i Stockholm. Utmaningarna blir större på förmedlingen i en tid när bostadsbristen växer och efterfrågan är större än utbudet.

Källa: Bostadsförmedlingens tertialrapport 2 2017. *Värde för 2017 enligt prognos

Tyvär har majoriteten sänkt ambitionerna i bostadsbyggandet vilket långsiktigt riskerar att förlänga köerna ytterligare. Många fler bostäder måste byggas i Stockholm över de närmsta decennierna, och det i högre takt än vad majoriteten nu gör. För att det ska vara fortsatt enkelt att flytta, oaktat långa kötider, är det viktigt att nya fastighetsägare ansluter sig till bolagets kö.

Trots att bostadsbristen är akut i Stockholm har vi fortfarande en hög andel singelhushåll. Kompiskontrakt gör det möjligt, för de som vill, att dela lägenhet och stå tillsammans på hyreskontraktet. Detta möjliggör för fler att ha råd att hyra bostad och gör användningen av bostadsbeståndet mer effektivt, samtidigt som det motverkar ensamheten. För att underlätta för fler unga att komma in på bostadsmarknaden ska Bostadsförmedlingen arbeta aktivt med att öka antalet kompiskontrakt.

Som en följd av bristen på bostäder har en ny marknad med svartkontrakt slagit rot i Stockholm. Bostadsförmedlingen i Stockholm AB ska vara en aktiv partner för alla som vill arbeta mot handeln med illegala kontrakt.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- erbjuda en välfungerande regional marknadsplats för hyresrätter
- förmedla lägenheter i ett öppet och transparent system efter kötid, det vill säga till den kund som har längst kötid och uppfyller fastighetsägarens krav
- aktivt arbeta för att få in fler privata fastighetsägare och fastighetsförvaltare i bostadsförmedlingen
- utveckla service och tjänster mot fastighetsägare för att säkerställa ett fortsatt gott inflöde av lägenheter och alltid förmedla lägenheter till den tidpunkt fastighetsägaren angett

- bidra i arbetet med att underlätta för ungdomar att komma in på bostadsmarknaden
- informera om bostadsmarknaden i regionen och särskilt om planerad och pågående nyproduktion
- informera om stadens satsningar inom ytterstadsarbetet
- i samarbete med Stockholm Business Region AB informera om Stockholm som bostadsort
- fortsätta arbetet med att samordna och utveckla Stockholm Bygger
- utreda förutsättningarna att samordna stadens interna lokalutbud i bostadssektorn
- utreda förutsättningarna att sänka kö- och förmedlingsavgiften
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- bidra i arbetet att effektivt förmedla försöks- och träningslägenheter
- förmedla fler lägenheter till personer som behöver skydd från våld i nära relationer och hedersproblematik
- ansluta sig till de nätverk som finns för att förmedla skyddade boenden i andra kommuner
- föra löpande statistik över förtursärenden efter typ, ansökningar och bifall. Samt säkerställa kvaliteten och enhetligheten i handläggningen av förtursärenden
- arbeta kontinuerligt med att öka antalet kompiskontrakt
- vara en aktiv partner i arbetet mot handeln med illegala hyreskontrakt

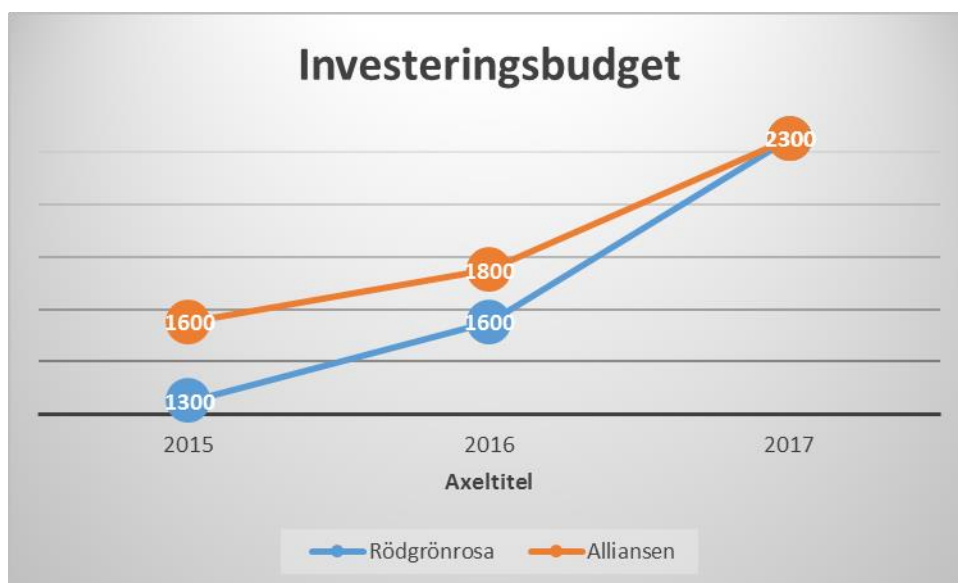
Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

27. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Bostadsförmedlingen i Stockholm AB** godkänns.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)

En god utbildning är avgörande för att alla individer ska få möjlighet att forma sitt eget liv. För att rektorer, lärare, barn, elever och föräldrar ska kunna fokusera på kunskapsmålen krävs det att det finns en god tillgång på kvalitativa förskole- och skollokalerna. En långsiktig och konsekvent planering av utbyggnaden av SISAB:s bestånd är viktig för att alla elever ska erbjudas en kvalitativ utbildning. SISAB ska i sin planering ha ett långt tidsperspektiv, en kontinuerlig uppföljning och tydliga målsättningar.

Antalet barn och elever ökar kraftigt de kommande åren. Tillgången till bra förskolor och skolor med en god miljö för barnen är viktig för stockholmarna och har betydelse för Stockholms attraktivitet som stad att bo och arbeta i. Utbyggnadstakten av nya förskolor och skolor måste vara hög. Därför har vi varit kritiska till att majoriteten minskade SISAB:s investeringsbudget, gentemot plan, både 2015 och 2016. Värdefull tid har förlorats under mandatperioden när investeringsbudgeten legat kraftigt under den tidigare skolutbyggnadsplanen. Att investeringsbudgeten nu höjs är välkommet, men det behövs en hög investeringstakt över tid för att tillgodose stadens långsiktiga behov av förskolor och skolor.

Källa: Budget för Stockholms stad; 2015, 2016 och 2017

Data: Investeringar i mnkr

Bolagets mål och uppgifter

Skolplaneringen för Stockholm är ett lika stort som viktigt arbete, som fordrar långsiktighet. Den förra stora planeringsrapporten togs fram i samarbete mellan den dåvarande Alliansmajoriteten och oppositionen. Kommunstyrelsen ska därför tillsätta en blocköverskridande referensgrupp bestående av samtliga partier representerade i utbildningsnämnden för den vidare planeringen av skolutbyggnaden i Stockholm.

Staden växer och antalet elever ökar kraftigt den kommande perioden. Den stora ökningen kommer att ställa stora krav på bolaget för att klara av den stora utbyggnad som behövs. Det är angeläget att SISAB deltar aktivt i planeringsarbetet för fortsatt utbyggnad av skolor och förskolor. SISAB ska vidareutveckla den s.k. konceptförskolan till en konceptskola.

SISAB ska i samarbete med exploateringsnämnden säkerställa att det, när nya stadsdelar planeras och byggs, finns ett ”skoltal” som anger hur många utbildningsplatser som minst behöver skapas. När nya grundskolor byggs ska de planeras in i ett så tidigt skede som möjligt, för att minimera risken för att skolan inte står klar när behovet finns, samt förläggas ”mitt i byn”. Grundskolorna ska byggas på tomter som är ändamålsenliga för skolverksamhet och lämpliga för en kostnadseffektiv byggnation. När nya gymnasieskolor planeras in är det viktigt att dessa förläggs i kollektivtrafikhöga lägen samt centralt i staden.

Befolkningsmängden fortsätter att öka och Stockholm har för få skollokaler. SISAB ska utöver att bygga nya lokaler för skolverksamhet också tillsammans med utbildningsförvaltningen och fastighetskontoret inventera befintliga fastigheter inom stadens fastighetsbestånd och arbeta för att förvärva nya lokaler lämpliga för skoländamål när de kommer ut på marknaden.

SISAB ska tillhandahålla ändamålsenliga, flexibla och kostnadseffektiva lokaler för stadens förskole- och skolverksamhet. En attraktiv fysisk arbetsmiljö bidrar till att rekrytera personal och att locka elever. Skolfastigheternas arkitektur ska gestalta skolans centrala ställning i samhället och förskole- och skolgårdar ska utformas med höga krav och för att främja rörelse.

De fastigheter som SISAB bygger för stadens verksamheter ska byggas flexibelt så att de kan anpassas till olika typer av verksamhet, efter behov och förändras över tid.

Klotter ska inte accepteras. Skadegörelse i SISAB:s fastighetsbestånd måste saneras och åtgärdas snabbt. Hela och rena skoltoaletter är av stor betydelse för elevers hälsa och välmående i skolan och ska prioriteras. SISAB ska fortsätta inventera akustiken i skolmatsalar, klassrum och andra skollokaler och vid behov sätta in åtgärder för bättre akustik och tystare ljudmiljö.

SISAB ska säkerställa att skolbyggnaderna är säkra och att utrymningsvägarna fungerar på ett tillfredsställande sätt. Bolaget ska tillsammans med trafiknämnden arbeta för säkra skolvägar för att öka trafiksäkerheten, tryggheten och förbättra möjligheterna för barn att gå och cykla säkert till skolan.

Inomhusmiljön i skolor och förskolor är avgörande för elevernas fysiska hälsa och lärande. Problemen med dålig luft måste därför minskas genom fortsatt förebyggande arbete, där inomhusluften mäts vid relevanta tidpunkter. Uppföljning ska prioriteras och intensifieras för att säkerställa att lämpliga åtgärder vidtas. SISAB ska även verka för en giftfri miljö och en låg energiförbrukning i sina fastigheter.

Stockholms stad har satt upp ambitiösa mål för att sänka klimatpåverkan. För att nå detta är delmålet att minska utsläppen av växthusgaser till 2,3 ton koldioxidkvivalenter per person till och med år 2020. Energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar ska minska med 10 procent till och med 2020 jämfört med 2015 som en del i arbetet för att minska utsläppen.

Tillgängligheten både i undervisningen och i den fysiska miljön för elever med funktionsnedsättning ska vara god i Stockholms skolor. Arbetet med att anpassa skolor med bristande tillgänglighet ska fortgå. Arbetet med att utveckla och upprusta skolgårdar och utemiljöer ska fortsättningsvis prioriteras.

SISAB uppmanas att delta i idrottsnämndens och utbildningsnämndens uppdrag att föreslå och genomföra åtgärder för att tillgängliggöra skolidrottshallar och andra idrottsytor efter skoltid.

Inom SISAB:s bestånd finns lokaler som under delar av dygnet står tomma trots att de skulle kunna användas till medborgarnas nytta. Staden har via idrottsförvaltningen ett bokningssystem för dessa lokaler som måste utvecklas på flera sätt. Lokalbokningssystemet måste bli mer känt av föreningslivet och allmänheten, det måste fungera bättre och det måste innefatta alla tillgängliga lokaler på alla realistiskt fungerande tider. Det bokningssystem som finns idag är omodernt, oflexibelt och svårt att navigera. För att alla föreningar, stora som små, på ett enkelt och modernt sätt ska kunna boka lokaler ska SISAB under året undersöka om systemet kan uppdateras eller bytas ut. För att idrotten ska kunna breddas och idrottslokaler tillgängliggöras för alla måste bokningssystemet vara lättåtkomligt och företrädesvis kombineras med en app.

SISAB ska tillsammans med stadens övriga lokalförvaltande bolag utreda vilka av deras lokaler som skulle kunna nyttjas mer flexibelt över dygnet. En sådan utredning behöver dels klarlägga hur sådana hyresavtal skulle kunna utformas på ett fungerande sätt, dels hur idrottsförvaltningens bokningssystem kan utvecklas på ett sådant sätt att stadens lokaler tas tillvara till fullo. I samverkan ska även berörda parter ta fram en finansieringsmodell för hur de kostnader som detta genererar ska fördelas.

SISAB uppmanas även att delta i idrottsnämndens, utbildningsnämndens och fastighetsnämndens uppdrag att ta fram en finansieringsmodell över hur kostnaderna ska fördelas vid anläggandet av konstgräsplaner på skolgårdar. Ambitionen ska vara att få till stånd fler konstgräsplaner och mer tillgänglig idrottsyta.

Arbetet med lednings- och kvalitetsutveckling inom bolaget ska även fortsättningsvis prioriteras.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- delta i planeringen och genomföra utbyggnaden av förskolor och grundskolor för ett växande Stockholm
- tillsammans med exploateringsnämnden tillse att planering av nya områden sker med ett skoltal och att skolbyggnation sker på ändamålsenliga och kostnadseffektiva tomter
- arbeta med utveckling och förvaltning av förskole- och skollokaler
- tillsammans med stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden verka för kostnadseffektiva lokallösningar
- arbeta kontinuerligt med åtgärder för en tryggare miljö i och omkring förskolan och skolan genom bland annat fortsatt förebyggande åtgärder mot bränder, klotter och annan skadegörelse, till exempel på skoltoaletter
- säkerställa att lokalerna i beståndet samt utrymningsvägar är säkra för elever och personal
- aktivt arbeta tillsammans med trafiknämnden för säkra skolvägar
- arbeta aktivt för att tillgodose en god inomhusmiljö med god luftkvalitet
- verka för en giftfri skolmiljö
- under 2018 fortsätta inventera stadens skolgårdar och utemiljöer och där så bedöms nödvändigt utveckla och upprusta desamma
- tillsammans med övriga lokalförvaltande bolag i staden samt fastighetsnämnden, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och kulturnämnden ta fram en modell för hur stadens lokaler kan nyttjas mer effektivt av medborgarna över hela dygnet
- verka för att tillgängliggöra fler skollokaler för frivilligverksamhet
- utreda om nuvarande bokningssystem kan uppdateras eller bytas
- tillsammans med utbildningsnämnden och idrottsnämnden ta fram en modell för hur kostnaderna ska fördelas vid anläggandet av konstgräsplaner på skolgårdar
- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi
- arbeta med att möjliggöra för matavfallsinsamling i bostadsbeståndet enligt stadens handlingsplan
- i samarbete med utbildningsnämnden genomföra nödvändiga åtgärder så att krav på minskade energikostnader uppnås
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

28. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)** godkänns.

Stockholm Vatten och Avfall AB

I Liberalernas Stockholm är tillgången till rent vatten och en väl fungerande avfallshantering två kärnuppgifter. Då dessa är livsviktiga förutsättningar för att vi ska kunna bo och leva i Stockholm. Därför anser Liberalerna att Stockholm Vatten och Avfall AB, med fortsatt tydlig miljöprofil, ska säkerställa leverans av vatten av hög kvalitet till hushåll och verksamheter i Stockholm och ombesörja välfungerande avloppshantering i området. Produktionen och driften ska ske med så liten miljöpåverkan som möjligt.

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska värna om befintliga kunder och partners i regionen samt sträva efter nya samarbeten, då bolaget har en god kapacitet och förmåga att tillhandahålla VA-tjänster även utanför kommungränserna. Bolaget bedriver ett kontinuerligt effektiviseringsarbete som ska fortsätta med fokus på en så låg vatten- och avloppstaxa som möjligt.

Att staden sopkärl töms tillräckligt ofta är grundläggande för att motverka skadedjur och andra hälsorisker. Bolagets rutiner vid upphandling, övergång av kontrakt, och krisplanering måste vara starka nog att garantera att inga kommande problem eller brister ska kunna rubba Stockholms avfallshantering till den grad att sopor samlas i stadsmiljön.

Stockholm bedriver ett ambitiöst miljöarbete kopplat till stadens vatten. En växande stad ställer hårda krav på ett fortsatt offensivt miljöarbete kring vattenhanteringen i staden. Bolaget ska arbeta aktivt för att kunna öka återvinningen av näringsämnen från avloppshanteringen utan att miljöbelastningen ökar.

Bolaget ska långsiktigt minska sin klimatpåverkan och sitt energibehov. Klimatförändringarna innebär nya risker i Stockholm, särskilt utifrån stadens vattennära läge. Bolaget ska arbeta förebyggande med att förhindra översvämningar i byggnader vid häftiga skyfall. Större bräddpunkter ska åtgärdas. Bolaget ska bistå kommunstyrelsens arbete med att hantera och genomföra åtgärder för att möta ett förändrat klimat.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafik- och renhållningsnämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL och andra aktörer för att främja framkomligheten.

En förutsättning för stadens tillväxt är en fungerande avloppsrening som kan möta framtidens krav. Stockholm Vatten och Avfall AB kommer att arbeta med projektet Stockholms framtida avloppsrening, som ska ge Stockholm ett av världens modernaste reningsverk i Henriksdal och kommer att vara bolagskoncernens enskilt största projekt. Bolaget ska se till att slutgiltig rening säkerställer att läkemedelsrester minimeras i det renade avloppsvattnet.

Stockholm Vatten och Avfall AB har i uppdrag att insamla, transportera, återvinna och bortskaffa avfall, samt bidra till en effektivare avfallshantering, och öka tillgången på biogas i regionen.

Allt avfall behöver tas om hand på ett korrekt sätt för att inte orsaka skador på människor eller natur. En effektiv och miljöanpassad avfallshantering utgör därför en del av samhällets infrastruktur. Matavfallsinsamlingen ska ske genom optisk teknik eller avfallskvarnar där det passar, för att öka tillgången av biogas. På sikt ska systemet med optisk sortering även omfatta återvinning av till exempel metall, plast, tidningspapper och kartong. Avseende förbehandlingssteget i processen ser staden gärna att privata intressen etablerar sig. Staden ska nå målet om 50 procent år 2018 och 70 procent till år 2020 avseende insamling av matavfall.

En avgörande del av incitamentsstrukturen kommer att utgöras av avfallstaxan. Informationsinsatser riktade mot hushåll och fastighetsägare om stadens höjda insamlingsambitioner ska genomföras.

När staden växer och förtätas ökar behoven av att utveckla metoder för att omhänderta avfallet på ett långsiktigt hållbart sätt som också är kostnadseffektivt. I planering av nya områden är det därför av stor vikt att avfallsfrågorna tas med i ett tidigt skede i planeringsprocessen. Bolaget ska fortsätta arbetet med att integrera avfallshanteringen vid nybyggnad och i det befintliga bostadsbeståndet.

Exploateringstrycket på stadens mark gör det viktigt att säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler. Även för personer utan tillgång till bil ska det vara enkelt att göra sig av med grovsopor och farligt avfall. De mobila miljöstationerna, d.v.s. bilar som åker runt och samlar in avfall, behöver förändras och utvecklas och de ska komma samma dag varje månad.

Bolaget får också till uppgift att utreda om det går att införa miniåtervinningscentraler, där även den som inte har bil kan lämna in exempelvis grovsopor och elkrot, som ett komplement till de ordinarie återvinningscentralerna. De mobila stationerna är skevt fördelade mellan innerstaden och ytterstaden. Det får som följd att det bilberoende som finns i ytterstaden delvis kvarstår trots stadens arbete och mål i riktning mot fler transporter med yteffektiva trafikslag. Bolaget ska därför öka närvaron av mobila miljöstationer i ytterstaden.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- fokusera på kärnverksamheten och fördjupa arbetet med att finna alternativa driftsformer i det fortsatta effektiviseringsarbetet
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- förbättra sina rutiner vid upphandling, övergång av kontrakt, och krisplanering gällande avfallshanteringen

- arbeta med att utveckla service och tillgänglighet gentemot brukare och kund
- delta i planeringen för ett växande Stockholm i nya stadsdelar med behov av teknisk infrastruktur
- tillsammans med andra myndigheter utveckla och intensifiera arbetet så att stadens mål om lokalt omhändertagande av dagvatten uppnås enligt dagvattenstrategin
- bistå med kompetens gentemot fastighetsägare som ämnar installera avfallskvarnar i sina fastigheter
- bidra till att öka biogasproduktionen regionalt
- driva utvecklingen av Stockholms framtida avloppsvattenrening
- beakta effekter av ett förändrat klimat
- utöka tider och upptagsområden för mobila återvinningscentraler
- säkerställa markanvändningen för stadens återvinningscentraler samt undersöka möjligheterna att öppna ytterligare stadsnära återvinningscentraler
- öka de mobila miljöstationernas närvaro i ytterstaden
- aktivt bidra till att energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar minskar med tio procent till 2020 jämfört med 2015 års nivå

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

29. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholm Vatten och Avfall AB** godkänns.

Stockholms Hamn AB

Liberalernas Stockholm är en stad som tar tillvara på sina unika förutsättningar. En av dem är att Stockholm är en stad som till sitt uttryck präglas av närheten till vatten. Stadens läge mellan Mälaren och Östersjön är en förutsättning för dess välstånd genom att det skapar goda förutsättningar för fri handel. Stockholm ska fortsätta vara en välfungerande och öppen hamnstad vars stadsliv präglas av närheten till vatten.

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget ska medverka till att säkerställa och utveckla goda förutsättningar för sjöfarten och regionens varuförsörjning - för att därigenom främja regionens utveckling. Hamnen och sjöfarten är också en viktig del av Stockholms identitet som stad vid Östersjön och Mälaren, belägen på öar, och med en stadsbild av skepp och fartyg i citynära lägen. Stockholms hamnar utgör ett viktigt gods- och logistiknav för Mälarenregionen. Stockholms Hamn AB har också en viktig roll när det gäller passagerar- och kryssningstrafiken i Östersjön. Verksamheten ska stimulera, och vara ett föredöme för, ett miljövänligt transportarbete.

Stockholms Hamn AB:s utveckling ska medverka till att regionens behov av effektiv hamnkapacitet kan tillgodoses ur ett långsiktigt perspektiv. Det ska ske i lämpliga former av samverkan med andra hamnar och intressenter. Infrastruktur, verksamhet och organisation ska utvecklas i takt med EU:s utvidgning och den snabba utvecklingen i Östersjöregionen samt transportmarknadens krav och samtidigt bygga på sunda ekonomiska kalkyler.

Stockholms Hamn AB ska medverka till att målet om en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Att minska utsläppen från fartyg som ligger i hamn i staden är därför angeläget. Bolaget ska fortsätta arbetet med att differentiera hamnavgifter för att minska utsläpp och buller, samt åstadkomma en ansvarfull avfallshandling genom att erbjuda mottagning av svart- och gråvatten. Färjor och kryssningsfartyg ska så långt som möjligt elanslutas i hamn. Samtidigt är det viktigt att avgifter skapar incitament till att vara miljövänlig. Sjöfartsverkets nya lots- och farledsavgifter är så utformade att kryssningsfartygen hamnar utanför incitamentsstrukturen och risken är att kryssningsfartygen slutar besöka Stockholm. Bolaget ska fortsätta verka för att Sjöfartsverkets avgifter är rimliga för samtliga fartygstyper samtidigt som det ger tydliga incitament att ta hand om miljön.

Sjöfarten är ett av de mest energieffektiva sätten att transportera stora godsmängder. Därmed spelar sjöfarten en viktig roll i Stockholmsregionens klimatomställning. För att avlasta vägnätet så mycket som möjligt bör transporter ske via sjöfarten och samordnas med järnväg i ett trafikslagsövergripande system. Särskild vikt ska läggas vid klimatsmarta transporter vid den nya hamnen i Norvik.

Stockholms Hamn AB har i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen utrett möjliga alternativ för oljeverksamheten vid Loudden. De nuvarande arrendeavtalen gäller till och med år 2019. Arbetet ska inriktas på

långsiktiga och miljömässigt hållbara lösningar som inte äventyrar stadens tillgångar eller regionens försörjning av bränsleprodukter. Stockholms Hamnar ska fortsätta arbetet för att avveckla Loudden till förmån för bostäder och nya arbetsplatser.

Stockholms Hamn AB ska arbeta aktivt för att främja person- och kollektivtrafiken via båt i Stockholm. I samarbete med huvudmannen för kollektivtrafik ska lämpliga båtpendlingshållplatser tas fram. Bolaget ska även arbeta för att Stockholms inre kajer i högre grad ska kunna användas som tilläggsplatser och för rekreation, samtidigt som sjöfartens behov säkerställs.

Stadens kajer ägs och drivs av olika parter inom staden. Flera andra aktörer som Statens fastighetsverk och Kungliga Djurgårdsförvaltningen äger också mark vid vattnet. De olika aktörerna kan samverka bättre och Stockholms hamnar ska fortsatt samordna arbetet med att göra kajerna så tillgängliga för stockholmarna som möjligt. Den kajstrategi som Alliansen påbörjade, och som antogs 2014, ska implementeras i sin helhet.

Stockholms hamnar ska i samarbete med kulturnämnden säkerställa att stadens kajer blir mer attraktiva och levande mötesplatser. Under ledning av kulturnämnden ska Stockholms Hamn AB delta i arbetet för att komplettera stadens hamnstrategi med ett program för levande kajer och stränder i Stockholm. Vid detta arbete ska tillgänglighetsfrågor vara speciellt prioriterade.

Stockholms hamnverksamhet är en viktig del av vårt kulturarv och Stockholms Hamn AB äger fastigheter av kulturhistoriskt värde. Stockholms Hamn AB ska förvalta de kulturhistoriska värden som finns i bolagets fastigheter.

ÅF Offshore Race, Stockholm Gotland Runt stärker Stockholm som destination och gör regattan tillgänglig för en bredare publik. Bolaget ska samordna och finansiera stadens fortsatta medverkan. Evenemanget markerar Stockholms position som en miljöhuvudstad på vatten och en intressant sjöfartsstad i norra Europa.

Ägardirektiv 2018-2020

Bolaget ska

- utveckla kryssningstrafiken och verka för rimliga farleds- och lotsningsavgifter för fartyg som sällan trafikerar Stockholms hamnar
- fortsätta arbetet med en differentierad hamnavgift som syftar till att minska utsläpp och buller, samt åstadkomma en ansvarfull avfallshantering
- fortsätta arbetet med att utveckla och förädla bolagets fastigheter samt effektivisera driften av bolagets byggnader och anläggningar
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

- i samråd med Stockholms Stadshus AB och kommunstyrelsen fortsätta avvecklingen av oljeverksamheten vid Loudden
- fortsätta arbetet med pågående projekt och fortsätta utvecklingen och leda upprustningen av stadens innerstadskajer
- tillgängliggöra stadens kajer och delta i det fortsatta arbetet med implementering av den stadsövergripande kajstrategin
- beakta effekter av ett förändrat klimat
- bidra till besöksnäringen
- under ledning av kulturnämnden delta i arbetet för att ta fram ett program för mer levande kajer
- vårda de kulturhistoriska värden som finns i bolagets fastigheter

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

30. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholms Hamn AB** godkänns.

AB Stokab

Liberalernas Stockholm är en stad som håller en internationell tätposition i teknikutvecklingen. En stad i ständig förändring vars utvecklingskraft ligger i att vara framsynt och öppen. Den digitala utvecklingen kräver en stabil infrastruktur. Stokabs verksamhet ska bidra till att Stockholm har en av världens bästa digitala infrastrukturer.

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att bygga, hyra ut samt underhålla ett passivt och säkert fibernät i Stockholm. Syftet med infrastrukturen och verksamheten är att stimulera en positiv utveckling för Stockholm genom att bidra till goda förutsättningar för IT-utvecklingen i regionen.

Den fortsatta utbyggnaden av fibernätet ska ske i takt med marknadens efterfrågan och utifrån bedömningar av marknadens utveckling och krav.

Stokab ska vara behjälpliga i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag i staden samt Trafikverket, SL, Fortum och andra aktörer för att främja framkomligheten.

Ägardirektiv 2018-2020

Bolaget ska

- utveckla fibernätet avseende funktion och säkerhet för att kunna möta kundernas krav på kvalitet, service och säkerhet samt endast tillhandahålla svartfiberprodukter med tillhörande installationer
- färdigställa fiberutbyggnaden inom prioriterade/strategiska områden
- genomföra en omlokalisering till Söderstaden
- upphandla verksamhet som inte är kärnverksamhet
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

31. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **AB Stokab** godkänns.

Stockholms Stads Parkering AB

Liberalernas vision för Stockholm är en öppen, tät och levande stad. För att det ska fungera att bo tätt i en stad så måste användningen av den gemensamma marken prioriteras. Vi är alla en del av trafiken när vi rör oss i staden och hur vi väljer att transportera oss påverkar hur mycket plats trafiken tar. Allas frihet att röra sig kräver att vi ser till att alla viktiga transportfunktioner får plats. Det gör vi genom att förändra markanvändningen till fördel för de mer yteffektiva transporterna och genom att få bort den stillastående trafiken. Stockholmarna ska också i framtiden kunna parkera fordon i sin stad, men inte överallt och inte hela tiden.

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets främsta uppgift är att avlasta gatunätet från söktrafik och parkerade fordon genom att finansiera byggandet av nya garage och ha en hög beläggning i de anläggningar bolaget förfogar över. Bolaget bygger och driver både anläggningar som verkar på den kommersiella marknaden och anläggningar som har som enda syfte att avlasta gatunätet.

För att tillgodose stadens behov av parkeringsplatser behöver nya parkeringsanläggningar byggas. Parkeringsanläggningar uppstår av naturliga skäl ofta en stor yta. Eftersom att Stockholm ständigt behöver förtätas är det prioriterat att, i den mån det går, planera nya parkeringar under jord.

Bolagets lönsamhet ger goda förutsättningar för staden att genom sitt parkeringsbolag gå vidare med satsningar för att uppnå ett fossilbränslefritt Stockholm 2040. Med en förbättrad service och en bättre produkt följer också en ökad framkomlighet i staden.

I syfte att möjliggöra användningen av fler elbilar ska 450 nya laddningsmöjligheter skapas i bolagets anläggningar mellan 2018 och 2020. Det ska utföras genom att årligen montera 150 nya laddningsstolpar. Bolaget ska även erbjuda bilpoolsföretag attraktiva platser och arbeta med hållbar mobilitet. I de kommersiella anläggningarna ska lönsamheten vara god för att klara av finansieringen av övriga anläggningar samt byggandet av nya.

Infartsparkeringar gör det möjligt att ta bilen en kortare sträcka för att sedan åka med kollektivtrafiken. Att fler parkeringsplatser i infartsparkeringar skapas är centralt för att fler ska kunna åka kollektivt. Stockholms stads parkering AB ska, i samarbete med kringliggande berörda kommuner, landstinget, trafiknämnden och exploateringsnämnden, arbeta aktivt för att få tillstånd fler in- och utfartsparkeringar. Parkeringarna ska även förses med ännu bättre skyltning.

Nya innovativa idéer för förenklad parkering, bättre framkomlighet och effektivare stadsrumsutnyttjande ska tas tillvara. Parkeringsköp är en sådan idé som har utvecklats med framgång. Parkeringsköp innebär att exploatörer kan möta

sitt parkeringsbehov genom att de säkerställer platser i en större anläggning. Detta möjliggör för ett samutnyttjande av parkeringsplatser och en effektiv parkeringsplatsförvaltning och ska fortsättningsvis, där det är möjligt, användas.

Fler lösningar behövs för att frigöra mer yta i gaturummet. Sommarparkeringar är ett bra exempel på initiativ där människor gagnas av billigare parkeringsalternativ samtidigt som parkeringsyta i gatuplan blir frigjord. Bolaget får i uppdrag att arbeta vidare med sommarparkeringar.

I Stockholmsregionen finns det en mångfald av aktörer som erbjuder parkeringar. Ett problem som ofta uppstår för personer som åker mellan olika områden är att de behöver använda flera olika plattformar för att betala parkeringen. Stockholms Stads Parkering får därför i uppdrag att utreda möjligheten att skapa ett kompatibelt system så att alla e-tjänster för parkering i Stockholm ska kunna göras genom en och samma app.

Det är svårt att hitta en parkeringsplats i Stockholm. Söktrafiken bidrar till avgaser och trängsel, och letandet efter en ledig plats kan ta mycket tid. För att motverka det problemet ska parkeringsavgifterna på de parkeringsplatser som används i högst grad vara dynamiska, och det ska bli lättare att hitta lediga parkeringsplatser. De dynamiska parkeringsavgifterna ska sättas efter trafikdata och spegla den efterfrågan som finns på platsen och vara väl synliga i betalappen. Parkeringsbolaget ska tillsammans med trafiknämnden utreda möjligheterna för att ta fram en tjänst som visar var lediga parkeringsplatser finns i staden, och börja använda dynamiska parkeringsavgifter på de mest belastade parkeringsplatserna.

Bolaget ska skapa fler cykelparkeringar i anslutning till garage som en integrerad del i en mobilitetslösning, samt ansvara för byggande och drift av stadens cykelgarage. Med säkra och tillgängliga cykelgarage i kollektivtrafiknära lägen kan bolaget bidra till att framkomligheten förbättras samtidigt som bolaget gör en insats för klimatet.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- genomföra bolagets investeringsplan om planerade nya parkeringsanläggningar och i samarbete med exploateringsnämnden påbörja genomförandet av det nya programmet för tillkommande parkeringsanläggningar
- delta i elbilsstrategin genom att fullfölja sitt initiativ att genomföra en utbyggnad av ytterligare laddstolpar i Stockholm
- installera 150 laddningsmöjligheter i bolagets anläggningar under 2018 för att långsiktigt skapa 450 laddningsmöjligheter mellan 2018 och 2020
- i samverkan med exploateringsnämnden, trafiknämnden, AB Storstockholms Lokaltrafik och berörda grannkommuner verka för större möjligheter till infarts- och utfartsparkering. Parkeringarna ska även förse med bättre skyltning

- se över möjligheten att utöka projektet med SL-kort som betalningsmedel, för parkeringsplatser på infarts- och utfartsparkeringar
- föra en försiktig prispolitik och på andra sätt verka för att det är mer attraktivt att stå i parkeringsgarage än på gatan
- fortsätta kvalitetsarbetet inom bolaget, vilket bland annat innebär ökad trygghet och trivsel för kunderna.
- fortsätta se över möjligheten att teckna avtal om stadens övriga bolags parkeringsverksamhet
- erbjuda sommarparkering i vissa delar av bolagets parkeringsanläggningar
- införa dynamiska parkeringsavgifter på de hårdast belastade parkeringsplatserna
- parkeringsbolaget ska tillsammans med trafiknämnden ta fram en tjänst som visar var det finns lediga parkeringsplatser
- lägga ut driftverksamheten på entreprenad
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- aktivt bidra till att energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar minskar med tio procent till 2020 jämfört med 2015 års nivå
- skapa fler cykelparkeringsplatser som en del i mobilitetslösningen.
- ansvara för byggande och drift av stadens cykelgarage

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

32. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholms Stads Parkering AB** godkänns.

Stockholms Stadsteater AB

Den liberala kulturpolitikens mål är att få människor att tänka själva – inte att tänka rätt. Konsten och kulturen är för en liberal både medel och mål för individens och samhällets frihet.

Liberalernas vision för Kulturhuset Stadsteatern är att bolaget ska erbjuda allmänheten ett konstnärligt utbud av hög kvalitet inom teater, litteratur, dans, konst, design, film, musik och debatt.

Bolagets mål och uppgifter

Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet ska uppfylla hög kvalitet och genom att erbjuda både det breda och det smala vara en angelägenhet för alla stockholmarna med yttrandefriheten, den konstnärliga friheten och det fria ordet som grund.

Med publiken och besökarna i centrum ska Kulturhuset Stadsteatern nå ut till en ny och yngre publik, samtidigt som den tidigare publiken och besökarkretsen ska behållas och breddas. Det lyckosamma receptet – bibliotek för alla åldrar, konst med många olika inriktningar, debatter, scenkonst i form av teater, dans och musik av högsta kvalitet tillsammans med aktivt publik- och besökararbete – leder till en varierande verksamhet som kan locka många och därmed uppfylla sitt demokratiska uppdrag. Vad gäller teaterverksamheten kan den genom ett stort antal varierande produktioner bidra till en större publik, högre intäkter samt många nya arbetstillfällen inom kultursektorn. För att bibehålla den höga kvaliteten som stockholmarna har rätt att kräva av sina kulturinstitutioner ska verksamheten fokusera på sin kärnverksamhet.

Under 2018 måste stadsteatern förbereda sig för att stora delar av verksamheten kommer att stänga, och andra delar flyttas ut på gatan under 2019. Det är viktigt att kvaliteten i den del av verksamheten som fortfarande hålls öppen bibehålls under renoveringsperioden.

Den verksamhet som Kulturhuset Stadsteatern etablerade i Skärholmen under 2017, en barn- och ungdomsscenen med uppdrag att spela för barn och unga mellan fem och 19 år, ska fortsätta och breddas.

Det är viktigt att budgeten som avsätts för Kulturhuset Stadsteatern räcker för att värna och utveckla kärnverksamheten och inte skapar negativa spiraler. De senaste årens ekonomiska neddragningar till följd av minskad publik har drabbat de rörliga kostnaderna och därmed bolagets förutsättningar att skapa ett framstående och attraktivt konstnärligt innehåll.

Kulturhuset stadsteatern ska under 2018 fullfölja beslutet som fattades i budget för 2014 om en utvidgning av fristadsprogrammet till att omfatta fler konstarter

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- anpassa öppettiderna efter då stockholmarna har tid att besöka verksamheterna
- ha en bredd i repertoar och verksamhet och arbeta för att nå nya publikgrupper där barn och ungdomar är prioriterade
- fortsätta att utveckla bolagens sex profilbibliotek som självklara arenor för läsfrämjande och läslust för alla åldrar
- verka för konstnärligt gränsöverskridande samarbete mellan bolagets verksamhetsområden
- under 2018 fullfölja beslutet som fattades i budget för 2014 om en utvidgning av fristadsprogrammet till att omfatta fler konstarter
- ansöka om att arrangera nästa general assembly för ICORN (International Cities of Refuge Network)
- erbjuda Stockholms grundskole- och gymnasieelever möjligheten att komma i kontakt med scenkonst
- söka samarbete med det fria kulturlivet och andra intressenter
- på sikt minska behovet av koncernbidrag genom ökade egenintäkter och breddad finansiering, samt verka för att koncernbidraget går till att skapa så mycket konstnärlig och publik verksamhet som möjligt
- tillsammans med kulturnämnden och externa aktörer bygga ut Kulturhusets Stadsteaterns verksamhet i Skärholmen till ett kulturhus som spänner över litteratur, skrivverkstad, scenkonst, bildkonst.
- följa upp av kommunfullmäktige beslutade indikatorer

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

33. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv 2018-2020 för **Stockholms Stadsteater AB** godkänns.

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB

Liberalernas vision för Stockholm är att det är en levande och öppen stad. I en sådan stad behövs arenor för evenemang som möjliggör sammankomster kring såväl kultur- och idrottsevenemang som andra större arrangemang där stockholmare och tillresta kan mötas och dela upplevelser.

Bolagets mål och uppgifter

Stockholm Globe Arena Fastigheter AB ska aktivt verka för att stärka Stockholms internationella konkurrenskraft och aktivt bidra till utvecklingen av Stockholm som besöks- och evenemangsstad. Bolaget ska utveckla Globenområdet och ha en ledande roll i utvecklingen av Stockholm Entertainment District.

Ericsson Globe ska renoveras och moderniseras. Det är ett viktigt steg i att göra Stockholm till en av världens bästa evenemangsstäder. Hovet ska rivas och området runt omkring ska göras mer levande med både bostäder och kommersiella verksamheter. Uppvärmning och träningsrinkar ska anläggas under jord i anslutning till Hovets nuvarande omklädningsrum.

Som fastighetsägare har bolaget ett intresse av vad som sker inne på arenorna. Maskeringsförbudet som infördes 2013 ska upprätthållas. Bolaget ska även ställa krav på hyresgäster att polisanmäla besökare som begår lagbrott på arenorna och om detta inte sker ska bolaget själv polisanmäla dessa i syfte att stävja huliganrelaterade problem.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- renovera och modernisera Ericsson Globe
- tillhandahålla och utveckla lokaler och anläggningar för evenemangsutbud i världsklass bestående av bland annat sport, konserter, kultur- och familjeaktiviteter
- aktivt arbeta med att utveckla bolagets befintliga markinnehav så att en avyttring kan genomföras när marknadsläget möjliggör detta
- arbeta aktivt för att avyttra tomten som tidigare rymde Söderstadion
- delta i arbetet med Globenområdets utveckling tillsammans med andra intressenter för att öka områdets attraktionskraft
- ha en ledande roll i utvecklingen av Stockholm Entertainment District inom ramen för det övergripande arbetet med Söderstaden
- fortsatt genomföra kartläggningar av evenemang på arenorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

- arbeta aktivt med energieffektivisering och förnyelsebar energi i enlighet med stadens mål

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

34. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** godkänns.

Stockholm Business Region AB (SBR)

Stockholm är Sveriges ekonomiska motor. I det liberala Stockholm finns kreativitet, utvecklingskraft och en internationell puls som syresätter hela landet. När Stockholm växer stärks välfärden. Det som driver stadens tillväxt, skapar arbetstillfällena och lägger grunden för välfärden är företagande. Möjligheten att bli företagare och förverkliga affärsidéer är en frihetsfråga. Goda förutsättningar för att starta och driva både små och stora företag är oumbärligt för en innovativ och framåtskridande stad. Det är företagarna som är stadens välfärdsskapare. Vi vill se ett Stockholm med ett företags- och innovationsklimat i världsklass.

Bolagets mål och uppgifter

Stockholm Business Region har ett tydligt uppdrag: att bidra till ekonomisk tillväxt i Stockholm. Huvuddelen av verksamheten bedrivs i dotterbolagen Invest Stockholm Business Region AB (ISBR), vars uppgift är att bidra till att skapa förutsättningar för tillväxt hos befintliga företag och att främja nyetableringar, samt Visit Stockholm AB vars tydliga mål är att öka antalet kommersiella gästnätter.

En allmänfrämjande verksamhet i bolagsform, i en spännande och dynamisk miljö, förutsätter en långsiktig, genomtänkt och snävt fokuserad strategisk inriktning på arbetet, med tydliga mätbara mål inom klart definierade verksamhetsområden. Liberalerna vill se tre tydliga fokusområden för SBR:s arbete:

- Pådrivande för ett gott företagsklimat, med stöd till nyföretagande och praktiskt arbete med att främja nyetableringar, däribland från utländska företag.
- Främjande av Stockholm genom dess varumärke Stockholm - Capital of Scandinavia.
- Ökning av antalet kommersiella gästnätter, genom varumärkesarbetet, bred och riktad marknadsföring samt stöd till evenemang, inklusive reklamköp.

Företagsklimat och etableringar

Stockholm ska ligga i topp av Svenskt Näringslivs rankning av det lokala företagsklimatet i Sverige. Under den socialdemokratiska ledningen har Stockholm varje år tappat positioner i rankningen, något som ska tas på största allvar.

Källa: Svenskt Näringsliv ”Lokalt företagsklimat ranking 2017”

Data: Placering bland landets kommuner

Stockholms stad måste föra en sammanhållen och långsiktig näringslivspolitik. Det saknas idag. Därför bör Stockholms stad ta fram ett näringslivsprogram. Detta är avgörande för att Stockholms företag ska kunna verka långsiktigt och att staden ska vara en aktiv och förutsägbar part i stadens näringslivsutveckling. Till programmet ska tydliga mål sättas, vilka alla ska syfta till att stadens företagsklimat ska förbättras. Ett näringslivsråd ska även inrättas, bestående av företag, politiker och tjänstemän. Företagsrådet ska träffas regelbundet, och vara med i framtagande av näringslivsprogrammet samt vid uppföljningar och uppdateringar av detsamma.

Det är angeläget att processen med regelbundna utvärderingar av kommunal service fortsätter, i syfte att kommunerna tillsammans kan lära av varandra och successivt höja lägsta nivån i hela regionen. Det ökar konkurrenskraften mot andra regioner i världen.

Den bredd som arbetsmarknaden och näringslivet i Stockholm uppvisar är en mycket stor tillgång för staden. Både arbetsmarknaden och näringslivet är diversifierat och rikt. I arbetet med att stödja hela Stockholms näringsliv ska därför inte minst det lokala näringslivet och dess betydelse uppmärksammas för att behålla och öka bredden.

En mycket viktig uppgift är att stödja berörda nämnder i arbetet med att förbättra stadens myndighetsutövning, som företagen inte har en positiv uppfattning om. Ska staden attrahera nya företag måste befintliga företag ha en positiv bild. Samverkan med företagen i stadens företagsområden ska också fördjupas så att områdenas attraktivitet kan öka. Arbetet ska ske i samarbete med stadens övriga nämnder och bolag.

Ett bra, proaktivt bemötande för företagen är A och O. För företagare som har med staden att göra ska det finnas en väg in för alla ärenden, där alla processer och regler enkelt finns tillgängliga. Stadens e-tjänst Tillståndsguiden ska utvecklas för att göra det smidigt och enkelt att överblicka och att söka de till-

stånd som behövs. Myndigheternas och förvaltningarnas service till företagen ska också mätas som en helhet, inte bara en och en, utifrån principen om ”en väg in”.

Arbetet med att underlätta för företag genom att skapa enkla rutiner för ansökningar av olika tillstånd ska fortsätta. Staden underlättar för småföretag, bland annat i mark- och tillståndsfrågor, genom sin lots- och servicefunktion. SBR ska vara pådrivande för god företagservice.

Stockholm behöver en etableringsplan för nya företag och arbetsplatser. En proaktiv och offensiv etableringsplan är viktigt för att locka nya företagsetableringar till framför allt ytterstaden. Stockholm ska ha ett forskningsintensivt och attraktivt näringslivsklimat och vara förstahandsvalet för internationella företagshuvudkontor som vill etablera sig i Europa. Stockholm Business Region ska, tillsammans med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och arbetsmarknadsnämnden ta fram en etableringsplan som ska vara en del av stadens övergripande planering för sammanhängande service, kommunikationer, företagande och bostäder.

Stockholm är en testbädd för innovation och har blivit en av världens ledande startup-städer inom tekniksektorn. Stockholm Business Region AB ska fortsätta att bidra till den utvecklingen. Därför ska bolaget under året ta fram en strategi för hur staden ytterligare kan stärka sitt arbete med startups inom tekniksektorn.

Särskilda inkubatorer för småföretag ska inrättas. Med exempelvis korttidskontrakt, gemensamma lokaler och gemensam infrastruktur, ska gynnsammare förutsättningar för småföretagare skapas.

Dotterbolaget Invest Stockholm Business Region AB:s arbete med att främja utländska etableringar har varit framgångsrikt, och resultaten av arbetet är tydligt verifierbara. Vad Stockholm tjänar i skatteintäkter på varje ny etablering överstiger med mycket stor marginal de insatser som görs för att få till etableringen. Liberalerna vill därför se att detta arbete utvecklas ytterligare.

ISBR har även ett särskilt uppdrag att locka utländska byggföretag till Stockholmsregionen. Detta arbete har jämförelsevis varit mindre framgångsrikt och bör utvecklas. Den svenska byggmarknaden har för få aktörer som konkurrerar och byggkostnaderna är höga jämfört med andra liknande storstadsregioner. ISBR bör utveckla detta arbete och utvärdera om det är ändamålsenligt att samarbeta med byggföretag som redan är etablerade på den svenska marknaden i strävan efter att locka hit utländska konkurrenter.

När staden växer måste Stockholm planera för företagande. Det måste finnas företagsområden där det är möjligt att bygga lämpliga lokaler och där praktikplatser och nya jobb kan växa fram. Staden bör arbeta med alla tillgängliga verktyg för att tillåta en mer flexibel markanvändning i företagsområdena. Stockholm ska också hjälpa mikroföretag med lokaler där det finns möjlighet genom så kallade företagsväxthus och företagsinkubatorer. Där ska olika ny-

startade företag kunna sitta tillsammans, och ta hjälp av och få inspiration av varandra. Stockholms offentliga mark ska utnyttjas mycket bättre framgent för att främja nyföretagande, och underlätta för företag att starta verksamhet utan fasta lokaler.

I takt med att världens ledande universitet etablerar filialer i andra länder är det fullt möjligt och kanske till och med nödvändigt att Stockholm försöker värva en sådan filial. Att Stockholm har en ung, välutbildad befolkning med goda kunskaper i engelska och goda förutsättningar för forskning och undervisning inom IT och naturvetenskap gör att en sådan filial skulle kunna vara ett attraktivt alternativ. Det skulle bidra till att positionera Stockholm som ett ledande centrum för högre utbildning i Europa. En tänkbar plats för ett nytt universitet skulle kunna vara Järvafältet. Genom att bygga ett universitet där, med tillhörande campusområde, skulle Rinkeby och Kista kunna byggas ihop. SBR ska arbeta aktivt för att få etableringar av utländska universitet till Stockholm.

Trots att Stockholm på många områden är en av världens mest jämställda städer är kvinnor fortfarande kraftigt underrepresenterade bland företagare. Det innebär att en betydande andel av stadens källa till innovation och framsteg till stor del är outnyttjad. Därför bör Stockholm stad tillsammans med näringsliv, utbildningscentra och andra relevanta organisationer kartlägga vilka faktorer som idag skapar hinder för kvinnors företagande, och ta fram en plan för hur en ökning av kvinnors företagande ska förverkligas. SBR ska delta i detta arbete.

För Söderort är en ökad etablering av attraktiva arbetsplatser särskilt viktig. Ny- och småföretagarstrategin för ytterstaden ska implementeras. För att nå framgång krävs deltagande från alla stadens nämnder och bolag, näringsliv och fastighetsägare. I det arbetet ska utvecklingen av Högdalen till ett miljöteknikcentrum och Telefonplan till ett kluster för kreativa näringar prioriteras. Samarbetet med Start-up Stockholm, för att främja kvinnors och utländskt föddas företagande i Söderort och Järva, ska fortsätta.

Stockholms stads Klimatpakt är ett nätverk där staden och företagen kan dela goda idéer och inspireras för att förbättra sitt klimat- och miljöarbete. SBR ansvarar för Klimatpakten och nystartade Klimatpakten Plus. SBR ska ha ett tydligt tillväxtfokus i detta arbete.

Varumärket

Varumärket Stockholm - Capital of Scandinavia är starkt och rättvisande. Bilden av Stockholm är nära sammanknuten med bilden av Skandinavien och i synnerhet Sverige. Den Sverigebild som förmedlas av den ansvariga myndigheten Svenska Institutet centreras runt ordet progressiv, med öppenhet, nytänkande, äkthet och omtänksamhet som kärnvärden. SBR har gjort ett bra arbete med att lyfta fram Stockholms innovationskraft, öppenhet och äkthet. Framträdande för Sverige och Stockholm är vår syn på jämställdhet. Liberalerna vill se att den unika svenska sexköpslagen, som gör Stockholm till en plats där gatu-prostitutionen inte är påfallande, lyfts fram som något positivt i kommunikationen samt att SBR använder sin strategiska placering i nätverk för hotell och

restaurangbranschen för att främja samarbete som ytterligare begränsar sexhandeln i Stockholm.

I gränssnittet mellan kommunal verksamhet och näringsliv finns nycklar till att skapa goda förutsättningar för tillväxt. Samtidigt är det viktigt att hålla isär rollerna och att all verksamhet som bedrivs av Stockholms stad är opartisk och oförvitlig i förhållande till enskilda kommersiella intressen. Kommunstyrelsen ska under 2018 ta fram ett etiskt regelverk för företagssamarbeten, som tydliggör att stadens bolag inte ska ingå samarbeten med företag som bryter mot det etiska regelverket. De etiska riktlinjerna bör innehålla alla former av samverkan SBR har med företag samt tydliggöra hur bolaget ska arbeta mot korruption och jäv. Riktlinjerna ska även säkerställa att samarbeten med företag som har värderingar som avviker från demokrati och alla människors lika värde omöjliggörs. SBR ska därefter inventera sina samarbeten i enlighet med det regelverket.

SBR anordnar varje år en resa till fastighetsmässan MIPIM för stadens tjänstemän, politiker och samarbetspartners. Risken för påverkan på politiker och tjänstemän är stor. Stockholms stad ska under 2018 inte delta i fastighetsmässan MIPIM, med undantag för enstaka tjänsteman som åker på SBR:s bekostnad om det bedöms väsentligt för verksamheten.

Liberalerna anser att det måste vara tydligt och transparent för medborgarna i vilka syften skattepengar används. Därför vill Liberalerna att evenemangsstödet förändras i grunden. SBR bör undersöka om det är möjligt med direkta reklamköp, istället för evenemangsstöd, som medel för exponering av varumärket Stockholm - Capital of Scandinavia. På så vis får bidraget inte karaktären av ett stöd till en enskild kommersiell aktör. De brister i kontrollen av stödet som uppdagades 2015 åtgärdades på Liberalernas initiativ. Det är viktigt att SBR även framgent har god kontroll över utbetalade marknadsföringsbidrag. Därför ska SBR ytterligare utveckla sina verktyg och rutiner för evenemangsstöd och marknadsföringsbidrag under året.

Ökat antal kommersiella gästnätter

Infrastruktur och tillgänglighet är nyckelfaktorer för en fortsatt positiv utveckling av Stockholm som destination. Besöksnäringen är en motor för många relaterade näringar i regionen. Stockholm är också porten in till andra besöksmål runt om i Sverige. SBR ska i samverkan med andra aktörer i regionen verka för att ytterligare förstärka besöksnäringen. SBR:s huvudsakliga uppdrag i detta är dock tydligt: att öka antalet kommersiella gästnätter i Stockholm

Stockholms breda kulturliv ska marknadsföras internationellt. För besökare i staden ska tillgången till kultur och evenemang marknadsföras med hjälp av mobila turiststationer i samarbete med näringslivet.

Stockholm är en viktig destination för besökare. Bolagets uppgift är att främja och utveckla Stockholm som en av Europas tio största besöksdestinationer. Detta sker genom att attrahera privat resande, kongresser, mässor och evene-

mang till Stockholm. SBR:s uppgift är att locka hit evenemang som ökar antalet kommersiella gästnätter. SBR ska således även i fortsättningen främja lokalisering av yrkeskongresser till Stockholm. Dessa skapar stora intäkter för Stockholm. Vad gäller sportevenemang innebär det en större kostnad och risktagande att engagera sig för de allra största evenemangen. SBR bör identifiera ett mindre antal medelstora evenemang som kan lokaliseras till Stockholm genom SBR:s främjande arbete.

Etablering av huvudkontor och ett starkt näringsliv förutsätter god tillgänglighet med flyg. SBR ska verka för att Bromma flygplats inte läggs ner i förtid.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- utveckla och förbättra stadens kontakter med näringslivet
- delta i näringslivsrådet och framtagande av näringslivsprogram för Stockholms stad
- tillhandahålla lots- och servicefunktion gentemot företag
- sammankalla stadens arbete med att ta fram en etableringsplan för företag och arbetsplatser
- samordna och utveckla stadens verksamheters bemötande av och kontakter med både befintliga och nya företag inom regionens näringsliv
- under året ta fram en strategi för hur staden ytterligare kan stärka sitt arbete med startups inom tekniksektorn
- ansvara för Klimatpakten, med ett tydligt tillväxtperspektiv
- fortsätta utveckla stadens företagsområden
- arbeta för att utländska universitet etablerar filialer i Stockholm
- delta i kartläggningen av hur kvinnors företagande kan öka i Stockholm
- utveckla besöksnäringen i Stockholm
- marknadsföra Stockholm som företagsplats och besöksmål
- utveckla det redan starka varumärket Stockholm – Capital of Scandinavia genom ökat fokus på jämställdhet
- reformera evenemangsstödet, bland annat till mer affärsmässighet när det gäller kommersiella evenemang, och tillbörlig kontroll av evenemangsbidrag till ideella aktörer, samt undersöka om det är möjligt med direkta reklamköp, istället för evenemangsstöd, som medel för exponering av varumärket Stockholm - Capital of Scandinavia
- arbeta målinriktat för att internationella konferenser, event och mässor förläggs till Stockholm
- arbeta målinriktat för att fler medelstora idrottsevenemang förläggs till Stockholm
- fortsätta arbetet med regional samverkan inom SBA, Stockholm Business Alliance
- motverka nedläggning av Bromma flygplats
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader

(L):266

- bygga verksamheten på en minskad andel egna personella resurser till förmån för mer konsultativa resurser i syfte att åstadkomma en ökad effektivisering av bolagets verksamhet

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

35. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Stockholm Business Region AB** godkänns.

S:t Erik Försäkrings AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har som uppgift att svara för att det finns en effektiv riskfinansiering av anläggningar och verksamheter ägda av staden och närstående bolag genom ökad konkurrensutsättning. Bolaget ska förmedla försäkringslösningar, minimera försäkringskostnaderna och förbättra riskhanteringen för samtliga berörda enheter inom kommunkoncernen. S:t Erik Försäkrings AB ska vara det bästa och mest kostnadseffektiva alternativet för stadens nämnder och bolag.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- ska medverka och teckna samtliga sakförsäkringar som stadens nämnder och bolags-styrelser har behov av. Bolaget ska optimera den försäkringsrisk som bolaget själv tar, i förhållande till storleken på det egna kapitalet och fastslagen risknivå
- stödja det olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunkoncernen med fokus på försäkringsbara risker samt risker som omfattas av lagen om skydd mot olyckor
- aktivt driva och finansiera utvecklingen av systemstöd för incidentrapportering
- aktivt informera om sin verksamhet gentemot nämnder och bolagsstyrelser
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- fortsätta sitt arbete med att anpassa verksamheten till det EU-gemensamma regelverket för försäkringsbolag, Solvens II
- fortsätta arbetet med att samordna bolagets administration med S:t Erik Livförsäkring AB

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

36. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **S:t Erik Försäkrings AB** godkänns.

S:t Erik Livförsäkring AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har till uppgift att samordna och strukturera hanteringen av pensioner i koncernen Stockholms Stadshus AB, samt att minimera riskerna i denna pensions-skuld. I uppgifterna ingår att tillhandahålla kostnadseffektiva pensionslösningar och stödja stadens nämnder och bolagsstyrelser i pensionsfrågor.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- fortlöpande försäkra nya åtaganden i dotterbolagen och förvalta pensionsmedel inom ramen för de försäkringsavtal som ingåtts med övriga dotterbolag
- sträva efter att långsiktigt trygga de framtida pensionsåtagandena reallt
- tillsammans med koncernledningen utvärdera verksamheten avseende måluppfyllnad och initiala syfte
- påbörja förberedelserna för det nya EU-gemensamma regelverket IORP II som ska träda ikraft 1 januari 2020
- fortsätta arbetet med att minska administrativa och indirekta produktionskostnader
- fortsätta arbetet med att samordna bolagens administration med S:t Erik Försäkrings AB

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

37. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **S:t Erik Livförsäkring AB** godkänns.

S:t Erik Markutveckling AB

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att äga, förvalta och utveckla fastigheter/aktier i fastighetsbolag i avvaktan på omvandling av fastigheterna till bostäder och arbetsplatser. Syftet är att främja Stockholms utveckling och stadens förmögenhetsförvaltning. Bolaget ska fortsätta att löpande pröva förslag till förvärv av fastigheter i syfte att främja stadens långsiktiga bostadsförsörjning. Under perioden inriktas verksamheten på förvaltning, uthyrning och utveckling till så god avkastning som möjligt med hänsyn tagen till stadens utveckling.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- i samverkan med exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen söka strategiska utvecklingsprojekt och förvärv för stadens framtida behov
- se över möjligheterna att ha tillfälliga studentbostäder i bolagets utvecklingsprojekt
- i samverkan med exploateringsnämnden fortsätta planeringen för utveckling av fastigheterna i Ulvsunda med tydlig inriktning på nya bostäder samt välfungerande handel och service
- tillsammans med övriga aktörer i området medverka i utrednings- och programarbetet för Söderstaden
- löpande pröva förslag till fastighetsförvärv och försäljning i syfte att främja Stockholms utveckling

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

38. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **S:t Erik Markutveckling AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

Mässfastigheter i Stockholm AB

Stockholm är Sveriges ekonomiska motor. I det liberala Stockholm finns kreativitet, utvecklingskraft och en internationell puls som syresätter hela landet. När Stockholm växer stärks välfärden. Mässfastigheter i Stockholm AB ska marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen.

Bolagets mål och uppgifter

Bolagets uppgift är att utveckla, arrangera och effektivt genomföra branschledande och återkommande mässor samt att genomföra kongresser, konferenser och evenemang för hela regionens bästa. Stockholmsmässan är uppdelad i två skilda bolag, Mässfastigheter i Stockholm AB som förvaltar och utvecklar fastigheter, och Stockholmsmässan AB som är ett genomförandebolag av mässor, kongresser, konferenser och evenemang. Stockholmsmässan AB är ett helägt dotterbolag till Mässfastigheter i Stockholm AB. Staden äger genom Stockholms Stadshus AB 50,4 procent av aktierna i Mässfastigheter i Stockholm AB, och Stockholms Handelskammare äger 49,6 procent av aktierna.

Bolagets uppdrag är att marknadsföra Stockholm som en av norra Europas främsta mötesplatser och maximera de ekonomiska bidragen till regionen. Stockholmsmässan ska upplevas som en naturlig mötesplats för näringslivet och politiken. Mässans evenemang ska vara socialt och etiskt försvarbara. Bolaget ska arbeta aktivt med stadens miljöprogram.

Stockholmsmässan AB ska med egna vinstmedel utveckla och underhålla anläggningen och företagens produkter samt lämna rimlig utdelning till ägarna. Liberalerna ställer sig initialt tveksamma till en omlokalisering av mässan till Kista, då det går rakt mot stadens plan på att etablera fler arbetsplatser i söderort. Den kommande utredningen måste tydligt belysa dessa aspekter, och vad konsekvenserna av en flytt av mäsas skulle innebära för näringslivet i Älvsjö.

Verksamheten ska vidare ge förutsättningar att stärka Stockholm som en ledande mötesplats i norra Europa utifrån varumärket ”The Capital of Scandinavia”.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- marknadsföra Stockholm som norra Europas främsta mötesplats
- fortsätta arbetet med en strategisk plan för verksamheten så att den är väl anpassad för genomförandet av marknadsledande mässor, internationella kongresser, konferenser, evenemang samt kringtjänster
- effektivisera verksamheten och därigenom öka bolagets lönsamhet

- strategiskt bidra till att utveckla Stockholm som turist- och besöksdestination
- utreda om Stockholmsmässans tak kan utnyttjas för produktion av förnybar el
- långsiktigt medverka till stadens mål om 70 procent matavfallsinsamling till 2020

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

39. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Mässfastigheter i Stockholm AB** godkänns.

Intressebolag i Stockholms Stadshus AB

AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad

Bolagets mål och uppgifter

Bolaget har i uppdrag att bedriva verksamhet inom fjärrvärme, fjärrkyla och stadsgas i Sverige, samt annan därmed förenlig verksamhet. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad är holdingbolag till AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad. Verksamheten bedrivs i det senare bolaget.

Verksamheten i AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad ska bedrivas affärsmässigt på ett rationellt och effektivt sätt i enlighet med finansiella och andra mål. Därutöver har staden som ägare ett intresse av att säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värme-marknaden. Verksamheten ska vara inriktad på att uppnå en stark miljöprofil. AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad ska möta kundernas och samhällets krav på en fortsatt omställning till hållbar och prisvärd värme. Bolaget ska ha en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtahamnen ska minska successivt med ambitionen att vara avvecklade helt senast år 2022. Fortum Värmes värme, kyl- och elproduktion ska, i linje med stadens strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm, fullt ut vara baserad på återvunna och förnybara insatsvaror till senast 2040.

Bolaget ska vara behjälpligt i trafiknämndens uppdrag att samordna gatuarbeten med övriga ledningsdragande bolag för att främja framkomligheten.

Ägardirektiv för 2018-2020

Bolaget ska

- fortsätta att utveckla fjärrvärmenätet i Stockholmsområdet för att kunna erbjuda fler invånare fjärrvärme
- arbeta för en fortsatt utbyggnad av fjärrkyla i Stockholm
- intensifiera minskningen av användandet av fossila bränslen till förmån för andra, förnybara bränslen
- utifrån målsättningen att KVV6 ska avvecklas år 2022 ta fram en plan för att trygga Stockholms framtida fjärrvärme
- fortsätta driva projektet Öppen fjärrvärme och etablera världens första öppna fjärrvärmenät, i syfte att återvinna energi i stor skala och bidra till en mer hållbar stad
- säkerställa en transparent prissättning och en prisnivå som är konkurrenskraftig i jämförelse med andra produkter på värmemarknaden
- arbeta för att sammanlänka produktions- och distributionskapaciteten tillsammans med andra fjärrvärmeaktörer, i syfte att optimera miljö-, energi- och ekonominyttan

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

40. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad** godkänns.

Stockholms stads organisering i kommunalförbund

Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Enligt lagen om skydd mot olyckor är det kommunens ansvar att svara för räddningstjänsten inom kommungränsen. Stockholms stads brand- och räddningsverksamhet är sedan den 1 januari 2009 organiserad tillsammans med nio andra kommuner i kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, SSBF. Kommunalförbundet omfattar Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Förbundet ska fullfölja medlemskommunernas uppgifter inom lagstiftningarna:

- lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor
- lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Konkret innebär det att förbundet svarar för tillsyn, information, rådgivning och sotningsverksamhet samt att bedriva räddningstjänst utifrån kommunernas ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor. Det som ligger kvar på medlemskommunerna är samordningen för det totala arbetet enligt lagstiftningen.

Medlemskommunerna kan därutöver teckna särskild överenskommelse om att förbundet kan biträda kommunen i den omfattning som önskas inom lagstiftningsområdena:

- lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- plan- och bygglagen (1987:10)
- övrig lagstiftning eller tjänsteområde där kommunalförbundet besitter särskild kompetens.

SSBF är juridiskt sett ett eget kommunalförbund med egen organisation och uppföljning som leds av en förbundsdirektion. Direktionen består av elva ledamöter och elva ersättare från medlemskommunerna, varav Stockholms stad har två ordinarie ledamöter och två ersättare. Som stöd till förbundsdirektionen finns ett beredningsorgan samt samrådsgrupper med representation från medlemskommunerna. Beredningsorganet utgörs av kommundirektörer från respektive medlemskommun och ska ha särskilt fokus på styrning av ekonomi och verksamhet. Förbundets budget ska endast kunna beslutas av direktionen efter beredning av kommundirektörerna. Samrådsgrupperna är ekonomichefsforum och säkerhetschefsforum.

Syftet med inrättandet av SSBF var att ge medlemskommunerna högre kvalitet på brand- och räddningstjänsten till en lägre kostnad. Detta kan ske genom att förbundet ger förutsättningar för flera samordningsfördelar såsom ledningsfunktion, mindre sårbar organisation med större bredd vad gäller specialfunktioner samt bättre planering av personalresurser. En målsättning för förbundet är att skapa förutsättningar för samverkan med angränsande förbund för att på sikt kunna ingå i ett regionalt brandförsvaret.

Medel för avgiften till Storstockholms brandförsvaret finns inom Kommunstyrelsen m.m. anslag för "Ersättningar till utomstående organisationer och föreningar". Medlemsavgiften för år 2018 beräknas till 390,5 mnkr. Långsiktigt ska kostnaderna i förbundet sänkas.

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

41. Liberalernas förslag till mål och ägardirektiv för 2018-2020 för **Storstockholms brandförsvaret (SSBF)** godkänns.

Liberalernas förslag till budget 2018

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Liberalernas förslag till budget

Resultatbudget

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Verksamhetens intäkter	8 159,3	8 216,5	57,2
Verksamhetens kostnader (-)	-49 662,4	-49 690,0	-27,6
Avskrivningar (-)	-1 291,5	-1 291,5	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-764,3	-594,3	170,0
Prestationsreserv	-737,4	-737,4	0,0
Pensionsavgifter (-)	-1 144,4	-1 144,4	0,0
Verksamhetens nettokostnader	-45 440,7	-45 241,1	199,6
Skatter	47 682,5	47 282,9	-399,6
Begravningsavgift	199,8	199,8	0,0
Inkomstutjämning	-3 726,5	-3 726,5	0,0
Kostnadsutjämning	-498,2	-498,2	0,0
Regleringspost	-173,5	-173,5	0,0
Generellt statsbidrag	294,3	294,3	0,0
Införandebidrag	0,0	0,0	0,0
Fastighetsavgift	1 189,2	1 189,2	0,0
LSS-utjämning	-1 257,4	-1 257,4	0,0
Finansiellt resultat (inkl. avgifter bank och pg)	51,6	51,6	0,0
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 700,0	1 700,0	0,0
Utdelning AB Fortum Värme Holding	0,0	200,0	200,0
Disposition/avsättning begravningsfond	-21,0	-21,0	0,0
Summa finansiering	45 440,8	45 241,2	-199,6
Resultat efter avskrivning, skatt och finansiella poster	0,1	0,1	0,0
Förändring av redovisat eget kapital	0,1	0,1	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Liberalernas förslag till budget

Investeringsplan

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Utgifter (-)	-8 223,7	-8 223,7	0,0
Inkomster	720,0	720,0	0,0
Centralt redovisade investeringsmedel (-)	- 600,0	- 600,0	0,0
Nettoinvesteringar (-)	-8 103,7	-8 103,7	0,0
Finansiering investeringsplan			
Förändring av eget kapital	0,1	0,1	0,0
Avskrivningar	1 291,5	1 291,5	0,0
Försäljningsinkomster	200,0	200,0	0,0
Upplåningsbehov	6 612,1	6 612,1	0,0
Summa finansiering investeringsplan	8 103,7	8 103,7	0,0
Netto	0,0	0,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018

Finansförvaltning: Skatter och övriga finansiella intäkter

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Netto
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018, skatter	47 682,5
Förändring av skattesats (17:90) :	
-0,15 kr	-399,6
Liberalernas förslag till budget 2018	
Skatter	47 282,9
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018, begravningsavgifter	199,8
Förändring av skattesats (0:075) :	
0,000 kr	0,0
(-) = ökade kostnader/minskade intäkter	
Skatter	199,8
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018, Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	51,6
Liberalernas förslag till budget 2018	
Finansiellt resultat (exkl. utdelning)	51,6
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018, övriga finansiella intäkter (utdelning).	1 700,0
Liberalernas förslag till budget 2018	
Övr. finansiella intäkter	1 700,0
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018, Utdelning AB Fortum Värme Holding	0,0
Utdelning från AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad på 2014 års nivå	200,0
Liberalernas förslag till budget 2018	
Övr. finansiella intäkter	200,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Central medelsreserv****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Kostnader
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	Oförutsedda behov	Prestationsreserv
	-764,3	-737,4
Minskad nivå CM2 till följd av stramare budgethållning och slopade politiska projekt	170,0	
Liberalernas förslag till budget 2018	-594,3	-737,4
		Utgifter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018		-600,0
Liberalernas förslag till budget 2018		-600,0

Liberalernas förslag till budget 2018

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Liberalernas förslag till budget

NETTOKOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 393,3	-1 267,9	125,4
Revisorskollegiet	-27,4	-27,4	0,0
Servicenämnden	-1,0	0,0	1,0
Valnämnden	-56,0	-56,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-20 783,5	-20 684,3	99,2
Arbetsmarknadsnämnden	-780,0	-757,7	22,3
Exploateringsnämnden	2 464,6	2 468,0	3,4
Fastighetsnämnden	798,0	822,2	24,2
Idrottsnämnden	-707,9	-696,4	11,5
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-939,6	-930,9	8,7
stadsarkivet	-61,4	-61,4	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-154,8	-154,8	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-107,2	-93,0	14,2
Socialnämnden	-1 178,9	-1 181,3	-2,4
Stadsbyggnadsnämnden	-174,0	-173,4	0,6
Trafiknämnden	-61,4	-42,9	18,5
Utbildningsnämnden	-18 103,7	-18 394,8	-291,1
Äldrenämnden	-177,8	-183,8	-6,0
Överförmyndarnämnden	-57,8	-57,8	0,0
SUMMA	-41 503,1	-41 473,5	29,6
Avskrivningar (-)	-1 291,5	-1 291,5	0,0
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-764,3	-594,3	170,0
Prestationsreserv	-737,4	-737,4	0,0
Pensionsavgifter (-)	-1 144,4	-1 144,4	0,0
TOTALT	-45 440,7	-45 241,1	199,6

Liberalernas förslag till budget 2018

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Liberalernas förslag till budget

KOSTNADER (exkl. kapitalkostnader)

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-1 439,9	-1 314,5	125,4
Revisorskollegiet	-30,0	-30,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	0,0	1,0
Valnämnden	-56,0	-56,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-21 421,0	-21 353,8	67,2
Arbetsmarknadsnämnden	-1 075,9	-1 053,6	22,3
Exploateringsnämnden	-117,7	-114,3	3,4
Fastighetsnämnden	-550,9	-536,5	14,4
Idrottsnämnden	-982,6	-971,1	11,5
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-1 036,5	-1 027,8	8,7
stadsarkivet	-90,1	-90,1	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-183,3	-183,3	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-203,3	-189,1	14,2
Socialnämnden	-1 576,7	-1 579,1	-2,4
Stadsbyggnadsnämnden	-441,2	-456,0	-14,8
Trafiknämnden	-1 510,1	-1 491,6	18,5
Utbildningsnämnden	-18 705,6	-18 996,7	-291,1
Äldrenämnden	-182,8	-188,8	-6,0
Överförmyndarnämnden	-57,8	-57,8	0,0
SUMMA	-49 662,4	-49 690,0	-27,6

Liberalernas förslag till budget 2018**Avvikelse mellan kommunstyrelsens och
Liberalernas förslag till budget****INTÄKTER**

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	46,6	46,6	0,0
Revisorskollegiet	2,6	2,6	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	637,5	669,5	32,0
Arbetsmarknadsnämnden	295,9	295,9	0,0
Exploateringsnämnden	2 582,3	2 582,3	0,0
Fastighetsnämnden	1 348,9	1 358,7	9,8
Idrottsnämnden	274,7	274,7	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	96,9	96,9	0,0
stadsarkivet	28,7	28,7	0,0
Kyrkogårdsnämnden	28,5	28,5	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	96,1	96,1	0,0
Socialnämnden	397,8	397,8	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	267,2	282,6	15,4
Trafiknämnden	1 448,7	1 448,7	0,0
Utbildningsnämnden	601,9	601,9	0,0
Äldrenämnden	5,0	5,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	8 159,3	8 216,5	57,2

Liberalernas förslag till budget 2018

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Liberalernas förslag till budget

INVESTERINGSUTGIFTER

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	-2,0	-2,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	-1,0	-1,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	-225,0	-225,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	-4,0	-4,0	0,0
Exploateringsnämnden	-4 000,0	-4 000,0	0,0
Fastighetsnämnden	-2 063,0	-2 063,0	0,0
Idrottsnämnden	-60,3	-60,3	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	-31,3	-31,3	0,0
stadsarkivet	-56,0	-56,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	-66,0	-66,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-1,3	-1,3	0,0
Socialnämnden	-4,7	-4,7	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	-3,0	-3,0	0,0
Trafiknämnden	-1 570,5	-1 570,5	0,0
Utbildningsnämnden	-135,0	-135,0	0,0
Äldrenämnden	-0,5	-0,5	0,0
Överförmyndarnämnden	-0,1	-0,1	0,0
SUMMA	-8 223,7	-8 223,7	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018

Avvikelse mellan kommunstyrelsens och Liberalernas förslag till budget

INVESTERINGSINKOMSTER

Mnkr	Förslag till budget 2018 KS	Förslag till budget 2018 (L)	Avvikelse mellan förslagen
Kommunstyrelsen	0,0	0,0	0,0
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0
Servicenämnden	0,0	0,0	0,0
Valnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsdelsnämnderna	0,0	0,0	0,0
Arbetsmarknadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Exploateringsnämnden	650,0	650,0	0,0
Fastighetsnämnden	0,0	0,0	0,0
Idrottsnämnden	0,0	0,0	0,0
Kulturnämnden			
kulturförvaltningen	0,0	0,0	0,0
stadsarkivet	0,0	0,0	0,0
Kyrkogårdsnämnden	0,0	0,0	0,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	0,0	0,0	0,0
Socialnämnden	0,0	0,0	0,0
Stadsbyggnadsnämnden	0,0	0,0	0,0
Trafiknämnden	70,0	70,0	0,0
Utbildningsnämnden	0,0	0,0	0,0
Äldrenämnden	0,0	0,0	0,0
Överförmyndarnämnden	0,0	0,0	0,0
SUMMA	720,0	720,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Kommunstyrelsen****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 439,9	46,6
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 3% (tot 4)	42,5	
Stadsövergripande besparing konsulttjänster	140	
Inga nya utskott, råd och kanslier	12	
Impact award	1,4	
Social hållbarhet (2016 års budget)	7	
Klimatkansli (2016 och 2017 år budget)	7	
Utbildningssatsning förtroendevalda (2016 års budget)	1,5	
Förstärkt arbete MR (2016 års budget)	2	
Insatser stärka ungas organisering (2016 års budget)	4	
Demokrati- och ytterstadskansli (2016 års budget)	4	
Minskat anslag SBR	10	
Demokratistöd unga (2017 års budget)	2	
Systemstöd medborgarbudget (2017 års budget)	1	
Fler i heltid - kompetens och bemanning	2	
Hysesförhandlingsfunktion	1	
Insatser för att stärka kvinnors organiserande	0,5	
Pilot medborgarinflytande	2	
Stöd till VM i synkroniserad konstakning	1	
Förstärkt näringslivsarbete och lokalt stöd till nyföretagande	1	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Riktad lönesatsning socialsekreterare och biståndshandläggare	-8,5	
Näringslivsprogram och näringslivsråd	-1	
Tillgänglighetssamordnare	-1	
Arvoden KS funktionshinderråd	-1	
Centralupphandling trygghetsvakter	-100	
Trygghetsinventering	-5	
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 314,5	46,6

(L):286

Liberalernas förslag till budget 2018

Kommunstyrelsen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-2,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-2,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Revisorskollegiet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-30,0	2,6
Liberalernas förslag till budget 2018	-30,0	2,6

(L):288

Liberalernas förslag till budget 2018

Valnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-56,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-56,0	0,0

Stadsdelsnämnder

Liberalernas förslag till budget 2018

Mkr	KS förslag 2018		(L) förslag 2018		Avvikelse		Avvikelse
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Förskoleverksamhet	-5 465,0	333,1	-5 534,9	333,1	-69,9	0,0	-69,9
Verksamhet för barn, kultur och fritid	-565,4	0,0	-495,1	0,0	70,3	0,0	70,3
Äldreomsorg	-7 839,8	206,1	-7 871,8	206,1	-32,0	0,0	-32,0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-3 837,2	2,0	-3 856,1	2,0	-18,8	0,0	-18,8
Individ- och familjeomsorg (exkl. ekonomiskt bistånd)	-2 123,3	36,9	-2 134,3	36,9	-11,0	0,0	-11,0
Stadsmiljöverksamhet	-197,8	0,0	-191,4	0,0	6,4	0,0	6,4
Ekonomiskt bistånd	-1 162,6	32,0	-1 079,4	64,0	83,2	32,0	115,2
Arbetsmarknadsåtgärder	-229,9	27,4	-190,8	27,4	39,1	0,0	39,1
Summa stadsdelsnämnd	-21 421,0	637,5	-21 353,8	669,5	67,2	32,0	99,2

Mkr	KS förslag 2018		(L) förslag 2018		Avvikelse		Avvikelse
	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Utgifter	Inkomster	Netto
Investeringsplan							
Inventarier och maskiner	-30,0	0,0	-30,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stadsmiljöverksamhet	-195,0	0,0	-195,0	0,0	0,0	0,0	0,0
totalt	-225,0	0,0	-225,0	0,0	0,0	0,0	0,0

(L):290

Liberalernas förslag till budget 2018

Stadsdelsnämnderna: Förskoleverksamhet

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-5 465,0	333,1
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Höjd schablon förskola	-51,3	
Höjda lärarlöner förskola	-18,6	
Liberalernas förslag till budget 2018	-5 534,9	333,1

Liberalernas förslag till budget 2018**Stadsdelsnämnderna: Verksamhet för barn, fritid och kultur****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-565,4	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	2,8	
Inga kultursekreterare (2015 års budget)	7	
Fler mötesplatser för unga (2016 års budget)	6	
Insatser stärka ungas organisering och MR (2016 års budget)	3	
Medel för demokratiutveckling och genomförande av utvecklingsprogram (2017 års budget)	40	
Lokala kulturhus (2017 års budget)	2	
Stopp av återkommunalisering av väl fungerande verksamhet	1	
Fritidslotsar	6	
Kvinnors organisering	2,5	
Liberalernas förslag till budget 2018	-495,1	0,0

(L):292

Liberalernas förslag till budget 2018

Stadsdelsnämnderna: Äldreomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-7 839,8	206,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Ökade resurser till biståndsbedömning inom boende (2016 års budget)	26	
Stopp av återkommunalisering av väl fungerande verksamhet	8	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Fler sommaröppna verksamheter för äldre	-2	
Föreningsbidrag sommaraktiviteter	-1	
Rätt till servicehus och vård- och omsorgsboende 85+ (införs 1/7)	-50	
Höjd peng hemtjänst	-13	
Liberalernas förslag till budget 2018	-7 871,8	206,1

Liberalernas förslag till budget 2018**Stadsdelsnämnderna: Stöd och service till personer med funktionsnedsättning****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-3 837,2	2,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Stopp av återkommunalisering av väl fungerande verksamhet	6	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Extra anslag handläggning ledsagning	-5	
Höjd beloppsgräns ledsagare	-0,6	
Friskvårdsbidrag dagverksamhet	-1	
Mindre generell effektivisering	-18,25	
Liberalernas förslag till budget 2018	-3 856,1	2,0

(L):294

Liberalernas förslag till budget 2018

Stadsdelsnämnderna: Individ- och familjeomsorg

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-2 123,3	36,9
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Satsning ökade möjligheter för socialsekreterare att forska	-1	
Satsning mot hedersvåld	-10	
Liberalernas förslag till budget 2018	-2 134,3	36,9

Liberalernas förslag till budget 2018**Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-197,8	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	0,9	
Drift och underhåll (2016 års budget)	5,5	
Liberalernas förslag till budget 2018	-191,4	0,0

(L):296

Liberalernas förslag till budget 2018

Stadsdelsnämnderna: Stadsmiljöverksamhet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-195,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-195,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Stadsdelsnämnderna: Inventarier och maskiner****Investeringar****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-30,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-30,0	0,0

(L):298

Liberalernas förslag till budget 2018

Stadsdelsnämnderna: Ekonomiskt bistånd

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 162,6	32,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Inget SL-kort (2015 års budget)	48,7	
Handläggning ekonomiskt bistånd (pengar ligger inom CM2 2016 års budget)	48,5	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Fritidspeng	-6	
Jobbstimulans	-8	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Inget minskat intäktskrav SDN (2017 års budget)		32
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 079,4	64,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Stadsdelsnämnderna: Arbetsmarknadsåtgärder****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-229,9	27,4
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	1,1	
Inga visstidsanställningar (2015 års budget)	30	
Minskad satsning på utökning av feriejobb	8	
Liberalernas förslag till budget 2018	-190,8	27,4

(L):300

Liberalernas förslag till budget 2018

Arbetsmarknadsnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 075,9	295,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 1% (tot 2)	9,8	
Inga visstidsanställningar (2015 års budget)	35	
Ej utökat uppföljningsansvar (2015 års budget)	10	
Idrottsvärdar (2016 års budget)	5	
SL-kort (2017 års budget)	1	
Ej utökning visstidsanställningar	6	
Unga till arbete eller studier	4	
Riktad arbetsmarknadssatsning unga arbetslösa i ytterstaden	6	
Uppsökande arbete mot nyanlända kvinnor	4	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Fortsatt utbyggnad karriärtjänster sfi/vux 6 stycken	-0,25	
Duo Stockholm	-2	
Duo Yrke	-2	
Studentmedarbetare	-5	
Yrkesutbildningar inom sfi	-5	
Höjda lärarlöner sfi/vux	-1,2	
Sfi för föräldralediga	-5	
YA-jobb	-10	
Extra jobbtorg för validering	-10	
Kvinnor långt bort från arbetsmarknaden	-9	
Unga långt bort från arbetsmarknaden	-9	
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 053,6	295,9

Liberalernas förslag till budget 2018**Exploateringsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-117,7	2 582,3
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	0,9	
Strategisk planering (inom ram 2016 års budget)	3	
Strategiskt arbete teknisk infrastruktur och logistik (inom ram)	2	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Utredning outnyttjade ytor och lokaler	-1	
Utredning för att förtäta glesa bostadsområden	-1	
Systematisk uppföljning av oanvända markanvisningar	-0,5	
Liberalernas förslag till budget 2018	-114,3	2 582,3

(L):302

Liberalernas förslag till budget 2018

Exploateringsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-4 000,0	650,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-4 000,0	650,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Fastighetsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-550,9	1 348,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 1,5% (tot 1,5)	7,1	
Diverse driftskostnader (inom ram 2016 års budget)	8	
Underhåll (inom ram 2016 års budget)	1,3	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Förstärkt trygghetsarbete	-2	
<i>Ökade/minskade intäkter för:</i>		
Ökad intäkt effektiviseringskrav		9,8
Liberalernas förslag till budget 2018	-536,5	1 358,7

(L):304

Liberalernas förslag till budget 2018

Fastighetsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-2 063,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-2 063,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Idrottsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-982,6	274,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 1% (tot 1,5)	4,5	
Medborgardialoger i ytterstaden (inom ram 2016 års budget)	2	
Idrottskoordinatorer med satsning på ytterstaden (2017 års budget)	4	
Idrottsverksamhet med social verksamhet	2	
Implementering av idrotts- och friluftsprogram	4	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Utredning ny simhall	-1	
Utredning av hybridgräs på stadion	-1	
Utökat trygghetsarbete	-3	
Liberalernas förslag till budget 2018	-971,1	274,7

(L):306

Liberalernas förslag till budget 2018

Idrottsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-60,3	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-60,3	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Kulturnämnden: kulturförvaltningen****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kulturförvaltningen		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 036,5	96,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	5,2	
Ökad jämställdhet och mångfald (2015 års budget)	5	
Kulturfestival ytterstad (2015 års budget)	5	
Stärkta visningsmöjligheter för film (2016 års budget)	2	
Satsning och fritt inträde i stadens museer (2015 års budget)	10	
Kulturskolan volymökning (2016 års budget)	15	
Pröva nya pedagogiska samarbetsformer för kulturskolan	0,5	
Etablering av kvinnohistoriskt museum	5	
Visningsmöjligheter för film samt stärkta samlingslokaler	4	
Digitala bibliotek	3	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Kulturskolan, vidareutveckling av utbud	-15	
Fritt inträde Stockholms stadsmuseum och Medeltidsmuseet	-5	
Utvecklat kulturstöd	-5	
Värdegrundssatsning antisemitism	-3	
Feriejobb	-1	
Tillgänglig konst	-1	
Digitaliseringssatsning	-3	
Utökade öppettider bibliotek	-2	
Höjda lärarlöner kulturskolan	-2	
Etablering av demokratimuseum	-5	
Utökad trygghetsarbete	-3	
Strategi för nöjeslivet	-1	
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 027,8	96,9

(L):308

Liberalernas förslag till budget 2018

Kulturnämnden: kulturförvaltningen

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-31,3	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-31,3	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Kulturnämnden: stadsarkivet****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Stadsarkivet		
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-90,1	28,7
Liberalernas förslag till budget 2018	-90,1	28,7

(L):310

Liberalernas förslag till budget 2018

Kulturnämnden: stadsarkivet

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-56,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-56,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Kyrkogårdsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-183,3	28,5
Liberalernas förslag till budget 2018	-183,3	28,5

(L):312

Liberalernas förslag till budget 2018

Kyrkogårdsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-66,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-66,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Miljö- och hälsoskyddsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-203,3	96,1
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 2)	1	
Förstärkta miljöambitioner och tillsyn (inom ram 2016 års budget)	5,4	
Åtgärder för bättre ljudmiljö (2016 års budget)	0,8	
Strategiskt arbete för genomförande av "Ett grönare Stockholm" (2017 års budget)	1	
Utvecklingsprogram ökad tillgänglighet och funktion för naturreservaten (2017 års budget)	1	
Förstärkt kommunikation och nya e-tjänster (inom ram)	4	
Hållbarhetsstrategi	0,5	
Miljöbilsarbete	1	
Förstärkta ekosystemtjänster och miljöövervakning	0,5	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Tillgängligare entréer till naturreservaten etc.	-1	
Liberalernas förslag till budget 2018	-189,1	96,1

(L):314

Liberalernas förslag till budget 2018

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1,3	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-1,3	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Servicenämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1,0	0,0
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Stödfunktion för användning av arbetsrättsliga villkor	1	
Liberalernas förslag till budget 2018	0,0	0,0

(L):316

Liberalernas förslag till budget 2018

Servicenämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-1,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Socialnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 576,7	397,8
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Inget SL-kort (2015 års budget)	2,3	
Stöd utsatta EU-medborgare (ligger i CM istället 2016 års budget)	10,3	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Digitaliseringssatsning	-5	
Origo stöd	-2	
Alla kvinnors hus verksamhet för barn	-1	
Utökad satsning sociala insatsgrupper	-7	
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 579,1	397,8

(L):318

Liberalernas förslag till budget 2018

Socialnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-4,7	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-4,7	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Stadsbyggnadsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-441,2	267,2
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,7)	2,2	
Satsning på närdemokrati och medborgarinflytande (inom ram 2016 års budget)	4	
Utveckling av SVA-analys	1,5	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Satsning lokala områdesplaner	-2	
Ytterligare ökad kapacitet och kvalitet stadsbyggnadskontoret	-4	
<i>Ökade kostnader och intäkter för:</i>		
Extra volymökning plan och bygglov (intäkter)	-16,5	15,4
Liberalernas förslag till budget 2018	-456,0	282,6

(L):320

Liberalernas förslag till budget 2018

Stadsbyggnadsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-3,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-3,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Trafiknämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 510,1	1 448,7
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 1% (tot 2,5)	14,5	
Medborgardialoger i ytterstaden (inom ram 2016 års budget)	4	
Kommunikation Hållbart resande (2017 års budget)	2	
Samspelskampanj (inom ram)	1	
Levande Stockholm	7	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Central underhållspott	-5	
Utredning p-app	-1	
Utökad satsning trygg-, säkerhets- och ordningsfrågor	-3	
Bättre offentlig redovisning av felanmälan från medborgare	-1	
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 491,6	1 448,7

(L):322

Liberalernas förslag till budget 2018

Trafiknämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-1 570,5	70,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-1 570,5	70,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Utbildningsnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-18 705,6	601,9
<i>Minskade kostnader för:</i>		
Minskad byråkrati 0,5% (tot 1,5)	88,8	
Satsning på kompetens och medvetenhet i HBTQ-frågor (budget 2015)	8	
Medborgardialoger i ytterstaden (inom ram 2016 års budget)	1	
Förankra MR i skolan (inom ram 2016 års budget)	2	
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Höjd schablon förskola	-30,6	
Höjd schablon grundskola	-145,4	
Höjd schablon fritidshem	-27,5	
Höjd schablon fritidsklubb	-1,3	
Höjd schablon gymnasieskola	-44	
Höjd schablon grundsär	-6,5	
Höjd schablon gysär	-4,4	
Höjda lärarlöner förskola	-10,9	
Höjda lärarlöner grundskola	-24,2	
Höjda lärarlöner fritidshem	-5	
Höjda lärarlöner gymnasieskola	-8,4	
Höjda lärarlöner grundsär	-1,1	
Höjda lärarlöner gysär	-0,8	
Karriärtjänster i förskolan 100 stycken	-8,6	
Fortsatt utbyggnad karriärtjänster 348 stycken	-29,2	
Utredning och införandestöd av sociala team	-15	
Utredning och införande av digitalt läsförståelsetest	-1	
Utredning och införande av satsning på svenskan ht 2018	-5	
Inrättandet av trygghetsakut	-5	
Utökad skolakut	-2	
Satsning intolerans och antisemitism	-1	
Satsning elevhälsa	-10	
Ökade insatser särskilt stöd, nyckelårskurser	-4	
Liberalernas förslag till budget 2018	-18 996,7	601,9

(L):324

Liberalernas förslag till budget 2018

Utbildningsnämnden

Investeringar

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade utgifter/minskade inkomster

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-135,0	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-135,0	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Äldrenämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-182,8	5,0
<i>Ökade kostnader för (-):</i>		
Anhörigutbildning demens	-5	
Införandeprojekt "Leva livet-kontrakt"	-1	
Liberalernas förslag till budget 2018	-188,8	5,0

(L):326

Liberalernas förslag till budget 2018

Äldrenämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-0,5	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-0,5	0,0

Liberalernas förslag till budget 2018**Överförmyndarnämnden****Drift och underhåll****Specifikation av avvikelser**

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Kostnader	Intäkter
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-57,8	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-57,8	0,0

(L):328

Liberalernas förslag till budget 2018

Överförmyndarnämnden

Drift och underhåll

Specifikation av avvikelser

(-) = ökade kostnader/minskade intäkter

Mnkr	Utgifter	Inkomster
Kommunstyrelsens förslag till budget 2018	-0,1	0,0
Liberalernas förslag till budget 2018	-0,1	0,0

www.stockholmsstad.liberalerna.se
stockholm@liberalerna.se
www.facebook.com/liberalernastockholm
Presstjänst: 076-122 94 86 (ej SMS)